Digitized by Google

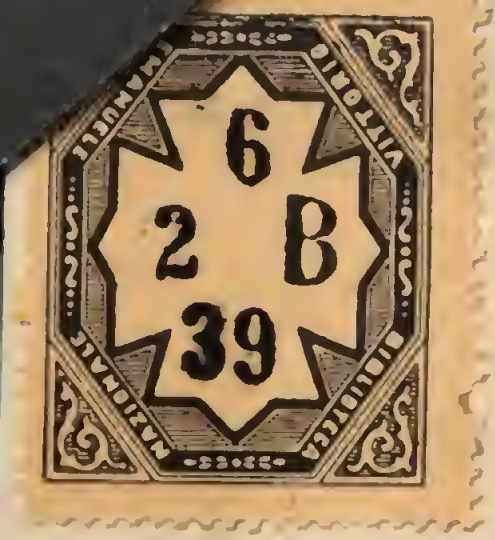
6
2 B
39
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE

6. 2. B. 39

4. inferg. C.VI. Conrigy Hebr. Joan. Pen.
R.I. 6-2-B-31

ספר הדקדוק

GRAMMATICA HE

BRÆA ELI[illegible] TIGER-

mani, per [illegible]

sa, & scholijs illustrata, cum

Indice copiosissimo. Munsteri

ITEM Institutio elemẽtalis [illegible]

cum Tabula omniũ conjugationum,

& libello Hebræorum accentuum.

Bibl: Secr:

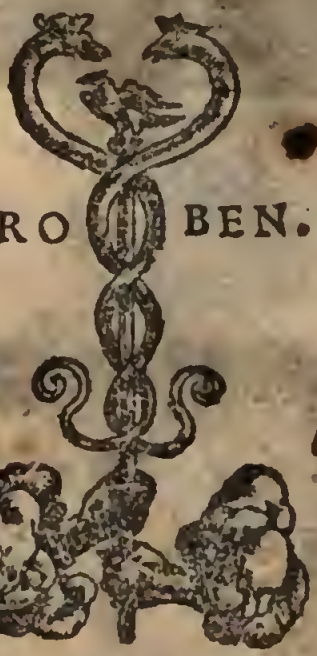

Coll: Conv:
Soc Jesu

BASILEÆ M D XLIII

10 A 51

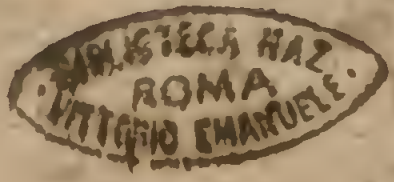

INSTITVTIO ELEMENTALIS IN HEBRAICAM linguam,

LITERAE apud Hebræos sunt duæ & uiginti, quarum nomina & figuræ sunt hæc,

Vau	He	Daleth	Gimel	Beth	Aleph
u	h	d	g	b&v	aeiou
ו	ה	ד	ג	ב	א

Lamed	Caph	Iod	Teth	Heth	Zain
l	c uel k	i	t	h	z
ל	כ	י	ט	ח	ז

Pe	Ain	Samech	Nun	Mem
ph&p	aeiou	s	n	m
פ	ע	ס	נ	מ

Tau	Sin	Schin	Res	Kuph	Zade
t&th	s	sch	r	k	z
ת	שׂ	שׁ	ר	ק	צ

DE LITERARVM PRO/LATIONE.

א Quum hæc litera non sit consonans nec aspiratio, distinctam prolationē à puncto uocali sibi adiecto non habet: ut אַל al; אֵל el; אִם im, אֹו o: & cætera. Non recipit punctum dages.

ב Cum puncto uentrali, quod dages uocatur, ualet B: ut בַּל bal, בֵּל bel, בּוּ bu. Sed cum uirgula in capite quæ raphe uocatur, laxatur in u consonantem: ut בַּל ual, בּוֹ uo. Et quando non habet raphe nec dages, perinde est ac si haberet raphe: nam in impressis libris rarò adhĳcitur raphe, quum eiectio dages satis indicet literā leniter proferendā: ut בּוּ fu, בַּר far. Aduertes hic diligenter, ne beth pro caph

caph legas: habent enim hæ duæ literæ magnam in effigie affinitatem.

ג Cum raphe est G molle, & cū dages G forte: ut גַּם gam, גּוּ gu, גֵּר ger, גֵּשׁ gasch. Sine raphe & dages ualet idem quod ג ut גַם gam. Nos Germani nullum facimus discrimē inter gimel raphatū & dagessatū.

ד Facit D Latinum, lene cum raphe, & durum cum dages: ut דַּם dam, דּוֹר dor, יוֹד iod, יַד iad. Huic literæ multum conformis est in figura res littera, non tamen deest nota differentiæ: ut ד d, ר r.

ה Est aspiratio lenis, ut הַ ha, הוּ hu, הֶם hęm, הֵן hen: &c. Quādo uerò finem dictionis obtinet, non auditur, nec habet tunc discrimen ab aleph: ut בָּרָה kara, sic בָּרָא kara.

ו Cum puncto substrato, aut sine omni puncto, est v cōsonans: ut וַ

ua

ua, וִ ui, גִּ gef. Cum holem in capite, eſt o: ut וֹ o, בּוֹ bo. Cum puncto ſchurec in uẽtre, eſt u uocale: ut בּוּ bu. Et quando habet aliud punctũ uocale ſubſcriptum, tunc punctus ille uentralis non eſt ſchurec ſed dages, ut פִּ fa, פִּי fi, צִוִּיָּה ziffa. In fine quoq; ſine omni puncto eſt u cõſonans, ut תָּיו thau ſeu thaf, וָו uau ſeu uaf.

ס Valet s gracile & nõ acutum, qualiter Latini literam s proferunt: in Germanica quoq; lingua frequens eſt ſi quis diligenter aduertat, ut patet in uerbo legere, læſen.

ח Eſt aſpiratio fortis, quæ etiam in fine audiri poteſt, ut חָבָם hacham. Et nota quando hæc litera in fine dictionis punctatur, uox ipſa præcedit aſpirationẽ, ut רוּחַ ruah, & non ruha. Figura eſt ante & retro clauſa, he autem ſolum à fine eſt clauſa.

ט ualet

ט Valet t Latinum, ut טַשׁ taſch, טוּר tur: differtq; à tau in prolatione, quòd tau non dageſſatum, nonnihil habeat aſpirationis.

י Aliquando eſt cõſonans i, aliquando uocale. Conſonans eſt, quãdo habet proprium punctum uocale, ut יַד iad, יוֹר ior, יִם ĩm ſeu ghim. Vocale eſt in fine dictionis, quãdo ipſum præcedit camez uel patha, ſchurec uel holem: ut מַי mai, מָי mai, גּוֹי goi, בּוּי bui. Quieſcit uerò quando ipſum intra dictionem aut in fine dictionis præcedit zere uel ſægol: ut בְּנִי bene, בְּנֵיךָ benæcha. Quieſcit etiam poſt camez ſequente uau, ut תָּיו thaf.

כ Et in fine dictionis ךְ & כָ Cum dages ualet c uel k; & ſine dages ch: ut בָּכָה cacha, בָּמוֹכָ camocha, בָּמוֹךְ camoch. Et cum dages in fine מִמָּכָ mimmæcca.

ל ualet

ל Valet l Latinum, ut לא lo, בַּל bal: & hæc ſola litera tanquam regina in alphabeto dicitur erigere ſurſum caput, tenetq; mediũ alphabeti.

מ Et in fine dictionis ם ualet m; ut מַר mad, מַיִם maĩm. Figura mem finalis differt à ſamech per angulos quos ſamech non habet.

נ Et in fine dictionis ן ualet n, ut נָא na, מִן min, מַן man. Inuenitur etiam nonnunquam camez ſub nun finali, ut אֶשְׁמְרֶן pro אֶשְׁמְרֶנָּה deficiente ſcilicet he ſeruili litera.

ס Valet s acutum & ſubtile, quale Ephraitæ ſolum proferre poterãt. Latini id non habent, niſi qui à natura ſibilatrice lingua utũtur. Ab hoc ſono non differt שׂ cum pũcto ſiniſtro, ſed præciſe שׂ & ס eandem habent prolationem. Nobis Germanis hoc s familiare eſt: ut cultellus, meſſer.

ע litera

ע Litera in gutture formanda, sed quam nostrates Iudæi non aliter quàm aleph proferunt, nisi quum finem dictionis obtinet, ut רַע ra, A pernares orecp distento formato. Nunquam dagessatur.

פ Et in fine dictionis ה quando habet dages ualet P, & absque dages ph: ut פַּג pag, פַּר phar, פַּה caph. Pe tamen finale nunquam admittit intra se dages, aut sub se punctum uocale.

צ Et in fine ץ ualet z Latinum: ut צַר zar, צֹר zor, בּוֹץ boz. Hieronymus dicit habere stridulum sonum, qui scilicet strictis dentibus linguæ retractione profertur, ut est tz.

ק Facit c uel K Latinum, ut קַל kal, קוֹל kol: & cætera. Figura eius cum nulla alia litera communicationem habet.

ר ualet

ר Valet R Latinum, ut נֵר ner, רַבִּי rabbi: & hæc nunquam recipit punctum dages.

שׁ Cum puncto dextro quod יָמִין iamin uocatur, ualet sch, seu s crassum: ut שֵׁם schem. Sed שׂ cum pũcto siniſtro, quod שְׂמֹאל smol uocatur, idẽ sonat quod ס samech, hoc est s tantum, ut שַׂר sar.

ת Cum punctulo dages ualet T, ut תָּמָר tamar: sed sine dages ualet θ th: ut מֵת meth, בַּת bath.

DE PVNCTORVM pronunciatione.

VIrgula sub litera, ut est – ualet a clarum, uocaturq; פַּתַח patha: ut בַּ ba. Sed si eadem habuerit punctũ in medio adiectum, ut sic ֲ ualet a obscurũ, appellaturq; קָמֵץ camez: ut מָ ma. Porrò duo puncta sub

cta ſub litera, hac diſpoſitione .. poſi
ta, ualent E gracile, uocāturq́ צֵירֵי ze
re: ut אֵם em. Quòd ſi ſic : diſponun
tur, ualent E breuiter raptū, aut termi/
nant ſyllabam, uocaturq́ שְׁוָא ſche/
ua: ut שְׁמוֹ ſchemo, בַּלְנוֹ calno. Tria
uerò puncta in hunc modum ⁖ diſ/
poſita, ualēt æ: uocem ſcilicet mediam
inter A & E, appellaturq́ סֶגוֹל ſægol:
ut אֶל æl. At unus punctus ſub lite/
ra, ualet I, uocaturq́ חִירִק hirec: ut
אִם im, אִיר ir. Tria uerò puncta ſic
⁖ ordinata, uocantur קִבּוּץ kybuz,
ualentq́ uocem mediam inter u & i,
quale u Galli proferunt: ut חֻקִּים huc/
kim. Vnus punctus ſupra literam po/
ſitus, ualet o, uocaturq́ חוֹלֶם holem:
ut בּוֹר bor, מוֹר mor. Et item pun/
ctus intra ſolam uau literam, ualet u,
uocaturq́ שׁוּרֵק ſchurec: ut וּ u, גּוּ
gu. Item ֑ ualet o breue, uocaturq́

חֲטַף קָמֵץ hatephcamez: ut שְׁמֶר schemor: & –: ualet A raptum, sicut ◌ֲ æ raptum, quorum primum uocatur חֲטַף פַּתַח hatephpatah & alterũ חֲטַף סֶגוֹל hatephsægol. Et hæc duo solum habent locum sub literis gutturalibus. Inuenitur etiam nõnunquam hatephpatah sub litera duplicata, quẽ admodũ est in dictione גִּלֲלִי gillele.

DE LITERARVM MVLtiplici diuisione.

Literæ alphabeti sunt uiginti duæ, & ex illis quinq; duplicãtur in figura: nẽpe מְנַצְפָּךְ menazpach, quæ in fine dictionis diuersam ferè habent formã ab ea quã in medio aut principio. Hæ autẽ sunt,

ב מ נ פ צ
ר ם ן ת ץ

Nam

Nam hæ quatuor, כ ג ם צ extendũtur in hunc modum ך ן ת ץ Et ob id ab Hebræis מְשׁוּטִים extensæ,& à Latinis finales uocantur. Et מ apertum clauditur tali figura ם uocaturq; tunc סְתוּמָה ideſt clauſum.

Quatuor cenſentur gutturales,nempe א ה ח ע

Et quatuor palati,uidelicet גִּיבֵק

Dentales uerò hæ ſignantur זַשׂ שְׂרַץ

Et iſtæ linguales, דַּטְלַנַת

Porrò בּוּמַה labiorum officio potiſſimum utuntur,ideoq; labiales uocantur.

Item alia partitione, iſtæ undecim נִבְחַב שְׁמוֹ אַלְיָה uocantur ſeruiles:& aliæ undecim,nẽpe זַעַת קְצַר חָסַר גֵּט appellantur radicales.

Ex miniſterialibus,hæ quatuor אֶלְבַּשׁ ſeruiunt duntaxat à capite dictionis. Et aliæ ſeptem,ſcilicet חִירִי בְּמוֹנָה

ſeruiunt à capite & calce. Quare autem iſtæ radicales & iſtæ ſeruiles dicantur, infrà oſtendetur.

Rurſus quinque literæ ſunt perpetuo lenes & nunquam dageſſantur, ſcilicet quatuor gutturales & res ר litera: niſi quod ſemel aut ſecundo res ר inuenitur habere dages.

Iſtæ uero ſex בְּגַ֫ד כְּפַ֫ת ſemper habent aut uirgulam raphe in capite, per quã lenes & aſperæ fiunt, aut punctum dages in uentre per quod dupliciter modo fortificantur: ut paulo poſt dicemus. At hæ טַס שְׁעַ֫ץ נוּוְלִים ſuſcipiunt quidem dages, per quod ueluti duplicantur quando proferuntur, ſed nunquam ſuſcipiunt raphe, per quod in ſua prolatione laxiores fiant: etiam ſi à Rabbinis, hoc eſt magiſtris, lenes ſeu raphatæ uocentur, quando carent punctulo dages.

De pun

DE PVNCTORVM VOcalium distinctione.

PVNCTA uocalia apud Hebræos numerantur decem: quorum quinque uocantur תְּנוּעוֹת גְּרוֹלוֹת motus seu uoces magnæ, & quinq; תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת uoces paruæ. Voces magnæ sunt .. zere, ֵ camez, ו uau schurec, ו uau holem, uel holem absq; uau, & iod præcedente hirec, ut hic לִי Et harū natura est, ut mox sequens scheua moueri faciāt, quod diligenter notabis: ut אוֹמְרִים omerim, & non omrim: סִיסְרָא Siserа, & non Sisra: nec facile patiuntur post se punctulum dages, nisi accētus millel, ideſt in penultima, ponatur iuxta eas, ut לַמָּה lamma.

Proinde uoces paruæ sunt, ַ patha, ֲ sægol, ִ hirec sine iod, ֶ kyBuz

buz ſeu ſchurec paruum, ֲ: hateph/ camez. Et hæ frequenter poſt ſe ha/ bent dages,& ſcheua mox illas ſequẽs quieſcit, contrariam ſcilicet uocum ma gnarum tenentes legem:ut אִמּוֹת im/ moth, סֶלָּם ſyllam, צַדִּיק zaddic, אֶסְתֵּר Eſther.

NOtãdum quoq; quod iſtæ qua/ tuor literæ יְהוֹא quæ quieſcen/ tes uocãtur,expreſſe uel implicite ſem/ per ſequuntur uoces magnas,& nun/ quam ueniunt poſt uoces paruas,exce pto ſægol:nam dicitur וְדִבָּרְיוֹ & אֶגְלָח

Eſt etiam natura literarum יְהוֹא ut literis בְּגַד כְּפַת mox ſequẽtibus,ſiue in una ſiue in duabus dictionibus im/ ponant uirgulam raphe: hoc eſt,non facile ſuſtinent poſt ſe dages,ſicut nec uoces magnæ,quarũ habitacula ſunt literæ י ה ו א

Dantur tamen quædam exceptio/ nes

nes,ſed quæ non ſemper neq; ubique conſtantes inueniuntur: præſertim ea quæ de relatiuis יחו dantur,niſi commodus acceſſerit accẽtus. Primo,quando capiuntur relatiue: ut שְׁמוֹ בַּרְעֹה nomen eius Parao,& שְׁמַח דִּינָה nomen eius Dina,& שְׁמִי בָּרְכְאֵל nomẽ meum Bæræchel. Secundo, quando ponũtur in pauſa. Sunt & aliæ quædam exceptiones, de quibus conſule Canticum noſtri Eliæ quartum.

DE DVPLICI DAGES

DVæ ſunt ſpecies dages, unũ uocatur דָּל ideſt leue,& alterum דָּגֵר ideſt forte.

Leue, ſolum habet locum in literis בְּגַד כְּפַת Idq; uel à principio dictionum, ut תַּלְמִיד בְּרֵאשִׁית Vel poſt ſcheua quieſcens,ut תִּזְבּוֹר Et illud nihil ſignificationis habet:ſed monet,li-

teram non aſpere, ſed duriuſcule, aut potius naturali expreſſione ſonãdam. Quãdo enim dico נוֹכָן nochan, caph aſpiratur: ſed ſi dixero נִכַּר nickar, caph duriter profertur, & ueluti dupli/catur: at in בֵּן ken, naturalem obti/net ſonum.

Dages uero forte, locum habet ne/dum in memoratis ſex literis בגר כפת uerum & in טם שקץ נוזלים hoc eſt, omnes literæ ſunt capaces dages for/tioris, præter has qũinq; א ח ה ע ר Nec eſt unquam ſine peculiari ſignifi/catione. Primo enim indicat defe/ctum nun primæ radicalis literæ: ut אָבוֹל cadam, pro אֶנְבּוֹל Sic מִבַּיִת ex domo, pro מִן בַּיִת Et אִפָּקֵד uiſita/bor, pro אֶנְפָּקֵד Secundo, index eſt coniugationis piel & hithpael, quæ mediam radicalem ſemper habent da geſſatam: ut בִּלַּע deuorauit, & הִתְבַּלַּע

deuo

deuoratus est. Tertio, quando duæ posteriores radicales sunt similes, plerunq; una tollitur, relicto dages in altera loco illius: ut à סָבַב circuiuit, dicitur in plurali סָבְבוּ uel per syncopam סַבּוּ circuierunt. Quarto, he litera emphatica, uel articularis, quam Hebræi uocant he הַיְדִיעָה ideſt cognitionis uel demonstrationis, etiam dageſſat mox ſequentem literam, ſi modo illa capax ſit pũctuli dages: id quod in hoc exemplo aduertere potes, נָבִיא propheta, הַנָּבִיא propheta ille uel talis & tantus. Eadem etiam litera cum eiſdem punctis interdũ accipitur pro litera הַקְרִיאָרֵת ideſt uocationis: ut תַּהְוֹר ó generatio. Quinto, uau חִבּוּר hippuch, quod ſcilicet uertit futurum in præteritum, imprimit literæ futuri temporis punctum dages: ut יֹאמַר dicet, וַיֹּאמֶר & dixit. Excipiun

tur

tur futura coniugationis piel, ut וַיְדַבֵּר & loquutus est. Itē quando tau & teth in coniugatione hithpael conueniunt, absconditur tau per dages in teth: ut pro תִּתְטַמְּאוּ dicitur תִּטַּמְּאוּ polluemini: ubi tria sunt dages, primum est leue & nihil significat, sed duntaxat indicat tau non aspere proferendū: secundum repræsentat literam tau, quæ est de essentia cōiugationis: tertium quoq; est dages forte ut secundum, unde & schewa sub mem mouetur, quod coniugatio ipsa exigit, quæ semper habet medíam dagessatam. Simile iudicium est de tau quādo in uerbo est tertia radicalis litera, & accesserit in secunda aut prima persona præteriti aliud tau: ut à שָׁבַת quieuit, non dicitur שָׁבַתְתָּ quieuisti: sicut à פָּעַר dicimus פָּעַרְתָּ Sed per dages forte tollitur tau unū, & dicitur שָׁבַתָּ quieuisti, שָׁבַתִּי quieui. Sic

à בָּרַת succidit, בָּרַתְּ succidisti: & cæ-
tera. Vitat enim hæc lingua, ubi fieri
potest, geminationem unius literæ.

NOtabis postremo & hoc, quod
dages quãdo defectum indicat,
indicat literam defecisse, quæ mox lite-
ram illam in qua ipsum ponitur, præ-
cedit. Sed literæ אֶהֱוִי quando quie-
scunt in uocalibus magnis, quod sæpe
fit, præsertim iod & he, solet quies præ
cedere literam quiescentem: seu, quod
idem est, quies indicat mox sequẽtem
literam euanuisse. Exemplum primi,
אֶטַּע plantabo, אֶגּוֹשׁ accedam: ubi
dages in teth & gimel designat defe-
ctum literæ nun (quæ sola, à fronte di
ctionis deficit) Nam radices sunt נָטַע
& נָגַשׁ Inueniuntur etiam quædam
exẽpla, ubi dages, non in sequenti, sed
in præcedẽti litera designat defectum
sequentis literæ, ut וַיִּסֹּב & conuersus

est

eſt,à radice כבב Verum uſus iſte rarus eſt in Hebraiſmo. Exemplum ſecundi: אֵשֵׁב ſedebo, אֹמַר dicam, עָשִׂיתָ feciſti:ubi zere ſub primo aleph complectitur iod primam radicalem literam: eſt enim יָשַׁב radix uerbi:& holem ſupra ſecundum aleph indicat aleph primam radicalem literam:nam aleph ibi expreſſe ſcriptum,conſtituit primam perſonam futuri temporis. Porrò in tertio exemplo,hirec cum ſequente iod,includit literam he. Nam radix uerbi eſt עָשָׂה fecit. Sic hic קָם ſurrexit,quieſcit uau media radicalis litera in camez uoce magna: eſt enim קוּם uerbi radix. Hæc diffuſius tractantur ab Elia Cantico quinto.

Hinc igitur eſt,ut literæ אֲהֵוִיוּ uocentur literæ quietis, quia plerunque quieſcunt in uocibus magnis: & ſicut poſt literas illas non facile ſequitur da-

ges

ges, ita nec poſt uocem magnam: ut אָבַר non אָבַר Sed poſt uocem par-uam dicimus אִבַּר cum dages.

Et omnia illa quæ hic ſcribimus de li-teris א ח ו י intelligas neceſſe eſt de uau & iod quieſcentibus, non de mobilibus. Iod נָעָה ideſt mobile, aut uau mobile uocant Hebræi, quan-do pro conſonantibus accipiuntur. Quando uero uocalia ſunt, נָחוֹת id-eſt quieſcentia uocantur.

Appellantur deniq; eædem qua-tuor literæ, אוֹתִיוֹת מִתְחַלְפוֹת ideſt literæ permutabiles: nam ſæpe una commutatur in aliam, ut רִפְּרֵת pro רִפְּאֵת ſanauit. In Ieremia, פִּי pro פֶּה os. Sic פְּרִי pro פִּרְיָה fructus: דְּבָרוֹ pro דְּבָרוֹ uerbum eius: נָוֵי רֵת pro נָוֹת locus proprius. Et ſimilia multa licebit paſſim in ſacris Biblijs inue-nire.

Sciendum

SCiendum quod uoces magnæ fæ/
pe commutantur in uoces paruas,
ſequente dages: & rurſum quandoq;
fieri ſolet,ut uox parua cum dages mi/
gret in uocem magnam. Nam eſt æ/
quiualentia quædam inter uocem ma/
gnam,& inter uocem paruã & dages.

Exempla,ubi uox magna mutatur in uocem paruam & dages: קִרְּשָׁה pro קִרּוּשָׁה ſanctificata,uel ſanctifica tio: צִיצִּים pro צִיצִים flores: יַסִּית pro יַסִית incitabit. Iſaiæ trigeſimo/ ſexto, חִסִּיתוּךָ incitauerunt te: pro חֲסִיתוּךָ Ieremiæ trigeſimooctauo. Et hæc commutatio eſt in ordine du/ plicatorũ frequentiſſima,ut à לֵב cor, fit plurale לְבוֹת Sic à צֵל umbra,di/ citur צִלֵּם umbra eorum.

Subiungam nunc exempla,ubi uox parua & dages mutãtur in uocem ma/ gnam,quod potiſſimum fit ante lite/

ras

ras gutturales & ante literam ר res.

Didiciſti autem paulo ſuperius, dages primò oſtendere defectum literæ nun, tam eſſentialis quàm ſeruilis, & deinde occupare ſemper mediam radicalem in coniugatione piel & hithpael, tertiò per ipſum fieri ſyncopam, & quartò he emphaticam literā ferè ſemper poſt ſe exigere punctum dages. Didiciſti etiam, literam res & quatuor gutturales non admittere punctulum dages. Quid igitur tunc agendum, quando dages ſignandum eſt, & litera in qua ſignari debet, non eſt illius capax? Commutandum eſt dages unà cum mox præcedenti uoce parua, in uocem magnam. Et ſi quæris, Quæ inquam? Reſpõdeo, Dages & pathah in camez, dages & hatephcamez in holem, dages & kybuz in uau ſchurec, dages & hirec in zere, ſimiliter dages

ges & sægol in zere. Exẽpla: à נִשְׁמַר custoditus est, fit in futuro אֶשָּׁמֵר custodiar, נִשָּׁמֵר custodiemur, abscondita nun litera passiua per dages in שׁ Alioqui fuerat ita dicendum נִנְשָׁמֵר אֶנְשָׁמֵר Accipiatur rursum uerbum, cuius prima non est capax pũctuli dages, quale est אָמַר hinc fit passiuum נֶאֱמַר dictus est, à quo in futuro dicimus אֵאָמֵר dicar, נֵאָמֵר dicemur, cum zere: quia dages non habet locum in aleph. Ideo ipsum & sægol uel hirec punctus paruus sub aleph & nun scribendus, mutãtur in uocem magnam: fitq; hinc, ut zere repræsentet defectũ nun, non per se, quum id sit quietum, hoc est יֵהוּא sed per accidens, quod scilicet dages non habeat locum in litera gutturali aleph: & necessitas cogat ipsum mutãdum cum præcedenti uoce parua in uocem magnam. Item

forma

forma uerborum de cõiugatione piel est ista: דִּבֵּר loquutus est, אִבֵּד perdidit:& in cõiugatione hithpael, הִתְאַבֵּד perdidit seipsum, הִתְפַּלֵּל instigauit se ad orandum.Et quãdo media non est capax pũctuli dages,tunc hæc erit forma memoratarum coniugationũ, בֵּרַךְ benedixit,& בֵּאַר explanauit, הִתְבָּרֵךְ benedixit se, הִתְבָּאֵשׁ fœtidum se fecit.Et sicut in infinitiuo dicimus דַּבֵּר loquendo, אַבֵּד perdendo:ita in non dagessabilibus dicimus, בָּרֵךְ benedicendo, בָּאֵר explanando: mutata scilicet uoce parua & dages in uocẽ magnã. Haud secus he emphatica litera,quando post se non potest habere dages, mutatur dages & pathah in camez:ut הָאָדָם homo ille, הָרָשָׁע ille impius:& similia multa.Fit tamen nonnũquam, ut ante literas gutturales, præsertim ante חתע ponatur uox parua:ut בְּעֵר

depastus est, נִחַם consolatus est, חָכָם sapiens ille, הַר mons ille: & cætera.

DE PVNCTO SCHEVA

PVnctus scheua, omniũ punctorum minister est, & quidem quandoque mouetur, quandoq; omnino quiescit. Mouetur seu legitur à principio dictionis, sub litera dagessata, ante literã gutturalem, post uocem magnã, & sub litera quæ mox duplicatur. Exemplum primi, תִּרְבַּר בְּרֹאשׁ Secundi, עִוְרִים רִבְּרוּ Tertij, מַרְעִית מַלְאָבִי Quarti, חֲסִירֵךְ Quinti, חִנְנִי הַלְלוּ שַׁמְרָה שׁוֹמְרִים

Scheua uero quiescens est, quod duntaxat terminat syllabam: ut אַרְגַּז אֶשְׁמוֹר & cætera.

Et nota, quod nunquam ueniunt duo scheua à principio dictionis: nam

non

non possent simul legi, seu (ut Hebræi dicunt) moueri. sed primū semper mutatur in hirec: ut à שְׁמוֹר custodi, in plurali dicendū erat שִׁמְרוּ quod proferri nō potest: ideo mutatur primum scheua in hirec, dicituŕq; שִׁמְרוּ custodite. Quod si adieceris literā aliquam capiti dictiōis, puta iod, ut יִשְׁמְרוּ iam ex primo scheua, quod à principio dictionis semper est mobile, fit scheua quiescens, & alterum fit mobile. Nam quoties intra limites dictionis concurrerint duo scheua in, semper primum quiescit, & alterum mouetur. Quod si à principio dictionis duo scheua in simul uenerint, & alterum sub iod positum fuerit, utrunq; in unum hirec mutatur: ut à יְרוּשָׁלַם dicitur וִירוּשָׁלַם לִירוּשָׁלַם & non וְירוּשָׁלַם Sic à יְדַבֵּר ideſt loquetur, וִידַבֵּר & loquetur: & cętera. In fine dictionis scheua semper

quieſcit, nec inuenitur niſi ſub literis בגר כפת etiam duplicatum: ut וַיִּשְׁבְּ & captiuauit, וַיִּבְךְּ & fleuit, וְאָמַרְתְּ & dixiſti. Excipiuntur קוּשְׁטְ יִשְׁטְ וַיִּשְׁקְ in quibus etiam ט & ק in fine inueniuntur habere ſcheua.

NOtandum præterea, quod ſcheua componitur cum camez, pathah & ſægol: uocaturq́ hatephcamez, hatephpathah, & hatephſægol: non ſchcuacamez, ſcheuapathah, ſcheuaſægol. Ex quibus hatephſægol & hatephpathah, ſolum ſub literis guttu ralibus locum habent: & raro ſub alijs literis: indicantq́ literam mouendam, non ſecus quàm ſi ſubſcriberetur ſcheua mobile. Hatephcamez uero quum uox ſit & ſyllabam conſtituere poſſit, ſub omnibus literis inuenitur: licet à quibuſdam illud camezhatuph uocetur: nam eſt o breue, correſpondens holem

holem uoci magnæ. Vbi hæc regu-
la in primis est notanda, quod literæ
gutturales hatephatæ punctuant se &
præcedentem literam: hoc est, si lite-
ra gutturalis habuerit hatephpathah,
mox præcedēs litera habebit pathah,
etiam si cum hirec uel sægol fuerit pun
ctuanda. Excipiūtur tamen casus qui-
dam, præsertim he חֲיִרִיעָה quod ha-
bet plerunq; camez, ut חֲאַרְמָה hu-
mus ipsa. Sic si litera gutturalis, pro-
pter dages sequenti literæ inscriben-
dum, habuerit hatephsęgol, mox præ
cedens litera habet sægol. Exempla: à
פָּקַד uisitauit, ubi non est litera guttu-
ralis; dicimus in futuro אֶפְקֹד uisita-
bo, תִּפְקֹד uisitabis, יִפְקֹד uisitabit:
at si prima radicalis fuerit gutturalis
(quæ in hoc casu raro habet scheua pu
rum) hirec literarū futuri temporis mu
tatur propter literam gutturalem uel

in pathah uel in sægol: ut ab עָלָה ascē dit, dicimus אַעֲלֶה ascendam, תַּעֲלֶה ascendes, יַעֲלֶה ascendet: non יְעַלֶּה תְּעַלֶּה Sic ab אָסַף collegit, אֶאֱסוֹף congregabo, תֶּאֱסוֹף congregabis, יֶאֱסוֹף congregabit: non יְאַסֵּף Et ab עָשָׂה fecit, אֶעֱשֶׂה faciam, תַּעֲשֶׂה facies, יַעֲשֶׂה faciet.

Ciendum itaq; quod א ח ה ע literæ gutturales dictæ, à principio dictionis nunquā habent purum scheua, sed est semper mixtū cum pathah aut sægol: intra dictionē uero habent quandoq; purum scheua, & plerunq; quiescēs, præsertim si eas præcedat accentus, ut יַרְעֵנוּ שַׁלְּחֵנוּ aut hirec sub litera seruili, ut יִחְיֶה Quod si hirec scriptum fuerit sub litera radicali, habet gutturalis punctum raptū seu mobile: ut בִּאֲצוּ blasphemauerunt, בִּחֲשׁוּ negauerunt. Sic si dages leue uenerit

post

poſt literam gutturalem, habebit ipſa gutturalis purum & quieſcens ſcheua: ut יַחְדּוּ deſiderabit: imò ſi ſequatur litera quæ nō recipit dages leue, adhuc in quibuſdam uerbis litera gutturalis habet purum ſcheua: ut יַחְמוֹר concupiſcet, יַחְסוֹר deficiet: in quibus tamen litera quæ gutturalem mox præcedit, habet pathah, perinde ac ſi gutturalis punctuaretur cum ſcheua mixto. Dixi paulo ſuperius, ſcheua illud compoſitū etiam ſub alijs quàm gutturalibus literis aliquando reperiri: & id quidem uerum eſt, quando duæ literæ in radice ſunt ſimiles, & prima fuerit ſcheuāda: ut גִּלְלֵי ſtercora, צִלְלֵי umbræ. Idem ſentiendum, quando mugitus, hoc eſt uirgula mæthæg, uocem retinens eſt ſub he pathato, idq; ante mem ſcheuatum, ut חֲמַעֲבְרִים ſepelientes: quod tamen non accidit ſingulari numero, ſed

plurali tantum. Sunt etiam quædam aliæ causæ, propter quas literæ non gutturales quãdoq; recipiunt hatephphathah: de quibus consulere poteris Eliam Cantico duodecimo.

DE OFFICIIS LITERARUM seruilium.

INTER undecim seruiles literas, quæ sunt שְׁמוֹ נִבְתַּב אַלְיָה quædã ministrant uerbis, quædam nominibus, & quædam tam uerbis q̃ nominibus. Quæ ministrant uerbis, sunt quæ constituunt personas, genera, & numeros: ut literæ אַיְתָן à capite uerborum efficiunt futurum tempus, & literæ בַּבְלַם infinitiuo inseruiunt: porrò istæ literæ תְּהִימוּן uerbis subiunctæ, præteritum constituunt: & cætera. Vide Tabulam coniugationum, & harum literarum officia

ex ea

ex ea facilius discere poteris, quàm si sigillatim eas tibi hic explicarem. Cæterum literæ quæ à capite seruiunt uerbis & nominibus, sunt istæ, מִשֶּׁת וְבַלְּבֹ quarum ministeria nunc declarabimus.

מ Hæc litera primo capitur pro præpositione, significãs partem ex multitudine, ut מִפְּרִי הָעֵץ de fructu ligni: ualet enim idem quod מִן à uel ab, de uel ex: habetq; semper punctum dages sequentem, qui designat nun deficiens. Nam ubi dicẽdum fuerat מִן בַּיִת ex domo, dicimus breuius מִבַּיִת unica dictione. Sic pro מִן בָּרָם dicimus breuius מִבָּרָם ex uinea, contractis scilicet duabus dictionibus in unam. Et quando litera est gutturalis, quæ punctuli dages non est capax, agendum est iuxta regulam suprà memoratam: nempe quod uox breuis &

dages

dages ſunt mutãda in uocem magnã: ut מֵאָדָם ab homine, מֵחַמָּה à ſole: pro מִן אָדָם & מִן חַמָּה Circumloquuntur etiam Hebræi per hanc literam comparatiuum gradum: ueluti חֲמֻדִּים מִזָּהָב וּמִפָּז רַב deſiderabilia præ auro & obrizo multo: hoc eſt, deſiderabiliora auro: & cætera. Sic טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ bonus eſt fructus meus præ auro: hoc eſt, Melior eſt fructus meus, quàm aurum: dicit ſapientia in Prouerbijs. Porrò ם finale ualet eorum, eis, eos: ut רוּחָם ſpiritus eorum, אֲבַקְּשֵׁם inueſtigabo eos: ſicut ן finale facit earũ, eas, ut בֵּיתָן domus earum. Præteritum, participium & infinitiuus recipiunt mem finale, præcedente camez: futurum autem & imperatiuus, præcedente zere.

ש Officium ſchin eſt, quod capitur pro dictione אֲשֶׁר Qui, quæ, quod

quod: & punctuatur ferè ſemper cum ſægol,etiam iuxta gutturales literas:ut שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ quod deus Iacob in auxilio eius:Pſalmo CXLIIII שֶׁשְּׁזָפַתְנִי חַשְׁמֶשׁ quod intuitus eſt,ſeu irradiauit me ſol.Et dageſſatur ſemper litera mox ſequẽs,niſi illa ſit gutturalis:tunc enim nulla fit in punctis mutatio: ut שֶׁעָמַלְתִּי qui laboraui.Inuenitur etiam aliquando ש habere pathah,loco ſægol,hoc eſt pathah magnum loco pathah parui. Vocatur enim ֗ ,pathah paruũ:ut שֶׁשָּׂמְתִּי quod ſurrexi, שַׁלְמָה אֶחְיֶה quæ cur ero? Canticorũ primo: שֶׁאַתָּה quod tu:Iudicum ſexto. Apud magiſtros,uſus huius ſeruilis literæ frequentior eſt quàm in libris ſacris.

ח Hæc litera he,primo uocatur חֵא הֵרִיעָה quòd ueluti demonſtret rem aliquam,& eam inſignem reddat: & ſolet adiici omnibus ſpeciebus nominum

minum, exceptis proprijs nominibus: ut הַבַּיִת illa domus, הָאָדָם homo ille. Sed non dicitur הָאַבְרָהָם Abrahã ille, בֵּית־לֶחֶם Bethlæhæm. Et nota, quod semper punctuatur hæc litera cum pathah sequente dages, nisi sequatur una ex literis אער tunc enim camezatur: ut הָרֶכֶב currus ille: ubi camez uox magna ponitur loco uocis paruæ & punctuli dages. Iuxta heth uero & he, habet plerunq; pathah: ut הַחֹדֶשׁ mẽsis ille, הַחִיא hæc ipsa. Item iuxta literas scheuatas aliquando habet litera scheuata post he illud dages punctum, ut הַיְהוּדִים Iehudæi: aliquando non habet, ut הַיְאוֹר piscina, הַיְסוֹד fundamentum. Et quando litera gutturalis mox sequens habet camez, he ipsum non raro habet sægol, ut הֶחָכָם ille sapiens, הֶהָרִים illi montes: excipiuntur paruæ dictiones, quales

les

les sunt חֲעָס תֲחַר Inuenitur denique hæc litera iuxta uerba, loco relatiui אֲשֶׁר ut חַשּׁוֹמֵר qui custodit: de quo in Grammatica, oratione prima, fundamento quinto.

Secundo uocatur ista litera he, חֵא חַתִּימָה ideſt, he admirationis: uel חֵא חַשְׁאֲלָה he interrogationis: & tunc ſemper punctuatur cum hatephpathah, & additur tam uerbis quàm nominibus cõſignificatiuis: ut הֲבַת nunquid filia? חֲיִשׁ nunquid eſt? חֲיִצְלַח nunquid proſperabitur? Quando autem uenit iuxta literam ſcheuatam, habet pathah purũ, quum duo ſcheua à capite dictionis ſimul ſtare nequeãt: ut הַבְּזוֹנָה nunquid ut ſcortum? חַבְּרָכָה אַחַת nunquid benedictio una? nec uenit poſt he illud pathatum dages, ſicut poſt he הַיְרִיעָה niſi in paucis locis, quãdo ſcilicet ipſum ſequitur litera aliquã

qua miniſterialis:ut הַמַּחֲנִים num quid in caſtris? Numeri decimotertio. הַבְּצַעֲקָתָהּ num ſecundum clamorem? Geneſeos undecimo. הַבְּמוֹת נָבָל num iuxta mortem Nabal? ſecundi Regum quarto. Nec eſt quod hic facile impingas,& agnoſcas he demonſtrationis,pro he interrogationis:quia he demonſtrationis nunquã poſt ſe admittit literam ſeruilem,quemadmodũ he interrogationis. Notandum præterea,quod he interrogatiua litera,ante literam gutturalem habet pathah ſolum:ut הָאִישׁ nunquid uir? הָעֶבֶר nunquid ſeruus? הַחְיִיתֶם num uiuiſcaſtis? Et quando litera gutturalis camezatur,he quæſitiua litera habet ſægol: ut הֶחָכָם nunquid ſapiens? הֶחְשִׁיב אָשִׁיב num reducendo reducam? Geneſeos uigeſimoquarto.

De ſeruitio literæ he in fine dictionis

his, dicetur paulo post in suo ordine.

ו Vocatur hæc litera אוֹת חֲמִיחֲבֶרֶת litera coniunctiua: est enim à principio dictionis coniunctio copulatiua, & punctuatur in hoc officio cum omnibus simplicibus uocalibus, præterquàm cum holem & kybuz. Tamen punctum illi ferè proprium & naturale est scheua, sed quod non raro ob certas causas in alia mutatur puncta.

Primo quidem in schurec, quando scilicet hæc litera uenit ad literam schewatam, uel ad unam ex istis quatuor literis בומת Veluti, וְרֵבֵשׁ & mel, וְשָׁמַרְתֶּם & custodietis, וּמשֶׁה & Moses, וּבִנְיָמִין & Beniamin, וּפַרְעֹה & Pharao, וַשְׁתִּי & Vasthi, וּמָלַכְתְּ & regnabis. Secundo habet uau camez, quando duo nomina copulantur, & alterum habet accentum מְלֵעֵיל uel uocem magnam:

ut

שָׁמַיִם וְאֶרֶץ cœlum & terra, תֹהוּ
וָבֹהוּ uana & desolata: de quo latius
in Grammatica Eliæ. Tertio habet
vau hirec, quando uenit iuxta iod sche
uatum, ut יְהוּדָה & Iehudas: quiescen
te iod, וִימִינֶךָ & dextera tua, וְיֵדְעֻתֶם
& cognoscetis, וְיִהְיוּ & erit: quæ absq;
vau habent sub iod scheua: nempe sic,
יְהוּדָה וִימִינֶךָ וְיֵדְעֻתֶם יִהְיוּ Item quar/
to punctuatur uau coniunctio cum pa
thah quando accedit ad literam guttu
ralem punctuatam cum hatephpa/
thah, ut וַעֲבָדִים & serui, וַחֲמֹרִים &
asini, וַאֲמַרְתֶּם & dixistis: & cætera.
Quod si litera gutturalis habuerit ha/
tephsægol, uau coniunctio accedens
quoq; obtinebit segol, ut וֶאֱמֶת & ue
ritas, וְאֵבֶל [illegible] uede. Sed zere ha/
bet solum [illegible] men אֱלֹהִים ut
אֱלֹהֵיהֶם deus eius.
[den[illegible]æ ב ל ב
quando

quãdo accedunt ad nomen אֱלֹהִים ut בֵּאלֹהִים in deo, לֵאלֹהִים deo: & cætera. Porrò quomodo uau uertat præteritum in futurum, & futurum in præteritum, explicat Elias in Grammatica, oratione prima, fundamento quarto.

כ Caph, quando est litera seruilis, uocatur primo כַּף דִּמְיוֹן caph similitudinis: ut כָּעָם כַּכֹּהֵן sicut populus sic sacerdos. Et alio modo uocatur כַּף שִׁעוּר caph mensuræ, uel coniectu ræ: ut כְּאַלְפַּיִם אִישׁ quasi duo milia uirorum: Iehosuæ quarto. Et punctuatur ut literæ beth atque lamed: de quo paulo post.

ל Litera lamed uno modo articulus est datiui casus, ut לָעָם populo, לָאָדָם homini: alio modo indicat genitiuum casum, significans קִנְיַן כַּיִת id est possessionem: ut לַיהוָה הָאָרֶץ est terra, מִזְמוֹר לְדָוִד Psal-

mus Dauidis. Sic à pronominibus אֲנִי אַתָּה הוּא ego,tu,ipſe:& à pluralibus eorū אֲנַחְנוּ אַתֶּם הֵם dicimus לִי mihi uel mei, לְךָ tibi uel tui, לוֹ illi uel illius, לָנוּ nobis uel noſtri, לָכֶם uobis uel ueſtri, לָהֶם illis uel illorum:&c.

ב Litera beth quando ſeruit à capite,accipitur uno modo pro præpoſitiõe עִם cum:uocaturq́ בֵּית חֵעֶזֶר ideſt beth ſubſidij,ut בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי cum gladio meo & cum arcu meo:Geneſis quadrageſimonono.Sic בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חָיִל cum deo faciemus uirtutē: Pſalmo ſexageſimo. Alio modo capitur pro תּוֹךְ uel קֶרֶב intra uel medio:uocaturq́ בֵּית הַכְּלִי beth inſtrumenti,ut בַּבַּיִת in domo, בַּשָּׂדֶה in agro. Tertio conſignificat דְּבוּק adhæſionem,& נְגִישָׁה approximationem:ut וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ & adhærebit in (uel cum) uxore ſua: Geneſis ſecundo.

הַנּוֹגֵעַ בָּהָר accedens in montem: Exo di decimonono capite.

Porrò punctuatio harum trium lite rarum בלב est talis. Punctus genui/ nus illis est scheua, sicut & literæ uau, ut בְּרָבָר in uerbo, לְרָבָר ad uerbum, בְּאִישׁ quasi uir. Quod si accesserint ad literam scheuatam, mutatur scheua ea/ rum in hirec, quum duo scheua à capi/ te dictionis simul stare non possint: ut בִּשְׁמִי in nomine meo, & non בְּשְׁמִי Excipitur hic iod à capite scheuatū, ut sunt יְרוּשָׁלַם יְהוּדָה & similia, in qui/ bus utrunq; scheua, tam literæ seruilis q̄ ipsius iod, mutatur in unū hirec, ut בִּיהוּדָה in Iehuda, בִּירוּשָׁלַם in Ieruſa lem. Quod si memoratæ tres literæ ue nerint ad gutturalem hatephatā, fiunt & ipsæ illi conformes in puncto: quia littera gutturalis hatephata, punctuat se & præcedentem literam: ut בַּעֲבָרִים

in ſeruis: & non בְּעֲבָדִים Sic לַעֲבָדִים ſeruis ipſis, לְאֱוִיל ſtulto, בֶּאֱוִיל cum ſtulto. Excipitur nomen אֱלֹהִים iuxta quod habent zere, quieſcente aleph: ut בֵּאלֹהִים in deo: & cætera. Idem fit in infinitiuo uerbi אמר ut לֵאמֹר pro לֶאֱמֹר ad dicendum.

Item quando dictæ tres literæ adiunctæ fuerint à capite dictionis literæ he הַיְרִיעָה excludunt ferè ſemper literam he, & uſurpant ſibi punctum illius: ut pro בְּהַבַּיִת in ipſa domo, dicitur בַּבַּיִת Sic pro לְהָאָדָם ipſi homini, dicitur לָאָדָם in eodem ſignificato: & nihil eſt quod ſuprà diximus de he הַיְרִיעָה quod hic locum non habeat.

Excipiuntur tamen quædam, in quibus חֵא הַיְרִיעָה manet, iuxta literam ſeruilem: ut ſunt בְּחַשְׁמַיִם in ipſis cœlis, לְחַגְרוֹר in ipſum cuneum: & cætera.

De literis

24
1

DE LITERIS A FINE dictionum seruilibus.

Literæ quæ à fine seruiunt, computantur inter affixa. Affixa uocamus pronomina, quæ uerbis & nominibus affiguntur & coeunt cum illis in unam dictionem: ut נַפְשְׁךָ anima tua, נַפְשִׁי anima mea, נַפְשׁוֹ anima illius, נַפְשָׁם anima eorum, נַפְשֵׁנוּ anima nostra, נַפְשְׁכֶם anima uestra. Sic cum uerbis: שְׁמָרְךָ custodiuit te, שְׁמָרוֹ custodiuit eum, שְׁמָרָהּ custodiuit eam, שְׁמָרַנִי custodiuit me: & cætera.

Sed hoc interest, quod uerbis subiungi possunt affixa, uel pronomina absoluta: ut שְׁמָרַנִי uel שָׁמַר אוֹתִי custodiuit me, שְׁמָרָם uel שָׁמַר אוֹתָם custodiuit eos, אֲהֵבָן uel אָהַב אוֹתָן dilexit eas: & cætera. Nominibus

autem adhærent ſola affixa, & non pronomina abſoluta.

AFFIXA SIMPLICIA.

IOD ualet Meus, mei, me, mea: & cætera: ut à מֶלֶךְ fit מַלְכִּי rex meus, מְלָכַי reges mei: רוֹדְפִי perſequens me, & רוֹדְפַי perſequentes me. Et in uerbis præteritis atque futuris & in imperatiuo utimur pro ſimplici iod ſyllaba יִ ueluti שְׁלָחַנִי miſit me, תִּשְׁאָלֵנִי interrogabis me, שָׁמְרֵנִי cuſtodi me, & קָרָאֵנִי inuoca me. Porrò plurale eius eſt נוּ nos, noſtrum: ut מַלְכֵּנוּ rex noſter, מלכינו reges noſtri, עָזָבָנוּ deſeruit nos, זָכַרְתָּנוּ recordatus es noſtri.

ו Vau in fine cum holem, aut ſine omni puncto, ualet Eius, ei, eum, uel illius, illi, illum: ut מַלְכּוֹ rex eius, דְּבָרוֹ uerbum illius, & דְּבָרָיו uerba illius

lius. Et cum uerbis, שְׁמָרוּ custodiuit eum, uel שְׁמָרָהוּ addito scilicet he, & puncto holem mutato in schurec.

Præmittitur etiam sæpe ipsi uau littera nun dagessata: ut יִשְׁמְרֶנּוּ custodiet eum pro יִשְׁמְרֵהוּ

Plurale eius est mem finale, & sæpe syllaba חֶם ut דִּבְרָם uerbum eorum, דִּבְרֵיהֶם uerba eorum, שִׁלָּחֵם misit eos, יִלְבָּשֵׁם induet eos, יַהֲרָגוּם occidet eos.

ה He cum puncto mappic est relatiuum fœminini generis. Et habet punctum illum quando præcedere potest camez: sin alius punctus præcedat, puta zere uel sægol aut schurec, habet he punctum camez. Exempla, דִּבְרָהּ uerbum eius, scilicet mulieris, דִּבְרֵיהָ uerba illius, שְׁמָרָהּ custodiuit illam, אֲשִׂנְאָהּ odiam eam. Habet quoq; he illud aliquando ante se nun dagessatũ,

dages ſunt mutãda in uocem magnã: ut מֵאָדָם ab homine, מֵחַמָּה à ſole: pro מִן אָדָם & מִן חַמָּה Circumloquuntur etiam Hebræi per hanc literam comparatiuum gradum: ueluti חֲמוּדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב deſiderabilia præ auro & obrizo multo: hoc eſt, deſiderabiliora auro: & cætera. Sic טוֹב פִּרְיִי מֵחָרוּץ bonus eſt fructus meus præ auro: hoc eſt, Melior eſt fructus meus, quàm aurum: dicit ſapientia in Prouerbijs. Porrò ם finale ualet eorum, eis, eos: ut רוּחָם ſpiritus eorum, אֲבַקְּשֵׁם inueſtigabo eos: ſicut ן finale facit earũ, eas, ut בֵּיתָן domus earum. Præteritum, participium & infinitiuus recipiunt mem finale, præcedente camez: futurum autem & imperatiuus, præcedente zere.

ש Officium ſchin eſt, quod capitur pro dictione אֲשֶׁר Qui, quæ, quod

quod: & punctuatur ferè ſemper cum ſægol,etiam iuxta gutturales literas:ut שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ quod deus Iacob in auxilio eius:Pſalmo CXLIIII שֶׁשְּׁזָפַתְנִי חַשְּׁמֶשׁ quod intuitus eſt,ſeu irradiauit me ſol.Et dageſſatur ſemper litera mox ſequẽs,niſi illa ſit gutturalis:tunc enim nulla fit in punctis mutatio: ut שֶׁעָמַלְתִּי qui laboraui. Inuenitur etiam aliquando ש habere pathah,loco ſægol,hoc eſt pathah magnum loco pathah parui. Vocatur enim ◌ַ, pathah paruũ:ut שַׁקַּמְתִּי quod ſurrexi, שַׁלָּמָה אֶחְיֶה quæ cur ero? Canticorũ primo: שֶׁאַתָּה quod tu:Iudicum ſexto. Apud magiſtros,uſus huius ſeruilis literæ frequentior eſt quàm in libris ſacris.

ה Hæc litera he,primo uocatur הֵא הַיְרִיעָה quòd ueluti demonſtret rem aliquam,& eam inſignem reddat: & ſolet adĳci omnibus ſpeciebus nominum

minum,exceptis proprijs nominibus: ut הַבַּיִת illa domus, הָאָדָם homo ille.Sed non dicitur הָאַבְרָהָם Abrahã ille, בֵּית־לֶחֶם Bethlæhæm. Et nota,quod ſemper punctuatur hæc litera cum pathah ſequente dages,niſi ſequatur una ex literis אער tunc enim camezatur:ut הָרֶכֶשׁ currus ille:ubi camez uox magna ponitur loco uocis paruæ & punctuli dages. Iuxta heth uero & he,habet plerunq; pathah:ut הַחֹדֶשׁ mẽſis ille, הַחִיא hæc ipſa.Item iuxta literas ſcheuatas aliquando habet litera ſcheuata poſt he illud dages punctum, ut הַיְהוּדִים Iehudæi: aliquando non habet,ut הַיְאוֹר piſcina, הַיְסוֹד fundamentum.Et quando litera gutturalis mox ſequens habet camez,hc ipſum non raro habet ſægol, ut הֶחָכָם ille ſapiens, הֶהָרִים illi montes: excipiuntur paruæ dictiones,quales

les

les sunt חֲעָם חֲחָר Inuenitur deniq; hæc litera iuxta uerba, loco relatiui אֲשֶׁר ut חַשּׁוֹמֵר qui custodit: de quo in Grammatica, oratione prima, fundamento quinto.

Secundo uocatur ista litera he, חֲא חֲתִימָה ideſt, he admirationis: uel חֲא חֲשְׁאֲלָה he interrogationis: & tunc semper punctuatur cum hatephpathah, & additur tam uerbis quàm nominibus cōsignificatiuis: ut הֲבַת nunquid filia? חֲיֵשׁ nunquid est? חֲיִצְלַח nunquid prosperabitur? Quando autem uenit iuxta literam scheuatam, habet pathah purū, quum duo scheua à capite dictionis simul stare nequeāt: ut חֲבְרָבָה nunquid ut scortum? חֲבְוֹנָה nunquid benedictio una? nec uenit post he illud pathatum dages, sicut post he חֲיְרִיעָה nisi in paucis locis, quādo scilicet ipsum sequitur litera ali-

quā

qua miniſterialis:ut הֲבַמַּחֲנִים num quid in caſtris? Numeri decimotertio. הֲבְצַעֲקָתָהּ num ſecundum clamorem? Geneſeos undecimo. הֲבְמוֹת נָבָל num iuxta mortem Nabal? ſecundi Regum quarto. Nec eſt quod hic facile impingas,& agnoſcas he demonſtrationis,pro he interrogationis:quia he demonſtrationis nunquã poſt ſe admittit literam ſeruilem,quemadmodũ he interrogationis. Notandum præterea,quod he interrogatiua litera,ante literam gutturalem habet pathah ſolum:ut הַאִישׁ nunquid uir? הֲעֶבֶר nunquid ſeruus? הֲחִיִּיתֶם num uiuiſti caſtis? Et quando litera gutturalis camezatur,he quæſitiua litera habet ſægol: ut הֶחָכָם nunquid ſapiens? הֶחָשִׁיב אָשִׁיב num reducendo reducam? Geneſeos uigeſimoquarto.

De ſeruitio literæ hę in fine dictionis

his, dicetur paulo post in suo ordine.

ו Vocatur hæc litera אות חִבּוּרִית litera coniunctiua: est enim à principio dictionis coniunctio copulatiua, & punctuatur in hoc officio cum omnibus simplicibus uocalibus, præterquàm cum holem & kybuz. Tamen punctum illi ferè proprium & naturale est scheua, sed quod non raro ob certas causas in alia mutatur puncta.

Primo quidem in schurec, quando scilicet hæc litera uenit ad literam schewatam, uel ad unam ex istis quatuor literis בומת Veluti, וְרֵבֵשׁ & mel, וְשָׁמַרְתֶּם & custodietis, וּמשֶׁה & Moses, וּבִנְיָמִין & Beniamin, וּפַרְעֹה & Pharao, וַשְׁתִּי & Vasthi, וּמָלַכְתְּ & regnabis. Secundo habet uau camez, quando duo nomina copulantur, & alterum habet accentum מִלְעֵיל uel uocem magnam:

ut

ut שָׁמַיִם וָאָרֶץ cœlum & terra, תֹּהוּ וָבֹהוּ uacua & desolata: de quo latius in Grammatica Eliæ. Tertio habet uau hirec, quando uenit iuxta iod scheuatum, ut וִיהוּדָה & Iehudas: quiescente iod, וִימִינְךָ & dextera tua, וְיֵרַעְתֶּם & cognoscetis, וְיִהְיוּ & erit: quæ absq; uau habent sub iod scheua: nempe sic, וְיהוּדָה וְיִמִינְךָ וְיֵרַעְתֶּם וְיִהְיוּ Item quarto punctuatur uau coniunctio cum pathah quando accedit ad literam gutturalem punctuatam cum hatephpathah, ut וַעֲבָדִים & serui, וַחֲמֹרִים & asini, וַאֲמַרְתֶּם & dixistis: & cætera. Quod si litera gutturalis habuerit hatephsægol, uau coniunctio accedens quoq; obtinebit sægol, ut וָאֱמֶת & ueritas, וָאֱכוֹל & comede. Sed zere habet solum, iuxta nomen אֱלֹהִים ut וֵאלֹהִים & deus, וֵאלֹהָיו & deus eius. Idem obseruant hæ tres literæ ב ל ב

quando

quãdo accedunt ad nomen אֱלֹהִים ut בֵּאלֹהִים in deo, לֵאלֹהִים deo: & cætera. Porrò quomodo uau uertat præteritum in futurum, & futurum in præteritum, explicat Elias in Grammatica, oratione prima, fundamento quarto.

כ Caph, quando eſt litera ſeruilis, uocatur primo כַּף דִּמְיוֹן caph ſimilitudinis: ut כָּעָם כַּכֹּהֵן ſicut populus ſic ſacerdos. Et alio modo uocatur כַּף שִׁעוּר caph menſuræ, uel coniecturæ: ut כְּאַלְפַּיִם אִישׁ quaſi duo milia uirorum: Iehoſuæ quarto. Et punctuatur ut literæ beth atque lamed: de quo paulo poſt.

ל Litera lamed uno modo articulus eſt datiui caſus, ut לָעָם populo, לָאָדָם homini: alio modo indicat genitiuum caſum, ſignificans קִנְיָן מַיִת id eſt, rei poſſeſſionem: ut לַיהוָה הָאָרֶץ Domini eſt terra, מִזְמוֹר לְדָוִד Pſal-

mus Dauidis. Sic à pronominibus אֲנִי אַתָּה הוּא ego,tu,ipſe:& à pluralibus corū אֲנַחְנוּ אַתֶּם הֵם dicimus לִי mihi uel mei, לְךָ tibi uel tui, לוֹ illi uel illius, לָנוּ nobis uel noſtri, לָכֶם uobis uel ueſtri, לָהֶם illis uel illorum:&c.

ב Litera beth quando ſeruit à capite,accipitur uno modo pro præpoſitiõe עִם cum:uocaturq́ בֵּית חֶעְזָר ideſt beth ſubſidij,ut בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי cum gladio meo & cum arcu meo:Geneſis quadrageſimonono.Sic בֵּאלֹהִים נַעֲשֶׂה חַיִל cum deo faciemus uirtutē: Pſalmo ſexageſimo. Alio modo capitur pro תּוֹךְ uel קֶרֶב intra uel medio:uocaturq́ בֵּית הַבְּלִי beth inſtrumenti,ut בַּבַּיִת in domo, בַּשָּׂדֶה in agro. Tertio conſignificat דְּבוּק adhæſionem,& נְגִישָׁה approximationem:ut וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ & adhærebit in (uel cum) uxore ſua:Geneſis ſecundo.

תנוגע

הַנּוֹגֵעַ בָּהָר accedens in montem: Exo di decimonono capite.

Porrò punctuatio harum trium literarum בלב est talis. Punctus genuinus illis est scheua, sicut & literæ uau, ut בְּרָבָר in uerbo, לְרָבָר ad uerbum, בְּאִישׁ quasi uir. Quod si accesserint ad literam scheuatam, mutatur scheua earum in hirec, quum duo scheua à capite dictionis simul stare non possint: ut בִּשְׁמִי in nomine meo, & non בְּשְׁמִי Excipitur hic iod à capite schcuatū, ut sunt יְרוּשָׁלַם יְהוּדָה & similia, in quibus utrunq; scheua, tam literæ seruilis q̄ ipsius iod, mutatur in unū hirec, ut בִּיהוּדָה in Iehuda, בִּירוּשָׁלַם in Ierusalem. Quod si memoratæ tres literæ uenerint ad gutturalem hatephatā, fiunt & ipsæ illi conformes in puncto: quia littera gutturalis hatephata, punctuat se & præcedentem literam: ut בַּעֲבָרִים

in ſeruis:& non בְּעֲבָדִים Sic לַעֲבָדִים ſeruis ipſis, לְאֱוִיל ſtulto, בֶּאֱוִיל cum ſtulto.Excipitur nomen אֱלֹהִים iuxta quod habent zere,quieſcente aleph:ut בֵּאלֹהִים in deo:& cætera. Idem fit in infinitiuo uerbi אמר ut לֵאמֹר pro לֶאֱמֹר ad dicendum.

Item quando dictæ tres literæ adiunctæ fuerint à capite dictionis literæ he הַיְרִיעָה excludunt ferè ſemper literam he,& uſurpant ſibi punctum illius: ut pro בְּהַבַּיִת in ipſa domo,dicitur בְּבַיִת Sic pro לְהָאָדָם ipſi homini,dicitur לְאָדָם in eodem ſignificato: & nihil eſt quod ſuprà diximus de he הַיְרִיעָה quod hic locum non habeat.

Excipiuntur tamen quædam, in quibus הֵא הַיְרִיעָה manet, iuxta literam ſeruilem: ut ſunt בְּהַשָּׁמַיִם in ipſis cœlis, לְהַגְרוֹר in ipſum cuneum: & cætera.

De literis

24
1

DE LITERIS A FINE dictionum seruilibus.

Iteræ quæ à fine seruiunt, computantur inter affixa. Affixa uocamus pronomina, quæ uerbis & nominibus affiguntur & coeunt cum illis in unam dictionem: ut נַפְשְׁךָ anima tua, נַפְשִׁי anima mea, נַפְשׁוֹ anima illius, נַפְשָׁם anima eorum, נַפְשֵׁנוּ anima nostra, נַפְשְׁכֶם anima uestra. Sic cum uerbis: שְׁמָרְךָ custodiuit te, שְׁמָרוֹ custodiuit eum, שְׁמָרָהּ custodiuit eam, שְׁמָרַנִי custodiuit me: & cætera.

Sed hoc interest, quod uerbis subiungi possunt affixa, uel pronomina absoluta: ut שְׁמָרַנִי uel שָׁמַר אוֹתִי custodiuit me, שְׁמָרָם uel שָׁמַר אוֹתָם custodiuit eos, אֲהֵבָן uel אָהַב אוֹתָן dilexit eas: & cætera. Nominibus

autem adhærent ſola affixa, & non pronomina abſoluta.

AFFIXA SIMPLICIA.

IOD ualet Meus, mei, me, mea: & cætera: ut à מֶלֶךְ fit מַלְכִּי rex meus, מַלָכַי reges mei: רוֹדְפִי perſequens me, רוֹדְפַי & perſequentes me. Et in uerbis præteritis atque futuris & in imperatiuo utimur pro ſimplici iod ſyllaba יִ ueluti שְׁלָחַנִי miſit me, תִּשְׁאָלִנִי interrogabis me, שָׁמְרִנִי cuſtodi me, & קְרָאֵנִי inuoca me. Porrò plurale eius eſt נוּ nos, noſtrum: ut מַלְכֵּנוּ rex noſter, מַלָכֵינוּ reges noſtri, עָזָבָנוּ deſeruit nos, זְכַרְתָּנוּ recordatus es noſtri.

ו Vau in fine cum holem, aut ſine omni puncto, ualet Eius, ei, eum, uel illius, illi, illum: ut מַלְכּוֹ rex eius, דְּבָרוֹ uerbum illius, & דְּבָרָיו uerba illius

lius. Et cum uerbis, שָׁמְרוּ cuſtodiuit cum, uel שָׁמְרָהוּ addito ſcilicet he, & puncto holem mutato in ſchurec.

Præmittitur etiam ſæpe ipſi uau littera nun dageſſata: ut יִשְׁמְרֶנּוּ cuſtodiet eum pro יִשְׁמְרֵהוּ

Plurale eius eſt mem finale, & ſæpe ſyllaba חֶם ut דְּבָרָם uerbum eorum, דִּבְרֵיהֶם uerba eorum, שִׁלַּחֵם miſit eos, יַלְבְּשֵׁם induet eos, יַהַרְגֵם occidet eos.

ה He cum puncto mappic eſt relatiuum fœminini generis. Et habet punctum illum quando præcedere poteſt camez: ſin alius punctus præcedat, puta zere uel ſægol aut ſchurec, habet he punctum camez. Exempla, דְּבָרָהּ uerbum eius, ſcilicet mulieris, דִּבְרֵיהָ uerba illius, שְׁמָרָהּ cuſtodiuit illam, אֶשְׂנָאֶהָ odiam eam. Habet quoq; he illud aliquando ante ſe nun dageſſatũ,

ut תִּמְצָאֶנָּה inuenies eam. Eius plurale est nun finale, & syllaba הֶן ut דְּבָרָן uerbum earum, דִּבְרֵיהֶן uerba earum, אֲהֵבָן dilexit eas, אֶשְׁמְרֵן custodiam eas, יַהַרְגוּן occident eas.

Constituit alioquin he radici superaddita, fœmininum genus: ut à מֶלֶךְ rex, מַלְכָּה regina, & קָדוֹשׁ sanctus, קְדוֹשָׁה sancta.

Capitur quoq; in fine localiter, significans scilicet motum ad locum: ut ab אֶרֶץ terra, בָּא אַרְצָה uenit in terram, הִבִּיט הַשָּׁמַיְמָה suspexit in cœlum.

ך Caph seruile à fine cum camez, ualet Tu, tuus, te, tibi: & cum schua, Tu, tua, in fœminino: ut דְּבָרֵךְ uerbum tuum, דִּבְרֵיךְ uerba tua, ó uir, אִשְׁתֵּךְ uxor tua, פְּקָדֵךְ uisitauit te, יִשְׁמְרוּךְ custodient te. Plurale eius est syllaba כֶם uos, ueſter: ut דְּבַרְכֶם uerbum ueſtrum, דִּבְרֵיכֶם uerba ueſtra

ſtra, שְׁלַחְכֶם miſit uos, אֶשְׁמָרְכֶם cuſtodiam uos, תִּשְׁמְרוּכֶם cuſtodietis uos ipſos.

In fœminino uero dicitur, דְּבָרֵךְ uerbū tuum, דְּבָרַיִךְ uerba tua, ó mulier, שְׁלָחֵךְ miſit te, שְׁלָחוּךְ miſerunt te, אֶשְׁמָרֵךְ cuſtodiam te, יִזְכְּרוּךְ recordabuntur tui. Et in plurali habet כֶּן ut דְּבַרְכֶן uerbum ueſtrum, דִּבְרֵיכֶן uerba ueſtra, אֲחַבְכֶן dilexit uos, & יִשְׁמְרוּכֶן cuſtodient uos: & cætera.

DE NVMERIS

NVmerant Hebræi per literas alphabeti, haud ſecus quàm nos per ciphras. Nam uox ipſa Ciphra, uidetur ab Hebræis mutuata. Vocant enim illi numerationem, סְפִירָה ſphiram.

Vſus

Vſus literarum pro numeris hic eſt,

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
יא	יב	יג	יד	טו	יו	יז	יח	יט	כ
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ			
30	40	50	60	70	80	90			
ק	ר	ש	ת	תק	תר	תש	תת	קתת	
100	200	300	400	500	600	700	800	900	
תתר	א׳	ב׳	ג׳	ד׳	ה׳				
1000	1000	2000	3000	4000	5000				

Superſtitioſe enim יה pro numero 15 non ponunt: eo quod ſit pars diuini nominis יהוה Sed accipiũt literam ט quæ denotat nouem, cui iungunt figuram ו quæ ſex deſignat.

Quidam uſurpant etiam literas finales pro numeris, ſcilicet

ך	ם	ן	ף	ץ
500	600	700	800	900

Nume

Numerum annorum mundi, hoc CHRISTI anno Milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio, currente uſque ad Septembrem, Hebræi ſcribunt hoc pacto,

ה ש ג

5303

hoc eſt, quinquies milleſimum triceteſimum tertium.

Vbi uides quòd literæ aleph, beth, & reliquæ: ante literas centenarium ſignificantes poſitæ, tot millenaria important, quot unitates ſeorſum poſitæ ſignificant.

Hebræi tamen plerunq; omittunt millenarium numerum, & ſcribunt in hunc modum, מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם בִּשְׁנַת שֹׁג לפ"ק hoc eſt, anno à creatione mundi triceſimo tertio, iuxta minorem numerũ. Facit enim לפ"ק idem quod לִפְרַט עָטוֹן

Numeri

NVmeri cardinales & ordinales masculini & fœminini generis, hic in promptu habes.

Cardinales masculini,

Vnus	Duo	Tres	Quatuor
אֶחָד	שְׁנַיִם	שְׁלֹשָׁה	אַרְבָּעָה

Quinque	Sex	Septem	Octo
חֲמִשָּׁה	שִׁשָּׁה	שִׁבְעָה	שְׁמֹנָה

Nouem	Decem.
תִּשְׁעָה	עֲשָׂרָה

Cardinales fœminini,

Vna	Duæ	Tres	Quatuor
אַחַת	שְׁתַּיִם	שָׁלֹשׁ	אַרְבַּע

Quinque	Sex	Septem	Octo
חָמֵשׁ	שֵׁשׁ	שְׁבַע	שְׁמֹנֶה

Nouem	Decem.
תֵּשַׁע	עֶשֶׂר

Ordina

Ordinales masculini,

Primus רִאשׁוֹן	Secundus שֵׁנִי	Tertius שְׁלִישִׁי
Quartus רְבִיעִי	Quintus חֲמִישִׁי	Sextus שִׁשִּׁי
Septimus שְׁבִיעִי	Octauus שְׁמִינִי	Nonus תְּשִׁיעִי
Decimus. עֲשִׂירִי		

Ordinales fœminini,

Prima רִאשׁוֹנָה	Secunda שֵׁנִית	Tertia שְׁלִישִׁית
Quarta רְבִיעִית	Quinta חֲמִישִׁית	Sexta שִׁשִּׁית
Septima שְׁבִיעִית	Octaua שְׁמִינִית	Nona תְּשִׁיעִית
Decima. עֲשִׂירִית		

Inuēnitur

Inuenitur etiam sæpe אַחַר pro אֶחָד & אֶחָת pro אַחַת

Dicitur quoq; in fœminino שְׁתַּיִם pro שְׁנַיִם duæ.

Proinde masculina cardinalia in בסמוך ideſt subiunctione nominum, habent hanc formam,

שְׁנֵי שְׁלֹשֶׁת אַרְבַּעַת חֲמִשָּׁה שִׁשָּׁת
שִׁבְעַת שְׁמוֹנַת תִּשְׁעַת עֲשֶׂרֶת

Et in fœminino,

שְׁתֵּי שְׁלֹשׁ אַרְבַּע חֲמֵשׁ שֵׁשׁ שִׁבַּע
שְׁמוֹנָה תְּשַׁע עֶשְׂרֵה

POST decem, ordinalis numerus non differt à cardinali. Dicitur enim, אַחַר עָשָׂר undecim & undecimus: & עַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ undecimus menſis: & in fœminino, עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת undecim cortinæ: שְׁנֵים עָשָׂר duodecim & duodecimus, שְׁלֹשָׁה עָשָׂר tredecim & tredecimus, אַרְבָּעָה עָשָׂר quatuordecim & decimusquartus.

עשרים

עֶשְׂרִים uiginti & uigeſimus, שְׁלֹשִׁים triginta & trigeſimus, אַרְבָּעִים quadraginta & quadrageſimus, חֲמִשִּׁים quinquaginta & quinquageſimus, שִׁשִּׁים ſexaginta & ſexageſimus, שִׁבְעִים ſeptuaginta & ſeptuageſimus, שְׁמֹנִים octoginta & octogeſimus, תִּשְׁעִים nonaginta & nonageſimus, מֵאָה centum & centeſimus, מָאתַיִם ducenti & ducenteſimus, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת trecenti & trecenteſimus. אֶלֶף mille, milleſimus, אַלְפַּיִם millia, אַלְפַּיִם duo millia, רְבָא & רִבּא atque רִבְבָה decem millia: idem רִבּוֹ aleph mutato in uau, רִבּוֹתַיִם uiginti millia, רִבּוֹ רִבְבָן decies decem millia, ideſt centum millia.

In fœminino genere, poſt decem hoc pacto numeramus, אַחַת עֶשְׂרֵה & עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה undecim & undecima, שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה duodecim & duodecima.

שְׁלֹשׁ

שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה tredecim & decimatertia,
אַרְבַּע עֶשְׂרֵה quatuordecim & quarta decima: עֶשְׂרִים uiginti & uigesima,
שְׁלֹשִׁים triginta & trigesima.
Et sic de reliquis, ut in masculino genere.

PRIMÆ PARTIS INSTITVTIONIS HEBRAICÆ LINGVÆ FINIS

ELIANAE GRAMMATICÆ SVMMARIVM

& ueluti compendium quoddam in pulchrum redactum ordinem.

NE simplici Lectori & mutis præceptoribus linguam sanctam discere instituenti, Hebraismi incõsuetus loquendi modus imponat, aut à studio eius absterreat: cõsultum nobis uisum fuit breuibus ostendere, quid Elias in nobili sua grãmatica & ex doctiorum rabbinorum commentarijs excerpta, summarie doceat, quas regulas prę scribat, quem ordinem sequatur: & sic ueluti semitam præparare in eandem, ut uel omnibus usui esse possit, etiã si iam bonam partem explicuerimus.

IGITVR in primis docet apud Hebræos tres esse orationis partes, Nomen, Verbum, & Consignificatiuas dictiones, per quas intelliguntur Aduerbia, Præpositiones, Coniūctiones & Interiectiones. In Verbis maior uis est. Porrò omne Nomen & Verbum tribus radicalibus constat literis. Vocāt enim uocabuli originem, שׁוֹרֶשׁ radicem. Et omnes aliæ literæ à capite uel calce adductæ, nuncupātur שִׁימוּשִׁיוֹת ministeriales. Denomināt autē literas cuiuslibet radicis, à tribus literis huius uocabuli פָּעַל Primā scilicet cuiuslibet radicis literam uocātes pe uel pepoal, secundam ain seu ainpoal, & tertiam lamed siue lamedpoal: ut in radice שָׁמַר schin est pepoal, mem ainpoal, & res lamedpoal.

Præterea secernunt totius linguæ radices, in octo classeis seu ordines. Primum

Primum ordinem tenent פְּעָלִים שְׁלֵמִים uerba & nomina perfecta, quæ ſcilicet nunquam ob quamcunq; inflexionem amittunt unam ex radicalibus literis: ut ſunt שָׁמַר cuſtodiuit, בָּרַל diuiſit, הָרַג occidit. De his Aben Ezra ita ſcribit, אוֹתִיּוֹת הָעִיקָּר שֶׁהֵם רַגְז קְטֹת עֵץ חסֹר אֵינָם נִגְרָעִים לְעוֹלָם וְלָתִי חַבְּבוּלִים הַמְּרוּמִים מֵהָעָנָן וְהַלָּמֵד:

Secundum ordinem conſtituũt defectiua in pe nun, hoc eſt quę primam radicalem literam habent nun: ut נָגַשׁ acceſſit, נָפַל cecidit: & alia multa, quæ ob id הַסְּרִיבִים defectiua uocitantur, quia haud raro amittitur nun prima litera radicalis, & loco eius dageſſatur ainpoal aut ſecunda radicalis: ut אָפַל pro אַנְפַּל cadam, & תִּגַּשׁ accedes.

Tertium ordinem efficiunt omnia uerba & nomina, quorum prima litera radicis eſt iod, & ea uocantur פָּתַח פֶּא

יוֹר quieſcentia in pe iod: nam nõnun/quam quieſcit iod in uoce magna, præ/ſertim in zere, ut à יָשַׁב ſedit, dicitur in futuro אֵשֵׁב ſedebo, תֵּשֵׁב ſedebis. Et ab eodem uerbo fit uerbum tranſi/tiuum quod hiphil uocãt, hunc in mo/dum הוֹשִׁיב fecit ſedere, ſeu colloca/uit: ubi iod litera quieſcit in uoce ma/gna, uau holem. In hunc quoq; ordi/nem reĩciuntur uerba quæ ab א inci/piunt: nam & ea nonnunquam in fu/turo permittunt quieſcere א literam, quemadmodum ab אָבַל comedit, di/citur אֹבַל comedam, quieſcente aleph eſſentiali in holem: aleph uero expreſ/ſe ſcriptum cõſtituit primã perſonam futuri tẽporis. Et illa quies ſolum inue/nitur in prima perſona ſingulari: nam in alĩs perſonis dicitur תֹּאבַל come/des, יֹאבַל comedet, א expreſſe ſcripto, ſed non lecto. Quartum ordinem

uen

uendicãt ſibi uerba,quorum media radicalis eſt uau quieſcens,quę plerunq; eliditur, & in uoce magna quieſcit: ut קָם pro קוֹם ſurrexit, שָׂם pro שׂוֹם poſuit. In imperatiuo tamen & futuro uau expreſſe ſcribitur: de quo in grammatica. Huc etiã pertinent uerba quorum media radicalis eſt iod quieſcens: ut רִיק uacuus fuit, גִּית clauſit, טִיל tulit: & cętera. Dixi ſignanter, quando iod uel uau quieſcit: quia ſi moueren/tur, iam radix illa alteri ordini adſcribenda erit: ut גָּוַע expirauit, quod eſt de primo ordine: חָיָה uixit, quod eſt de quinto ordine. Quintus ordo complectitur uerba, quæ habent primas duas radicales literas inuariabiles & tertiam ה uel א uocanturq; quieſcentia in lamed he: ut עָשָׂה fecit, קָרָא clamauit. Quæ deſinunt in he, mutant plerunque he in iod uel uau: ut עָשִׂיתָ

feciſti, עָשׂוּ fecerunt, עֲשׂוֹת facere: de quo habebis in Coniugatiõibus. Quę uero terminantur in literam aleph, in illis quieſcit aleph: hoc eſt, non habet proprium punctum uocalem: ut קָרָאתָ uocaſti, נִקְרָאתָ uocatus es: & cætera.

Sextus ordo habet radices פִּעְלִים quæ ſcilicet duplicant alteram radicalem, ſed in hoc ordine una ſimilium reiicitur, & relicta dageſſatur: ut à תַּמֵּם quod eſt de primo ordine, fit תַּם perfecit, eiuſdem ſcilicet ſignificati cum תַּמֵּם Et illico ut aliam literam adieceris eí à fine, recipit mem litera pũctum dages, ut תַּמּוּ perfecerunt. Sic à גַּזַּז fit גַּז totondit, abſq; dages: quia ultima dictionis litera non dageſſatur, niſi punctuetur: & ſi addideris literam, dageſſatur zain: ut גַּזּוֹתָ totondiſti, גַּזּוּ totonderunt. In ſeptimo ordine ſunt uerba, quæ primã radicalem literam

ram habent nun uel iod uel aleph,& tertiam he uel aleph:ut נָבַהּ נָטַהּ quæ ratione nun sunt defectiua,& ratione he quiescentia in tertia radicali:sunt igitur compositi ordinis. Hæc uero אָבָה יָרֵה & similia, quiescunt in prima & tertia radicali. Octauus ordo habet uerba מְרֻבָּעִים quæ scilicet constant quatuor radicalibus literis,quēadmodum sunt גִּלְגֵּל שִׁעֲשַׁע בִּרְבֵּל & similia. Hæc de ordinibus dicta sufficiant. In Elia,copiosiora de illis inuenies:nos solum uiam in eundem sternimus.

DE CONIVGATIONIBVS

DOCET Elias in Coniugationibus duo obseruāda,formam & significationē.Et ut iam uerba discreuimus in octo ordines,ita notabis,quod in quolibet ordine,octauo excepto,inueniuntur quatuor coniugationes,iu-

xta quas quodcp uerbum quadruplici ter coniugari potest, haud secus quàm apud Latinos unum uerbū in duabus aut tribus coniugationibus inflectitur: ut est pario & parturio, edo edis, esito esitas, esurio esuris: &c. Sic enim in prima cōiugatiōe Hebræa dicimus שָׁמַר In secunda שִׁמֵּר In tertia הִשְׁמִיר Et in quarta הִשְׁתַּמֵּר Et item si acceperis uerbum de secundo ordine, poteris illud per singulas quatuor inflectere cō iugationes: ut נִגַּשׁ in prima, נִגֵּשׁ in secunda, הִגִּישׁ in tertia, הִתְנַגֵּשׁ in quarta. Exemplū in tertio ordine, יָשַׁב in prima, יִשֵּׁב in secunda, הוֹשִׁיב in tertia, הִתְיַשֵּׁב in quarta. Ista autem multiplex coniugatio unius uerbi, solum propter transitiuam significationem habēdam, apud Hebræos ponitur. Est enim mirabile dei artificium in hac lingua, ut ex una uoce multa fluāt

significata. Nam ubi Latinus dicit sedeo in neutro genere,& colloco in actiuo genere, Hebræus id explicat una uoce,sed in diuersis coniugationibus: nempe יָשַׁב in prima,& הוֹשִׁיב fecit sedere seu collocauit,iu tertia. Sic יָצָא exiuit, הוֹצִיא eduxit, לָמַד didicit, לִמֵּד docuit, נָגַשׁ appropinquauit, נִגַּשׁ penetrauit, הִגִּישׁ applicauit, הִתְנַגֵּשׁ applicauit seipsum. Vides quàm breuis & quàm lata sit hæc lingua.Sed nunc coniugationes ipsas sermone succincto explicabo.

PRIMA coniugatio uocatur סָל ideſt leuis:quia non habet dages ut secunda coniugatio,nec he ut tertia,nec syllabam הִתְ ut quarta. Forma eius est triplex, scilicet שָׁמַר custodiuit, חָפֵץ desiderauit,& יָכֹל potuit.Prima forma habet camez & pathah,secūda camez & zere,tertia camez & holem.

Signifi

Significatio uero eius est plerũq; neutra, & solum propter uerba neutra ponitur, sicut aliæ propter uerba transitiua: tametsi multa quoq; in ea inueniuntur transitiua uerba. Exempla: שָׁבַן quieuit, mansit, in prima: שִׁבֵּן posuit, in secunda. Sic שָׁבַב iacuit, in prima: הִשְׁבִּיב posuit in lectum, in tertia. Item שָׁמַע audiuit, שִׁמַּע in secunda: & in tertia, הִשְׁמִיע diuulgauit: שָׁלַח missit, in prima: שִׁלַּח ablegauit, in tertia. Sic פָּתַח aperuit, puta ostium uel simile quid, quod iterum clauditur: & פִּתַּח aperuit cum uiolentia, uel quod nõ iterum clauditur. Sic שָׁבַר fregit, שִׁבֵּר contriuit: הִשְׁבִּיר fecit frangere, scilicet per alium: אָכַל comedit, אִכַּל deuorauit, הַאֲכִיל cibauit. Sunt etiam multa, quæ in prima cõiugatione sunt neutra, & in secũda atq; tertia sunt ad alterum trãsitiua: ut מֵת mortuus est,

in

in prima coniugatione: מוֹתֵת occidit, in ſecunda: & חֻמְּית interfecit, in tertia. Sic חָבַם ſapiens fuit, חִכֵּם ſapientiam docuit: idem ferè חֻחְכְּמִים

Regulariter itaq; uerba quæ in prima coniugatione ſunt neutra, in ſecunda & tertia ex æquo fiunt tranſitiua: & quæ in prima ſunt tranſitiua ad alterum, in ſecunda addunt ſignificato uehemẽtiam quandam, & in tertia fiunt tranſitiua ad tertium. Nunc exempla ponemus in hac prima coniugatione pro ſingulis ordinibus, & ſecundum modos, ut ab Hebræis deſcribuntur.

Coniugatio

CONIVGATIO ACTIVA uerborum kal, per omnes ordines, & primo in uerbis perfectis.

Præteritum, עָבַר

שָׁמַר חָפַץ	cuſtodiuit, maſc. gen.
שָׁמַרְתָּ חָפַצְתָּ	cuſtodiuiſti, maſcul.
שָׁמַרְתִּי חָפַצְתִּי	cuſtodiui, cómunis g.
שָׁמְרוּ	cuſtodierunt, cómu.
שָׁמַרְנוּ	cuſtodiuimus, cómu.
שְׁמַרְתֶּם	cuſtodiuiſtis, maſcu.
שָׁמְרָה חָפְצָה	cuſtodiuit, fœminini
שָׁמַרְתְּ שָׁבַחְתְּ	cuſtodiuiſti, fœmini.
שְׁמַרְתֶּן	cuſtodiuiſtis, fœm.

Secunda ſingularis maſculini ſæpe recipit paragogen he: ut שָׁמַרְתָּה cuſtodiuiſti. Porrò ſub accentibus pauſantibus, dicimus שָׁמְרוּ שָׁמַר Et in fœminino, חָפְצָה שָׁמְרָה

Inue

Inueniũtur quoq; quædam uerba habere duplex camez extra pauſam, ſed non ubique: ut מָלַךְ regnauit, שָׁאַג rugiuit. שָׁפַט iudicauit.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

שׁוֹמֵר חָפֵץ זֹרֵעַ	cuſtodiens, maſcul.
שׁוֹמְרִים	cuſtodientes, maſc.
שׁוֹמֶרֶת שׁוֹמְרָה	cuſtodiens, fœmin.
שׁוֹמְרוֹת	cuſtodientes, fœm.

Forma חָפֵץ eſt communis præterito & participio præſenti. Vtuntur autem Hebræi hoc participio loco uerbi præſentis temporis, præponuntq; pronomina primæ, ſecundæ & tertiæ perſonæ: ut אֲנִי שׁוֹמֵר cuſtodio, אַתָּה שׁוֹמֵר cuſtodis, אֲנַחְנוּ שׁוֹמְרִים cuſtodimus. Sic in fœminino, אַתְּ שׁוֹמֶרֶת cuſtodis: & cætera.

Participium præteritum, פָּעוּל

שָׁמוּר זָרוּעַ	cuſtoditus, maſcul.
שְׁמוּרִים שְׁמוּרֵי	cuſtoditi, maſculini

שְׁמוּרָה שְׁמוּרַת custodita,fœminini
שְׁמוּרוֹת custoditæ, fœmini.

Et hoc participium recipit pronomina ſicut participium præſens. Porrò quæ ſunt neutra,uſurpant adiectiuum pro utroq; participio:ut à גָּבַר præualuit, fit גִּבּוֹר fortis. Sic רָחוֹק longe abſiſtens,pro רוֹחֵק & רָחוֹק Sunt tamen multa neutra quæ primũ habent participium pro utroque,ut עוֹמֵד ſtans, חוֹלֵךְ incedens.

Infinitiuus, מֵשִׁיר

שַׁמּוֹר שָׁמַע custodire,custodiẽdo
לִשְׁמוֹר לִשְׁמֹעַ ad custodiendum:
בִּשְׁמוֹר בַּעֲמֹד in custodiendo:
בִּשְׁמֹר quum custodiret:
מִשְׁמֹר à custodiendo.

Infinitiuus ſine literis bachlam habet ſub prima camez, & cũ literis bachlã mutatur camez in ſcheua. Poſt mem autem bachlam ſequitur dages, quia

mem

mem illud est à præpositione מִן ab, sconditurq; nun per dages in schin. Porrò quando prima radicalis est gutturalis, mem habet zere: ut מֵהָרֹג ab occidendo. Cum uirgula macaph, mutatur holem in hatephcamez: ut שָׁמֶר custodiendo.

Imperatiuus, צִוּוּי

שְׁמֹר & שִׁמְרָה וְזִכְרָה	custodi, masc.
שִׁמְרוּ שָׁמֹר שִׁרְרוּ	custodite, ma.
שִׁמְרִי מֶלְכִי שִׁמְחִי	custodi, fœm.
שְׁמֹרְנָה שִׁמַּעְנָה	custodite, fœ.

Abijcitur etiam nonnũquam litera he à plurali fœminino, ut שִׁמְרֶן Item neutra, & quæ desinunt in literam gutturalem, habent plerunq; pathah loco holem: ut שְׁמַע audi, שְׁבַב iace, & שְׂמַח lætare: & cum uirgula macaph זְכָר recordare. Sed de hoc uide Eliam, oratione secunda, fundamẽto primo, signo sexto.

Futurum

Futurum, עֲתִיד

Formatur futurum ab imperatiuo, literis אית̇ן præpositis: recipitq; prima utriusq; numeri persona nonnunquam paragogen he. Punctuatur autem litera aleph cum sægol, & reliquæ tres literæ יתן cum punctulo uocali hirec.

אֶשְׁמֹר אֶשְׁמְרָה אֶשְׁתַּבַּב	custodiam, c.
תִּשְׁמֹר תִּשְׁתַּמַּע תִּשְׁתַּמֵּר	custodies, m.
יִשְׁמֹר יִשְׁתַּמַּח	custodiet, m.
יִשְׁמְרוּ יִשְׁתַּמְּרוּן	custodiẽt, m.
תִּשְׁמְרוּ תִּתְפְּקְרוּן	custodietis, m
נִשְׁמֹר נִתְפְּקְרָה	custodiẽus, c.
תִּשְׁמְרִי תִּתְפְּקְרִין	custodies, fœ.
תִּשְׁמֹר תִּשְׁתַּמַּח	custodiet, fœ.
תִּשְׁמְרֶנָה תִּשְׁתַּמַּחְנָה	custodietis, custodient, fœminini generis.

Et cum abiectione literæ he, תִּשְׁתַּמְּחוּ lætabimini: & quorum prima est gutturalis, אַעְתִּיר stabo, תְּחֻזַּק prævalebis

lebis, יְאָרְבוּ insidiabuntur, תְּחֻזַּקְנָה prævalebunt.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis in se/
cundo ordine.

בָּגַשׁ בָּבַל appropinquauit, masculini
בָּגַשְׁתָּ appropinquasti, masculini

Totum præteritum coniugatur ut in perfectis.

Participium præsens,
בּוֹגֵשׁ appropinquãs: ut in perfectis.

Participium præteritum,
בָּטוּעַ plantatus: ut in perfectis.

Infinitiuus, מָקוֹר
גָּשֵׁת appropinquare. Et cum literis bachlam, מִגָּשֵׁת בְּגָשֵׁת לְגָשֵׁת

Quæ in infinitiuo abiiciunt nun, assu/munt à fine literam ת Quæ uerò non abiiciunt, tenent formam perfectorũ, sicut & purus infinitiuus est sine defe/ctu: ut בָּגוֹשׁ appropinquando, בָּמוֹל

cadendo: & cum literis bachlam לִבְטֹל more perfectorum. Sic à נָטַע לִנְטֹעַ A בָּגַע autem, לִגְּעַת ad tangendum: mutato duplici ſægol in duplex pathah, propter literam gutturalem. Sic itaq; quædam ueniunt more perfectorum, & quædam cum defectu primæ radicalis literæ.

Imperatiuus, צַוּוי

גַּשׁ גֹּשׁ נְחֹץ	appropinqua, maſcul.
גְּשׁוּ נִגְּלוּ	appropinquate, maſc.
גְּשִׁי נִתְּצִי	appropinqua, fœmin.
גַּשְׁנָה נִגַּלְנָה	appropinquate, fœm.

Dicitur etiam in ſingulari maſculino, גְּשֵׁת Quædam itaq; ueniunt integra, & quædam cum defectu literæ nun.

Futurum, עָתִיד

Omnia ferè uerba huius ordinis, in Futuro abiiciunt nun primam radicalem literam, & dageſſant alteram.

אֶגַּשׁ אֶגְּשָׁה	appropinquabo, cómu.

תגש

תִּגַּשׁ תִּפֹּל appropinquabis, m.
יִגַּשׁ יִגְרֹשׁ appropinquabit, m.
נִגַּשׁ נִגְּשָׁה appropinquabius, c.
תִּגְּשׁוּ תִּרְרוֹן appropinquabitis, m
יִגְּשׁוּ יִנָּקְפוּ appropinquabũt, m.
תִּגְּשִׁי תִּפְּלִי appropinquabis, fœ.
תִּגַּשְׁנָה תִּפֹּלְנָה appropinquabitis, & appropinquabunt, fœminini generis.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in ter/tio ordine.

יָשַׁב יָרַע אָמַר habitauit, masculini.
יָשַׁבְתָּ יָטַבְתָּ habitasti, masculini.

Præteritum hoc nõ differt à perfectis.

Participium præsens,

יוֹשֵׁב יוֹרֵעַ אוֹמֵר habitans, masculi.

Participium præteritum,

יָשׁוּב יָרוּעַ habitatus, masculini gen.

Hęc duo participia fiũt ut in perfectis.

Infinitiuus, מָקוֹר

שְׁבֹת יָדַעַת habitare, sedere.

לָלֶכֶת לִרְעֹת ad eundum.
בְּלָרֶת בָּאֱמֹר quum pareret.

Abijcitur plerunqꝫ prima iod & adnectitur litera tau, habentqꝫ hi infinitiui formam nominum, quæ duplici constant sægol: nam sicut à קֶרֶב dicimus קִרְבוֹ interiora eius, sic à שֶׁבֶת שִׁבְתּוֹ sessio eius. Porrò in רַעַת utrunqꝫ sægol mutatur in pathah propter literā gutturalem.

Imperatiuus, צִוּוּי

שֵׁב שְׁבָה רַע sede, habita, mascul.
שְׁבוּ רְשׁוּ אִמְרוּ habitate, masculini:
שְׁבִי רְעִי sede, fœminini gen.
שְׁבְנָה רַעְנָה sedete, habitate, fœ.

In hoc modo iod abiectum, nullum post se relinquit uestigium.

Futurum, עָתִיד

אֵשֵׁב אֶשְׁבָה אֹמַר sedebo, communi
תֵּשֵׁב תִּרַע תֹּאמַר sedebis, masculini
יֵשֵׁב יִטַּב יִשַׁר sedebit, masculini:

גשב

נָשַׁב נִרְעֶה habitabimus,com.
תֵּשְׁבוּ תִּרְעוּ habitabitis,maſcul.
יֵשְׁבוּ יִרְעוּן habitabunt,maſcu.
תֵּשְׁבִי תִּיבְקִי habitabis, fœmini.
תֵּשֵׁב תִּרְעֶה תִּיסָךְ habitabit, fœmini.
תֵּלֵךְ pariēt,parietis,fœ.

Hic facile licet uidere, quomodo iod prima radicalis ſub literis futuri tēporis quieſcat in zere uoce magna, etiam ſi pauca quędam inueniantur quæ iod in futuro non abiȝciunt: ſicut indicaui per exempla יֵשֵׁב & יִבְקִי Quod autem ſecunda quoque habet zere,ut יֵרֵד id aiunt eſſe propter conformitatem,licet illa non ubiq; obſeruetur: ut יֵלֵךְ & abiȝt.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis in ordine quarto.

Præteritum, עָבַר

עָם מֵת אוֹר גּוּת ſurrexit, maſculini:

קַמְתָּ מַתָּ אַתָּה	surrexisti, masculi.
קַמְתִּי מַתִּי גַּמְתִּי	surrexi, communis
קָמוּ מַתּוּ אורו	surrexerunt, com.
קַמְתֶּם מַתֶּם	surrexistis, masculi.
קַמְנוּ מַתְנוּ	surreximus, cõmu.
קָמָה מָתָה	surrexit, fœminini:
קַמְתְּ מַתְּ	surrexisti, fœmini.
קַמְתֶּן מַתֶּן	surrexistis, fœmin.

Quiescit in hoc ordine media radicalis uau, in camez & zere: idq; solum in tertia persona utriusque numeri. In reliquis autẽ personis mutatur camez in pathah, ne sequẽs scheua mobile fiat. Adiecimus exẽplum מַת quod illud frequens sit in Bibliis sacris, etiam si aliud sibi simile raro occurrat. Inueniuntur quoq; quatuor aut quinq;, in quibus zere mutatur in iod hirec aliã uocem magnã: ut צִיתִ בִּין טִיל גִּיתִ Quod autem à מַת fit in secunda מַתָּ & non מָתָה id commune est omnibus uer-

bis

bis in tau literam desinentibus.

Participium præsens, מְיַגֵּר

סָם מֵה אוֹר surgens, masculini ge.
סָמִים מֵתִים surgentes, masculini g.
סָמָה מֵתָה surgens, fœminini ge.
סָמוֹת מֵתוֹת surgentes, fœminini g.

Fœmininum huius participij non differt à præterito fœminini generis, nisi in accentu: nam præteritum est מְלִיל millel, hoc est, habet accentum in penultima syllaba: participium uero est מְלֵרַע milra, hoc est, habet accentum in ultima syllaba.

Participium præteritum, מָעוּל

מוּל סוּר circumcisus, masculini:
מוּלִים circumcisi, masculini g.
מוּלָה סוּרַת circumcisa, fœminini g.
מוּלוֹת circumcisæ, fœminini.

Hæc participia sunt rara in isto ordine, & secundum quosdam sunt nomina תּוֹאַר idest formalia.

Infinitiuus, מָקוֹר

קוֹם שׁוּב surgere.

לָקוּם בְּקוּם ad surgendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

קוֹם קוּמָה שִׁים surge, masculini: רָץ

קוּמוּ גִּילוּ שֵׁבוּ surgite, masculini:

קוּמִי סוֹדִי שִׁישִׁי surge, fœminini g.

קוּמְנָה סְוֹרָנָה surgite, fœminini.

Mutatur sæpe in imperatiuo uau litera in iod: ut שִׁירוּ cantate, שִׂישׂוּ lætamini.

Futurum, עָתִיד

אָקוּם אָמָה יָסִית surgã, com. אָשִׁירָה

תָּקוּם תָּשׁוּב surges, masculini:

יָקוּם יָקָם יָבוֹא surget, masculini:

נָקוּם נָקוּמָה surgemus, comm.

תָּקוּמוּ תְּקוּמוּן surgetis, masculini:

יָקוּמוּ יָסִיתוּן surgent, masculini:

תָּקוּמִי תָּשִׁישִׁי surges, fœminini:

תָּקוּם תָּבוֹא surget, fœminini:

תָּקוּמְנָה surgetis, surgent: f.

Quando

Quãdo uau hippuch (quod ſcilicet futurum mutat in præteritum) acceſſerit, mutatur plerunque uau in camez uel alium punctum: ut וַיָּקָם & ſurrexit, וַיִּשְׁתֹּר & dominatus eſt, וַיָּרָץ & cucurrit, וַיָּמָת & mortuus eſt.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in ordine quinto.

Præteritum, עָבַר

גָּלָה חָיָה סָרָא	reuelauit, maſculini:
גָּלִיתָ סָרָאתָ	reuelaſti, maſculini g.
גָּלִיתִי בָּרָאתִי	reuelaui, cõmunis ge.
גָּלִינוּ בָּרָאנוּ	reuelauimus, comm.
גְּלִיתֶם בְּרָאתֶם	reuelaſtis, maſculini:
גָּלוּ סָרָאוּ	reuelauerunt, comm.
גָּלְתָה חָיְתָה	reuelauit, fœmini ge.
גָּלִית גָּלִית	reuelaſti, fœminini:
גְּלִיתֶן חֲיִיתֶן	reuelaſtis, fœminini.

Mutatur hic litera he tertia radicalis in iod, & in tertia fœminini mutatur unũ he

he in tau raphatum: excipiũtur tamen quatuor uerba, in quibus he tertia radicalis perpetuò ſtabilis manet: ut גָּבַהּ גָּבְהָה exaltauit, exaltaſti: בָּגַהּ בָּגְהָה ſplenduit, תָּמַהּ miratus eſt, בָּמַהּ concupiuit: & hæc numerantur inter perfecta, quantum attinet ad literam he: atque ob id non habent duo camez, ſed he ſignatur pũcto uentrali ad indicandum hanc ſtabilitatem.

Participium præſens, בֹּונֶה

עֹשֶׂה גוֹלָה	faciens, maſculini gener.
עֹשִׂים	facientes, maſculini gen.
עֹשָׂה	faciens, fœminini gene.
עֹשׂוֹת	facientes, fœminini gen.

Habet hic fœmininum genus ſingulare diſcrimen à maſculino ſingulari in ſolo puncto finali, quia maſculinũ habet ſægol, & fœmininum camez. Maſculina in regimine mutãt ſægol in zere, ut עֹשֵׂה שָׁמַיִם factor cœlorum:

fœminina

fœminina autem mutant camez in pā thah,& he in tau:sed tūc proprie sunt nomina,absoluunturq; à tempore.

Participium præteritum, גָּעוּל

גָּלוּי reuelatus, masculini generis:
גְּלוּיִים reuelati,masculini generis:
גְּלוּיָה reuelata,fœminini generis:
גְּלוּיוֹת reuelatæ, fœminini generis.

Iste modus in hoc ordine non differt à perfectorum ordine, nisi quod mutat he in iod quiescens:hoc est,uocale in singulari masculini,& mobile in reliquis formis.

Infinitiuus, מָסוֹר

גַּלֹּת הַיּוֹ reuelare,esse:
לְגָלוֹת ad reuelandum:
בְּגָלוֹת in reuelando.

Infinitiuus huius ordinis mutat aliquā do he in uau holem,sed cum literis bachlam superadditur litera ת ut ab חָיָה fiat חָיוֹת esse, & cum literis bachlam לחיות

לִהְיוֹת ad essendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

גְּלֵה עֲשֵׂה reuela, masculini generis:
גְּלוּ reuelate, masculini gener.
גְּלִי עֲשִׂי reuela, fœminini generis:
גְּלֶינָה reuelate, fœminini gene.

Desinit iste imperatiuus in zere, futurum autem ab eo formatum desinit in sægol, & perditur he ubi accedit uau surec pluralem constituens numerum.

Futurum, עָתִיד

אֶגְלֶה אֶעֱשֶׂה reuelabo, cõmunis ge.
תִּגְלֶה תַּעֲשֶׂה reuelabis, masculini g.
יִגְלֶה יַעֲשֶׂה reuelabit, masculini g.
נִגְלֶה נַעֲשֶׂה reuelabimus, cõmunis
תִּגְלוּ תַּעֲשׂוּ reuelabitis, masculini:
יִגְלוּ יַעֲשׂוּ reuelabunt, masculini:
תִּגְלִי תַּעֲשִׂי reuelabis, fœminini g.
תִּגְלֶה תַּעֲשֶׂה reuelabit, fœminini g.
תִּגְלֶינָה reuelabitis, reuelabunt fœminini generis.

Futurum

Futurũ huius ordinis hoc proprium habet,ut quum à fronte acceſſerit uau conuerſiuum,abiȷcitur he tertia radicalis:ut וַיַּרְא pro וַיִּרְאָה & uidit, וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit, וַיִּסַּן pro וַיִּסְּנָה & reſpexit, וַיִּבֶן pro וַיִּבְנֶה & ædificauimus. Ab הָיָה uero dicitur וַיְהִי pro וַיִּהְיֶה & fuit: & cætera.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis uerborum
duplicatorum,ſiue
ſexti ordinis.

Præteritum, עָבַר

תַּם גַּל	perfecit,maſculini gene.
תַּמּוֹתְ גַּלּוֹתְ	perfeciſti,maſculini gen.
תַּמּוֹתִי	perfeci, communis gen.
תַּמּוּ סַבּוּ	perfecerunt, communis:
תַּמּוֹתֶם	perfeciſtis,maſculini ge.
תַּמּוּנוּ גַּלּוּנוּ	perfecimus, communis:
תַּמָּה	perfecit,fœminini gene.
תַּמּוֹתְ	perfeciſti, fœminini ge.

תמותן

תַּמּוֹתְן perfeciſtis,fœminini generis. Verba huius ordinis ſemper dageſſant alteram radicalem, quando poſt illam alia ſequitur litera:alioquin ſi illa fuerit ultima litera,non poteſt dageſſari,quum nunquam ultima dictionis litera dageſſetur,paucis exceptis. Habet autem præteritum pathah ad differentiam uerborum quarti ordinis quę habent camez.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

תַּם רַב perficiens,maſculini ge.
תַּמִּים רַבִּים perficientes, maſculini:
תַּמָּה רַבָּה perficiens,fœminini ge.
תַּמּוֹת רַבּוֹת perficientes, fœminini.

Participium præteritum, פָּעוּל

תּוּם perfectus,maſculini generis:
תּוּמִים perfecti,maſculini generis:
תּוּמָה perfecta, fœminini generis:
תּוּמוֹת perfectæ,fœminini generis.

Ratum eſt hoc participium, ſed loco

eius

eius plerunque uenit paul integrum.

Infinitiuus, מִקְוֹר

תֹּם בּוֹז perficere:

לְתֹם לָתֹם ad perficiendum.

Non differt iſte infinitiuus ab infinitiuo uerborum quarti ordinis, niſi quod quartus ordo plerunque facit infinitiuum deſinere in kybuz: & cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

סֹב תֹּם circui, gyra, maſculini gen.

סֹבּוּ תֹּמּוּ gyrate, maſculini generis:

סֹבִּי gyra, fœminini generis:

סֹבֶּינָה gyrate, fœminini generis.

Differt hic imperatiuus ab imperatiuo uerborũ quarti ordinis per holem & dages, abiectam repræſentans literam, non obſtante uoce magna.

Futurum, עָתִיד

אֶתֹּם & אֶתֹּם perficiam, commu.

תָּסֹב תְּסֹב gyrabis, maſculini:

יָתֹם perficiet, maſculini:

נתום

נָתוּם perficiemus, communis gē.
תָּסֹבּוּ gyrabitis, masculini gener.
יָסֹבּוּ gyrabunt, masculini gener.
תָּתֹמִי perficies, fœminini generis
תָּתוֹם perficiet, fœminini generis
תְּתֹמֵינָה perficietis, perficient, fœmi.

Habes in hoc futuro duplicē formā: una dageſſat alteram radicalem, quando poſt illā ſequitur litera pluralis uel fœminini: Altera dageſſat primam radicalem, ut patet in exemplo אָתוֹם ubi dages in tau contra morem ſuum deſignat defectum literæ ſequentis, & non præcedentis. Idem ſolet uſu uenire in hiphil, ut וַיָּסֹב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל קִיר & uertit Hizkijahu faciem ſuam ad parietem: ubi punctus dages in litera ſamech, repræſentat defectum ſequentis literæ beth: quod mihi aliquādo magnum fecit negociū, quum non uidere poſſem quid dages forte eo loci

ſignifica

significaret, sed lectio Eliæ mihi hoc ademit dubium.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis uerborum septimi ordinis.

Sunt in hoc ordine triplicia uerba: quædam nanq; quiescunt in utraq; extremitate: unum deficit in utraq; extremitate, nempe נָתַן & quædam deficiunt in prima & quiescunt in tertia. Exẽpla,

נָטָה נָשָׂא	Diuertit, masculini g.
יָפָה יָרָא	pulcruit, masculini ge.
נָתַן	dedit, masculini gene.
נָטִיתָ נָשָׂאתָ	Diuertisti, masculini:
יָפִיתָ יָרֵאתָ	pulchruisti, masculini:
נָתַתָּ	dedisti, masculini gen.
נָטִיתִי נָשָׂאתִי	Diuerti, communis g.
יָפִיתִי יָרֵאתִי	pulchrui, communis:
נָתַתִּי	dedi, communis gen.
נָטוּ נָשְׂאוּ	Diuerterunt, commu.
יָפוּ יָרְאוּ	pulchruerunt, comm.

נָתְנוּ	dederunt,commun.
נְטִיתֶם נְשֵׂאתֶם	Diuertiſtis,maſculi.
יְפִיתֶם יְרֵאתֶם	pulchruiſtis, maſcu.
נְתַתֶּם	dediſtis , maſculini:
נָשָׂאנוּ נָטִינוּ	Tulimus,commun.
נָפִינוּ יָרֵאנוּ	pulchruimus , com.
נָתַנּוּ נָתָנוּ	dediimus,commun.
יָרְאָה יָפְתָה	Timuit,fœminini:
נָטְתָה נָשְׂאָה	diuertit,fœminini:
נָתְנָה	dedit, fœminini ge.
יָרֵאתְ יָפִיתְ	Timuiſti,fœminini:
נָשָׂאתְ נָטִיתְ	tuliſti,fœminini ge.
נָתַתְּ	dediſti,fœminini g.
יְפִיתֶן יְרֵאתֶן	Pulchruiſtis, fœmi.
נְתַתֶּן	dediſtis , fœminini:
נְטִיתֶן נְשֵׂאתֶן	diuertiſtis , fœmini.

Hic uides hæc quatuor uerba יָפָה נָשָׂא נָטָה יָרֵא in præterito non differre à uerbis quinti ordinis. At נָתַן abiicit ultimum nun in ſecunda perſona utriuſque numeri & generis, atque in

prima

prima perſona ſingularis numeri.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נוֹטֶה נוֹשֵׂא	diuertens, maſ.
יוֹפֶה יָרֵא	pulchreſcẽs, m.
נוֹתֵן	dans, maſculini
נוֹטִים נוֹשְׂאִים	diuertentes, m.
יוֹפִים יְרֵאִים	pulcreſcẽtes, m.
נוֹתְנִים	dantes, maſcul.
נוֹטָה נוֹשְׂאָה נוֹשֵׂאת	diuertens, fœ.
יוֹפָה יְרֵאָה	pulchreſcẽs, fœ
נוֹתָנָה & נוֹתֶנֶת	dans, fœminini
נוֹטוֹת נוֹשְׂאוֹת	diuertẽtes, fœ.
יוֹפוֹת יְרֵאוֹת	pulchreſcẽtes, f

Nec hoc participium differt à forma uerborum quinti ordinis.

Participium præteritum, פָּעוּל

נָטוּי נָשׂוּא	extenſus, maſculini:
יָפוּי נָתוּן	pulchrefactus, maſ.
נְטוּיִים נְשׂוּאִים	extenſi, leuati:
יְפוּיִים נְתוּנִים	pulchrefacti, dati:
נְטוּיָה נְשׂוּאָה	extenſa, leuata:

יְפוּיָה נְתוּנָה pulchrefacta,data:
יְפוּיוֹת נְטוּיוֹת pulchrefactæ: & cæt.

Eſt & hæc forma ſimilis formæ uerbo tum quinti ordinis.

Infinitiuus, מָקוֹר

נְטוֹת נָשֹׂא diuertere,leuare:
יָפֹה יָרוֹא pulchreſcere,timere:
לִנְטוֹת לָשֵׂאת ad diuertendum:
תֵּת לָתֵת dare,ad dandum:
לִיפוֹת לִירוֹא ad pulchreſcendum:
בְּתֵת בְּשֵׂאת in dando, in ferendo:
מִתֵּת מִירוֹא à dando,à timendo.

Hic uides quomodo abſolutus infiniti uus deſinit in holem, cum literis autē bachlā deſinit in oth, ſed ſine defectu literæ nun & quiete iod primæ radicalis literæ: præter uerbum, נשא quod cum literis bachlam, abiicit nun literam, & uerbum נתן quod utrunque nun abiicit, & aſſumit in fine literam tau.

Impera

Imperatiuus, צִוּוּי

נְטֵה שָׂא diuerte,tolle, maſculini
יְרָא יְפֵה time,pulcher ſis:
תֵּן da,maſculini generis:
נְטוּ שְׂאוּ תְּנוּ diuertite,tollite,date:
יְפוּ יְרָאוּ pulchri ſitis,timete:
יְפִי תְּנִי יְרָאִי pulchra ſis, da,time:fę.
נְטֶינָה תְּנֶינָה diuertite,date: fœmin.
שְׂאֶנָה יְפֶינָה tollite,pulchræ ſitis.

Futurum, עָתִיד

אֶטֶה אֶשָּׂא diuertam,tollam:
אִירָא אִיפֶה timebo, pulchreſcam:
אֶתֵּן יִתֵּן תִּתֵּן dabo,dabit,dabis:
תִּטֶּה תִּשָּׂא declinabis,tolles:
תִּירָא תִּיפֶה timebis,pulcher eris:
יִיפֶה יִירָא pulchreſcet,timebit:
יִטֶּה יִשָּׂא declinabit,leuabit:
נִיפֶה נִירָא pulchreſcemus tiebius
נִטֶּה נִתֵּן diuertemus, dabimus:
תִּיפוּ תִּירָאוּ pulchreſcetis,timebitis
תִּתֵּנוּ יִתְּנוּ dabitis,dabunt:

Infinitiuus, מָקוֹר

קוּם שׁוּב surgere.

לָקוּם בְּקוּם ad surgendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

קוּם קוּמָה שִׁים surge, masculini: רָץ

קוּמוּ גִּילוּ שֹׁבוּ surgite, masculini:

קוּמִי סוּרִי שִׁישִׂי surge, fœminini g.

קוּמְנָה סְוִינָה surgite, fœminini.

Mutatur sæpe in imperatiuo uau litera in iod: ut שִׁירוּ cantate, שִׂישׂוּ lætamini.

Futurum, עָתִיד

אָקוּם אָמוּת יָסִית surgã, com. אָשִׁירָה

תָּקוּם תָּשׁוּב surges, masculini:

יָקוּם יָקָם יָבוֹא surget, masculini:

נָקוּם נָקוּמָה surgemus, comm.

תָּקוּמוּ תְּקוּמוּן surgetis, masculini:

יָקוּמוּ יָסִיתוּן surgent, masculini:

תָּקוּמִי תָּשִׁישִׂי surges, fœminini:

תָּקוּם תָּבוֹא surget, fœminini:

תָּקוּמְנָה surgetis, surgent: f.

Quando

Quãdo uau hippuch (quod ſcilicet futurum mutat in præteritum) acceſſerit, mutatur plerunque uau in camez uel alium punctum: ut וַיָּקָם & ſurrexit, וַיִּשְׁרֹר & dominatus eſt, וַיָּרָץ & cucurrit, וַיָּמָת & mortuus eſt.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis in ordine quinto.

Præteritum, עָבַר

גָּלָה חָיָה סָרָא	reuelauit, maſculini:
גָּלִיתָ סָרָאתָ	reuelaſti, maſculini g.
גָּלִיתִי סָרָאתִי	reuelaui, cõmunis ge.
גָּלִינוּ סָרָאנוּ	reuelauimus, comm.
גְּלִיתֶם סְרָאתֶם	reuelaſtis, maſculini:
גָּלוּ סָרְאוּ	reuelauerunt, comm.
גָּלְתָה חָיְתָה	reuelauit, fœmini ge.
גָּלִית גָּלְיָת	reuelaſti, fœminini:
גְּלִיתֶן חְיִיתֶן	reuelaſtis, fœminini.

Mutatur hic litera he tertia radicalis in iod, & in tertia fœminini mutatur unũ

he

he in tau raphatum: excipiũtur tamen quatuor uerba, in quibus he tertia radicalis perpetuò ſtabilis manet: ut גָּבַהּ גָּבְהָה exaltauit, exaltaſti: בָּגַהּ בָּגַהְתָּ ſplenduit, תָּמַהּ miratus eſt, בָּמַהּ concupiuit: & hæc numerantur inter perfecta, quantum attinet ad literam he: atque ob id non habent duo camez, ſed he ſignatur pũcto uentrali ad indicandum hanc ſtabilitatem.

Participium præſens, בִּיוֹנִי

עוֹשֶׂה גוֹלָה	faciens, maſculini gener.
עוֹשִׂים	facientes, maſculini gen.
עוֹשָׂה	faciens, fœminini gene.
עוֹשׂוֹת	facientes, fœminini gen.

Habet hic fœmininum genus ſingulare diſcrimen à maſculino ſingulari in ſolo puncto finali, quia maſculinũ habet ſægol, & fœmininum camez. Maſculina in regimine mutãt ſægol in zere, ut עֹשֵׂה שָׁמַיִם factor cœlorum:

fœminina

fœminina autem mutant camez in pā thah,& he in tau:ſed tūc proprie ſunt nomina,abſoluunturq; à tempore.

Participium præteritum, פָּעוּל

גָּלוּי reuelatus, maſculini generis:
גְּלוּיִם reuelati,maſculini generis:
גְּלוּיָה reuelata,fœminini generis:
גְּלוּיוֹת reuelatæ, fœminini generis.

Iſte modus in hoc ordine non differt à perfectorum ordine, niſi quod mutat he in ſod quieſcens:hoc eſt,uocale in ſingulari maſculini,& mobile in reliquis formis.

Infinitiuus, מָקוֹר

גָּלֹה תֵּיו reuelare,eſſe:
לְגָלוֹת ad reuelandum:
בְּגָלוֹת in reuelando.

Infinitiuus huius ordinis mutat aliquā do he in uau holem,ſed cum literis bachlam ſuperadditur litera ת ut ab חֲיֵה fiat חֲיוֹת eſſe, & cum literis bachlam לְחיוֹת

לִהְיוֹת ad essendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

גְּלֵה עֲשֵׂה reuela, masculini generis:
גְּלוּ reuelate, masculini gener.
גְּלִי עֲשִׂי reuela, fœminini generis:
גְּלֶינָה reuelate, fœminini gene.

Desinit iste imperatiuus in zere, futurum autem ab eo formatum desinit in sægol, & perditur he ubi accedit uau surec pluralem constituens numerum.

Futurum, עָתִיד

אֶגְלֶה אֶעֱשֶׂה reuelabo, cõmunis ge.
תִּגְלֶה תַּעֲשֶׂה reuelabis, masculini g.
יִגְלֶה יַעֲשֶׂה reuelabit, masculini g.
נִגְלֶה נַעֲשֶׂה reuelabimus, cõmunis
תִּגְלוּ תַּעֲשׂוּ reuelabitis, masculini:
יִגְלוּ יַעֲשׂוּ reuelabunt, masculini:
תִּגְלִי תַּעֲשִׂי reuelabis, fœminini g.
תִּגְלֶה תַּעֲשֶׂה reuelabit, fœminini g.
תִּגְלֶינָה reuelabitis, reuelabunt fœminini generis.

Futurum

Futurũ huius ordinis hoc proprium habet,ut quum à fronte acceſſerit uau conuerſiuum,abijcitur he tertia radicalis:ut וַיַּרְא pro וַיִּרְאָה & uidit, וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit, וַיִּסַּן pro וַיִּסְּנָה & reſpexit, וַיִּבֶן pro וַיִּבְנֶה & ædificauimus. Ab הָיָה uero dicitur וַיְהִי pro וַיִּהְיָה & fuit: & cætera.

EXEMPLAR PRIMAE coniugationis uerborum duplicatorum,ſiue ſexti ordinis.

Præteritum, עָבַר

תַּם גַּל	perfecit,maſculini gene.
תַּמּוֹתְ גַּלּוֹתְ	perfeciſti,maſculini gen.
תַּמּוֹתִי	perfeci, communis gen.
תַּמּוּ סַבּוּ	perfecerunt, communis:
תַּמּוֹתֶם	perfeciſtis,maſculini ge.
תַּמּוּנוּ גַּלּוּנוּ	perfecimus, communis:
תַּמָּה	perfecit,fœminini gene.
תַּמּוֹתְ	perfeciſti, fœminini ge.

תמותן

תַּמּוֹתֶן perfeciſtis,fœminini generis. Verba huius ordinis ſemper dageſſant alteram radicalem, quando poſt illam alia ſequitur litera:alioquin ſi illa fuerit ultima litera,non poteſt dageſſari,quum nunquam ultima dictionis litera dageſſetur,paucis exceptis. Habet autem pręteritum pathah ad differentiam uerborum quarti ordinis quę habent camez.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

תַּם רַב perficiens,maſculini ge.
תַּמִּים רַבִּים perficientes, maſculini:
תַּמָּה רַבָּה perficiens,fœminini ge.
תַּמּוֹת רַבּוֹת perficientes, fœminini.

Participium præteritum, פָּעוּל

תּוּם perfectus,maſculini generis:
תּוּמִים perfecti,maſculini generis:
תּוּמָה perfecta, fœminini generis:
תּוּמוֹת perfectæ,fœminini generis.

Rarum eſt hoc participium,ſed loco

eius

eius plerunque uenit paul integrum.

Infinitiuus, מָקוֹר

תּוֹם בּוֹז perficere:

לְתוֹם לָתוֹם ad perficiendum.

Non differt iſte infinitiuus ab infiniti/uo uerborum quarti ordinis, niſi quod quartus ordo plerunque facit infiniti/uum deſinere in kybuz: & cætera.

Impetratiuus, צִוּוּי

סוֹב תּוֹם circui, gyra, maſculini gen.

סֹבּוּ תֹּמּוּ gyrate, maſculini generis:

סֹבִּי gyra, fœminini generis:

סֹבֶּינָה gyrate, fœminini generis.

Differt hic imperatiuus ab imperati/uo uerborũ quarti ordinis per holem & dages, abiectam repræſentans lite/ram, non obſtante uoce magna.

Futurum, עָתִיד

אֶתּוֹם & אֲתוֹם perficiam, commu.

תָּסוֹב תְּסוֹב gyrabis, maſculini:

יָתוֹם perficiet, maſculini:

נתום

נַחְתֹּם perficiemus, communis gē.
תַּסֹּבּוּ gyrabitis, masculini gener.
יַסֹּבּוּ gyrabunt, masculini gener.
תַּחְמִי perficies, fœminini generis
תַּחְתֹּם perficiet, fœminini generis
תְּחַמֵּינָה perficietis, perficient, fœmi.

Habes in hoc futuro duplicē formā: una dageſſat alteram radicalem, quando poſt illā ſequitur litera pluralis uel fœminini: Altera dageſſat primam radicalem, ut patet in exemplo אֲתוֹם ubi dages in tau contra morem ſuum deſignat defectum literæ ſequentis, & non præcedentis. Idem ſolet uſu uenire in hiphil, ut וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל קִיר & uertit Hizkiahu faciem ſuam ad parietem: ubi punctus dages in litera ſamech, repræſentat defectum ſequentis literæ beth: quod mihi aliquādo magnum fecit negociū, quum non uidere poſſem quid dages forte eo loci ſignifica

significaret, sed lectio Eliæ mihi hoc a/
demit dubium.

EXEMPLAR PRIMAE
coniugationis uerborum
septimi ordinis.

Sunt in hoc ordine triplicia uerba: quę
dam nanq; quiescunt in utraq; extre/
mitate: unum deficit in utraq; extremi
tate, nempe נָתַן & quædam deficiunt
in prima & quiescunt in tertia. Exẽpla,

נָטָה נָשָׂא	Diuertit, masculini g.
יָפָה יָרָא	pulcruit, masculini ge.
נָתַן	dedit, masculini gene.
נָטִיתָ נָשָׂאתָ	Diuertisti, masculini:
יָפִיתָ יָרֵאתָ	pulchruisti, masculini:
נָתַתָּ	dedisti, masculini gen.
נָטִיתִי נָשָׂאתִי	Diuerti, communis g.
יָפִיתִי יָרֵאתִי	pulchrui, communis:
נָתַתִּי	dedi, communis gen.
נָטוּ נָשְׂאוּ	Diuerterunt, commu.
יָפוּ יָרְאוּ	pulchruerunt, comm.

נָתְנוּ	dederunt,commun.
נְטִיתֶם נְשֵׂאתֶם	Diuertistis,masculi.
יְפִיתֶם יְרֵאתֶם	pulchruistis, mascu.
נְתַתֶּם	dedistis , masculini:
נָשָׂאנוּ נָטִינוּ	Tulimus,commun.
נָפִינוּ יָרֵאנוּ	pulchruimus , com.
נָתַנּוּ נָתַנוּ	dedimus,commun.
יָרְאָה יָפְתָה	Timuit,fœminini:
נָטְתָה נָשְׂאָה	diuertit,fœminini:
נָתְנָה	dedit, fœminini ge.
יָרֵאת יָפִית	Timuisti,fœminini:
נָשָׂאת נָטִית	tulisti,fœminini ge.
נָתַתְּ	dedisti,fœminini g.
יְפִיתֶן יְרֵאתֶן	Pulchruistis, fœmi.
נְתַתֶּן	dedistis , fœminini:
נְטִיתֶן נְשֵׂאתֶן	diuertistis , fœmini.

Hic uides hæc quatuor uerba יָפָה נָשָׂא נָטָה יָרֵא in præterito non differre à uerbis quinti ordinis. At נָתַן abiicit ultimum nun in secunda persona utriusque numeri & generis, atque in

prima

prima perſona ſingularis numeri.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נוֹטֶה נוֹשֵׂא	diuertens, maſ.
יוֹפֶה יָרֵא	pulchreſcẽs, m.
נוֹתֵן	dans, maſculini
נוֹטִים נוֹשְׂאִים	diuertentes, m.
יוֹפִים יְרֵאִים	pulcreſcẽtes, m.
נוֹתְנִים	dantes, maſcul.
נוֹטָה נוֹשְׂאָה נוֹשֵׂאת	diuertens, fœ.
יוֹפָה יְרֵאָה	pulchreſcẽs, fœ
נוֹתָנָה & נוֹתֶנֶת	dans, fœminini
נוֹטוֹת נוֹשְׂאוֹת	diuertẽtes, fœ.
יוֹפוֹת יְרֵאוֹת	pulchreſcẽtes, f

Nec hoc participium differt à forma uerborum quinti ordinis.

Participium præteritum, פָּעוּל

נָטוּי נָשׂוּא	extenſus, maſculinis
יָפוּי נָתוּן	pulchrefactus, maſ.
נְטוּיִים נְשׂוּאִים	extenſi, leuati:
יְפוּיִים נְתוּנִים	pulchrefacti, dati:
נְטוּיָה נְשׂוּאָה	extenſa, leuata:

יְפוּיָה נְחוּנָה pulchrefacta,data:
יְפוּיוֹת נְטוּיוֹת pulchrefactæ: & cæt.

Est & hæc forma similis formæ uerbo rum quinti ordinis.

Infinitiuus, מַקּוֹר

נְטוֹת נָשֹׂא diuertere,leuare:
יָפֹה יָרוֹא pulchrescere,timere:
לִנְטוֹת לָשֵׂאת ad diuertendum:
תֵּת לָתֵת dare,ad dandum:
לִיפוֹת לִירוֹא ad pulchrescendum:
בְּתֵת בְּשֵׂאת in dando, in ferendo:
מִתֵּת מִירוֹא à dando,à timendo.

Hic uides quomodo absolutus infinitiuus desinit in holem, cum literis autē bachlā desinit in oth, sed sine defectu literæ nun & quiete iod primæ radicalis literæ: præter uerbum, נשא quod cum litèris bachlam, abiicit nun literam, & uerbum נתן quod utrunque nun abiicit, & assumit in fine literam tau.

Impera

Imperatiuus, צִוּוּי

נְטֵה שָׂא	diuerte,tolle, maſculini
יְרָא יְפֵה	time,pulcher ſis:
תֵּן	da,maſculini generis:
נְטוּ שְׂאוּ תְּנוּ	diuertite,tollite,date:
יְפוּ יִרְאוּ	pulchri ſitis,timete:
יְפִי תְּנִי יִרְאִי	pulchra ſis, da,time:fę.
נְטֶינָה תְּנֶינָה	diuertite,date: fœmin.
שְׂאֶנָה יְפֶינָה	tollite,pulchræ ſitis.

Futurum, עָתִיד

אֶטֶה אֶשָּׂא	diuertam,tollam:
אִירָא אִיפֶה	timebo, pulchreſcam:
אֶתֵּן יִתֵּן תִּתֵּן	dabo,dabit,dabis:
תִּטֶּה תִּשָּׂא	declinabis,tolles:
תִּירָא תִּיפֶה	timebis,pulcher eris:
יִיפֶה יִירָא	pulchreſcet,timebit:
יִטֶּה יִשָּׂא	declinabit,leuabit:
נִיפֶה נִירָא	pulchreſcemus tiebius
נִטֶּה נִתֵּן	diuertemus, dabimus:
תִּיפוּ תִּירְאוּ	pulchreſcetis,timebitis
תִּתְּנוּ יִתְּנוּ	dabitis,dabunt:

תְּסוּ תְּשָׂאוּ	diuertetis,tolletis:
יִיבְּוּ יִירְאוּ	pulchri erũt,tiebunt
יְסוּ יְשָׂאוּ	decliabũt, portabũt
תִּתְּנִי	dabis tu mulier:
תְּסִי תְּשָׂאִי	diuertes leuabis,fœ.
תִּיבִּי תִּירְאִי	pulcreſces tu mulier
תִּתְּנָח תִּתְּנָה	dabitis,dabunt,fœ.
תִּיבֵּינָח תִּירְאֶנָּח	pulchrę eritis et erũt
תְּסֶינָּח	diuertetis, diuertent fœminini generis.

Hic licet uidere,ubicꝫ manere iod primam radicalem, ſed ab incipientibus à nun abiꝭcitur nun & recipit ſequens litera punctũ dages:tertia he uel aleph quieſcit more uerborũ quinti ordinis. Porrò cum uau hippuch abiꝭcitur he in ſingulari,ut וַיֵּט & diuertit, וַיְהִי & pulcher fuit: & cætera.

Tantum de actiuis primæ coniugationis.

De paſſiuo

DE PASSIVO PRIMÆ coniugationis.

PASSIVVM huius primæ coniugationis uocatur נִפְעַל habetq; semper in præterito & participio præsenti augmentum nun à fronte: ut נִשְׁמַר custoditus est, נִשְׁמַרְתָּ custoditus es: & cætera. In participio נִשְׁמָר custoditus, נִשְׁמָרִים custoditi: & cætera. In imperatiuo uero, infinitiuo & futuro absconditur nun per dages in pepoal: quod ut forte fiat, præmittimur illi in imperatiuo & in infinitiuo litera he, ut הִשָּׁמֵר custodire uel sis custoditus: sic in infinitiuo, לְהִשָּׁמֵר ut custodiatur. In futuro non est opus he, quum literæ איתן radici præficiantur, & illæ dages fortificent: ut אֶשָּׁמֵר custodiar, תִּשָּׁמֵר custodiaris: & cætera.

CONIVGATIO נִפְעַל PASsiua uerborum kal per omnes ordines,& primò in ordine perfectorum.

Præteritum, עָבַר

נִשְׁמַר נֶחְפַּץ	cuſtoditus eſt,
נִשְׁמַרְתָּ	cuſtoditus es,
נִשְׁמַרְתִּי נִבְרַתִּי	cuſtoditus ſum,
נִשְׁמְרוּ	cuſtoditi ſunt,
נִשְׁמַרְתֶּם	cuſtoditi eſtis,
נִשְׁמַרְנוּ	cuſtoditi ſumus,
נִשְׁמְרָה נִבְרְתָה	cuſtodita eſt,
נִשְׁמַרְתְּ	cuſtodita es,
נִשְׁמַרְתֶּן	cuſtoditæ eſtis.

Retinet præteritum in omnibus perſonis paſſiuam literam nun pūctuatam cum hirec,niſi quando prima eſſentialis litera eſt gutturalis,tunc punctus hirec mutatur in ſægol.In uerbo נִבְרַתִּי excisus

excisus sum, absorbetur unum tau per dages, propter geminationem scilicet unius literæ, quæ plerunq; in Hebraismo uitatur.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

נִשְׁמָר נֶחְמָץ	custoditus,
נִשְׁמָרִים	custoditi,
נִשְׁמֶרֶת	custodita,
נִשְׁמָרוֹת	custoditæ.

Non differt hoc participium à præterito, nisi ubi ain in præterito habet pathah, hic habet camez. Nec inuenitur in hac passiua uoce paul.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִשָּׁמֵר	custodiri,
לְהִשָּׁמֵר	ut custodiatur,
בְּהִשָּׁמֵר	dum custoditur,
בְּהֵחָרֵג	quum occideretur.

Abijcit infinitiuus regulariter passiuã literã nun, & loco eius dagessatur prima radicalis: & ut dages illud fortificetur

tur, præmittitur ei litera he cum hirec. Quando autem prima est gutturalis, quæ non est capax puncti dages, mutatur hirec in zere uocem magnam: ut patet in exemplo חֲחָרַג occidi.

Imperatiuus, צִוּוּי

חִשָּׁמֵר חֲחָרַג	custoditus sis:
חִשָּׁמְרוּ	custodiamini:
חִשָּׁמְרִי	sis custodita:
חִשָּׁמַרְנָה	sitis custoditæ.

Futurum, עָתִיד

אֶשָּׁמֵר אֶחָרַג	custodiar, communis:
תִּשָּׁמֵר תֶּחָרַג	custodieris, masculini:
יִשָּׁמֵר יֶחָרַג	custodietur, masculini:
נִשָּׁמֵר	custodiemur, commu.
תִּשָּׁמְרוּ	custodiemini, masculi.
יִשָּׁמְרוּ	custodiẽtur, masculini:
תִּשָּׁמְרִי	custodieris, fœminini:
תִּשָּׁמֵר	custodietur, fœminini:
תִּשָּׁמַרְנָה	custodiemini & custodientur, fœminini generis.

Hic

Hic non est opus litera he quæ fortifi/cet dages,quũ hæ quatuor literæ אֵיתָן id exequi possint. Quãdo uero prima litera est gutturalis,mutatur punctus dages & hirec in zere uocem magnã, ut prius.

EXEMPLAR PASSIVAE uocis in secundo ordine.

Præteritum, עָבַר

נִגַּח	impulsus est,
נִגַּחְתָּ	impulsus es,
נִגַּחְתִּי	impulsus sum,
נִגְּפוּ	impulsi sunt,
נִגַּפְתֶּם	impulsi estis,
נִגַּפְנוּ	impulsi sumus,
נִגְּפָה	impulsa est,
נִגַּפְתְּ	impulsa es,
נִגַּפְתֶּן	impulsæ estis.

Hic notandum,quod uerba incipien/tia à nun,in passiua uoce abiiciunt nun primam radicalem,& loco eius dages/

sant

sant secundam radicalem, & assumunt nun passiuam literam.

Participium præsens, בִּינוֹנִי

נִדָּח	impulsus,
נִדָּחִים	impulsi,
נִדָּחָה	impulsa,
נִדָּחוֹת	impulsæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִנָּדַח	impelli,
בְּהִנָּדַח	dum impelleretur,
מֵהִנָּדַח	ne impelleretur.

In infinitiuo abijcitur nun passiua litera, & ob id prima radicalis nun dagessatur, præponiturq; he cum hirec ad roborandum ipsam. Idem fit in imperatiuo & futuro.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִנָּדַח	sis impulsus,
הִנָּדְחוּ	sitis impulsi,
הִנָּדְחִי	sis impulsa,
הִנָּדַחְנָה	sitis impulsæ.

Futurum

Futurum, אִיתָּן

אִנָּרֵת	impellar, cómunis generis:
תִּנָּרֵת	impelleris, maſculini gener.
יִנָּרֵת	impelletur, maſculini gene.
נִנָּרֵת	impellemur, communis ge.
תִּנָּרְפוּ	impellemini, maſculini gen.
יִנָּרְפוּ	impellentur, maſculini gen.
תִּנָּרֵת	impelletur, fœminini gene.
תִּנָּרְפִי	impelleris, fœminini gener.
תִּנָּרְפְנָה	impellemini, impellentur, f.

EXEMPLAR PASSIVAE uocis kal in tertio ordine.

Præteritum, עָבַר

נוֹרַע נוֹשַׁב	cognitus eſt,
נוֹרַעְתָּ נֶאֱמַרְתָּ	cognitus es,
נוֹרַעְתִּי	cognitus ſum,
נוֹרְעוּ נֶאֱמְרוּ	cogniti ſunt,
נוֹרַעְתֶּם	cogniti eſtis,
נוֹרַעְנוּ	cogniti ſumus,
נוֹרְעָה נֶאֱמְרָה	cognita eſt,
נוֹרַעַתְּ	cognita eſt,

נוֹרַעְתֶּן cognitæ eſtis.

Hoc peculiare eſt huic ordini, ut in præterito paſſiuo mutet iód in uau holem.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

נוֹרָע נֶאֱמָר	cognitus,
נוֹרָעִים	cogniti,
נוֹרַעַת	cognita,
נוֹרָעוֹת	cognitæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִוָּרֵעַ הֵאָמֵר	cognoſci,
לְהִוָּסֵד לְהֵאָמֵר	ut fundaretur,
בְּהִוָּסֵד	quum fundaretur.

Mutat infinitiuus, imperatiuus & futurum uau literam, quæ in præterito eſt quieſcens, in uau mobilē, ut literæ paſſiuæ nun per dages ſit locus. Præponitur etiam he cum hirec ad roborandū dages.

Imperatiuus, צִוּוּי

הִוָּרַע	ſis cognitus,
הִוָּרְעוּ	ſitis cogniti,

חִוָּרְעִי sis cognita,
חִוָּרַעְנָה sitis cognitæ.

Futurum, עָתִיד

אֶוָּרַע cognoscar, communis gen.
תִּוָּסַר fundaberis, masculini gene.
יִוָּסַר fundabitur, masculini gen.
נִוָּרַע cognoscemur, communis:
תִּוָּרְעוּ cognoscemini, masculini ge.
יִוָּרְעוּ cognoscentur, masculini ge.
תִּוָּרְעִי cognosceris, fœmini gener.
תִּוָּרַעְנָה cognoscemini & cognoscentur, fœminini generis.

EXEMPLAR VERBORVM passiuorum quarti ordinis.

Præteritum, עָבַר

בָּמוּג dissolutus est,
נְמוּגוֹתָ dissolutus es,
נְמוּגוֹתִי dissolutus sum,
בָּמוּגוּ dissoluti sunt,
נְמוּגוֹנוּ dissoluti sumus,
נְמוּגוֹתֶם dissoluti estis,

נָמוֹגָה dissoluta est,
נְמוֹגוֹתְ dissoluta es,
נְמוֹגוֹתֶן dissolutæ estis.

Participium præsens, בָּיגוֹנִי

נָמוֹג dissolutus,
נְמוֹגִים dissoluti,
נְמוֹלָה circumcisa,
נְמוֹלוֹת circumcisæ.

Habet passiuum huius ordinis nun cà mezatū,& camez illud propter extensionē uocabuli mutatur in scheua:idq́ tam in præterito, quàm in participio.

Infinitiuus, בְּמָקוֹר

חְמוֹג dissolui,liquefieri:
לְחְמוֹג ut dissoluatur,
בְּחְמוֹג dum dissolueretur,
מֵחְמוֹג ne dissolueretur.

Imperatiuus, צִוּוּי

חְמוֹל sis circumcisus,
חְמוֹלוּ sitis circumcisi,
חְמוֹלִי sis circumcisa,

חְמוּלָתְ sitis circumcisæ.

Futurum, עָתִיד

אָמוֹל circumcidar, communis g.
תָּמוֹל circumcideris, masculini g.
יָמוֹל circumcidetur,
נָמוֹל circumcidemur,
תָּמוֹלוּ circumcidemini,
יָמוֹלוּ circumcidentur,
תָּמוֹלְנָה circumcideris, fœminini g.
תָּמוֹל circumcidetur, fœminini:
תָּמוֹלְנָה circumcidemini & circumcidentur, fœminini generis.

Cæterum quæ primam radicalem habent gutturalem, mutant duo puncta hirec & dages in zere: ut ab עוֹר excitauit, נֶעוֹר excitatus est, הֵעוֹר excitare, אֵעוֹר excitabor, תֵּעוֹר excitabetis: & cætera.

EXEMPLAR VERBORVM passiuorum in quinto ordine.

נִגְלָה נִקְרָא reuelatus est.

נִגְלֵיתָ נִקְרָאתָ	reuelatus es,
נִגְלֵיתִי	reuelatus ſum,
נִגְלוּ נַעֲשׂוּ	reuelati ſunt,
נִקְלֵיתֶם	uilipenſi eſtis,
נִגְלֵינוּ	reuelati ſumus,
נִגְלְתָה נַעֲשְׂתָה	reuelata eſt,
נִגְלֵיתָ	reuelata es,
נִגְלֵיתֶן נַעֲרֵיתֶן	reuelatæ eſtis.

Quæ in hoc ordine deſinũt in aleph, retinent ubicꝙ aleph, & in ſecũda atcꝙ prima perſona habẽt zere ante aleph: quæ autem in he deſinunt, mutant in iam dictis perſonis he in iod, præcedente zere. Quæ à litera gutturali incipiunt, mutant hirec ſub nun paſſiuo in pathah.

Participium præſens, מִגְוֹבֵי

נִגְלֶה נִקְרָא	reuelatus, uocatus:
נִגְלִים נִקְרָאִים	reuelati:
נִגְלָה נִקְרָאָה	reuelata, uocata:
נִגְלוֹת נִקְרָאוֹת	reuelatæ.

Inſi

Infinitiuus, מָקוֹר

חִגָּלוֹת חֵעָשׂוֹת	reuelari,
בְּחִגָּלוֹת	dum reuelatur,
לְחִקָּרֵא	ut uocaretur,
מֵחֵעָשׂוֹת	ne fieret.

Desinit hic infinitiuus ut in actiua uoce in oth, absorbeturq; nun passiua litera in dages: & cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

חִגָּלֵח חִקָּרֵא	reuelatus esto,
חֵעָשֵׂח	factus esto,
חִגָּלוּ חִקָּרְאוּ	reuelamini,
חִגָּלִי חִקָּרְאִי	reuelata esto,
חִגָּלִיבָח	reuelamini.

Futurum, עָתִיד

אֶגָּלֵח אֶקָּרֵא	reuelabor,
אֵעָשֵׂח יֵעָשֵׂח	fiam uel efficiar, (ris
יִגָּלֵח תִּגָּלֵח	reuelabitur, reuelabe/
נִגָּלֵח נִקָּרֵא	reuelabimur, (bũtur,
תִּגָּלוּ יִגָּלוּ	reuelabimini, reuela/
תִּגָּלִי תִּגָּלֵח	reuelaberis, reuelabitur

תִּגָּלִינָה reuelabimini, reuelabuntur.

Hic nihil duximus monendum, nisi quod prius monuimus, nempe passiuam literam absorberi per punctum dages, & quando dages propter gutturalem literam non habet locum, mutatur in zere uocem magnam: ut אֵרָאֶה uidebor, יֵרָאֶה uidebitur, וַיֵּרָא & uisus est, seu apparuit.

EXEMPLAR PASSIuorum uerborum in sexto ordine.

נָמַק נָתַם	liquefactus est, tabuit.
נְתַמּוֹתָ	consummatus es,
נְתַמּוֹתִי	consummatus sum,
נָתַמּוּ נָגַלּוּ	consummati sunt,
נְמַקּוֹתֶם	tabuistis,
נְתַמּוּנוּ	consummati sumus,
נְתַמָּה	consummata est,
נְתַמּוֹת	consummata es,
נְתַמּוֹתֶן	consummatæ estis.

Habet

Habet nun passiua litera punctum camez, nisi quando uerbum in prima & secunda persona extenditur una syllaba, tunc mutatur in scheua. Per dages distinguuntur uerba huius ordinis à uerbis quarti ordinis: & signatur per dages illud una duplicium literarum.

Participium præsens, מְבִינוֹנִי

נָתֻם נָקֵל נָבָר consummatus,
נְתֻמִים consummati,
נְתֻמָה נְבָרָה consummata,
נְתֻמוֹת consummatæ.

Infinitiuus, מָסוֹר

חֻמַּק liquefieri, tabescere:
לְהֻמַּק ut liquefieret.

Imperatiuus, צִוּוּי

חְתֹם esto consummatus,
חְתֹמוּ sitis consummati,
חְתֹמִי sis consummata,
חְתֹמְנָה sitis consummatæ.

Hic primũ dages index est nun passiuæ

ſiuæ literæ, alterum literæ duplicatæ.

Futurum, עָתִיר

אֶתַּם תִּתַּם יִתַּם consummabor,

נִתַּם תִּתַּמוּ יִתַּמוּ consummabimur.

Et quando prima non eſt capax puncti dages, mutatur punctus literarum אִיתָּן in zere uocem magnam: ut אַחַת conterat, יִרַךְ in teneritudinem redigetur. Inueniuntur etiam quædã quæ deſinunt in holem, ut יְשׁוֹם deuaſtabitur, יְשׁמוּ deuaſtabuntur.

EXEMPLAR VERBORVM passiuorum ſeptimi ordinis.

In his quæ incipiunt à iod & deſinunt in he, nullũ inuenitur paſſiuum, præter unũ יָרָה iecit, quod in futuro paſſiuo iuenitur habere יְוֻרֶּה proiicietur, ſagittabitur: Exodi decimonono.

Poterit autem hoc pacto per omneſ modos coniugari.

In præterito, נוֹרָה proiectus eſt.

In infi-

In infinitiuo, הִוָּרוֹת
In imperatiuo, הִוָּרֵח
In futuro, אִוָּרֵח & cætera.
Inuenitur quoq; יָרֵא timuit, habere passiuam uocem: ut in præterito נוֹרָא formidatus est, נוֹרֵאתָ formidatus es.
In participio, נוֹרָא terribilis.
In infinitiuo & imperatiuo, הִוָּרֵא
In futuro, אִוָּרֵא uel הִוָּרֵא timebor: & cætera.
Porro quæ incipiũt à nun & desinunt in he, raro quoq; inueniuntur in uoce passiua, & inter multa hoc unum inueni, נִטָּח inclinatus est, נָטוּי inclinatus, יִנָּטוּ inclinabũtur: Ieremiæ sexto.
Reliqui modi fiunt cõformiter uerbis secundi & quinti ordinis.

Hactenus explicuimus coniugationem primam siue kal per omnes ordines, iam idem agemus in secunda coniugatione, quæ est piel.

SECVNDA CONIVGATIO

CONiugatio ſecunda uocatur בְּבֵד cideſt grauis,quia media radicalis ſemper grauatur puncto dages,unde & à quibuſdam uocatur בִּנְיָן דָּגוּשׁ coniugatio dageſſata : uocatur etiam à forma ipſa פִּעֵל piel:nam uerba eius conſtant his punctis: ut דִּבֵּר loquutus eſt, חִקֵּר inueſtigauit: & cætera. Et ponitur hæc cõiugatio propter uerba neutra primæ coniugationis,quæ fiunt hic tranſitiua:aut ſi ſint in prima coniugatione tranſitiua, ſunt etiam in iſta tranſitiua,ſed habent hic efficaciorem ſignificationem:ut פָּתַח aperuit, in prima coniugatione:& פִּתַּח impetu aperuit,uel aperiendo effregit,in ſecunda coniugatione. Sic שָׁלַח miſit, cuius ſcilicet reditus expectatur in kal, in piel uero שִׁלַּח emiſit,ablegauit.

Item

Item exempla quę hic fiunt ex neutris tranſitiua, שָׁבַן quieuit,manſit,in prima coniugatione.In piel uero שִׁבֵּן poſuit,collocauit.Sic מָלֵא plenius fuit, & מִלֵּא impleuit: טָמֵא immundus fuit, טִמֵּא inquinauit:& cætera.

Habet tamen hæc coniugatio ſicut & cæteræ,uerba quædã propria quæ non inueniuntur in kal,& ſunt hic neutra:ut דִּבֵּר loquutus eſt:habet etiam quædã tranſitiua,quę in prima quoq; coniugatione non inueniuntur,ut חִקֵּר inueſtigauit, תִּקֵּן ordinauit:& cætera.

Libuit & id hic annotare,quod omnium ordinum uerba in hac coniugatione ſine ullo defectu & quiete coniugantur:idq; propter mediam literam dageſſatã,quum defectus nun primæ radicalis literæ aut defectus tertiæ radicalis(quando ſecũdæ ſimilis eſt)ſignari non poſſit per dages,quod prius ratione

tione coniugationis occupat mediam radicalem. Sic nec iod in tertio ordine aut aleph hic quiescere possunt in uoce magna, quandoquidem uox magna ante dages locum non habeat. Idem sentiendum quando media est guttu/ralis aut res litera: tunc enim plerunq; dages & hirec mutantur in uocem magnam: ut בֵּרֵךְ benedixit, אֲבָרֵךְ benedicam, בֵּאֵר declarauit, אֲבָאֵר declarabo: & cætera. In quarto uerò ordine loco dages duplicatur tertia radicalis: ut à קָם surrexit, fit קוֹמֵם erexit: de quibus multa habes in Grammatica. Huc etiam pertinent omnia uerba octaui ordinis, quæ quatuor constant radicalibus literis: ut

בִּרְסֵם & cætera.

Nunc inspice exempla.

Coniuga/

CONIVGATIO PIEL in primo uerborum ordine.

Præteritum, עִבֵּר

דִּבֵּר דִּבְּרָה	loquutus eſt,
דִּבַּרְתָּ	loquutus es,
דִּבַּרְתִּי סִבַּרְתִּי	loquutus ſum,
דִּבְּרוּ	loquuti ſunt,
דִּבַּרְתֶּם	loquuti eſtis,
דִּבַּרְנוּ	loquuti ſumus,
דִּבְּרָה	loquuta eſt,
דִּבַּרְתְּ	loquuta es,
דִּבַּרְתֶּן	loquutæ eſtis.

Habet hæc coniugatio duplicem formam: una habet hirec, zere: & altera, hirec, pathah: ut oſtendunt exempla à principio præteriti poſita. Quando littera media radicalis eſt res, mutantur dages & hirec in zere: ut בֵּרַךְ benedixit, בֵּרַכְתָּ benedixiſti, בֵּרְכוּ benedixerunt

runt. Idem obſeruatur nonnunquam in his quæ mediam literā habent gutturalem: ut מֵאַן renuit, מֵאַנְתָּ renuiſti, מֵאֲנוּ renuerunt. Dixi nonnunquam. quia in multis id non obſeruatur: quemadmodum in בִּעֵר elimina uit, בִּעַרְתָּ exterminaſti. Sic טִהֵר mundauit, טִהַרְתָּ mundaſti. רִחֵם miſertus eſt, רִחַמְתָּ miſertus es.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מְרַבֵּר מְדַבֵּר	loquens, maſculi.
מְרַבְּרִים מְדַבְּרִים	loquentes, maſcu.
מְרַבֶּרֶת מְדַבֶּרֶת	loquens, fœmini.
מְרַבְּרוֹת מְדַבְּרוֹת	loquentes, fœmi.

Participium hoc præſens haud differt à præterito, niſi quod habet mem literam à fronte ſuperadditam, & mutat punctum hirec in pathah, & quæ in præterito habent zere, ſubſtituunt in hoc participio pũctum uocale camez: ut מְבָאֵר explanans.

Parti

Participium præteritum, פָּעוּל

מְסֻפָּר מְבוֹאָר	numeratus,
מְסֻפָּרִים מְאֻמָּרִים	numerati,
מְסֻפָּרָה מְסֻפָּרֶת	numerata,
מְסֻפָּרוֹת	numeratæ.

In hoc participio ante mediam dageſ ſatam ponitur kybuz: quando autem media non eſt capax dages, mutatur dages unà cũ kybuz in holem uocem magnam: ut ab אֵרֵשׁ deſponſauit, מְאוֹרָשׂ deſpõſatus, מְאוֹרָשָׂה deſponſata, מְבוֹרָךְ benedictus, & cum uauſurec מְבוֹאָר declaratus. Inuenitur etiam (licet raro) hatephcamez poni loco kybuz, ut exemplum hic ſignatum monſtrat.

Infinitiuus, מָקוֹר

דַּבֵּר סַפֵּר	loqui, numerare:
בָּרֵךְ בָּאֵר	benedicere, explanare:
לְסַפֵּר	ad numerandum:
בְּרַבָּר	in loquẽdo, dũ loqueretur

מספר

מִסַּפֵּר à numerando.

Quæ desinunt in gutturalem, mutant interdum zere in pathah: ut à שִׁלַּח dimisit, שַׁלַּח dimittere, בַּלַּע deuorare: & cætera.

Imperatiuus, צִוּוּי

סַפֵּר דַּבֵּר	numera, loquere, mascu.
סַפְּרוּ דַּבְּרוּ	numerate, masculini ge.
סַפְּרִי	numera, fœminini gene.
סַפֵּרְנָה	numerate, fœminini ge.

Et quæ mediam non dagessant, בָּרֵךְ benedic, בַּאֲרוּ explanate, אֵרְשִׂי desponsa tu mulier. Non itaq; differt imperatiuus in forma ab infinitiuo.

Futurum, עָתִיד

אֲדַבֵּר אֲסַפֵּר	loquar, numerabo,
תְּדַבֵּר יְדַבֵּר	loqueris, loquetur,
אֲבָרֵךְ תְּבָרֵךְ	benedicam, benedices,
נְדַבֵּר נְבָאֵר	loquemur explanabius
תְּדַבְּרוּ יְדַבְּרוּ	loquemini, loquentur,
תְּסַפְּרִי	numerabis, fœminini:

תספר

תִּסְפֹּר numerabit, fœminini gen.
תִּסְפְּרִנָה numerabitis, numerabũt, f.

Hic duo ſunt obſeruanda: primum, quod in hac coniugatione, mem utriuſque participij & literæ futuri temporis habent ſcheua: alterum, quod participium præſens, infinitiuus, imperatiuus, & futurũ habent unam formam, niſi quod participium huic communi formæ ſuperaddit mem, infinitiuus literas בבלם & futurum literas אהתן omnes cum ſcheua punctuatas.

EXEMPLAR VERBORVM
ſecundi ordinis in coniugatione piel.

נִגַּח נִגֵּן cornupetijt, ſonuit,
נִגַּחְתָּ cornupetijſti.

Coniugantur uerba huius ordinis in piel omnino ut uerba perfecta, ſine ullo defectu primæ literæ nun, & ratio huius eſt, quod media ex ipſa coniugatione

gatione habet dages, & ob id nun nō poteſt abñci, quia defectus ille nō poſſet ſignari per dages, quum ſequens litera prius ex ipſa cōiugatione habeat dages, nec unum dages poſſit duo ſignare officia, neq; duo dages poſſint poni in una litera. Quę mediā habent gutturalem, plerunq; ſeruāt formam communem: ut נִבְאַץ execratus eſt, בִּאַר maledixit: à quo inuenitur quoq; בִּאַרְתָּ maledixiſti: Pſalmo octogeſimonono. Sic dicitur נִהַל & נְהַל duxit: & cætera.

Participium præſens, בִּינוֹבֵי מְנַגֵּן melodiam faciens.

Participium præteritum, בָּעוּל מְנֻגַּח cornupetitus.

Infinitiuus, מַקּוֹר נַגֵּן melodiam facere.

Imperatiuus, צְוִוי נַגֵּן fac melodiam.

Futurum

Futurum, עָתִיד

אֲנַגֵּן תְּנַגֵּן faciam melodiam.

Omnes personæ omniũ modorũ formari debent ut in perfectorũ ordine.

EXEMPLAR VERBORVM tertij ordinis in coniugatione piel.

Coniugantur & huius ordinis uerba more perfectorum: nec potest prima radicalis iod uel aleph quiescere in uoce magna, propter mediam dagessatam: ut יִסַּר castigauit; יְסַּר fundauit, מְיַסֵּר castigans, יַסֵּר castigare, יַסֵּר castiga, אֲיַסֵּר castigabo.

EXEMPLAR VERBORVM quarti ordinis in coniugatione piel.

Quartus ordo qui habet mediam radicalem uau literam quiescentẽ, non potest formare piel per dages, ob id quod dages & quies simul stare ne-

queant: sed quia dages forte est loco literæ, & hic dages poni non potest, duplicamus loco eius tertiam radicalem, & habemus quoq; piel in hoc ordine: ut si à קוּם surrexit, uolo facere piel, non possum dicere קוּם quia iam ex uau quiescente factum est uau mobile, quod quidē dages recipere potest: sed manēte uau in sua quiete, fieri non potest ut per dages fortificetur: duplico igitur loco dages literam mem, & dico קוֹמֵם erexit. Vides hic primū manere quietem, deinde loco dages scribi mem, & tertiò uerbum ipsum more piel desinere in zere, quartò ex kal neutro fieri piel trāsitiuum. Quin & mem litera participij atq; אֵיתָן literæ futuri, hic punctuantur cum scheua, sicut in præcedentibus ordinibus: de quo uide disputationem Eliæ in Grammatica sua.

Præte

Præteritum, עָבַר

קוֹמֵם שׁוּבַב	erexit,conuertit, masc.
קוֹמַמְתָּ	erexisti, masculini ge.
קוֹמַמְתִּי	erexi,communis gen.
קוֹמְמוּ עוֹרְרוּ	erexerunt,communis:
קוֹמַמְתֶּם	erexistis,masculini ge.
קוֹמַמְנוּ	eréximus, communis:
קוֹמְמָה	crexit,fœminini gene.
קוֹמַמְתְּ	erexisti, fœminini ge.
קוֹמַמְתֶּן	erexistis,fœminini ge.

Participium præsens, בִּינוֹנִי

מְקוֹמֵם	erigens,masculini gener.
מְקוֹמְמִים	erigentes,masculini gen.
מְקוֹמֶמֶת	erigens,fœminini gener.
מְקוֹמְמוֹת	erigentes,fœminini gen.

Participium præteritum, פָּעוּל

מְכוּנָן מְחוֹלָל	paratus,
מְכוּנָנִים	parati,
מְכוּנָנָה	parata,
מְכוּנָנוֹת	paratæ.

Differt hoc participium à participio

præsenti per camez,& raro inuenitur.

Infinitiuus, מַקּוֹר

קוֹמֵם בּוֹנֵן erigere,parare:
לְקוֹמֵם בְּקוֹמֵם ad erigendum.

Imperatiuus, צִוּוּי

קוֹמֵם בּוֹנֵן erige,para:
מוֹתְתוּ קוֹמְמוּ interficite:
מוֹתְתִי בּוֹנְנִי interfice:
קוֹמַמְנָה erigite.

Futurum, עֲתִיד

אֲקוֹמֵם אֲמוֹתֵת erigam, occidam:
תְּקוֹמֵם יְקוֹמֵם eriges,eriget:
נְקוֹמֵם תְּקוֹמְמוּ erigemus,erigetis
יְקוֹמְמוּ תְּקוֹמְמִי erigent,eriges:
תְּקוֹמַמְנָה erigetis,erigent.

EXEMPLAR VERBO

rum quinti ordinis in
coniugatione piel.

Non differunt uerba huius ordinis in cõiugatione piel à uerbis perfectis, nisi quod ratione literæ he recipiunt mutatio

mutationes illas quas habent in coniugatione kal: hoc est, mutant in præteri to he literam in iod, in infinitiuo desinunt in oth, & in futuro in he, præcedente sægol.

Præteritum, עָבַר

חִבָּה גִּלָּה expectauit, reuelauit:
חִבִּיתָ גִּלִּיתִי expectasti: & cætera.

Et quæ mediam dagessare nequeunt, mutant hirec in zere: ut עֵרָה עֵרִיתָ nudauit, nudasti: sic זֵרָה uentilauit, זֵרִיתִי uentilaui.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

מְחַבֶּה מְעָרֶה expectans, masculi.
מְחַבִּים מְעָרִים expectantes, comm.
מְחַבָּה מְחַבּוֹת expectans, fœmini.

Participium præteritum, פָּעוּל

מְחֻבֶּה מְגֻלֶּה expectatus,
מְחֻבָּה מְחֻבּוֹת expectata: & cætera.

Infinitiuus, פָּקוֹר

חַבּוֹת גָּלוֹת expectare, reuelare.

Imperatiuus, צַוּוי

חַבֵּה גַּלֵּה expecta,reuela:

חַבּוּ חַבִּי expectate,expecta:

חַבֶּינָה expectate,fœminini gene.

Futurum, עָתִיד

אֲחַבֶּה תְּחַבֶּה expectabo,

יְחַבֶּה יְחַבּוּ expectabit, expectabũt

EXEMPLAR CONIV/

gationis piel,in ſex/

to ordine.

Sextus ordo nonnunquam uſurpat in piel uerbum primitiuũ,ut חִתַּת quod coniugatur haud ſecus quàm רִבַּר aut aliud uerbũ perfectũ. Sequitur etiam non raro formam piel quarti ordinis, ut eſt uerbum סוֹבֵב circũduxit, חוֹקֵק legẽ tulit:& ſic de ſimilibus,quæ haud ſecus quàm uerba de quarto ordine in piel coniugantur:ut חוֹקֵק חוֹקַקְתָּ & in participio מְחוֹקֵק legem ſtatuens: & cætera. In ſeptimo ordine nulla aut

pauca

pauca inueniũtur uerba, quæ ſub coniugatione piel inflectuntur.

EXEMPLAR CONIVGATIONIS piel in octauo ordine.

Quum iſte ordo complectatur uerba quæ quatuor radicalibus conſtant literis, ea autem ſolum in coniugatione piel inueniantur, ut ſuprà memorauimus: conſtat illis potiſſimũ appropriatam iſtam coniugationem. Et licet non habeant dages, habẽt tamen formam dageſſatorum, & ſuppletur dages per literam tribus radicalibus ſuperadditam, & ueniunt plerũq; ex duplicatis: ut à גלל fit גִּלְגֵּל rotauit, uolutauit: & à קלל dicitur קִלְקֵל rubiginem amouit. Sũt etiam aliqua quæ quatuor diſtinctis conſtant literis: ut בִּרְבֵּל inuoluit, בִּרְסֵם demolitus eſt. Et hæc omnia ſic coniugantur,

In præterito, בִּרְבֵּל בִּרְבְּלָה

In participio præsentis temporis,
מְבָרְסְמִים מְבָרְסֵם
In participio præterito, מְסֻלְסָל
In infinitiuo & imperatiuo, גַּמְגֵּם
In futuro, אֲבוֹבֵּז תְּבוֹבֵּז
& cætera, ut in uerbis perfectis.
Sunt tamẽ hæc duo posteriora exempla magistralia, quorum prius significat sibilare, & posterius dispensare.

FORMATIO PVAL SEV passiuæ uocis piel, per omnes ordines.

Non differt forma huius passiui à forma actiuę uocis, nisi quod mutat hirec in kybuz, & ubi media non est capax punctuli dages, mutatur kybuz in holem uel in uau surec. Et inuenitur hæc coniugatio tantum duos habere modos, præteritum scilicet & futurum, imperatiuum nunquam, infinitiuũ & participiũ præsens raro habet. Dico non habere

habere imperatiuũ,eo שֶׁלֹּא נֶעֱבַר שֵׁם מִמְּעַלְּיוֹ quod non fiat mentio nominis sui agentis:id est,actio ab alio infertur passo,& nõ potest præcipi alicui,ut ab alio uel ametur uel beneficijs foueatur uel in numerum ciuium inscribatur:& cætera. Coniugantur itaq; uerba huius passiuæ uocis in hunc modum,

סָפַר אָפַל	numeratus est,
סָפְרָתָ סָפַרְתִּי	numeratus es,sum,
סָפְרוּ סָפַרְתֶּם	numerati sunt,estis,
סָפְרָה סָפְרָה	numerata est,es.

Et quando media non est capax puncti dages, בָּרַךְ benedictus est, בָּרְכָתָ בָּרַכְתִּי Et à בָּאַר fit בוֹאַר declaratus est. In futuro superadduntur præterito literæ איתן cũ scheua,ut אֶסְפַּר numerabor, תְּבֹרַךְ benedíceris, & יְסַפַּר numerabitur. Idem sentiẽdum de uerbis pual in secundo & tertio ordine. In quarto ordine raro inueniuntur uerba

huius

huius coniugationis, quale est הוֹלַלְתִּי formatus sum. Quintus ordo non differt à primo, nisi quod ratione he tertiæ radicalis, aliam habet terminationem in futuro, & in secũda atq; prima persona præteriti mutat more consueto he in iod. Exemplis non est opus.

CONIVGATIO TERTIA

TErtia coniugatio uocatur à forma ipsa הִפְעִיל hiphil, & obtinet à fronte augmentum he, & iod ante la medpoal: ut in primo ordine חִשְׁמִיר fecit custodire. In secundo uerò ordine deficit nun prima radicalis, & loco eius dagessatur altera radicalis: ut à נָגַשׁ appropinquauit, הִגִּישׁ obtulit, applicauit: sic à נָפַל cecidit, הִפִּיל deiecit. In tertio ordine mutatur iod in uau holem, ut à יָשַׁב sedit, הוֹשִׁיב collo

collocauit, à יָרַע cognouit, חוֹרִיעַ notificauit. Sunt tamen aliqua quæ retinent literam iod, ut à יָטַב bonus fuit, חֵיטִיב benefecit: sic à יָנַק fuxit, חֵינִיק lactauit. In quarto ordine, hæc forma seruatur à קָם surrexit, חֵקִים erexit, & רָם eminuit, חֵרִים eleuauit, & מֵת mortuus est, חֵמִית interfecit, & אוֹר luxit, חֵאִיר illustrauit. In quinto ordine, propter tertiam radicalem literam, quæ est una ex אֶחְוִי non interponitur iod litera inter ain & lamed: ut à גָּלָה fit חִגְלָה transtulit, חִגְלִיתָ transtulisti, litera hc mutata in iod. A מָצָא uero, fit חִמְצִיא fecit inuenire. In sexto ordine, à סָב fit חֵסֵב reduxit, חֵסְבוֹתָ reduxisti, חֵסְבוֹתִי reduxi: & cætera. In septimo ordine, à נָטָה fit חֵטָה inclinauit uel extendit, חֵטִיתָ inclinasti, & חֵטוּ inclinauerunt.

Coniuga

CONIVGATIO HIPHIL per omnes ordines, & primò in perfectorum ordine.

Præteritum, עָבַר

חִבְרִיל הֶעֱבִיר	separauit, traiecit:
חִבְרַלְתָּ הֶעֱבַרְתָּ	separasti:
חִבְרַלְתִּי הֶעֱבַרְתִּי	separaui, sapui:
חִבְרִילוּ חִבְרַלְתֶּם	separauerũt, rastis
חִבְרַלְנוּ	separauimus,
חִבְרִילַח הֶעֱבִירָה	separauit, fœmini.
חִבְרַלְתְּ חִבְרַלְתֶּן	separasti, rastis.

Hæc forma regulariter seruatur in omnibus uerbis hiphil, nisi quod prima radicalis litera quando est guttura lis, mutat hirec sub he in sægol.

Participium præsens, מַבְדִּיל

מַבְסִיר מַעֲבִיר	constituens, mas.
מַבְסִירִים	constituentes, m.
מַבְסִירַח מַעֲבִירָה	constituens, fœ.

מַפְסִירוֹת constituentes, fœminini. Abiicitur in hoc participio litera he, & pro מְחַפְסִיר dicitur מַפְסִיר Notandum quoq; quale punctū habet mem huius participij, tale habēt literæ אֵיתַן in futuro, nempe pathah.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּבְדָּל מוּבְדָּלִים separatus,
מוּבְדָּלָה מוּבְדָּלוֹת separata.

Et hic quoq; abiicitur he, & dicitur מוּפְסָר pro מְחוּפְסָר ut scilicet uitetur multitudo seruilium literarum.

Infinitiuus, פַּעֵל

חַפְסִיר & חַפְסֵר constituere,
לְחַבְדִּיל בְּחַבְדִּיל ad distinguēdum.

Et quando prima litera est gutturalis,

לְהַחֲרִישׁ ad tacendum.

Imperatiuus, צַוּוי

הַחֲרִישׁ חַבְדִּיל tace, separa:
הַחֲרִישׁוּ חַבְדִּילוּ tacete, separate:
הַחֲרִישִׁי חַבְדִּילִי tace, fœminini ge.

חַחֲרַשְׁנָה הַבְרֵלְנָה tacete, fœminini.

Futurum, עָתִיר

אַשְׁמִיעַ אַבְרִיל faciam audire,
תַּשְׁמִיעַ תַּבְרִיל facies audire,
נַשְׁמִיעַ נַבְרִילוּ diuulgabimus,
יַשְׁמִיעוּ יַבְרִילוּן diuulgabunt,
תַּשְׁמִיעִי תַּבְרִיל diuulgabis, fœmi.
תַּשְׁמִיעוּ תַּבְרִיל diuulgabitis, diuulgabunt.

Mutatur etiam nonnunquam iod hirec in zere, ut וַיַּבְרֵל & distinxit.

EXEMPLAR CONIVgationis hiphil in secundo ordine.

Præteritum, עָבַר

חִגִּישׁ חִפִּיל applicauit, deiecit:
חִגַּשְׁתָּ חִבַּלְתִּי applicasti, deieci:
חִגִּישׁוּ חִבַּלְנוּ applicauerunt:
חִגַּשְׁתֶּם applicastis:
חִגִּישָׁה חִגַּשְׁתְּ applicauit, fœminini:
חִגַּשְׁתֶּן חִבַּלְתֶּן applicastis.

Non

Non differt hoc præteritum à præteri
to perfectorum, nisi quod nun prima
radicalis per dages absorbetur. Quan
do autem media non est puncti dages
capax, nun minime abijcitur: ut à נָחַל
fit hiphil הִנְחִיל & in futuro אַנְחִיל
more perfectorum. In participio præ/
senti מַגִּישׁ & in fœminino מַגִּישָׁה
applicãs. In participio præterito מֻגָּשׁ
applicatus, מֻגָּשִׁים applicati. Vbi pro
pter dages mutatur uau surec in ky/
buz. In infinitiuo הַגִּישׁ uel הַגָּשׁ Ean
dem formam habet imperatiuus, ut
הַפֵּל dejice. In futuro אַפִּיל dejciam,
יַפִּיל dejciet, יַפִּילוּ dejcient: &c. Item
נַפֵּל dejciemus, נַגַּע cõtingemus: &c.

EXEMPLAR CONIV/
gationis hiphil in ter/
tio ordine.

In tertio ordine mutatur iod prima ra
dicalis in uau holẽ, & præmittitur con/
sueta

sueta litera he:ut à יָשַׁב sedit, הוֹשִׁיב collocauit. Sunt tamen aliqua quæ iod non mutant, ut à יָנַק suxit, fit חֵינִיק lactauit: sic à יָלַל in hiphil, חֵילִיל ululauit.

Præteritum, עָבַר

הוֹרִיעַ חוֹשִׁיב	notificauit, locauit
הוֹרַעְתָּ חֵינַקְתָּ	notificasti, lactasti
הוֹשַׁבְתִּי חֵילַלְתִּי	collocaui, ululaui,
הוֹרִיעוּ הוֹשִׁיבוּ	notum fecerunt,
הוֹשַׁבְתֶּם חֵילַלְתֶּם	collocastis,
הוֹרַעְנוּ חֵינַקְנוּ	notum fecimus,
הוֹרִיעַ חֵינִיקָה	notũ fecit, lactauit
הוֹרַעְתְּ חֵינַקְתְּ	notificasti, lactasti
הוֹרַעְתֶּן	notificastis.

Participium præsens, בֵּיעוֹנִי

מוֹבִיל מוֹרִיעַ	baiulans,
מוֹבִילִים מוֹלִירִים	baiulantes,
מֵינִיקָה מֵינִיקוֹת	lactans.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוֹשָׁב מוֹשָׁבִים	collocatus, collocati,

מורעת

מוּרָעָה מוּרָעוֹת notificata, notificatæ.

Infinitiuus, מַקוֹר (cere.

הוֹשִׁיב חֲיוֹשִׁיב collocare, benefa/

לְהוֹשִׁיב לְחֲיַנִיס ad ponendum,

בְּהוֹשִׁיב בְּחֲיוֹלִיל in ponendo,

כְּהוֹשִׁיב מַחוֹשִׁיב quum collocaret.

Imperatiuus, צִוּוּי

חוֹשִׁיב הוֹרִיעַ colloca, notifica,

חוֹשִׁיבוּ הוֹרִיעוּ collocate,

הוֹרִיעִי הוֹרַעְנָה notifica, notificate, f.

Futurum, עָתִיד

אוֹרִיעַ אוֹשִׁיב notificabo, locabo,

תּוֹרִיעַ תֵּישִׁיב notificabis,

יוֹרִיעַ נוֹרִיעַ notificabit, bimus.

תּוֹרִיעוּ יוֹרִיעוּ notificabitis, bunt.

תּוֹשִׁיבִי תּוֹשַׁבְנָה notificabis, fœmi.

EXEMPLAR CONIV/

gationis hiphil in quar/

to ordine.

חֵבִין חֵבִיא חֵרַע parauit, introduxit,

חֲבַנְתָּ חֲבִינוֹתָ parasti,

חֲבִינוֹתִי חֲבַאתִי	paraui,adduxi:
חֲבִינוּ חֵרֵעוּ	parauerunt:
חֲסִיצוֹתֶם חֲסַמְתֶּם	euigilastis:
חֲסַמְנוּ חֵרַעְנוּ	erexímus:
חֲשִׁיבָה חֲסִימַת	conuertit,erexit:
חֲשִׁיבוֹתְ חֲבֵאת	reduxisti:
חֲשִׁיבוֹתֶן חֲשַׁבְתֶּן	reduxistis.

Participium præsens, בַּיִנוֹנִי

מֵשִׁיב מְבִין	reducens,
מְעִירִים מְקִימִים	excitantes,
מְשִׁיבָה מְשִׁיבוֹת	reducens,

Et quando tertia est gutturalis מֵרַע malum inferens:quod tamen de heth & ain est accipiendum.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּקָם מוּמָת	erectus,iterfectus:
מוּקָמִים מוּבָאִים	erecti,adducti:
מוּקָמָת מוּקָמוֹת	erecta,erectæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

חֲקֹם חֲרֹעַ	erigere,malignare:
בְּהָקִים לְחָמִית	in erigendo.

Impe

Imperatiuus, צַוּוי

הָסֵם הָסִירָה erige,aufer:
הָסִימוּ הָסִירוּ erigite,auferte:
הָסִימִי הָסֵמְנָה erige,erigite.

Futurum, עָתִיד

אָשִׂים אָסֵם ponam,erigam:
תָּרִיעַ תָּאִיץ iubilabis,urgebis:
יָסִים יָרִיעַ eriget,clanget:
נָסִים נָסִימוּ erigemus,erigent:
תָּסִימוּ תָּסִימִי erigetis,eriges:
תָּסֵמְנָה erigetis, erigent, fœ.

Et quando nun eſt ultima,abſorbetur in hac ultima perſona unum nun per dages:ut à תִּבְנֶה fit תִּבְנֶנָּה uel תִּבֶּנָּה intelligere facietis.

EXEMPLAR CONIV/
gationis hiphil in or/
dine quinto.

Præteritum, עָבַר

הִגְלָה הֶגְלָה הֶרְאָה tranſmigrauit,
הִגְלִיתָ הֶרְאֵיתִי tranſmigraſti,

חָגְלוּ חִגְלִיתֶם transmigrauerunt,
חָרְאֵינוּ demonstrauimus,
חִגְלְתָה חָרְאֲתָה trāsmigrauit, fœmi.
חִגְלֵיתְ חִגְלֵיתָ transmigrasti.

Inuenitur he aliquando habere sægol pro puncto hirec: he uerò finalis litera more suo in prima & secunda persona mutatur in iod.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

מַרְאָה מַגְלָה ostendens,
מַגְלִים מַרְאִים transferentes,
מַרְאָה מַרְאוֹת faciens uidere, fœmi.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּגְלָה מוּגְלִים translatus,
מוּגְלָה מוּגְלוֹת translata.

Inuenitur etiam cum hatephcamez, ut מֻרְאָה factus uidere.

Infinitiuus, מָקוֹר

הַגְלוֹת בְּהַגְלוֹת transferre.

Imperatiuus, צִוּוּי

הַרְאֵה הַרְאוּ ostende, ostendite.

חַרְאִי חַרְאֵינָה ostende, fœminini g.

Futurum, עָתִיד

אַעֲלֶה תַּגְלֶה faciam aſcendere,
יַעֲלֶה בַגְלֶה faciet aſcendere,
תַּעֲלוּ יַעֲלוּ facietis aſcendere,
תַּרְאִי תַּרְאֶינָה oſtẽdes, fœminini ge.

Inuenitur etiam pro אַתְּנָה per apoco pen אָתֶּן potiſſimum quando à fron/te accedit copula uau.

EXEMPLAR VERBO/
rum hiphil in ſex/
to ordine.

חַסַב חַתַם reduxit, perfecit:
חַסְבוֹתָ חַחְלוֹתִי reduxiſti, incœpi:
חַסַבוּ חַסְבוֹתֶם reduxerunt, xiſtis.
חַסַבונוּ חַחַלונוּ reduximus:
חַסַבָה חַסַבוֹתְ reduxit, fœminini:
חַסַבוֹתֶן חַסְבוֹתֶן reduxiſtis, fœmini.

Participium præſens, בֵּינוֹנִי

מַסֵב מַתֵם reducẽs, perficiens:
מְסִבִּים מְתַמִּים reducentes:

מְסִבָּה מְסִבּוֹת reducens, fœminini.

Participium præteritum, פָּעוּל

מוּסָב מוּסַבִּים reductus, reducti:

מוּסַבָּה מוּסַבּוֹת reducta, reductæ.

Infinitiuus, מָקוֹר

הָסַב לְהָסֵב בְּהָסֵב reducere.

Imperatiuus, צִוּוּי

הָסֵב הָסֵבּוּ reduc, reducite:

הָסֵבִּי הָסֵבְינָה reduc, fœminini gen.

Futurum, עָתִיד

אָסֵב אָסֵב reducam:

תָּסֵב יָסֵב reduces, reducet:

נָסֵב תָּסֵבּוּ reducemus, reducetis:

יָסֵבּוּ תָּסֵבִּי reducent, reduces:

תָּסֵב תָּסֵבְינָה reducet, fœminini ge.

EXEMPLAR VERBO/
rum hiphil in septi/
mo ordine.

Pauca sunt in hoc ordine, quæ normã hiphil obseruant. Frequentiora sunt, הִשִּׂיא portauit, à נָשָׂא Et הִכָּה per/
cussit

cussit, à uerbo נָבַח Item חִטָּה inclinauit: & quæ à iod incipiunt, הוֹרָה docuit, cuius primaria radix est יָרָה iecit.

Hæc in præterito sic coniugantur,

חִשַּׁאתָ חוֹרַיְתָ חִטִּיתָ חִבִּיתָ

In plurali numero,

חִשִּׁיאוּ חוֹרוּ חִטּוּ חִבּוּ

In fœminino genere,

חִבְּתָה חִשִּׁיאָה הוֹרְתָה חִטְּתָה

In participio præsenti,

מוֹרֶה מַטֶּה מַבֶּה מַשִּׁיא

In participio præterito,

מוּרֶה מֻטֶּה מֻבֶּה מֻשָּׁא

In infinitiuo,

חוֹרוֹת חַטּוֹת חַבּוֹת חַשֵּׁאת

In imperatiuo,

חוֹרֵה חַטֵּה חַבֵּה חַשֵּׁא

In futuro,

אוֹרֶה אַטֶּה אַבֶּה אַשֵּׁא אַשִּׁיא

Reliquas personas efficies conformiter uerbis quinti ordinis.

EXEMPLAR PASSIVAE uocis hiphil, quæ hophal uocatur.

Passiuum huius coniugationis uocatur à forma ipsa חָפְעַל hophal: ut ab חִבְרִית succidit, fit חָבְרַת succisus est: & ab הוֹשִׁיב collocauit, fit הוּשַׁב collocatus est: & cætera. Et inuenitur rarius in alijs modis, quàm in præterito & futuro. Et quantum attinet ad significationem, non differt à passiuo piel, quod est pual.

Præteritum, עָבַר

חָפְעַר חָשְׁמַר	constitutus est,
חָפְעַרְתָּ	constitutus es,
חָפְעַרְתִּי	constitutus sum,
חָפְעְרוּ	constituti sunt,
חָפְעַרְתֶּם	constituti estis,
חָפְעַרְנוּ חָפְעָרָת	constituti sumus,
חָפְעַרְתְּ	constituta es,
חָפְעַרְתֶּן	constitutæ estis.

Futu

Futurum, עָתִיד

אֶחְבַּר תֶּחְבַּר constituar:& cætera.

IN SECVNDO ORDINE

Præteritum, עָבַר

חִגַּשׁ adductus eſt,

חִגַּשְׁתָּ adductus es,

חִגַּשְׁתִּי adductus ſum,

חִגְּשׁוּ adducti ſunt,

חִגַּשְׁתֶּם adducti eſtis,

חִגַּשְׁנוּ adducti ſumus,

חִגְּשָׁה adducta eſt,

חִגַּשְׁתְּ adducta es,

חִגַּשְׁתֶּן adductæ eſtis.

Futurum, עָתִיד

אֶחְגַּשׁ adducar,

תֶּחְגַּשׁ adduceris,

יֶחְגַּשׁ adducetur,

נֶחְגַּשׁ adducemur:& cætera.

IN TERTIO ORDINE

Præteritum, עָבַר

חוּרַע notificatus eſt,

חוֹרַעְתָּ notificatus es,
חוֹרַעְתִּי חוֹרְעוּ notificatus sum: &c.

Futurum, עָתִיד

אִוָּרַע תִּוָּרַע notificabor,
יִוָּרַע נִוָּרַע notificabitur: & cætera.

IN QVARTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

חוֹסָם erectus est,
חוֹסַמְתָּ erectus es,
חוֹסְמוּ erecti sunt.

Reliqua huius ordinis uerba non differunt à forma tertij ordinis.

IN QVINTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

חֻגְלָה translatus est,
חֻגְלֵיתָ translatus es,
חֻגְלֵיתִי translatus sum,
חֻגְלוּ translati sunt,
חֻגְלְתָה translata est: & cætera.

Futurum, עָתִיד

אֻגְלָה תֻּגְלֶה transferar: & cætera.

In sexto

IN SEXTO ORDINE

Præteritum, עָבַר

חוֹסַב	circumdatus eſt,
חוֹסַבוֹתָ	circumdatus fuiſti,
חוֹסַבוֹתִי חוֹסַבְנוּ	circũdatus ſum: &c.

Futurum, עָתִיר

אוֹסַב תּוֹסַב	circũdabor, circũdaberis
יוֹסַב יוֹסַבְנוּ	circumdabitur: & cætera

CONIVGATIO QVARTA

QVarta cõiugatio à forma ipſa uocatur הִתְפַּעֵל habetq; à fronte augmentum ſyllabæ הִתְ & mediam literam ſemper dageſſatã: unde fit ut nũquam in ea uerbum aliquod, cuiuſcunq; ſit ordinis, poſſit pati defectum, Et nota q; augmentũ illud הִתְ omnibus uerbis adiicitur, niſi quãdo prima radicalis fuerit una ex literis שׁ ס ז ץ tunc enim ת augmenti ponitur poſt literas

teras ש ס ז ץ & post צ mutatur in ט sed post ז mutatur in ר licet de hoc posteriori in Hebraismo ipso nullum reperiatur exẽplum, sed in Chaldaismo duntaxat & apud magistros. Exempla: חִשְׁתַּמֵּר pro חִתְשַׁמֵּר & חִסְתַּבֵּל pro חִתְסַבֵּל Sic חִצְטַדֵּק pro חִתְצַדֵּק Et apud magistros חִזְרַמֵּן pro חִתְזַמֵּן Porrò significatio huius coniugationis est retransitiua seu reciproca, aut si malis actiuapassiua, redit enim actus in eum à quo profectus est: ut ab אָהַב dilexit, dicis חִתְאַהֵב dilexit se: sic à בֵּרַךְ benedixit, fit in futuro יִתְבָּרְכוּ benedicent se: à קִדֵּשׁ sanctificauit, חִתְקַדַּשְׁתֶּם sanctificastis uos, חִתְגַּלּוּ reuelauerũt seu prodiderunt se. Habet tamen quædam uerba peculiaria sibi, quæ non uidentur habere reciprocam illam significationẽ: ut חִתְהַלֵּךְ deambulauit, חִתְפַּלֵּל orauit: & cætera.

Coniu

CONIVGATIO HITHPAEL in primo uerborum ordine.

Præteritum, עָבַר

הִתְגַּדַּל חִשְׁתַּמֵּר	magnificauit ſe,
הִתְגַּדַּלְתָּ הִצְטַדַּקְתָּ	magnificaſti te,
הִתְגַּדַּלְתִּי	magnificaui me,
הִתְגַּדְּלוּ חִשְׁתַּמְּרוּ	magnificauerũt ſe
הִתְגַּדַּלְתֶּם	magnificaſtis uos
הִתְגַּדַּלְנוּ	magnificaui9 nos
הִתְגַּדְּלָה	magnificauit ſe, f.
הִתְגַּדַּלְתְּ	magnificaſti te, f.
הִתְגַּדַּלְתֶּן	magnificaſtis uos

fœminini generis.

Media in hac coniugatione ſemper dageſſatur, niſi ea non ſit capax punctuli dages, tunc præcedens punctus paruus mutatur in uocem magnã: ut הִתְבָּרֵךְ benedixit ſe, הִתְטַהֵר purifica uit ſe: In quo exemplo, tau litera plerunq;

tunc֗ per punctum dages absorbetur in teth: ut הִטַּהֵר purificauit se. Sunt enim tau & teth, literæ eiusdem prolationis, atque ideo facile una abscondi/tur in alia.

Participium præsens, בֵּינוֹנִי

מִתְקַדֵּשׁ	sanctificans se,
מִתְקַדְּשִׁים	sanctificantes se,
מִשְׁתַּמֶּרֶת	obseruans se, fœminini:
מִשְׁתַּמְּרוֹת	obseruantes se, fœmini.

Paul non habet ista coniugatio, sed benoni actiuũ passiuum satisfacit pro utroque participio.

Infinitiuus, מָקוֹר

הִתְקַדֵּשׁ לְהִתְקַדֵּשׁ	sanctificare se,
בְּהִשְׁתַּמֵּר בְּהִשְׁתַּמֵּל	in custodiẽdo se

Imperatiuus, צִוּוּי

הִצְטַדֵּק	iustifica te,
הִשְׁתַּמְּרוּ	custodite uos,
הִתְבָּרְרִי	purifica te, fœminini ge.
הִתְקַדַּשְׁנָה	sanctificate uos.

Futurum

Futurum, עָתִיד

אֶתְהַלַּךְ	deambulabo,
תִּשְׁתַּמֵּר	cuſtodies te,
יִתְקַדֵּשׁ	ſanctificabit ſe,
נִתְקַדֵּשׁ	ſanctificabimus nos,
תִּתְבָּרְרוּ	purificabitis uos,
יִצְטַדְּקוּ	iuſtificabunt ſe,
תִּתְקַדְּשִׁי	ſanctificabis te, fœmini.
תִּתְקַדֵּשׁ	ſanctificabit ſe, fœmini.
תִּתְקַדַּשְׁנָה	ſanctificabitis uos, fœm.

EXEMPLAR CONIVGA/
tionis hithpael in ſecun/
do ordine.

Non differunt uerba ſecundi ordinis in hac coniugatione à uerbis primi or/dinis, quum nun prima radicalis non poſſit deficere propter mediam dageſ/ſatam: ut

תִּתְנַפֵּל	deiecit ſe,
מִתְנַפֵּל	deiiciens ſe,
אֶתְנַפֵּל	deiiciam me: & cætera.

Exem

EXEMPLAR CONIVGA/
tionis hithpael in ter/
tio ordine.

Verba tertij ordinis in hac coniuga/tione non differunt à uerbis primi or/dinis, nisi quod quædam mutant lite/ram iod primam radicalem in uau mo bilem,& alia non mutant: ut הִתְוַדַּע cognouit se, & הִתְוַדָּה confessus est, reum se prodidit: item הִתְיַצֵּב consti/tuit se. In futuro, אֶתְיַצֵּב constituam me, אֶתְוַדַּע cognoscam me. Reliquæ personæ & modi conformiter fiant or dini primo.

EXEMPLAR CONIVGA/
tionis hithpael in or/
dine quarto.

Pendet coniugatio hithpael in quarto ordine à forma uerborum piel,præpo nitur& duntaxat characteristica sylla/ba הִתְ ut à עוֹמֵם erexit, dicitur in hac

hac coniugatione, הִתְקוֹמֵם erexit se, הִתְקוֹמַמְתָּ erexisti te, הִתְקוֹמְמָה erexit se mulier. In participio, מִתְקוֹמֵם In futuro אֶתְקוֹמֵם Duplicatur itaque hic sicut & in piel tertia radicalis litera loco punctuli dages.

EXEMPLAR CONIVgationis hithpael in ordine quinto.

Non differunt uerba quinti ordinis in coniugatione hithpael à uerbis primi ordinis, nisi quod ratione he tertiæ radicalis, in præterito mutant he in iod, & in infinitiuo terminantur in oth: sicut in prima, secunda & tertia coniugatione. Exempla,

הִתְגַּלָּה	reuelauit, seu prodidit se,
הִתְגַּלִּיתָ	prodidisti te,
הִתְגַּלִּיתִי	prodidi me.
	In infinitiuo,
הִתְגַּלּוֹת	reuelare se.

In imperatiuo,

הִתְגַּלֵּה reuela te:cum zere.

In futuro,

אֶתְגַּלֶּה reuelabo me,

תִּתְגַּלֶּה prodes te:cum sægol.

EXEMPLAR CONIVgationis hithpael in sexto ordine.

Non habet sextus ordo in hac coniugatione propriam aliquã formam,sed usurpat uel formam sui perfecti uerbi, uel formam quarti ordinis: ut à סַב circuiuit, fit in hithpael הִתְסַבֵּב uel הִתְסוֹבֵב gyrauit se. Posterior tamen forma frequentior est,ut הִתְגּוֹלֵל uolutauit se, הִתְגּוֹלַלְתָּ uolutasti te:& cætera,ut in quarto ordine.

In septimo ordine pauca inueniuntur uerba,quæ formam huius cõiugationis imitentur:ut est הִתְוַדָּה confessus est, הִתְנַגַּף percussit se.

In octauo

In octauo quoquè ordine, præter unum aut alterum uerbum non inuenitur.

HAEC de uerbis dicta sufficiant. Elias in quibusdam copiosior est, in multis destinat lectorem ad Tabulam coniugationum, multa tractat quæ & ego inter coniugationes tractaui & diligenter inculcaui, sciens quòd nihil satis dici & moneri potest in hac extranea lingua propaganda: & ob id nemo miretur, si quædam bis dicta in diuersis inueniat locis.

SECVNDAE PARTIS
Institutionis Hebrææ
linguæ, finis.

INSTITVTIO
DE NOMINE
altera orationis parte.

OCANT Hebræi nomen propriũ שֵׁם עֶצֶם ut ſunt nomina hominum, mótium, fluuiorum: & cætera.

Nomen uerò ſubſtantiuum uocant שֵׁם דָּבָר nomen rei.

Et nomen adiectiuum שֵׁם תּוֹאַר ideſt, nomen formæ.

Et omne nomen uel eſt maſculinum uel fœmininum, & pauca inueniuntur quæ utrunque habent genus.

Maſculina conſtant tribus duntaxat radicalibus literis, ut

לֶחֶם panis,
דָּבָר res, uel uerbum,
סֵפֶר liber.

niſi

nisi quòd adiectiua plerunq; habent literam iod uel uau interpositam, ut

חָסִיד pius,
צַדִּיק iustus,
גָּדוֹל magnus,
אָרוֹךְ longus: & cætera.

Fœminina uerò habent communiter à fine literam he uel tau adiectam, nedum adiectiua uerum & substantiua: ut נְקֵבָה fœmina,
אִשָּׁה & אֵשֶׁת mulier,
מַלְכָּה regina,
חוֹמָה murus,
כְּנֶסֶת synagoga,
לְבָנָה luna,
גְּדוֹלָה magna,
צַדִּיקָה iusta: & cætera.

Sunt tamen plurima, quæ ab hac regula excidunt: nam

חֶרֶב gladius,
אֶבֶן lapis,

אֵם mater,
אֶרֶץ terra: & alia multa ſimilia.

Item & nomina omniũ membrorum, quæ à natura dualitate quadam conſtant, ſunt fœminina: ut

יָד manus,
רֶגֶל pes,
עַיִן oculus: & cætera.

quamuis à fine non habeant ſuperadditam literam he uel tau.

Horum genus cognoſcitur uel ex adiuncto uerbo uel adiectiuo, aut ex ſubiuncto affixo, aut ex plurali fœminini terminatione, etiam ſi & hæc terminatio nonnunquam fallat: quia ſunt non pauca maſculina, quæ habent in plurali numero fœmininam terminationem, quemadmodum ſunt

אָב pater,
קוֹל uox,
מָקוֹם locus,

בּוֹר cisterna.

Sicut è diuerso multa fœminina habent terminationem in plurali numero masculinam, ut sunt

אֶבֶן
חֶרֶב
עִיר & cætera.

Desinunt autem masculina in plurali numero, in ים
& fœminina in וֹת ut

בַּעַר בְּעָרִים puer, pueri:
בַּעֲרָה בְּעָרוֹת puella, puellæ.

Quæ uerò dualitate constant, desinunt in יִם ut

רֶגֶל רַגְלַיִם pes, pedes:
עַיִן עֵינַיִם oculus, oculi:
בֶּרֶךְ בִּרְכַּיִם genu, genua: & cætera.

Iam ad ipsas Nominum inflexiones ueniendum est.

DE INFLEXIO-
ne Nominum.

NEsciunt Hebræi aliam inflexionem in nominibus quàm quæ fit de singulari numero in pluralem, aut de masculino genere in fœmininum, aut de statu absoluto in statum regiminis & affixionis: & hic nonnihil laboris & difficultatis est iuxta diuersas Nominum formas.

Verum ut hic obiter commemorem quod Elias prolixe tractat, notabis, quatuor esse puncta uocalia in Nominibus, quæ mutari solent, licet non semper, nec ubique. Et sunt ista,

- Camez,
- Zere,
- Sægol,
- Holem.

Exem

Exemplis rem ipſam ſecundum diuerſas formas, oſtendemus.

QVæ enim ſunt huius formæ, דָּבָר aut עָצִיר aut לֵבָב aut זָקֵן mutant in regimine ſingulari puncta in hunc modum,

דְּבַר יְהוָה uerbum Domini:
זְקַן בַּיִת ſenex domus,
לְבַב חָאָדָם cor hominis,
קְצִיר חַשָּׁנָה meſſis anni.

Et cum affixis,

לְבָבוֹ קְצִירוֹ זְקָנוֹ דְּבָרוֹ

Et in plurali numero,

לְבָבוֹת קְצִירִים דְּבָרִים זְקֵנִים

Et in regimine plurali,

קְצִרֵי זְקֵנֵי דִּבְרֵי לִבּוֹת

Et cum affixis,

קְצִירָיו דְּבָרָיו

Sed cum affixis בֶּם בֶּן & חֶם חֶן habent formam pluralis conſtructiui: ut

דִּבְרֵיהֶם זְקֵנֵיכֶם & cætera.

Hæc

Hæc autem forma,

אֵבוּס præsepe,

אֵפוֹד humerale,

nihil mutat: nam dicimus in plurali,

אֲבוּסִים Et cum affixis,

אֲפוֹדִי cinctorium meum, & cætera.

Hæc autem forma מֶלֶךְ quæ frequens est, nō mutatur in regimine singulari: sed cum affixis quædam nomina mutant primum sægol in pathah, & quædam in punctum hirec: ut

מַלְכִּי rex meus,

מַלְכָּה regina,

רַגְלוֹ pes eius,

בִּגְדָהּ uestis eius,

בִּתְרוֹ pars, seu membrum eius.

De quibus hæc datur regula, quòd ea quæ incipiunt à litera gutturali, mutant sægol in pathah, quando eis subijcitur affixum: reliqua mutant sægol in hirec: ut

חסדי

חַסְדִּי pietas mea,
עַבְדִּי ſeruus meus. item
בִּגְדִּי ueſtis mea,
בִּחְרִי portio mea.

Sunt tamen multa quæ extra caſum literæ gutturalis, mutant ſægol in pathah: ut

זַרְעִי ſemen meum,
מַלְכִּי rex meus: & cætera.

In plurali & eius regimine, non differunt à forma nominis דָּבָר niſi quòd quædam habent pathah in regimine: ut מַלְכֵי אֶרֶץ reges terræ.

Et hæc eadem forma, quando media eſt gutturalis, mutat utrunq; ſęgol in pathah: aut ſi tertia eſt gutturalis, migrat poſterius ſægol in pathah: ut

צָמַח פָּרַח שָׁבַע
& נַחַל נַעַר

Et tenent in quatuor dictis mutationibus normam מָלְךָ & בָּגַד ut

פִּרְחִי flos meus,
נַעֲרִי puer meus,

Est deinde alia forma nominum, quæ habet zere & sægol: ut

חֵלֶק עֵשֶׂב סֵפֶר

Et hæc in regimine singulari non mutantur: cum affixis uero mutant zere in punctum hirec: ut

סִפְרִי liber meus,
עִשְׂבּוֹ herba eius,

Sunt tamen quæ zere sub litera gutturali mutant in sægol: ut

עֶגְלִי uitulus meus,
חֶלְבֶּךָ adeps tuus,
חֶלְקוֹ pars eius: & cætera.

De quibus solum gustum hic præbemus, quandoquidem in Eliæ Grammatica omnia emunctiora inuenies.

Item forma ista,

מָוֶת mors,
עָוֶל iniquitas,

est de

est de quarto ordine: & mutat in regimine uau mobile in uau quiescens, ut

מוֹת הָאָדָם mors hominis.

Nomina istius formæ

חֹרֶשׁ קֹדֶשׁ אֹזֶן

in regimine singulari non mutantur, sed cum affixis mutatur holem in hatephcamez: ut

קָדְשׁוֹ sanctitas eius.

& in plurali numero, אָזְנַיִם aures.

At hæc forma,

אוֹצָר thesaurus,

כּוֹכָב stella,

עוֹלָל infans,

nunquam mutat punctulum holem.

In plurali numero, אוֹצָרוֹת כּוֹכָבִים

In regimine singulari, אוֹצַר יְהוָה

Sicut à מִקְדָּשׁ dicitur מִקְדַּשׁ יְהוָה puncto camez mutato in pathah.

Et cum affixo, אוֹצָרוֹ thesaurus eius.

Habet tamen עוֹלָל in plurali nume-

ro

ro עוֹלְלִים infantes: Psalmo octauo.

Porrò אוֹרַח בּוֹבַע & similia, non differunt à forma סָרִישׁ quum litera gutturalis mutet sægol in pathah: quẽ admodum etiam paulò superius diximus de בְּרֵחַ & בַּעַר

De nominibus uerò quæ mediam literam habent dagessatam est una regula, quòd nunquam mutantur: ut

גַּנָּב

סַלָּם

צַרִּיק

Et quando media non est capax puncti dages, mutatur uox parua in magnam, & illa uox magna non mutatur propter adiectionem affixorum, sicut nec dages mutatur: ut

בַּרְזֶל est eiusdem formæ cum גנב

גַּנָּב Et ut in plurali dicimus

גַּנָּבִים nullo mutato puncto: sic

בַּרְזָלִים dicimus פרשים

Sic

Sic סָרִיס & צָרִיץ sunt eiusdem formæ, habentes etiam in plurali סָרִיסִים eunuchi, & צָרִיצִים iusti.

Item nomina quæ à principio habent scheua, nūquam mutant illud: ut

דְּבַשׁ mel:
זְאֵב lupus,
זְאֵבָה lupa:
חֲמוֹר asinus, hinc
חֲמוֹרִי asinus meus.

Excipiuntur ea quæ habent punctum camez post scheua. Illa enim in regimine plurali mutant camez in scheua, & tunc primum necessariò mutatur in hirec: ut à

יְקָר honor, יְקָרִי
Sic à כְּתָב scripta, כְּתָבִי

Hæc de masculinis, aut quæ formam habent masculinorum.

Nunc de fœmininis.

Nomina

NOmina fœminina quæ desinũt in literam he præcedẽte camez, habent unam regulam, nempe quòd in prædictis quatuor mutatiõibus mutant literam he in tau.

ut à צְדָקָה dices

צִדְקַת יְהוָה	iustitia Domini,
צִדְקָתוֹ	iustitia eius,
צִדְקוֹת	iustitiæ,
צִדְקוֹתֶיךָ	iustitiæ tuæ,
צִדְקוֹת יְהוָה	iustitiæ Domini.

Vbi scheua primum mutatur in hirec propter scheua secundum.

Item ab אֲבִילָה comestio, facies אֲבִילַת אֲבִילָתוֹ אֲבִילוֹת & cætera. Vide Eliam in oratione tertia, fundamentis octauo & nono.

Fœminina uerò quæ in statu absoluto desinunt in literam tau præcedente sægol, dageſſant literam illam tau in affixorum subiunctione: ut

עטרת

עֲטָרָה corona,
עֲטָרָתוֹ corona eius: &
תִּפְאָרֶת decor,
תִּפְאַרְתּוֹ decor eius.

Vbi tau primum est litera hæemanthica seu denominatiua.

Sunt enim sex literæ, quæ dicuntur hæmanthicæ, uidelicet istæ

ת י נ מ א ה

quæ quum radicibus adiectæ sunt, denominatiua constituūt: uulgus autem eas appellat הָאֶמְנָתִי Exempli causa;

מִשְׁקָל pondus,
תַּשְׁלוּם compensatio.

De quibus uide Eliam in oratione tertia, fundamentis duodecimo & decimotertio.

NOMINA SECVNDI ORDINIS, quæ scilicet deficiunt in pe nun.

NOmina quæ deficiunt in pe pro al

nun assumunt à fronte literam hæ/ manthicam mem cum pathah sequen te punctulo dages:ut

מַטָּע	plantatio,	à
נָטַע	plantauit:	&
מִשְׁמֶרֶת	custodia,	à
נָטַר	custodiuit.	
מַסֵּכָה	conflatile:	&
מַכָּה	percussio,	à
נָכָה	uapulauit.	

In quibus,punctulus dages index est perditæ nun radicalis literæ.

NOMINA TERTII ORDI/ nis,quorum prima radicalis litera est iod uel aleph.

QVæ ab aleph litera in hoc ordine incipiũt,minime differunt à per/ fectis, quando in formam nominum rediguntur:ut ab

אָמַר	dixit,	fit
מַאֲמָר	oratio.	

Quæ

QVAE verò à litera iod incipiunt, multiplicem habent formam: & ea tibi trademus per familiaria quædam exempla.

Aſpice igitur ſequentia exempla.

מוֹצָא exitus, &
מוֹשָׁב ſeſſio,
à יָשַׁב יָצָא
מוֹעֵר tempus, &
מוֹקֵשׁ offenſio,
à יָקַשׁ יָעַר

In plurali numero,

מוֹצָאוֹת מוֹשָׁבִים & מוֹקְשִׁים

תּוֹלֶדֶת generatio,
תּוֹבֶחֶת correptio,
תּוֹדָה confeſſio,
תּוֹרָה lex, inſtructio,
תּוֹחֶלֶת ſpes,
תּוֹעֶלֶת utilitas,
מוּסָר diſciplina, &
מוּצָק infuſorium.

Vides in his exemplis quomodo iod mutetur in literam uau, accedatq; à fronte una ex literis hæmanthicis.

At in his,

שֵׁנָה somnus,
עֵצָה consilium,
רֵעָה scientia.

Iod omnino deficit, assumpta in fine litera he fœminina.

FORMAE NOMINVM quarti ordinis.

HAbet etiam is ordo quartus multas & uarias nominum formas, quas per exempla quoq; tibi ob oculos ponemus,

מָקוֹם locus,
מָלוֹן diuersorium,
מְשׁוּבָה auersio,
מְלוּנָה mansio,
תְּקוּמָה resurrectio,
תְּלוּנָה murmuratio.

Quæ

Quæ sub mem denominatiuo habent camez, mutant illud in scheua: ut

מְקוֹם יְהוָה locus Domini.

זָר alienus,
גֵּר peregrinus,
סִיר olla,
עִיר ciuitas,
יוֹם dies,
דּוּר caldarium.
רַע malus,
אַר pernicies,
סָיר paries,
אוֹר lux,
טוֹב bonus,
שׁוּק platea.

Ex his, quædam non mutantur, alia uero mutantur: ut sunt,

יָמִים dies,
עָרִים ciuitates,
שְׁוָקִים plateæ,
דְּוָרִים ollæ.

Sequitur alia forma, cum iod mobili.

בַּיִת domus,
עַיִן oculus,
לַיִל nox.

Hæc mutantur in punctum zere: ut

בֵּית יְהוָה domus Domini.
עֵינִי oculus meus,
לֵילוֹת noctes.

Dicitur tamen בָּתִּים pro בָּתִּים domus, in numero plurali: iod litera quiescente in punctulo dages, præter morem ſuum.

FORMAE NOMINVM quinti ordinis.

IS quoq; ordo ſuas habet formas: ut

מִצְוָה præceptum,
תִּקְוָה ſpes,
תִּבְלָה conſumptio.

Et cum literis gutturalibus,

מַחֲצָה medietas,
תַּאֲוָה concupiſcentia.

In quibus

In quibus nominibus he litera non radicalis eſt, ſed fœminina litera. Quando autem eſt radicalis litera, ante ſe habet punctum ſægol: ut

מִקְנָה acquiſitio,
מַחֲנָה turma: & ſimilia.

Et hæc nomina mutant in regimine punctum ſægol in zere: ut

מַחֲנֵה דָן turma Dan,
מַעֲשֵׂהוּ opus eius: & cætera.

He uerò fœminina litera mutatur more ſuo in literam tau raphatam: ut

מִצְוַת יְהוָה præceptum Domini.

Item alia nominum forma: ut

תַּבְנִית ſimilitudo,
תַּכְלִית conſummatio.

Et hæc nomina non mutantur.

Item שִׂפָה labium,
מָנָה pars,
פִּאָה angulus, &
שָׁנָה annus.

Quæ in regimine ſingulari habent,

שִׁפַּת בִּאַת & cætera.

Item צָלִי coctio,

פָּלִי pulmentum,

שִׁבִי captiuitas,

פְּרִי fructus,

חוֹלִי infirmitas,

עוֹנִי afflictio.

In quibus nominibus punctus camez more ſuo mutatur in ſcheua: ut צְלִי Et holem in hatephcamez, ut חֳלִי Scheua uero in פְּרִי & ſimilibus, migrat in ſægol, quando in pauſa uenerint: ut כְּלֵי uas uel inſtrumẽtum.

Item aliæ formæ,

עַמִּית proximus,

אֲחוֹת ſoror,

חֲנִית lancea,

שְׁבִית captiuitas,

גְּלוֹת tranſmigratio,

חֲזוֹת uiſio,

שְׁבוּת captiuitas,
פְּרוּת redemptio,
רָצוֹן uoluntas,
סָלוֹן ignominia,
בִּנְיָן ædificatio,
סִבְלָן poſſeſſio.

Quæ habent camez ſub prima, mutant illud in ſtatu regiminis in ſcheua: quæ uero habent camez ſub ſecunda, mutant illud in pathah: ut

אָב pater,
אָח frater,
יַד manus,
דָּג piſcis,
קַו regula,
בִּי combuſtio.
בִּי planctus,
רִי irrigatio,

Ex quibus אָב & אָח in regimine ſingulari mutant camez in hatephpathah, aſſumpto iod in fine loco he tertiæ

tiæ radicalis literæ: ut iam hic uides,

אֲחִי עֶבֶר frater Aneri,

אֲבִי גוֹיִם pater gentium.

Sic in plurali numero,

אֲבוֹת הַמַּטּוֹת patres tribuum.

Sed absolutè

אֲבוֹת patres.

Sic cum affixo,

אָבִי pater meus,

אֲבִינוּ pater noster.

Sed cum affixis כֶּם & כֶם mutatur punctus camez in hatephpathah: ut

אֲחִיכֶם frater uester.

Mutatur etiam in אַח camez in pathah magnum & paruum: ut

אַחִים fratres,

אַחַי & אֲחַי fratres mei.

FORMAE NOMINVM sexti ordinis.

HVius ordinis sexti tales sunt formæ: ut

כֶם

חַם calidus,
דַּל pauper,
טַל ros: &
עוֹז fortitudo,
חוֹם calor,
קוֹר frigus: &
חֵן gratia,
שֵׁן dens,
צֵל umbra.

Hæc & eis ſimilia quum mutantur in pluralem numerũ uel in fœmininum genus, aut ſuſcipiunt affixa, dageſſant alteram radicalem literam: & quæ habent uocem magnam commutant illam in paruam: ut

חַמָּה calida,
דַּלִּים pauperes,
עֻזִּי fortitudo mea,
שִׁנּוֹ dens eius.

De quibus uide in Eliæ Grammatica, in oratione quarta, fundamento undecimo

cimo & duodecimo, plura inuenies.

Sed & hoc notandum, quod in pausa, hoc est in fine sententiæ, quem Hebræi uocant סוֹף פָּסוּק item in membro quod uocant אֶתְנַחְתָּא & sæpe in subdistinctione, quam appellant זָקֵף קָטוֹן mutantur uoces paruæ in magnas: puta pathah & sægol in camez, & scheua in camez uel zere uel sægol.

Exempla hic habes,

חֶבֶל pro
חָבֶל uanitas,
זֶרַע pro
זַרְעֲךָ semen tuum,
תִּבְחֲרוּ pro
תִּבְחָרוּ negabitis,
לֶחֶם pro
לָחֶם panis: & cætera.

Vide sacros Biblicos libros, & ubique deprehendes quo pacto scheua, uel

etiam puncta minora, mutẽtur in maiora propter pausas.

HAEC in genere de Nominibus dicta sufficiant. In Grammatica Eliæ Leuitæ hæc omnia latius & copiosius describuntur.

FINIS

IAM expediti à duabus prioribus orationis partibus, transeundum est ad tertiam, quæ & ultima est: in qua inuenies ordine Consignificatiuas dictiones.

De consi

DE CONSIGNIFICA/ tiuis dictionibus. & primò

DE PRONOMINIBVS

POSSVNT Pronomina quemadmodũ Adverbia & Præpositiones, inter dictiões consignificatiuas numerari: etiam si genus & numerum, ut Nomina habeant.

ITaque Pronomina separata sunt tria: uidelicet,

אֲנִי	&
אָנֹכִי	ego,
אַתָּה	tu,
הוּא	ille.

Declinã

DECLINATIO PRO/ nominis Ego.

EGo, communis generis est: & in singulari numero hoc pacto declinatur,

אֲנִי	& in pausa
אֲנִי	Ego,
שֶׁלִּי	mei,
לִי	mihi,
אוֹתִי	me,
מִמֶּנִּי	à me.

In plurali numero,

אֲנַחְנוּ	& apud Rabinos
אֲנוּ	& quandoque
אֲנַחְנוּ	Nos,
שֶׁלָּנוּ	nostrum,
לָנוּ	nobis,
אוֹתָנוּ	nos,
מִמֶּנּוּ	&
מִמֶּנּוּ	à nobis.

Infle

INFLEXIO PRO/

nominis Tu.

TV, secunda persona, in masculino genere, & numero singulari, hoc modo declinatur:

אַתָּה	Tu,
שֶׁלְּךָ	tui,
לְךָ	tibi,
אוֹתְךָ	te,
מִמְּךָ	à te.

In plurali numero, & masculino genere,

אַתֶּם	uos,
שֶׁלָּכֶם	uestrum,
לָכֶם	uobis,
אֶתְכֶם	uos,
מִמָּכֶם & מִכֶּם	à uobis.

IN fœminino genere, & numero singulari,

אַתְּ	Tu,
שֶׁלָּךְ	tui,

לָךְ

לָךְ tibi,
אוֹתָךְ te,
מִמֵּךְ à te.

In plurali nũero & fœminino genere,

אַתֶּן uos,
שֶׁלָּכֶן ueſtrum,
לָכֶן uobis,
אֶתְכֶן uos,
מִכֶּן &
מִמְּכֶן à uobis.

DECLINATIO PRONOMINIS Ille.

ILle, in maſculino genere, & numero ſingulari, declinatur hoc pacto,

הוּא Ille,
שֶׁלּוֹ illius,
לוֹ illi,
אוֹתוֹ eum,
מִמֶּנּוּ ab eo.

In masculino genere, & plurali numero,

חֵם & חֵמָּה	illi,
שֶׁלָּהֶם	illorum,
לָהֶם	eis,
אֹתָהֶם & אוֹתָם	eos,
מֵהֶם	ab eis.

IN fœminino genere & numero singulari,

הִוא & הִיא	Illa,
שֶׁלָּהּ	illius,
לָהּ	illi,
אוֹתָהּ	eam,
מִמֶּנָּהּ	ab ea.

In plurali nūero & fœminino genere,

הֵן & הֵנָּה	illæ,
שֶׁלָּהֶן	illarum,
לָהֶן	illis,
אוֹתָן & אֶתְהֶן	illas,
מֵהֶן	ab illis.

Sic habes tria illa pronomina inflexa.

Varia

VARIA PRONOMINA

SVnt quoq; & alia quædam Pronomina, sed indeclinabilia apud Hebræos: nempe,

אֲשֶׁר	Qui, quæ, quod.
זֶה	Iste: Et in fœm.
זוֹת & זוּ atq; זאת	ista.
הַלָּזוֹת & הַלָּזוּ	Iste.
אֵלֶּה & הָאֵל	Illi, Isti:
עַצְמָם	Ipsemet.

DE Pronominibus affixis, iam suprà mentionem fecimus.

DE ALIIS CONSIGNIficatiuis dictionibus.

INter Præpositiones multæ inueniuntur quæ perinde atque Nomina recipiunt affixa. Idem iudicium est de quibusdam Aduerbijs, quorum catalogum hic tibi subiungemus.

אֶל	AD,
אֵלַי	ad me,
אֵלֶיךָ	ad te,
אֲלֵיהֶם	ad eos.
עַל	Super,
עָלַי	ſuper me,
עָלָיו	ſuper eum,
עֲלֵיהֶם	ſuper eos.

Iſtæ duæ Præpoſitiones in affixorum ſuſceptione omnino inſequuntur formam nominum pluralis numeri maſculini generis: mutātcꝫ cum omnibus affixis ſægol in zere, & pathah in camez: niſi cum affixis בֶּם בֶּן & הֶם הֶן ubi ſægol & pathah mutantur in hatephpathah.

עִם	Cum,
עִמִּי	mecum,
עִמָּנוּ	nobiſcum.

Cum omnibus affixis dageſſatur litera mem.

נֶגֶר	Coram,
נֶגְרִי	coram me,
נֶגְרָהּ	coram ea.
אֵצֶל	Iuxta,
אֶצְלִי	iuxta me,
אֶצְלְךָ	iuxta te.
בְּעַד	Per, pro,
בַּעֲדֵנוּ	pro nobis.
לְמַעַן	Propter,
לְמַעַנְכֶם	propter uos,
בַּעֲבוּר	ob,
בַּעֲבוּרָהּ	propter eam.
אַחַר	Poſt,
אַחֲרֵיהֶם	poſt eos,
Etiam abſolutè אַחֲרֵי	pòſt.
זוּלַת	Præter,
זוּלָתָם	præter eos,
זוּלָתִי	præter me.

Et quandoque iod non eſt affixum.

תַּחַת	Sub,
תַּחְתֵּיהֶם	ſub: pro eis.

לְבַד	Solum
לְבַדִּי	ſolum ego.
אֶת	Cum,
אִתּוֹ	ſecum,
אִתִּי	mecum,
אִתָּם	ſecum,
אִתָּךְ	tecum.
לִפְנֵי	Ante,
לְפָנָיו	ante eum,
לִפְנֵיהֶם	ante eos,
לִפְנֵיכֶם	ante uos,
לְפָנַיִךְ	ante te.
עוֹד	Adhuc,
עוֹדֶנּוּ	adhuc ipſe.
אַיִן	Non,
אֵינִי	non ego,
אֵינָם	non ipſi,
אֵינֵנוּ	non nos.
אַיֵּה	Vbi,
אַיְכָה	ubi tu: uel ſine paragoge he
אַיֵּךְ	ubi tu.

בֵּין Inter
בֵּינִי inter me,
בֵּינֵיהֶם inter eos,
בֵּינֵיכֶם inter uos.

ET in hunc modum tu ipſe poteris ſingulis his Præpoſitiõibus & Aduerbijs adijcere etiam alia affixa. Nos ſolum per hæc uoluimus formã quandam tibi præſcribere generalẽ, quam tu imitareris. Nihil enim eſt quod te prohibere poteſt, quin Præpoſitioni אֵצֶל facile adijcere poſſis mem finale, aut nun finale, aut he fœmininam literam, aut uau: & cætera. Idem de alijs ſentiendum eſt. Sunt & aliæ multæ Præpoſitiones & Aduerbia, quæ nullum recipiunt affixum, ſicut nec Coniunctiones.

TERTIAE PARTIS
Inſtitutionis linguæ
Hebraeæ, finis.

DE ACCENTIBVS

OCANT Hebræi accentum טַעַם Taam, quod ſonat rationem & guſtũ: habetq; quælibet dictio proprium accentum, niſi per uirgulam מַקַּף maqaph ſic pictam – cohæreat ad aliam dictionem: ut hic, בְּרֵאשִׁית tunc enim reputantur duæ dictiones pro una, & habent unum accentum.

Accentus qui ultimam dictionis ſyllabam poſſidet, uocatur Chaldaica dictione מִלְרַע milra, quod Hebraice ſic interpretari poſſet לְתַחַת

Qui uerò penultimam tenet ſyllabam, is Chaldaica uoce appellatur milel, מִלְעֵיל Hebraice uero uocari poteſt לְמַעַל quod una ſyllaba aut duabus

bus ſuperiorem in dictione habeat lo/cum, quàm accentus milra.

PORRÒ figuræ accentuum ſunt mul tæ, diſtinguuntuŕq; omnes accen tus in duos ordines.

Quidam uocantur Reges, & ſunt nu/mero quindecim.

Alij uerò uocantur Miniſtri, & ſunt numero ſeptem.

Inter Reges, quatuor aut quinque ſunt, qui ceteris in oratione potentio/res ſunt, diſtinguentes ſcilicet orat o/nem in ſententias, membra, & alias ſubdiſtinctiones.

Qui tenet finem ſententiæ uocatur סוֹף פָּסוּק ſoph paſuc, ſignatuŕq; his duobus punctis : præcedente per/pendiculari uirgula | ſub finem lite/rarum. Et qui ſententiam in mem/bra diuidit, uocatur אֶתְנַחְתָּא ſeu אַתְנָחְתָּא æthnachta.

Qui

Qui uerò ſubdiſtinctiones faciunt, ſunt וַלֵּ֥ךְ עָטוּן &
רְבִ֫יעַ & nonnunquam
טַרְחָא qui & סְפִ֫חָא .

Figuræ horum trium accentuum additæ ſunt nominibus ipſis: item figura æthnachta, poſita eſt quoq; iuxta nomen ſuum.

CAETERVM nolui hic copioſior eſſe De accentibus, quum hactenus ab Elia expectauerimus proprium libellum de illis, quem quidem Romæ iam diu incœpit & fermè abſoluit: ſed in illius proxima depopulatione amiſit, & mea ſollicitatione iam denuo ſub incudem reuocauit, & iam abſoluit, feciq; per Typographos multiplicari: qui quũ perueniſſet ad manus meas, curaui ut Latinè quoq; uerſus, multis inſeruire poſſet. Is è Venetijs, anno Chriſti ſeſquimilleſimo trigeſimo ſecũdo, mihi

do, mihi ita scripsit, ואחר כך אראה להשלים גם בן כפר הטעמים: Dicit, Postea uidebo ut resarciam librũ Accẽtuum, absoluto scilicet libro לשונות המשונות qui est De uarijs & difficilibus uocabulis Rabbinorum, quem tunc conscribebat.

Promisit ergo se daturum librum Accentuum, promissionicq; suæ satisfecit: & nos pro fine huius nostræ Institutionis elementalis, uoluimus breuiter indicare quid in eo libello De accentibus senserit.

Compen

COMPENDIVM ACCENTVVM HEBRAICORUM, ex Eliæ Leuitæ

סֵפֶר טוּב טַעַם

[redacted]

On conuenit inter Hebræorũ grammaticos de numero accẽtuum. Quidam enim plures alij pauciores ponũt: præsertim ubi numerum regum signant. In figuris non admodum discrepant.

Ponuntur autem triginta figuræ accentuum, & hæ quidem distribuuntur in treis partes,

Nam

Nam quatuordecim uocãtur מְלָכִים Reges, quod ſcilicet dominium quoddam habent in oratione, retinentes ſcilicet lectorem & pauſam facientes, guſtumq́ quendam afferentes lectori in ſubiecta materia & ſanum lectionis intellectum offerentes, quare & טַעֲמִים ideſt guſtus, uocantur, tam hi quàm omnes alij accentus.

Sunt deinde undecim, qui מְשָׁרְתִים ideſt miniſtri uocãtur: & hi obſequuntur regibus, faciuntq́ lectorem feſtinare in oratione, donec perueniat ad Regem, cui illi miniſtrant.

Tertiò inueniuntur quinque accentus, qui neq́ Reges ſunt, neque Miniſtri: de quibus infrà ſuo loco dicemus.

Regum

Regum accentuum figuræ, nomina, & situs hic habentur: qui numerari solent quatuordecim.

֗	אַתְנַח	infra literam
֒	זַרְקָא	supra literam
׃	סֶגוֹל	supra literam
׃	וְסָמֵךְ גַּרוֹל	supra literam
׀	גֵּרֶשׁ	supra literam
׀׀	גְּרֵשַׁיִם	supra literam
֓	תְּלִישָׁא	supra literam
֖	תְּבִיר	infra literam
֥	טִפְחָא	infra literam
֔	רְבִיעַ	supra literam
֕	יְתִיב	infra literam
֘	מֻנַּח	supra literam
֙	מַהְפַּךְ	inter literas
֤	מֵרְכָא	supra literam

Miniſtro

Miniſtrorum nomina, figuræ, & ſi/tus: qui in numero ſunt undecim.

׀	סַרְמָא	ſupra literam
ֽ	דַּרְגָּא	infra literam
ֽ	מוּנַח	infra literam
׀	יְרַח בֶּן יוֹמוֹ	infra literam
׀	מַחְפַּךְ	infra literam
׀	תַּרְסָא	ſupra literam
׀ ׀	מֻרְבָּא מְשׁוּטָּח	infra literas
= =	מֻרְכָּא מְפוּלָּח	infra literas
ֽ	מְבַרְבֵּל	infra literam
ֽ	עִלּוּי	infra literam
׀	מְאֵרִילָא	infra literam

Quinque poſtea accentus ſunt, qui neq; reges, neq; miniſtri appellantur. Eorũ nomina, figuræ & ſitus, hic ſunt,

׀	שַׁלְשֶׁלֶת	ſupra literam
׀ ׀	קַרְנֵי פָרָה	ſupra literam
׀	בְּסִיק	inter literas
׀	סְגוֹל	ſupra literam
׀	סְלוּק	infra literam

Iſti

Isti quinq; non censentur ministri, quod pausas constituant inter literas יְחוּא & literas בְּגַר בְּפַת instar omnium Regum, neq; tamen annumerantur regibus, quia שַׁלְשֶׁלֶת non inuenitur in Bibliis, nisi septem uicibus: atque ob id non attribuitur ei regia dignitas. Eadem ratione עַרְנִי בַּרַח non usurpat sibi regnum, quum contractum habeat imperium, quia non inuenitur nisi decem & septē uicibus.

Reges uero latissime imperant, quū milliesies & ultrà inueniantur. Sic סָגוֹל priuatur regio honore, quia non uenit nisi post zarca. Et si zarca non esset, nec sægol unquam esset. Porrò בְּסִיק ob hoc non uocatur rex, quod nūquam ueniat, nisi unus ex ministris secum statuatur: quemadmodum suo loco dicetur. Item סִילוּק eiicitur è numero regū, quod perpetuò ad unū

arctetur

arctetur locum, nempe ad finem uersus seu sententiæ. Quòd si dixeris, אַתְנַח eadem ratione separandum à regibus, quum nunquam ueniat nisi in medio sententiæ: Respondeo, hunc accentum non inueniri in omnibus uersibus: quũ plurimi sint pesukim, in quibus athnah non inuenitur.

Sunt tamen multi Grammatici, qui hos quinque accentus numerauerunt iuter Reges, ponentes scilicet decem & nouem Reges.

Sic Germani Iudæi ex undecim Ministris fecerũt tantum septem, qui ante Reges duntaxat ministrant, & non post eos. Tres qui è numero Ministrorum semouentur, sunt מְאַיְלָא מֵרְכָא & עִלּוּי מְבַרְבֵּל Quartus uero בְּפוּלָה is comprehenditur sub מֵרְכָא מְשׁוּטָה

Notandum præterea, quod omnes

memorati triginta accentus inueniun/
tur duntaxat in uigintiuno libris Bi/
blicis. In his uero tribus libris, Iob,
Psalterio,& Prouerbijs,quidam accen
tus mutant nomina,figuras,& tonos:
idq; propter uersiculorũ breuitatem.

Quæstio,

QVid opus fuit,ut בַּעֲלֵי חַטַּעֲמִים
ideſt magiſtri accentuum,poſue/
rint tam multos accẽtus,tot & tam ua/
rios Reges & Miniſtros? Nónne ſatis
fuiſſet,ſi ſingulis dictiõibus unius ſpe/
ciei accentus ſuppoſitus fuiſſet:utpote
ubi pauſa fuerat facienda,illic ordina/
tus fuiſſet unus rex,quicunq; tandem
ille fuiſſet, athnah,uel zakeph,aut re/
bia, aut paſta, & cætera? Quid opus
fuit tam multos & uarios Reges ſub/
ordinare? Nónne ex tot Miniſtris
unus quoquè potuiſſet facere ſatis?
Quid opus fuit ponere nunc munah,

nunc

nunc mahpach, nũc darga, & cætera?

Responsio.

Accentus non ponũtur tantum ad ostendendam pausam aut cursum orationis, ut multi putant: sed extendit quoq; sese officium illorum ad modulationem musicam, & orationis ornatum: quum manifestum sit, modulationem & sonorum concentum etiam excitare spiritum, & ipsum ingeniũ acuere. Hinc est quòd nulla inuenitur dictio, quæ non proprium habeat accentum. Vbi notandum, quod Hispani & Itali non sigillatim exprimũt cantũ suo, nisi maiores reges: ministros uero fermè omnes sub una melodia cantant. At Iudæi Germani singulis accentibus, tam Regibus quàm Ministris, suas peculiares tribuũt melodias.

Et hic rursum alia oritur quæstio. An accentus simul inuenti sint cum

punctis uocalibus, uno ſcilicet & eo dem tempore, & ab ijſdem magiſtris.

Reſponſio. Mihi uidetur, quod tam puncta uocalia, quàm accentuum characteres ſimul acceſſerint ad lite/ras, quodq; ab eiſdem inuẽti ſint Rab binis. Primum enim aduerterunt, ubi faciendus eſſet ſentẽtiæ finis, & ibi ſignauerunt duo iſta craſſa puncta : ſnbalternatim poſita. Deinde diuiſe/runt ſententiam in duas medietates commodiori modo quo id fieri potu/it, & pauſam illam ſignauerunt figura אַתְנָח Rurſum alias fecerunt mino/res ſubdiſtinctiones à capite ſententię uſq; ad athnah, & ab athnah uſq; ad finem ſententiæ, adijcientes Reges & Miniſtros ſecundum quod illis com/modum uiſum fuit: ordinẽ ſcilicet ſer/uantes in Regibus, ut unus maior & potentior eſſet altero: primum pauſan

di locum

di locum tribuentes Soph pasuch, secundum ipsi Athnah, tertium Zakeph caton: & cætera. Immo zakeph caton, plerunq; æqualem fecerunt ipsi athnah: quum nō raro propter ipsum puncta uocalia mutentur, parua scilicet in maiora: id quod in Grammatica quoq; ostendimus. Vbi uero non magnæ pausæ fuerant faciendæ, illuc ordinauerunt reges minores, respectū semper habentes ad longiores & breuiores sententias. Quando enim uersus breuissimus fuit, non scripserunt in eo athnah, sed tiphcha tantum, & soph pasuc cum Ministris suis: ut

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃

Vbi mercha primum, seruit accentui tiphcha: & alterum, soph pasuc. Virgula uerò makaph, quæ adhæret dictioni אֶל־ non accensetur accentibus: ut suo loco dicetur.

Quòd si uersus adhuc breuior fuerit, in eo inuenies scriptos mercha dun taxat & tiphcha atq; soph pasuc: ut

וּבְנֵי רָן חֲשִׁים׃

Porrò in prolixiori sententia posuerũt athnah & duo tiphchot: unum ante athnah, & alterũ ante finem sententiæ: ut hic uides,

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת
הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃

Quòd si uersus adhuc duabus aut tribus dictionibus longior fuit, posuerunt in eo zakeph, aut pasta, aut thebir cum ipsorum ministris.

Et quando uersus longissimus fuit, signauerunt in eo unum, duos aut tres maiores reges: puta pazer, zarka, thelisa gedola: & cætera. quosdam ante athnah, & quosdam post.

In summa, posuerunt Accentus secundum beneplacitum suum: atq; ob

id non

id non est quærendum, quare aliquando usi sint zarka, aliquando pazer aut rebia, & similibus. Et fortassis id non fecerunt sine certa ratione, quum doctissimi fuerint, & longe superauerint intelligentiam nostram.

Notabis quoq; hic, quod in his uersibus in quibus athnah non est signatum, rarissime inuenitur unus ex regibus maioribus, sed semper habent accentum tiphcha. Exemplum habes Geneſis capite septimo,

כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת־רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו
מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ׃

ideſt, Quicquid habuit flatum & spiritum uitæ in naribus suis, quod fuit in arida, mortuum est.

De regibus, מְתֻרְגָּמִים

SVnt ex regibus quidam, qui sese peculiariter consequuntur: sunt alij quorum neuter alterũ unquam sequi-

tur. Qui ſeſe conſequuntur ſunt pazer, paſta, zarka, zakeph utrunqꝫ, thebir & legarme. Qui ſeſe non conſequuntur, ſunt gæres, geraſim, theliſa, tiphcha, rebia, athnah & ſoph paſuc. Inter eos qui ſeſe conſequuntur, quidam ſæpius repetuntur in uno & eodem uerſu, præſertim pazer: ut primi Paralipomenon decimoquinto,

וּבְרִיחוּ בֶּן וַיַּעֲזִיאֵל וְגוֹמֵרִי

PORRO accentus qui neqꝫ Reges neqꝫ Miniſtri ſunt, nunquam ſeſe conſequuntur, præter unum peſic.

Idem eſt iudicium de Miniſtris, niſi quod munah & mercha non raro ſeſe conſequuntur.

NOTANDVM etiam hic, quod omnes figuræ Regum ſignātur ſupra literas: præter quinque, quæ ſub litera pinguntur. Ratio hæc ſignatur: Athnah & ſoph paſuc plerunque mutant

puncta

puncta uocalia:atque ob id ſignantur & ipſi ſub litera iuxta ipſa puncta uocalia. Tiphcha uero quoniam eſt Rex, accedens ad athnah & ad ſoph paſuc, habet & ipſe locum ſub litera. Et thebir, quandoquidem propinquus eſt ipſi tiphcha, nec unquam eſt ſine eo, ſortitus eſt quoquè ſedem ſub litera. Iethib autem quum ſemper præcedat puncta uocalia, deſignatus eſt ei locus iuxta ipſa infra literam.

Cæterum, Miniſtri omnes ſcribuntur ſub literis: præter thalſa, cadma & paſta, quæ ſupra literam ſibi uendicãt locum. Ratio hæc ſignatur: Thalſa, in figura nullum habet diſcrimen à theliſa: & ideo ſicut theliſa ſupra literam ſcribitur, ſic quoquè thalſa, niſi quod Rex tenet initium dictionis, & Miniſter finem. Cadma uero & paſta, quoniam uirgulæ ſunt à dextra ad ſiniſtrã

aſcen

aſcendentes,conformitatem habentes cum tiphcha quæ infra literam ſcribitur,neceſſario ſupra literam ueniũt ſcribendæ: alioquin ſi infra ſcriberentur, nulla eſſet differentia inter eas & uirgulam tiphcha.

Reſtant adhuc duo accentus, peſic & legarme: & hi dicuntur fratres eſſe, ſcribunturq; neque ſupra neque infra literam, ſed ponuntur inter duas dictiones.

De poteſtate regum.

DOcetur in Grammatica, decem & nouem Reges unam & eandem habere pauſandi rationem inter literas יְהוֹא & בְּגַר בְּבַת Sed quantum attinet ad rationem diſtinguendi ſentẽtiam,differunt inter ſe:quum gradus inter eos ſint, & ſummum locum teneat ſoph paſuc,ſecundum athnah, tertium zakeph, quartũ thebir, quintum

tum tiphcha: deinde zarka, pazer, kar ne para: & cætera.

Notabis etiam hic, nullum esse regem qui non habeat unum aut plures ministros: exceptis tribus regibus, qui nullum unquam habent Ministrū: & hi sunt, zakeph gadol, iethib, & schalschælet. Alij quoq; Reges ueniunt aliquando absq; Ministris, præsertim quando scribuntur ab initio sententiæ aut post athnah: sed in alijs locis non carent Ministris: sicut rursum nullus unquam inuenitur Minister sine Rege: nec Rex ullus mutatur in Ministrum, & econtra: nisi quod munah quum uenerit ante legarme, transmutatur in Regem. Et schalschælet aliquando est Rex, aliquando Minister: sicut suis locis dicetur.

Notandum quoq;, quod interdum unus Rex bis uenit in una dictione:

præser

præsertim zarka,pasta,& sægol:idem iudicium est de thalsa ministro. Hi enim accentus quum ultimam dictionis exigant syllabam,dictio autē ipsa sit millel:hoc est,requirat accentum in penultima:necessario uenit accentus in duobus signandus locis.

SVNT etiam quatuor Reges,qui semper exigunt post se quatuor alios Reges. Nam post zarka,uenit sægol: post thebir,tiphcha: similiter post zakeph gadol,tiphcha:& post tiphcha, athnah aut soph pasuc. Sic Minister thelisa, non patitur secum,nisi Ministrum unum : & mercha geminatum, nunquam ministrat,nisi ipsum præcedat darga. Item,quidam Ministri non seruiunt, nisi uni Regi: ut mahpach ministrat ipsi pasta,& iærah beniomo ministrat karne para. Sunt deinde duo Ministri, quorum quilibeth

bet non ſeruit, niſi duobus Regibus: nempe darga, qui ſeruit thebir & rebia, & mercha ſeruit tiphcha atque ſoph paſuc. Cadma uero ſeruit tribus Regibus & quatuor Miniſtris.

DE FIGVRIS accentuum.

HIC primum oſtendam, quales figuras habeant Miniſtri, illi enim præcedunt Reges.

Figura מוּנַח

Munah, eſt inſtar literæ nun: uocatuŕ alio nomine שׁוֹפָר יָשָׁר cornu rectum, aut שׁוֹפָר הוֹלֵךְ cornu procedens: ſeruitq́ frequentius, quàm omnes alij Miniſtri. Seruit autem omnibus Regibus, præterquàm his tribus, ſoph paſuc, tiphcha, ſchalſchælet. Nec eſt ullus Miniſter, qui frequentius in una ſententia repetatur, quàm iſte munah. Seruit & omnibus alijs Miniſtris

ſtris, his exceptis cadma & mercha.

Figura עִלּוּי

Illui, non differt à munah: uocaturq; tunc illui, quando præcedit accentum athnah, aut accentum zarka. Similiter quando uenit ante zakeph, & ſcribitur ſub litera ſecunda, uocatur illui: ut טַפְּחֵם נְשִׁיכֶם

Figura מְבַרְבֵּל

Mecharbel, eſt eadem cum munah: uocaturq; tunc mecharbel, quando præcedit accentum zakeph, & ſcribitur ſub litera prima: ut מִי־גֹוי גָּדֹול Deuteronomij quarto: & רָגַע אֶרְבֶּר Ieremiæ decimooctauo.

Figura מַהְפַּךְ

Mahpach, eſt quaſi caph inuerſum: quidam tamen ſignant ipſum, ut nun inuerſum: uocantq; eum שׁוֹפָר חֲבוּךְ Et non ſeruit niſi accentui paſta: ut וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה

Figura

Figura דַּרְגָּא

Darga, conformis est ascensui scalæ: uocaturq; à quibusdā שׁוֹפַר גַּלְגַּל Seruitq; Regibus thebir & rebia, & Ministris cadma atque munah: ut בָּרַע שַׁבַּע בְּאַרִי & cætera.

Figura תְּלִישָׁא קְטַנָּה

Telischa ketanna, est instar clypei caudati: unde & à nonnullis uocatur תַּלְשָׁא atq; תַּרְסָא Et non ministrat nisi accentui azla siue gæres, quando scilicet post ipsum uenit cadma. Veniunt autē in quatuor locis post ipsum cadma & azla in una dictione: ut וַיְהִי בָּל־הַנּוֹפְלִים Iehosuah octauo. Veniunt quoquè duo thelisoth in dictione una: ut Geneseos trigesimoseptimo, וַיָּקוּמוּ

Figura קַדְמָא

Cadma, est uirgula una in medio dictionis, à dextra ad sinistram ascendens

dens: quam quidam uocant (& rectè quidem) אַזְלָא quia pergit ut ministret. Germani uero Iudæi uocant azla regem, quem alij appellant גְּרֵשׁ uel טְרֵס Seruit autē cadma, his quatuor Ministris, mahpah, darga, munah, mercha: & tribus his Regibus, zarka, azla, thebir.

Figura מֵירְבָּא

Mercha, quæ magis מַאַרְבָּא fuerat appellanda, sed quiescit aleph litera in zere: ab alijs uocatur מֵאֵרִיךְ quæ uox communis est huic Ministro & uirgulæ מְתֵג siue גַּעְיָא Et est mercha, uirgula sub litera, descendens à dextra ad sinistram: respondetq; concentus eius nomini suo, quia uocem habet simplicem & extensam. Ministrat autem duobus his Regibus, tiphcha & soph pasuc: ut

אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃

Ministrat

Miniſtrat & interdum regi zarka. Et quando miniſtrat regi tiphcha, duplicatur nonnũquam mercha: uocaturq; tunc מֵירְכָא כְּפוּלָה ab alijs autem תְּרֵין חוּטְרִין ideſt, gemina uirgula.

Figura יָרֵחַ בֵּן יוֹמוֹ

Iæra ben iomo, eſt ſimilis lunæ unius diei: hoc eſt, lunæ cornutæ: quam alij uocant גַּלְגַּל & non miniſtrat niſi karne para.

Figura מְאַיְלָא

Meaiela, non differt à figura tiphcha: neque unquam uenit unica in dictione, niſi ſequatur athnah, ſoph paſuc aut tiphcha, intercedẽte uoce una: ut וַיֵּצֵא גַּם Geneſeos octauo. Venit quoquè decem & octo uicibus inter cadma & zarca.

Hactenus de figuris Miniſtrorum.

De figuris Regum accentuum.

Primò de figura זַרְקָא

FIgura חֲזֶרְקָא quam hic supra literam ע uides signatam, nunquam uenit sine Ministro, nisi quum obtinet principium uersus, aut mox sequitur accentum athnah uel rebia. Habet autem quatuor Ministros, munah, ilui, thelisa atque cadma. Inuenitur quoq; (sed raro) ei seruire mercha: ut

בִּי־תִשָּׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

Item quando ipsum præcesserint duo munah, alterum uocatur ilui. Venit quoq; aliquoties meaiela inter azla & zarca: ut Geneseos trigesimo,

וַיִּבָא יַעֲקֹב מִן־חַשָּׂרָה

Item duo zarca super una dictione: ut בְּטֶרֶם primi Regum secundo.

Figura רְבִיעַ

Rebiha, est punctus unus supra

literæ medium. Holem uerò signatur in angulo literæ: deinde rebia quoquè debet esse crassior punctus, quàm holem. Habet autem duos ministros, munah & darga. Ministrat etiam ei munah quinquies in eadem dictione: ut habes in quadragesimoquinto capite Geneseos תֵּעָצֵבוּ

Figura פַּשְׁטָא

Pasta, est uirgula obliquè consurgens in ultima dictiónis litera: habetq; quinque ministros, inter quos præcipui sunt mahpach & mercha. Reliqui sunt munah, cadma, thelisa. Veniunt etiam aliquando duo pasta in una dictione, quãdo illa scilicet est millel: hoc est, quando exigit accentum in penultima: ut חַבָּטָה

Figura יְתִיב

Iethib, est conformis figuræ mahpach, nisi quod est minor: & non scri-

bitur,niſi in initio paruarũ dictionum, ideſt monoſyllabarum, aut quæ ſunt millel: & ideo à quibuſdam uocatur שׁוֹפָר מוּקְדָם ideſt,cornu præfixum. Seruit autem accentui paſta. Venit aliquãdo etiam poſt ipſum rex zakeph.

Figura וַיָּחַ עָטָן

Zakeph caton,duo punctula ſunt ſupra literam:habetq; peculiarem miniſtrum munah,licèt non ſemper. Veniunt etiam interdum duo zakeph ſine intermedio miniſtro:ſicut etiã poſt paſta nullum habet miniſtrum. Nonnunquam mediat munah inter duos zakeph. Porrò quando munah ante zakeph uocetur ilui uel mecharbel,ſuprà indicauimus,ubi Miniſtrorum figuras & officia conſcripſimus. Item quãdo regem zakeph præcedunt duo munah, primum uocatur mecharbel, & ſecundum ilui. Aliquando quum di

ctio

ctio aliqua habet tria uocalia, signatur in ea zakeph sine ministro, & ad initium dictionis ponitur uirgula in hũc modum, וְהַבַּשָּׂר וְהַחֵן

Idem fit, quando duæ dictiones per macaph cohærent: ut אַבְנֵי־שֹׁהַם

Et quidam uocant hanc uirgulam מַעְהָ asserẽtes illam poni loco מְהָג quæ in omni dictione signari debebat, quæ habet tres uoces coniunctas: sicut & munah atque zakeph aliquando ueniunt in una & eadem dictione loco uirgulæ mæthæg: ut חֲאֲנָשִׁים & נַאֲשָׁם & וְאַבְרָהָם & cætera.

Figura זָקֵף גָּדוֹל

Zakeph gadol, habet erectam uirgulam, & duo punctula ad dextram subalternatim adiuncta: nec habet ministrũ, sed semper sequitur post ipsum accentus tiphcha. Venit etiam quandoq; zakeph caton inter hunc accen

tum & tiphcha. Venit & iethib aliquando poſt zakeph magnum. Item thebir quãdoq; ponitur inter zakeph magnum & tiphcha. Regula.

Poſt zakeph magnum perpetuo uenit unus ex maioribus accentibus.

Figura תְּבִיר

Thebir, eſt uirgula curua habens in medio punctum paruum: miniſtratq; ei darga, non tamen ubiq;, ſed quãdo interſunt duo uocalia: ut וַיְהִי חֲצִי

Extra hunc caſum miniſtrat ei mercha: ut וַיָּבֹא מֹשֶׁה

Inueniuntur tamen quindecim loca, ubi inter darga & thebir ſolum unus inuenitur punctus uocalis.

Figura טִפְחָא

Tiphcha, quam alij שַׁרְתָּא uocant, eſt uirgula una obliquè deſcendens uerſus dextram: habetq; miniſtrum mercha, exceptis quatuordecim locis, ubi

ubi mercha geminatum ei miniſtrat. Inueniũtur etiam octo loca, in quibus mercha miniſtrat regi tiphcha in eadem dictione. Autores Maſoreth uocant ipſum מְאֵרְיְלָא Quod ſi extra hos caſus inueneris hãc uirgulam, noueris eam eſſe מְתֶג & non mercha.

Notabis etiam, nullum unquam inueniri paſuc, ſeu Biblicum uerſum, in quo non inuenitur tiphcha. Poſt tiphcha uenit athnah aut ſoph paſuc. Item in quocunq; uerſu inuenitur athnah, ibi inueniuntur duo tiphcha, unũ ante athnah & alterũ ante ſoph paſuc. Et ſi inter athnah & ſoph paſuc nullus uenerit accentus, ſatisfacit tiphcha quod athnah præcedit, pro utroq; : ut

בַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וַאֲיִתֶנָּה׃

Geneſeos quadrageſimoprimo,

Figura אַתְנַח

Athnah, habet ferè ſimilitudinem

literæ teth inuersæ: ministratq; ei accentus minah ilui. In undecim locis ministrat ei בּוֹאֲיֵלָא Notandum etiam hic, accentum athnah semper obtinere medium sententiæ, ubi scilicet pausa fuerit facienda, siue id fuerit prope siue longe à capite uersus, immo aliquando cadit in primam dictionem: ut

וַיַּעֲשׂוּ וַיְהִי חֲמַת הָאֱלֹהִים

Genesis trigesimoquarto. Et tunc uocatur סַחֲמָא uel חֲמָמָא Ratio nominis ignoratur. Porrò in breuioribus uersibus loco athnah ponitur accentus tiphcha.

Figura פְּזֵר

Pazer, est fermè conformis zade finali: & non habet ministrum alium, quàm munah simplex, aut geminatũ, aut implicatũ. Sed quãdo uenit ab initio sententiæ, aut mox post athnach, tunc nullum habet Ministrum. Scribuntur

buntur etiam nonnunquam duo, tria, quatuor aut quinq; pazer, unum mox post alterum, sine alio intermedio accentu. Post pazer uero communiter sequitur thalsa, & post thalsa cadma. Sequitur quoquè nonnunquam thelisa magnum, & aliquando (etiam si raro) gerasim.

Figura תְּלִישָׁא גְּדוֹלָה

Telischa gedola, non differt à figura thelischa minoris, nisi quod Minister scribitur à fine dictionis, Rex autem scribitur ab initio: habetq; Ministrum munah, aliquando unum, aliquando duos, tres, quatuor, quinque, aut sex. Nunquam est sine ministro, nisi quum ponitur à capite uersus aut post athnah aut post pazer. Inuenitur etiam semel thelisa geminatum in duabus dictionibus, quarti Regum decimoquarto.

Figura

Figura טְרֵס אוֹ גֵּרֵשׁ

Tæres ſiue gæres, eſt uirgula in medio dictionis ad dextrum latus conſurgens, quam quidam uocant אַזְלָא Supra etiam oſtendimus, quando ante גֵּרֵשׁ uenit miniſter, ille uocatur cadma: & accentum illum gæres, Germani Iudæi uocant azla: ut

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ

Quando uero accẽtum azla non prædit cadma, tunc azla uocatur gæres. Famulatur huic accentui aliquãdo munah: ut חֵן חֲנָה Numeri trigeſimoprimo: quando ſcilicet miniſter ſignatur in prima litera. Sin fuerit in ſecunda litera, erit cadma: ut וַיַּשַּׂח תָּרַח Porro quando duo Miniſtri præcedunt, primus ſemper eſt thalſa, & ſecundus cadma uel azla. Eſt etiam aliquãdo cadma & azla in dictione una: ut וְסַלַּחְתִּי & וַחֲסִירוֹתֵי

Gemina

Geminatur quoq; interdum iſte accẽ/tus, & ex גְּרַשׁ fit גְּרַשִּׁים ut

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ

Regula. Miniſter peculiaris ipſius azla, eſt cadma: & ſi accentum cadma præceſſerit miniſter alius, hic erit mu/nah ſimplex, geminatum uel etiam tri plicatum. Exemplum habes Ieremiæ octauo capite.

Figura גְּרַשׁ֫ם

Geraſchim, quam alij uocant tera/ſim טְרַסִּים habet plerunq; pro mi/niſtro munah: ut חֵן גִּבֵּר Geneſis uigeſimoſeptimo: & שֵׁם קָבְרוּ Ge neſis quinquageſimo.

Figura לְגַרְמֵי

Legarme, eſt uirgula conſurgens inter duas dictiones, inſtar חַבְּסִיק non quod uirgula illa ſit accentus, quũ non cadat ſupra aut infra literam: ſed munah quod eam præcedit, illud mi/niſtrat

niſtrat: & uirgula ipſa, ſignum eſt munah ſupplere regium officium: unde & לְגַרְמֵי uocatur, quod interpretatur ſolus: quoniam omnia alia, munahim miniſtrant, & ſolum illud quod mox præcedit uirgulam legarme, regio fungitur honore. Sequitur etiam plerũq; poſt legarme, munah aliud: & poſt munah, rebia: niſi quum legarme obtinet initium uerſiculi, tunc illico ſequitur rebia: ut Geneſeos tertio,

וְאֵיבָ֥ה ׀ אָשִׁ֛ית

Inueniuntur præterea undecim loca, ubi poſt legarme ſequitur azla cum cadma. In ſumma, non ueniunt poſt legarme, niſi hi quatuor accentus: rebia, azla, paſta, & pazer. Ei autem miniſtrant duo hi accentus, munah & mercha.

Hactenus De regibus.

Figuræ

Figuræ & officia quinque accentuum, qui neq; Reges sunt neque ministri.

Figura פְּסִיק׀

PEsic, conformis est legarme: ueniteq; solum inter ministrum & regem, nempe inter mahpach & pasta, inter darga & thebir, inter mercha & tiphcha, inter munah & athnah, inter munah & pazer. Inuenitur etiam pesic post pesic: ut Iudicum duodecimo,

מַדּוּעַ׀ עָבַרְתָּ׀ לְחַלֵּחֵם

ideſt, Quare transisti ad pugnãdum?

Figura סְגוֹל

Sægol, quam alij uocant סְגוֹלְתָא conformis est puncto uocali sægol, nisi quod inuerse ponitur supra literam. Et uenit semper post accentum zarca, excepto uno loco Isaiæ quadragesimo quinto. Venit etiam plerunq; absque ministro

miniſtro. Et quum habet miniſtrum, ſeruit ei munah.

Figura סַרְגֵי בָּרָה

Figura חֲלֻקְרֵי בָּרָה eſt talis ut hic uides pictam ſupra literam ע Quidam tamen ſignant ipſam inſtar cornuum uaccæ, taliter ע Significat enim carne para, cornua uaccæ. Inuenitur autem decem & ſeptem uicibus in ſacra Biblia, & miniſtrat ei יָרֵח בֶּן יוֹמוֹ unà cum munah. Exempla habes Numeri trigeſimoquarto, & Eſther ſeptimo.

Figura שַׁלְשֶׁלֶת

Schalſchæleth, ſic pingitur § reſpondens uoci ſuæ, quia inſtar catenæ eſt: & non habet miniſtrum, propterea quod nunquam uenit niſi à capite uerſus: habetq; ſemper poſt ſe peſic. In uniuerſa autem Biblia non inuenitur niſi ſepties: nempe Geneſis trigeſimonono, Leuitici quinto, & cætera.

Figura

117

Figura סִלּוּק

Siluc, est soph pasuc. Et hic multi errant, putantes duo puncta quæ in fine sententię subalternatim ponuntur, esse accentum soph pasuc: quum potius signum quoddam sint fini sententiæ adiectum. Accentus uero soph pasuc, qui etiam siluc uocatur, est uirgula recta, scripta sub litera: seruitq; ei mercha, & in quinq; locis uenit meaiela in eadem dictione. Exempla habes Leuitici uigesimoprimo, Isaiæ octauo, Hoseæ undecimo, & cætera.

NOTANDVM quoq; hic, quòd nullus uersus in scriptura inuenitur, in quo simul omnes duodecim Reges inueniantur: sed secūdi Paralipomenon uigesimoquarto, scribitur unus uersiculus, in quo decem signantur Reges in uno pasuc: & est iste,

וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּקִבְרוֹת הַמְּלָכִים וְגוֹמֵר

In quo

In quo uersiculo hi duo Reges desunt יְתִיב & thebir: alij omnes inueniuntur in eo. At secundum illos, qui nouemdecim ponunt Reges, deerunt adhuc alij quidam, nempe schalschæleth, gæres, gerasim, zakeph gadol, thelisa gedola & pesic. Scribitur etiam quarti Regum primo uersus unus, in quo omnes nouemdecim reges signantur, præter pazer caton & pazer gadol, atque schalschæleth: nam complectitur sedecim reges & omnes ministros, præter istos duos, darga & galgal. Incipit autem sic,

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לְבֶן שׁוּבֵי

Vide ibi si libet.

QVID PER VOCABVLA מִלְעֵיל & מִלְרַע in hoc opusculo intelligatur.

EXplicuimus hactenus omnium accentuum figuras, & discrimina quæ

quæ inter reges & miniſtros ſunt, iam oſtendam quem locum ſibi uendicent in dictione, quando ponendi ſint à capite uel calce dictionis aut in medio.

Notandum ergo, quod omnes dictiones, quantum attinet ad accẽtuum rationem; diuiduntur in duas partes: quædam enim ſunt מִלְרַע hoc eſt, habent accẽtum in ultima: aliæ uero ſunt מִלְעֵיל hoc eſt, habent accẽtum in penultima aut antepenultima.

Item quædam ſunt milra, & tamen ob facilem mutationem fiunt millel. Sunt autem duæ ſpecies earum dictionum quæ ſunt millel. Prima eſt, quando accentus ſignatur in prima dictionis litera. Altera, quando ſignatur in medio dictionis. Quando uero accentus reſidet apud ultimum dictionis uocale, erit milra. In uerbis, facilis eſt mutatio ſedis accentus: idq; propter

tres causas: nempe, propter סִירוּב accessum dictionis, פִּיסוּק pausam, & חִיבּוּר conuersionem.

Propter accessum dictionis: ut סָרָא uocauit, cum milra. At hic סָרָא לַיְלָה cogit millel in לַיְלָה uerbum סָרָא esse quoq; millel. Requiruntur tamen hic treis conditiones: nempe, quod dictio posterior sit millel, & accentus sit sub uel supra literã primam, & non secundam: id quod ex his exemplis aduerte re potes, יָסוּם milra, אִישׁ יָסוּם millel, יָקוּם אוֹרְהוֹ milra: Iob uigesimo quinto. Secunda conditio, quod accentus qui est in dictione prima, sit ministeר, & non rex: ut שְׁמַע עֶבֶר Geneseos uigesimoquarto. Vbi licet עֶבֶר sit millel, tamen non cogit שְׁמַע esse millel. Tertia conditio, quod prima dictio non habeat dages forte: ut בְּבַךְ לָהֶם Item in participio præsenti plu-

ralis

ralis, אֹבְלִי לֶחֶם Et in paul fœmini/ni generis, quum uenit in regimine, וַעֲצוּבַת רוּחַ

Secundo, בִּיסוּק uariat accentum. Grammatici uocant hunc modum, חִבְּסֵק Et habet potiſſimum locum in athnah & ſoph paſuc, atq; alijs pau/ſantibus accentibus: ut ſunt zakeph, rebia, thebir, & tiphcha: qui interdum mutant & uocalia & accentus, præſer/tim millel in milra. Vbi ſciendum, quod accentus nunquam uenit in lite/ra quæ ſignatur pũcto ſcheua: niſi ſub pauſa, ſcheua mutetur in camez, zere aut holem, & tunc accentus milra com mutatur in millel: ut שָׁמְרוּ & שָׁמָרוּ Sic רִבְּרוּ & רִבְרוּ

Tertio, חִבּוּר mutat ſedem accen/tus, quando ſcilicet uau pathatum mu tat futurum in præteritum: tunc enim ex milra fit millel: quod intelligẽdum

est de uerbis tertij, quarti, quinti & sexti ordinis: in perfectis autem hæc regula non habet locum. Regula,

Omnia futura, in quibus inueniuntur duo uocalia coniuncta in fine absque scheua, & absque intermedio puncto dages, & post uocem ultimam sequitur quies explicitè uel implicitè, à fronte autem accedit uau hippuch, erit dictio illa millel.

Ex qua regula patet, futura kal non mutari in millel: quia habēt scheua inter uocalia, & in defectiuis in pe nun est dages: ideo non mutātur in millel. In alijs uero ordinibus, ubi non est dages uel scheua, fit mutatio milra in millel: exemplum, יֹאבַל & cum uau hippuch וַיֹּאבַל Sic à יֹאמַר dicimus וַיֹּאמֶר at in pausa dicitur וַיֹּאמֶר cum milra. Sic à יֵרֵד fit וַיֵּרֶד Excipitur וַיֵּצֵא quod est milra; idq; propter quietem

tem aleph. Itē à יָקוּם in futuro, cum uau hippuch וַיָּקָם & in hiphil וַיָּקֶם & in duplicatis וַיְגַל Item in quieſcentibus in tertia he, וַיִּבֶן וַיִּצַר Et ſine uau, יַעַשׂ הַמָּן Regula,

Omne futurum quod habet duo uocalia, quorum alterum eſt ſægol, aut pathah loco ſægol, eſt millel.

De uirgula גַּעְיָא ideſt mugitus, quæ & מֶתֶג ideſt retinaculum uocatur.

EST & alia uirgula, quæ rectè ſub litera ſcribitur: quæ non eſt accentus, ſed uocatur à quibuſdam מַאֲרִיךְ productionis nota: ab alijs רֶסֶן frenum, & ab alijs מֶתֶג retinaculum ſeu poſtomis; quæ ori equi imponitur, quaq; equus ducitur atq; dirigitur in ſuo greſſu: ſic iſta uirgula moderatur lectionem, ne tumultuariè ſed tardè & diſtinctè atq; cum gratia exprimatur.

Additur autem dictionibus ab initio ante accentũ, aut in medio dictionum, ſed nũquam iuxta ultimum uocale inuenitur. Diſtinguitur proinde uirgula iſta in ſex ſpecies.

Prima habet מִתְגֵי חֲמֻלָּבִים ideſt retinacula regalium uocalium, quãdo ſcilicet in dictione aliqua inueniuntur tria regalia uocalia ſine intermedio ſcheua aut dages, & accentus ſignatur iuxta ultimũ regium uocale, tunc uox prima habet retinaculũ: ut אָנֹכִי אֱלֹהֶיךָ Vocalia regalia ſunt quinq; uoces magnæ, & duæ paruæ, ſægol ſcilicet & pathah. Iuxta alias uoces paruas non uenit retinaculum, quod plerunque poſt illas ueniat aut dages aut ſcheua: unde iſtæ & ſimiles dictiones, אַבְרָהָם יִשְׂרָאֵל זְבֻרוֹן nunquam recipiunt retinaculum. Scheua tamen poſt ſecundum regem non impedit: ut יִחְרוּ

וְשָׁאַלְתָּ Idem est iudicium, quando uenit rex post accẽtum tertio regi adiectum: ut וַיַּחֲרִגוּנִי בְּרַבְחֲנֵי הָרָסְיַע Aut si tribus regibus à fronte accesserint uocalia impertinentia retinaculo: ut וַחֲמִישִׁיתוֹ וְהִתְנַהַלְתֶּם Aut si à fronte accesserit rex alius ad tres reges, ut הָאָבִי Quod si dages aut scheua uenerit post regem tertium, habet retinaculum locum sub quarto rege: ut וְאוֹחֵר חֶרְמוֹנִים הַחַרְטֻמִּים Vertitur etiam aliquando retinaculum in accentum ministrum,& tunc ueniunt minister & rex in una & eadem dictione: sed quod nũquam fit,nisi quando rex fuerit zakeph paruum, tunc uertitur retinaculum in munah: ut בַּאֲשֶׁם וְחֶעָצִים Item quando cadma & azla ueniunt in una dictione, retinaculum mutatur in cadma:ut וַיֵּצְאוּ וַחֲבִיאוֹתִים Hæc de prima specie retinaculorum.

Secunda ſpecies habet retinacula חֲתֻנּוּעוֹת uocalium. Et hic notandum, quod ſcheua ſit mobile poſt uocalia magna, præcedit́q; ſemper ſcheua illud retinaculum: ut אֲמְרוּ יְמִינֶךָ שׁוֹפְטִים וַיְשָׁבוּ Idem eſt iudicium quãdo mutatur uox illa magna in parua: ut גְּבָלְךָ יִשְׁמְךָ Mutatur autem & iſtud retinaculũ in munah ante zakeph paruum, ut יָדְךָ manus tua: & in cadma ante azla, ut וּבוֹרְךָ Deuteronomĩ decimoquinto.

Tertia ſpecies habet retinacula גְּרוֹנִיּוֹת gutturalium. Conſtat autem gutturales literas execrari ſcheua purum, ſed quum illud ſuſcipiunt, accedit ſimul uel pathah uel ſægol & ſæpe camez: & uox quæ hatephatũ punctum præcedit, ferè ſemper habet retinaculum, ſiue uox illa fuerit magna ſiue parua: ut יְעַמֵּר יְאַסּוֹת חֲעֹבֵת מֵאֲנוּ

יְעַבּוֹר

יַעֲבוֹד Idem iudicium est de hateph/pathah, quod scribitur sub litera mox geminata: ut צַלְלוּ רְבָבוֹת בְּחֹרָם Item in alia forma: ut וְזֶחַב הָאָרֶץ Genesis secundo, וְעָרֵב לִבּוֹ Psalmo quinquagesimooctauo.

Quarta species habet retinacula capitalia, ut וַיִּשְׁלְחוּ חֲמֹאשִׁים Genesis trigesimoseptimo, וַיִּבָּרְכוּ וַיִּרְבְּרוּ Et cum duplici scheua in medio dictionis, וַיִּפְתְּחוּ וַיִּשְׁמְעוּ Item duplex retinaculum inuenies in hac forma, חַנַּעֲרָה וַיִּעֲמֹר וַיִּעֲבֹר Et cum mem præpositione מִמַּעֲשָׂיו מִיַּעֲקֹב In quibus exẽplis post initialem literam sequitur litera dagessata, deinde litera hatephpathah. Necesse est etiam ut dictio habeat accentum regalem. Item sub uau initiali surecato sequenti accentu regali, וּבְעַמֶּךָ וּלְמוֹעֲדִים Habet quoq; omne uerbũ hithpael

ante

ante scheua primũ uirgulam mætheg, quando habet accentum regalem: ut, מִשְׁתַּחֲוִים וַיִּתְיַצְּבוּ Item quando dictio aliqua habet duo uocalia absq; scheua & dages, exigens accẽtum mil/ra, ponituրq; in regimine mediãte uir/gula macaph, uenit mætheg sub uoca li priori: ut קְבֻרַת־רָחֵל ideſt, ſepultu/ra Rahelis. מֵעִם־בַּרְעָה

Præter memorata retinacula inue/niuntur & alia quædam, quæ נֵכְרִים ideſt aliena uocantur, qualia ſunt hæc, שִׁבְבַת זְרַע & חַסְדֵי יְהוָה & תִּרְשָׁא לְחָיוֹת יְחִיֶה & וַיְהִי־ הָאָרֶץ Item omne & יְחִיֶה item omne mem ſcheuatum quod non eſt ſeruile, & accedit he haie dia aut he interrogationis, habet ante ſe retinaculum: ut חַמְבַסֶּה & חַמְלַמֵּד poſito retinaculo ad latus ſiniſtrum li/teræ he. Sed quando ſcribitur ad latus dextrum, eſt he interrogationis: ut,

חמבסה

חֲמִבַּשָּׁה Post he haiedia ſemper ſequitur dages, at uirgula mætheg eĳcit illud. Huc quoq; pertinent iſta exempla & ſimilia, בְּזֹרוֹעֲךָ לְצִבְאֲךָ

Item paruæ quædam dictiones exigunt ante ſe retinaculum: ut מֵעַם לֵעָם בֵּעָם Sic מֵעַל מֵאֵת & cætera.

De גַּעְיָא ideſt mugitu.

MVgitus, eſt uirgula mętheg, quę uenit iuxta ſcheua: ubi lector aliquantulum retinet uocem ſuam. Vbi notandum lectionem talis ſcheua fieri tripliciter. Quando enim poſt ſcheua illud ſequitur una gutturalium, prolatio eius declinat ad uocale quod habet litera gutturalis: ut תִּהִי tihi, רְעוּ duu. Quando uero poſt ſcheua ſequitur iod, migrat ſcheua in hirec: וַיִּרְעוּ uĳedeu, בִּיַד מֹשֶׁה biĳad Moſche. Ante alias uero literas prolatio ſcheua

uergit

uergit in pathah:ut שְׁלֹמִים schalemim, לְבַב lafaf. Regula,

Omne mugiens ſcheua quod in Bibliis inuenitur, profertur inſtar pathah:niſi quũ uenerit poſt ipſum una gutturalium uel litera iod, tunc tenet normã illam,quam iam ſignauimus.

De uirgula macaph.

HAEC uirgula ſupernè connectit duas dictiones, uocaturq; מַפְּחַ quaſi סִיבּוּב quia ſic contrahit duas dictiones,ut ille legãtur quaſi una eſſent: uude & à quibuſdam uocatur סְמִיךְ ſubiunctio. Subiungitur autem plerunque dictionibus paruis: ut ſunt,

גַּם אַךְ רַק אִם עַל אֶל

& ſimiles, in hunc modum

גַּם־אִישַׁח עַל־חַשָּׁמַיִם עִם־אֱלֹהִים אַךְ־חַפַּעַם Item dictio אֶת cum ſægol habet ſemper uirgulam macaph: quando autem habet accentum,ſigna

tur

tur cum zere. Idem iudicium est de quibusdam aliꝭs dictionibus, ut sunt בֵּן שֵׁם לֵב Dictio quoqꝫ בֹּל quando habet accentum, punctatur cum holem: & sine accentu, cum camez & macaph. Item omnes dictiones monosyllabæ, quæ desinunt in unam literarum יְהוּא ut sunt אוֹ מִי בִּי לֹא זֶה quando præcedunt dictionem millel, habent plerunqꝫ macaph: ut מַה־זֶּה לֹא־בָאָה בִּי־נֶפֶשׁ Ante rebia uero macaph non habet locum: ut אוֹ נֶפֶשׁ

Inuenitur quoqꝫ non raro macaph inter nomen & uerbum, inter uerbum & nomen, itemqꝫ inter duo nomina: at inter duo uerba nũquam inuenitur. Venit autem plerunque inter duas dictiones, quarum prior est milra & posterior millel: ut מִשְׁפַּט־צֶדֶק iudicium iusticiæ, לְמַר־דַּעַת docuit scientiam. Item hic יִשְׁמַר־דַּעַת propter

pter macaph, holem mutatur in ca/ mez hatuph. Idem iudicium eſt de ſi/ milibus. Inuenitur etiam לַעֲשׂוֹת־לוֹ & בְּנוֹת־לוֹט & לִבְנוֹת־לָהּ in qui/ bus exemplis, holem non mutatur in camez hatuph : cuius una ratio eſt, quòd tau litera non eſt radicalis: alte/ ra, quòd uau plenum in his exemplis ſcribitur. Sic poſt uau ſurec, quando non eſt ultima quieſcens, non ſequitur macaph, niſi ſurec mutetur in kybuz: ut נְאֻם־יְהוָה Sunt tamen ubiq; exceptiones, quas breuitatis gratia omittimus.

QVARTÆ PARTIS
Inſtitutionis ſacræ
linguæ, finis.

De abbre/

DE ABBREVIATURIS HEBRAICIS,

ABBREVIANT HEbræi Dictiones ſuas duplici modo.

Vno, quòd tollunt unam uel duas literas à fine dictionis, & conſignant literam ultimam uirgula quadam erecta: ut,

נְקֵבָה	pro	נְקֵב
יִשְׂרָאֵל	pro	יִשְׂרַ׳
מְלָבִים	pro	מְלָבִי׳

Alio modo, quòd accipiunt ſolum initiales dictionum literas, & illas ſignant duabus uirgulis: uocantq; huiuſmodi literas (integras ſcilicet Dictiones repræſentantes) רָאשֵׁי תֵּיבוֹת ideſt, capita dictionum.

Et in

ET IN hunc modum generales quasdam abbreuiaturas habent, quæ omnibus Iudæis usque adeo sunt in usu, ut de his nemo facilè dubitet: quales sunt quæ sequuntur, fermè ordine literarum alphabeti Hebraici.

חקב״ה pro חַסָּרוּשׁ בָּרוּךְ הוּא ideſt Sanctus benedictus ipſe.

אב״ה pro אָמַר בָּרוּךְ הוּא ideſt dixit benedictus ipſe

אר״ת pro אָמַר דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם dixit Dauid, qui eſt in pace.

או״ס pro אָמַר הַפָּסוּק ideſt dicit uerſus Biblicus.

אע״פי pro אַף עַל פִּי ideſt tametſi, licet.

א״ר pro אָמַר רַבִּי ideſt inquit Rabbi.

גַּ pro גַּן עֵדֶן ideſt Paradiſus.

אַחַ pro אַחַר בַּךְ ideſt poſtea.

רַזַ pro רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Magiſtri noſtri quorum memoria ſit in benedictione.

אָי pro אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ideſt terra Iſrael.

אִי pro אִם יַעְזֹר יְהוָה ideſt ſi iuuerit deus.

אִב pro אִם בֵּן ideſt ſi ſic, igitur.

אָל pro אָמַר לוֹ ideſt dixit ei.

אַפְשׁ pro אֶפְשָׁר ideſt poſſibile eſt.

אַשְׁע pro אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dixit Salomo, pax ſuper eum.

בגת pro בִּגְבוּרַת יְיָ ideſt cum dei fortitudine.

בד״ה pro בְּדִבְרֵי הַיָּמִים ideſt in Verbis dierum: hoc eſt, in Paralipomenon libro.

בו׳ pro בָּשָׂר וְדָם ideſt caro & ſanguis.

במ״ש pro בְּמִלּוֹת שׁוֹנוֹת ideſt uarijs dictionibus. Hac abbreuiatura frequentiſsimè utitur Rabbi Dauid Kimhi.

בגלה pro בָּרוּךְ נוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ Benedictus qui dat laſſo uirtutem.

בר׳ pro בְּרֵאשִׁית רַבָּה ideſt Geneſis magna. Eſt liber quidam ſic uocatus.

וְאַתְּ pro וְאִם תֹּאמַר ideſt
& ſi dicas.

בֵּי pro בֵּית דִּין ideſt
domus iudicij.

בהמ pro בֵּית הַמִּקְדָּשׁ ideſt
domus ſancta: hoc
eſt, templum Hiero
ſolymitanum.
Capitur etiam pro

בְּעֶזְרַת חֵאל ideſt
cum auxilio dei.

גַּב pro גַּם בֵּן ideſt
etiam ſic.

דא pro דָּבָר אַחֵר ideſt
uerbum aliud.

דמ pro דֶּרֶךְ מָשָׁל ideſt
figuratiuè.

דת pro דִּבְרֵי תוֹרָה ideſt
uerba legis.

חאע pro חֲכָם אִבְן עֶזְרָא ideſt
ſapiens Aben Ezra.

חנל pro חַנַּבַּר לְמֵעְלַח ideſt memoratum eſt ſupra.

עה pro עֲלַיו חַשְׁלוֹם ideſt Qui eſt in pace. Sic loquũtur de his qui piè mortui ſunt.

וגו pro וְגוֹמַר ideſt & cætera.

ויל pro וַיֵּשׁ לוֹמַר ideſt & eſt dicendum.

וים pro וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים ideſt ſunt qui exponunt.

וית pro וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם ideſt Et Ionathan interpretatus eſt.

רל pro רוֹצֶה לוֹמַר ideſt uult dicere.

וכו pro וְכֻלֵּי ideſt & reliqua.

רצע pro וְצָרִיךְ עִיּוּן ideſt Opus eſt aduerten/tia.

זל pro זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה ideſt eius memoria ſit in benedictione.

Capitur etiam pro

זה לְשׁוֹנוֹ ideſt Hæc interpretatio eius.

זצל pro זָכָר צַדִּיק לוֹ ideſt Memoria iuſticiæ ſit ei.

חזל pro חַכְמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ſapientes noſtri bonæ memoriæ.

יא pro יֵשׁ אוֹמְרִים ideſt ſunt qui dicunt.

Item pro

יהוה אֱלֹהִים ideſt Dominus deus.

יוֹהַ pro יוֹם חַכִּפּוּרִים ideſt dies expiationum.

יוֹט pro יוֹם טוֹב ideſt dies ſolennis.

יֵשׁ pro יֵשׁ מְפָרְשִׁים ideſt ſunt qui exponunt.

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרֵנוּ ideſt cuſtodiat eum creator noſter.

יִרוֹם pro יִרוֹם חוֹרֵנוּ ideſt exaltetur magnificentia eius.

יִתְעַלֶּה pro יִתְעַלֶּה ideſt exaltetur.

Capitur quoq; pro יִתְבָּרֵךְ ideſt qui ſit benedictus.

Item capitur pro יוֹנָתָן תִּרְגֵּם ideſt Ionathan interpretatus eſt.

יי	pro	יְהוָה	ideſt
		Dominus.	
בב	pro	בַּל בַּר	ideſt
		à deo, tantum.	
בא	pro	בִּי אִם	ideſt
		niſi, ſed.	
בג	pro	כֹּהֵן גָּדוֹל	ideſt
		ſacerdos magnus, ſeu pontifex.	
בחא	pro	בֵּן חוּא אָמַר	ideſt
		ſic ipſe dixit.	
בלו	pro	בִּלוֹמַר	ideſt
		quaſi diceret.	
בשׁש	pro	בְּמוֹ שֶׁאָמַר	ideſt
		ſecundum quod dixit.	
בש	pro	בַּל שֶׁבֵּן	ideſt
		quanto magis.	
לא	pro	לָשׁוֹן אַחֵר	ideſt
		expoſitio alia.	
לת	pro	לְסֵפֶר תּוֹרָה	ideſt
		libro legis.	

לעש pro לְעֶרֶב שַׁבָּת ideſt ad ueſperam ſabbati.

מם pro מִבַּל מָקוֹם ideſt nihilominus, omnino.

מא pro מִשְׁפָּל אַחֵר ideſt forma alia.

מה pro מְאוֹרַת חַגּוֹלָה ideſt lumen captiuitatis.

מרע pro מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Moſes magiſter noſter, pax ſuper eum.

מת pro מַתַּן תּוֹרָה ideſt datio legis.

נע pro נוֹחוֹ עֵרֶן ideſt requies eius Paradiſus.

נל pro נִרְאָה לִי ideſt uidetur mihi.

סת pro סֵפֶר תּוֹרָה ideſt liber legis.

עא pro עִנְיָן אַחֵר ideſt res alia,uel negocium aliud, ſenſus alius.

עג pro עַל דֶּרֶךְ ideſt per modum.

עה pro עָלָיו הַשָּׁלוֹם ideſt ſuper eum pax. Capitur quoq; pro עִנְיָן הַזֶּה ideſt res iſta.

עו pro עֲבוֹדָה זָרָה ideſt idololatria.

עכ pro עַד בָּאן ideſt hucuſque.

עי pro עַל יְדֵי ideſt per manus.

פי pro פֵּירוּשׁ ideſt gloſſa,expoſitio.

עכל pro עַד בָּאן לְשׁוֹנוֹ ideſt hucuſque expoſitio eius.

עכ pro עַל מִשְׁפָּל ideſt ſecundum formam.

עש pro עִם שָׁלוֹם ideſt cum pace.

פא pro פֵּירוּשׁ אַחֵר ideſt expoſitio alia.

צל pro צָרִיךְ לוֹמַר ideſt neceſſe eſt dicere.

קס pro קְהִלַּת קוֹדֶשׁ ideſt congregatio ſancta.

קן pro קַל וְחוֹמֶר ideſt facile & difficile. Capiturq; pro argumento à minore ad maius.

ר pro רַבִּי ideſt Rabbi, magiſter.

רח pro רֹאשׁ חֹדֶשׁ ideſt initium anni.

רל pro רוֹצֶה לוֹמַר ideſt uult dicere.

זל pro רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Rabbini noſtri quorum memoria eſt in benedictione.

רעה pro רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם ideſt Doctor noſter, qui eſt in pace.

רשי pro רַבִּי שְׁלֹמֹה יַרְחִי ideſt rabbi Schlomo Iarhij.

ר"ת pro רָאשֵׁי תֵּיבוֹת ideſt capita dictionum.

SVNT & aliæ abbreuiaturæ, ſed nos communiores duntaxat annotauimus.

ELEMENTALIS INSTITVTIONIS [redacted].

[redacted]

FINIS

[redacted]

137
2

ספר חבחור

GRAMMATICA ELIAE LEVITAE

QVAM IPSE APpellat Librum electum,

per Sebastianum Munster

ex Hebraismo in Latinum olim uersa, nunc denuo recognita & Scholijs illustrata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Iesher Hattachur id. liber electus
v. Volck. t. 1. pag. 154.

ELIAE LEVITAE GERMANI IN GRAMMATICAM Hebræam Præfatio.

[redacted]

ANNO A CREAtione mundi, quinquies Millesimo ducēteſimo ſeptuageſimo, excitauit dominus ſpiritum cuiuſdam prudentis & in omni ſcientia periti uiri, cui perſpicax erat ingenium: nempe domini Georgij (gloria eius magnificetur

tur) qui ſcrutatus uerba oblectatione plena, deſiderioq; flagrans ſingulari ad eam ſcripturam quæ rectiſſima in libris linguæ noſtræ ſanctæ habetur, me ſeruum ſuum, minimum quidem inter Grammaticos, ELIAM Leuiten nationeGermanum, uocans dixit: Quid tu hic agis Elia? Surge obſecro, & æde librum aliquem, qui complectatur uerba elegantia, unde grammatica doceatur linguæ ſacræ: præſertim quum omnes Grammaticales libri, ſaltem quos me uidere cõtigit, non ſufficiant implere deſiderium meum, aut extinguere ſitim quam habeo ad huius linguæ דקדוק Nam ſunt qui plus æquo prolixi inueniuntur, multiplicantes uerba quæ arti huic nihil conducunt. Et ſunt rurſus qui adeo ſuccinctè ſcripſerunt, ut etiam omittant ea quæ maximè in hac ſcientia tracta-

ri debue

ri debuerant. Quapropter accinge (quæso) ut uir fortis lumbos tuos, & elige tibi inter hæc duo extrema medium iter, & profer nobis arcana artis Grammaticæ Hebrææ, præsertim ea quæ ab alijs sunt neglecta, & tamen ueluti necessaria tradi debuerant, & compone ex his librum unde multi erudiantur; qui stet in signum populorum, quod gentes inquirant, inueniantq; refrigerium animæ suæ. Factum est autē quum aures arrexissem uerbis illius, illaq; placuissent, surrexi satisfacturus desiderio eius, & excitatus iussu illius cœpi cōscribere librum istum, paruum quidem mole, sed magnum qualitate. Nam complectitur regulas quasdam succinctas, utiles atq; cuiuis necessarias, qui cupit proficere in semitis sacræ linguæ. Nec prolixus ero in his quæ scripta sunt à Gram-

maticis ante me, quum omnes libri Grammatici illis redundent: sed principale propositum meum in ista æditione erit, scribere regulas quasdam & res huiuscemodi, in quibus nullus hominum me hactenus anteuertit. Nec tamen intermittam uerba aliqua optima quæ scripserunt ingenioſi Grammatici in uarijs librorum suorum locis, hic aliquid, modicum ibi & modicum ibi: sed ea in unum congeram, & explicabo ea, redigens in Regulas & Fundamenta, quo scilicet facilius à studioſis memoriæ commendentur.

Istud autem ubique locorum habebis pro certo signo, aliquid de corde meo explicatum aut innouatum, si ☞ inueneris figuram manus tangentis marginem exteriorem, digito ostendentis & more suo loquentis: huc respice, & noui quippiam inuenies: eritq;

eritq́ hoc ueluti libri indicium & autoris ſui ſententia. Cæterum, temperabo mihi ab ijs, quæ minimè inſequuntur normam & proprietatem Grammaticæ: uerſaborq́ in ijs, quæ ſimplicem & cómunem tenent uſum, quæq́ iudicium certum præ ſe ferunt, puta tale uel tale. Quòd ſi occurrerit dictio aliqua, aut aliquæ, quæ ordinem uarient conſuetum, excipianturq́ à communi regula, non occupabor circa illas: potiſſimum ſi fuerint dictiones, quas Grammatici uocant Extraneas, ſeu compoſitas. De his enim iam cœpi cóponere librum paruum, in quo ſuam habebunt expoſitionem.

Hoc quoq́ te ſcire uolo Lector, me Biblicos uerſus, quos in hoc libro citaturus ſum, ſignaturũ nomine illius libri, in quo uerſus ille inuenitur: nec

hoc contentus,annotabo etiam numerum capitis in quo ſententia illa continetur,idq; iuxta ordinem quem Chriſtiani obſeruant in uigintiquatuor Biblicis libris,qui ſectiones illas lingua ſua,capitula uocant.Et certè uideo id neceſſarium eſſe,& ingentem hinc haberi commoditatem,quum ſubito cernere poſſis,in quo libro & capite certa quæque contineatur autoritas. Nam multoties id euenire uidemus,ut quiſpiam ſciat in quo Biblico libro certa quædam contineatur autoritas, & tamen aliquãdo per integrum diem,aliquando per duos dies illam quærit,fatigatq; ſe non modicum, donec inueniat ingreſſum portæ ſeu caput loci, ubi illa ſcribitur ſententia. Et uerum quidem eſt,autores הַמָּסוֹרֶת hoc eſt Traditionis(qui ſcilicet Annotationes ſcripſerunt,& Collationes fecerunt Biblicarum

blicarum dictionum) iam distinxisse singulos quosq; libros in certas quasdam subdiuisiones, uocantes quamlibet earum סֵדֶר hoc est, ordinem: & præter id quod distinxerunt quinque libros legales in quinquagintaduas diuisiones, partiti quoquè sunt eos in quosdam ordines, asserentes librum Creationis habere duodecim diuisiones & ordines quadragintatres: librũ autem Exodi, undecim diuisiones & ordines uigintinouem. Idem sentiendum de alijs. In hunc quoq; modum diuiserunt reliquos Bibliorum libros in ordines: utpote librum Iosue in triginta quatuor ordines, librũ Ieremiæ in triginta & unum ordines: & sic de alijs, magnum taxantes iuxta magnitudinem suam, & paruum iuxta modulum suum. Hinc igitur robur uirile suscipiens, miratus sum quur non

consueuerint in Israel hoc modo signa re in capite singulos ordines, per mo/ dum I II III IIII V VI VII & cætera, magistros imitantes Tradi/ tionis, qui hoc ordine libros signaue/ runt. Hoc quoq; notandum, Chri stianos distinxisse tam librum Samue lis quàm librum Regum atq; librum Paralipomenon, quenque horum in duas partes. Vnde ubicunq; inuene/ ris signatum, Samuelis secundo: uolo per id indicare quicquid scribitur ab eo loco, Et fuit post mortem Samue/ lis. & sic deinceps. Quando autem inueneris, Regum secundo: intelligas ab eo loco, Et peccauit Moab. & sic consequenter. Proinde per Parali/ pomenon secundum, uolo indicare id quod sequitur ab eo loco, Et robora/ tus est Salomon.

Id initiũ est 2 Regũ apud nos.

Initium 3 Regum

Porrò contextum huius libri diuisi

in qua

in quatuor Orationes: quarum duæ explicant Verba, & aliæ duæ Nomina. Et rursus quamlibet Orationem subdistinxi in tredecim Radices, seu Fundamenta: idq; iuxta tredecim fundamenta legis fidei nostræ. Et ita consurgũt ex quatuor Orationibus, quinquaginta duo Fundamenta: quorum signum numerale est nomen meum, אֵלִיָּהוּ Subdistinxi insuper quodlibet Fundamentũ in minores sectiones, signauíque illas per numerum 1 2 3 4 5 6 & cætera.

Cæterum, qualis utilitas hinc tibi sit accessura, haud puto opus fore ut id hic scribam, quod neminem latet.

Vocaui autem nomen libri istius, LIBRVM ELECTVM. Idque ob triplicem rationem. Primò, quòd is liber sit electus atque bonus, & totus similagineus absque

ullo furfure. Deinde, quod cõscriptus sit in fauorem studiosorum iuuenum, qui uiriliter in eo sese exerceant in diebus iuuentutis suæ atque in electiori illa ætate, beneq; sit in nouissimo cordi eorum. Tertio, ut habeat cognomen rarum & diuersum, ideo nomine Electo, cognomino ipsum.

PRAEFATIONIS

FINIS

Gramma

GRAMMATICA
ELIÆ LEVITÆ GERMANI

INTERPRĒTE

Vnà cum Scholijs ipsius interpretis.

ELIAS

ORATIO prima explicat & declarat ordinem atque partem uerborum, diuidituꝙ in tredecim fundamenta.

SCHOLION

VT nos uolumen aliquod secernimus in libros uel tractatus, & librum rursum distinguimus in capita, capita autem in paragraphos: ita Elias hanc Grammaticam taxauit in quatuor orationes, orationem in tredecim fundamenta, & fundamentum in certa signa.

Elias

QVOMODO OMNIVM VERborum radices in octo secernantur parteis seu ordines, Fundamentum primum.

Elias. 1

IN primis sciẽdũ, multiplices illas radices linguę sanctæ in duplicẽ [illegible]uerba: tota uerò uerborũ congeries distinguitur in sex classeis seu ordines: & rursus quilibet ordo habet septem cõiugationes, & unaquæq; coniugatio sex tempora: quodlibet uerò tempus duo genera, quodlibet genus duos numeros: quilibet numerus tres perso

personas, & quælibet persona habet proprium atque peculiarem loquendi modum: quæ omnia nunc sigillatim explicabo.

[redacted]

Radicem uocant Hebræi primariam aliquam & nudam ipsam dictionem, à qua per adiectionem literarum fluunt personæ, numeri, genera, nomina, & reliqua id genus discrimina.

Elias. 2

Duplicia illa uerba quæ in Hebraismo inueniuntur, sunt, פָּעַל עוֹמֵד uerbum neutrum, & פָּעַל יוֹצֵא uerbum transitiuum. Neutrum, ut חָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשַׁב sedit: & alia his similia, quæ nos stantia uocamus: eo quòd operatio ipsa, seu significatio stet in persona agentis, nec foras extra ipsum prodeat. Transitiuum, ut פָּקַד uisitauit, שָׁמַר custodiuit, &

Verbum neutrum & transitiuum.

הָרַג occidit, & alia his similia, quæ ob id transitiua uocantur, quòd operatio seu significatio transeat extra perso/nam agentis. Differunt autem in mul/tis uerba n[illegible]s, quemad/modum infrà in hoc nostro compen/dio declarabitur.

sex ordi/nes uer/borum.

5 Verba quæ in sex ordines seu classeis digeruntur, sunt uerba per/fecta, defectiua, duplicata, atque tres species quiescentium: nempe quiescen/tia in prima radicali litera, quiescentia in secunda litera, & quiescentia in ter/tia litera. En hi sunt sex ordines. Sunt tamen & alij uerborũ ordines, ut quie/scentia in extremitatibus, deficientia in extremitatibus, & quadrata, hisq; similia. At omnes illi posteriores ordi/nes sunt compositi, nascũturq; ex iam commemoratis sex ordinibus, ut iam infrà dicetur.

Munste

In ſeptimum ordinem reiiciuntur quieſcentia in extremitatibus, ut אפה ירח Aut deficientia in prima & quieſcentia in tertia, ut נטה נבה Aut deficientia in utraque extremitate, ut eſt נָתַן dedit. Octauus autem ordo habet uerba quatuor eſſentialium literarum, ut eſt ברבל

Elias 4

Coniugationes uerò ſunt ſeptem: tres actiuæ, quas parentes uocare poſſumus: & tres paſſiuæ, quas proles appellare placuit: & una actiuapaſſiua, ſeu parens & proles, nempe quæ partim eſt agens & partim patiens, hoc eſt, retranſitiua reciprocæq; ſignificationis, ut ſuo loco declarabitur. Coniugationes actiuæ ſunt, פָּעַל leuis, פִּעֵל ſeu כָּבֵד grauis, הִפְעִיל hiphil: Paſſiuæ uerò ſunt נִפְעַל בּוּעַל הֻפְעַל niphal

phal, pual, hophal. Porrò illa quæ agit & patitur, uocatur הִתְפַּעֵל hithpael.

[redacted].

Nos commodiori uia omneis coniugationes Hebræorum redigere posſumus in quaternarium: ut ſcilicet prima more Latinorum complectatur actiuam uocem atq; paſſiuam: ſic ſecunda atq; tertia: quarta uerò ſub una forma habet utranq; ſignificationẽ, actiuam ſcilicet & paſſiuam.

Elias. 5

Sed & hoc notandum, quòd inuenitur adhuc & alia coniugatio quæ uocatur מְרוּבָּע quadrata: ut שׁוֹפֵט fuit iudicans, שׁוֹפַטְתָּ fuiſti iudicans, & cætera: de qua dicemus infrà in ordine quieſcentium in ain ſiue media radicali, oratione ſecunda, fundamento octauo, ſigno ſecundo. Vbi quoq; oſtendam claris rationibus & æquis, quòd

hæc

hæc coniugatio non debet uocari coniugatio propria & per se.

[redacted].

Docet Elias eo loco, hanc coniugationem propriè piel esse in quarto ordine: nam quum in eo ordine media littera sit uáu quiescens, quæ non est capax puncti dages, dages autem sit inscribendum, duplicatur tertia radicalis loco dages.

Modi apud Hebræos, tempora.

Elias. 6

Sex tempora, sunt sex operationes: nempe עָבַר præteritum: בֵּינוֹנִי intermedium, idest participiũ præsens: פָּעוּל participium præteritum: מָקוֹר infinitiuus: צַוּוּי imperatiuus: עָתִיד futurum. Duo uerò genera sunt: זָכָר masculinum, & נְקֵבָה fœmininum. Duo numeri sunt: יָחִיד singularis, & רַבּוּי pluralis.

Masculina & fœminina uerba.

Tres personæ sunt: uidelicet, נִכְבָּה præsens:

præsens, נִסְתָּר absens,& מְדַבֵּר בַּעֲדוֹ quæ loquitur pro seipsa. Loquēdi mo/ dus proprius & peculiaris cuiusq; per sonæ nascitur ex additione unius aut duarum literarum super tres literas es/ sentiales: ut sunt literæ תָּהִימוּן in fine personarum præteriti, & literæ אֶיִתֶּן in capite personarum futuri.

[redacted].

Habent uerba apud Hebræos ma sculinum & fœmininum genus, haud secus quàm nomina. Per loquendi mo dos, intellige distinctas formas perso/ narum præteriti atque futuri.

FVNDAMENTVM SECVN/ dum, quomodo memoratæ octo diuisiones inter se differant.

Elias

NOtabis quoquè & hoc, quòd quum dixerimus in singulis or/ dinibus

dinibus esse septem coniugationes: id solum uerũ est in parte illa quæ complectitur uerba transitiua. Nam alia pars quæ habet neutra, non habet nisi treis coniugationes, uidelicet actiuas, quum coniugationes passiuæ, illis non sint necessariæ. Nam uerba neutra in seipsis sunt passiua: ut iam indicauimus capite seu signo secundo. Sunt tamen pauca quædam quæ inueniuntur in coniugatione niphal & hithpael: ut ab הָלַךְ iuit, habes Psalmo centesimonono בְּצֵל בִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלַכְתִּי idest, Quasi umbra quum ipsa declinat, per transij. Sic קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ idest, Surge, ambula, uel fac te ire in terram: Genesis decimotertio. Et alia his similia, quæ significandi habent modum, iuxta accommodationem rei.

[redacted]

Neutra quæ sub passiua uoce in-

terdum inueniuntur, formam habent uerborum Latinorũ, quæ ſub eadem ſignificatione inueniuntur ſub actiua & paſſiua uoce: ut cœno, cœnaui, & cœnatus ſum. Sic נִצַּל euaſit, נִצַּל ereptus eſt.

Elias. 2

Et quod dicimus, unamquanque coniugationem habere ſex tempora, ſeu modos: id non intelligi debet, niſi de tribus cõiugationibus actiuis: quia alijs quatuor non competit paul, hoc eſt, participium præteritum, quum in ſeipſis includant paſſionem: immo quibuſdam earum non competit imperatiuus, quemadmodum declarabimus in ſuis quibuſque locis.

5 Quod etiam dicimus, cuilibet modo eſſe duo genera: id quidem uerum eſt pro omnibus modis, ſolo infinitiuo excepto: cui regulariter nõ competit

petit genus, quia ferè similis est nomini, & idcirco communis est omnibus: uocaturq; מְקוֹר ideſt ſcaturigo ſeu fons quia ex ipſo ſcaturiũt omnes modi uerborum. Item quum dixerimus, unumquodq; genus habere duos numeros: id competit omnibus modis, præterquàm infinitiuo.

Quur infinitiuus, macor.

[redacted]

Est apud Hebræos ut apud Latinos infinitiuus incertæ perſonæ, incerti numeri, atq; incerti generis. Et dicitur eſſe fons aliorum modorum, non quod formæ aliorum modorum trahantur ab eo, quum in defectiuis & quieſcentibus infinitiuus ſæpe prima deſtituatur eſſentiali: ſed quod modus ſignificandi ab ea fluat, & in diuerſa diſcriminetur tempora.

Elias. 4

Et quum rurſus dixerimus utrunq;

Personæ tantum in præterito & futuro

numerū habere tres personas, id non habet locum nisi in præterito & futuro. Nam alij modi non habent nisi unam personam: id quod uidere licet in benoni & paul, idest utroque participio, quod habet duntaxat personam absentem. Et si quispiã eam uelit usurpare pro alijs personis, necesse est ut superaddat dictionem connotatiuam: hoc est, pronomen præsens addat uerbo præsenti, & dictionem connotatiuam seu pronomen loquens pro seipso copulet cum persona loquente pro seipsa: ut אַתָּה פּוֹקֵד tu uisitans seu uisitas, אֲנִי פּוֹקֵד ego uisitans seu uisito, אַתֶּם פּוֹקְדִים uos uisitantes seu uisitatis, אֲנַחְנוּ פּוֹקְדִים nos uisitantes seu uisitamus, אַתְּ פּוֹקֶדֶת tu mulier uisitas, אַתֶּן פּוֹקְדוֹת uos mulieres uisitatis. Idem sentiendum de paul. Imperatiuus uero non habet nisi perso-

nam

nam præsentem & in prospectu constitutam: nec possumus eo uti pro reliquis personis, quum non præcipiamus nisi præsenti.

[redacted].

Habent solum præteritum & futurum tres distinctas formas personarum: utrunq; uero participium habet duntaxat unam formam, sed quæ per pronomina distrahitur ad tres personas. Circumloquuntur proinde Hebræi tempus præsens per participium præsens.

Elias. 5

Diximus præterea, quod quælibet persona habeat propriã loquendi formam: quod uniuersaliter non est uerum, sed duntaxat pro præsenti & absenti: at loquutio loquentis pro seipso est communis masculo & fœminæ. Et si dixeris, nónne loquutio absentium,

Prima persona cõmunis generis.

hoc est, tertia pluralis, etiam communis est masculis & fœminis: ut est פָּקְדוּ uisitauerunt, uiri uel mulieres? Respondemus, id non inueniri, nisi in præterito solum.

[redacted]

Personæ singulares & plurales.

Pro eo quod nos dicimus, prima, secunda, & tertia persona: Hebræi dicunt, loquens pro se, loquens ad præsentem, & loquens de absenti. Sic in plurali, loquentes pro se, loquentes ad præsentem, & loquentes de absenti.

Elias. 6

Regula. Omnis loquutio hominis diuiditur in quatuor parteis, uidelicet In singularem & pluralem masculini, & in singularem & pluralem fœmini: habetq; quælibet earum treis loquutiones, præsentem, absentem, & loquentem pro seipsa. Et sic nascuntur in quolibet modo, duodecim loquutiones

tiones: tres ſcilicet pro maſculino ſingulari, & tres pro maſculino plurali, tres pro ſingulari fœminini, & tres pro plurali fœminini: ſed quia in præterito tres ſunt communes pro maſculis & fœminis, ut iam explicuimus, relinquuntur in eo nouem duntaxat loquutiones.

[redacted]

Præteritum habet primam perſonam utriuſq; numeri, & item tertiam perſonam pluralis numeri in una forma atq; communi genere: & ſic remanent tãtum ſex diſtinctæ formæ, quæ cum prioribus tribus cõmunibus nouenarium efficiunt.

Elias. 7

Sic quoquè in futuro debuerant eſſe duodecim loquutiones: ſed quia duæ perſonæ in eo communicant, nempe Loquentes pro ſeipſis, non

relinquuntur in eo nisi decem loquu-
Nota tiones. Præterea quum tertia per-
sona pluralis fœminini, & item secun-
da pluralis fœminini habeant unam
formam, ut dictio תִּסְעֶרְנָה uisita-
bunt & uisitabitis, ministrat pro utra-
que persona: illa tamen non uocatur
communis uel communicās: idq; pro-
pter duas causas. Una est, quod om-
nes personæ quæ æquales seu commu
nes inueniuntur, de quibus iam men-
tionem fecimus, communes sunt ma-
sculo & fœminæ: quod hic non est.
Altera, quod significatio eius non est
eadem: quia una est ad absentes, alte-
ra ad præsentes. Sic quoquè facie-
mus duas loquutiones de תִּפְקוֹר
Ideoq; non potest uocari communis,
quum una significatio sit ad præsen-
tem uirum, & altera de absente mu-
liere, nec interpretemur unam ut al-

teram

teram: & idcirco non uocatur communis.

FVNDAMENTVM TERTIVM, in quo explicantur tria nomina imposita tribus literis radicalibus: explanatur quoq; definitio uerborum perfectorum & imperfectorum.

Elias.

HVcusq; loquuti sumus de ordinibus, coniugationibus & modis earum in genere: nunc uero loquemur de eisdem in particulari. Ante omnia autem necesse est, ut scias quodlibet uerbum linguæ Hebraicæ, siue id sit de perfectis siue de imperfectis, habere tres literas radicales. Et iam quidem conuenit inter Grammaticos, ut exigant omnem radicem ad formam dictionis פָּעַל uocantq; primam literam cuiusque radicis pe (quum prima litera

פָּעַל *Lydius lapis uerborum & nominum*

litera in פֵּעַל sit pe) secundam ain, tertiam uero lamed. Vnde omnes radices, in quibus deficit uel quiescit una ex tribus radicalibus literis, uocant uel defectiua in pe, uel quiescentia in pe aut in ain aut in lamed. Porrò in Oratione secunda, fundamento sexto, capite sexto, declarabimus differentiã quæ est inter defectiua & quiescentia.

Quia in lingua sancta omnes radices seu themata tribus constant radicalibus literis, facile fieri potuit apud grãmaticos, singulas singulorum thematum literas appellari literis huius radicis פעל ut in radice שמר secũdum analogiam istam uocamus Schin pe, mem ain, & res lamed: hoc est, ut in פעל pe habet primum locum, ita in שמר schin: & cætera.

Elias

Elias. 2

Memineris igitur, in omni loco ubi inueneris scriptum pepoal uel ainpoal uel lamedpoal, tam in uerbis quàm in nominibus, intelligi literam dictionis primam, literam secundam, & literam tertiam. De qua re adhuc loquemur in Formis nominum, in principio Orationis tertiæ.

3 Nota, quod omne uerbum uocatur perfectum, seu est de ordine perfectorum, in quo non est una literarum אֲהוּרִי nec est nun prima radicis: quia tunc non deficit unquam una ex tribus essentialibus literis, & hæc est ratio quur uocetur perfectum. Verbum uero quod habet à principio literam radicalem nun, illud dicitur esse de ordine defectiuorũ. Nam deficit nun in imperatiuo & futuro: sicut à נִגַּשׁ appropinquauit, dices גַּשׁ appropinqua

Verbum perfect

qua, אֶגּוֹשׁ appropinquabo, יִגּוֹשׁ appropinquabit: & cætera. Succedit autem dages in locum defectus nun: ut declarabitur in ordine ſuo. Proinde uerbum in quo eſt una ex literis אֲהֵוִי dicitur eſſe de ordine quieſcentium: & nos quidē iam declarabimus modum quietis eorum.

[redacted]

Quando una harum literarū אהוי inuenitur in radice aliqua, uerbum illud non erit de perfectorum ordine, niſi aleph poneretur in medio radicis, & he poneretur primo aut ſecundo loco, & uau in medio eſſet conſonās, aut etiam iod in medio eſſet mobilis, ideſt conſonans: ut iam Elias ſigillatim de illis explicabit.

Elias. 4

Quieſcit aleph Aleph, quieſcit in capite uel in fine uerborum: ſicut ab אָבַל comedit

dit, dices אֹכַל comedam, יֹאכַל comedet, & cætera: quiescente aleph in holem. Et in fine: ut קָרָא uocauit, קָרָאתָ uocasti, & cætera. In medio autem non quiescit: ut שָׁאַג rugiuit, שָׁאַל interrogauit, & similia. Litera he non quiescit, nisi in fine uerbi: ut גָּלָה reuelauit, עָשָׂה fecit, & similia. In capite autem & medio non quiescit: ut חָרַג occidit, בָּהַל horruit, & similia. *Quiescit he litera*

Vau non quiescit nisi in medio: ut קוֹם surrexit, שׁוּב reuersus est, & similia. At in capite uel fine nunquam inuenitur uau essentiale. *Quiescit uau*

Iod non quiescit nisi in capite: ut à יָרַע cognouit, יָשַׁב sedit, dicimus אֵרַע sciam, יֵרַע sciet. In medio uero non inuenitur essentiale in uerbis, iuxta quorundam sententiam: & in fine nunquam uenit essentiale, iuxta omnium opinionem. *Quiescit iod*

Seb.

Quieſcere dicitur litera quãdo non legitur, id quod propriũ eſt literarum אחוי quæ non leguntur quando non punctantur, etiam ſi expreſſe ſcribantur. Sæpe etiam dicuntur quieſcere, quando non ſcribuntur, ſed in uocem aliquam magnam cogũtur. Voces magnæ ſunt holem, zere, camez, ſurec. Exempla habes in Elia.

Elias. 5

Duplicata Verbum in quo ſunt duæ literæ eſſentiales ſimiles in fine dictionis, dicitur eſſe de ordine duplicatorũ. Et pauca inueniuntur quæ duas primas literas habent ſimileis: & ea quidem imitantur normam perfectorũ: ut à רָרָה dicimus אֲרַרְרָה leniter incedam: Iſaiæ trigeſimooctauo. Et à שָׁשָׁה Ezechielis trigeſimonono, וְשִׁשִּׁיתִיךָ & ſextabo ſe, ſeu in ſex parteis diuidam

te

te. & וְשִׁשִּׁיתֶם אֶת־חֲאֵיפַת ideſt,& ſextabitis ephi:Ezechielis quadrageſimoſexto. Et ferè nullum aliud inueniés in uerbis,quod geminet primam literam radicalem.In nominibus uero plura inueniuntur:ut דֶּרֶךְ כּוֹכָב proceſſit ſtella: Numeri uigeſimoquarto. Et מְשׁוּחַ בַּשָּׁשֵׁר colorando cum minio: Ieremiæ uigeſimoſecundo. Et בָּבַת עֵינוֹ pupilla oculi ſui:Zachariæ primo. & ſimilia pauca.

[redacted].

Tantum ea uerba uocamus duplicata, quæ ſecundam & tertiam radicalem habent ſimileis. Quæ uero primã & tertiam,aut primam & ſecundam ſimileis habent,inter duplicata non ponimus.Exempla habes in Elia.

Elias. 6

Verba uerò in quibus pe & lamed ſunt ſimilia, in perfectis nec unum

unum inuenies. Et dictio יְעַלְּעוּ רֶם absorbebunt sanguinem: Iob trigesimonono. non habet pro radice עָלַע quemadmodum id in libro Compositionis indicabo. Sed in radicibus imperfectis inuenitur הָיָה fuit, נָתַן dedit: & alia quædam pauca. In nominibus plura inueniuntur, præsertim cum schin: ut שֶׁמֶשׁ sol, שֹׁרֶשׁ radix, שָׁלֹשׁ tres: & alia quædam.

FVNDAMENTVM QVARTVM in quo incohatur declaratio sex modorum, qui operationes uocantur. Explicantur autem bini & bini, initio sumpto à præterito & futuro.

Elias. I

NOueris itaq; præteritum & futurum esse fundamenta seu origines omnium modorum seu operationum, poteritq; homo per hos duos modos

modos satisfacere & loqui uice omniũ aliorum modorum. Et is quoq; usus est Bibliæ, quæ abutitur illis modis loco præsentis, infinitiui & imperatiui: quemadmodum postea dicemus.

Præteritum & futurũ, principui modi.

2 Proinde literæ, quæ seruiunt præterito, significantes distinctas loquentium personas, sunt hæ, תְּחִימוֹן ponunturq; semper in fine. Quæ autem ministrant futuro, sunt illæ, אֵיתָן præficiunturq; capiti uerborum. Verum non opus est ut hic diu morer, indicando modum ministerij earum, quum id uidere liceat in Tabula coniugationum, quam auxiliante Deo componam in fine libri.

[redacted]

Istæ sex literæ תחימון radicibus subiunctæ constituunt omnes personas præteriti: tau, ut שָׁמַרְתָּ custodiuisti: he, ut שָׁמְרָה custodiuit mulier:

uau,ut שָׁמְרוּ custodiuerunt: Et per compositionem תִּי ut שָׁמַרְתִּי custodiui, תֶּם ut שְׁמַרְתֶּם custodiuistis, תֶּן ut שְׁמַרְתֶּן custodiuistis uos mulieres, נוּ ut שָׁמַרְנוּ custodiuimus.

Elias. 3

Scias quoq;,adhuc tres esse literas quæ seruiunt in capite præteritorum & futurorũ,& sunt ex numero earum literarum,quæ literæ עִנְיָן ideſt negocij uocantur, quarum signum seu memoriale est שְׁנָהּ De quibus amplius loquemur in tractatulo Officiorum. Inter has principalior est uau,cuius ministerium duas habet formas: Vnum uocatur uau חִבּוּר ideſt coniunctionis,cuius conditio explicabitur in memorato tractatu. Alterũ uocatur uau חִפּוּךְ ideſt conuersionis: nam præter id quod est copula, uertit præteritum in futurum,& futurum in præteritum,

quem

quemadmodum declarabimus.

4 Vnde quum uolueris mutare præteritũ in futurum, pones uau in capite eius: ut à שָׁמַר custodiuit, וְשָׁמַר יְהוָה ideſt, Et custodiet Dominus: Deuteronomĳ ſeptimo. quod idem eſt ac ſi diceres וְיִשְׁמוֹר & custodiet. Sic וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל ideſt, Et custodient filĳ Iſrael: Exodi trigeſimoprimo. quod idem eſt perinde ac ſi diceretur וְיִשְׁמְרוּ & custodient. Punctatur autẽ uau illud ſemper cum ſcheua, niſi quum neceſſitas aliud exegerit punctum quàm ſcheua, tunc enim uertitur aut in ſurec aut in pathah aut in hirec, quemadmodum declarabitur in tractatu Officiorum.

[redacted]

Naturale punctum literæ uau coniunctiuæ, eſt ſcheua: at illud ante literas במת mutatur in ſurec, & ante li-

teras gutturales hatephatas in pathah uel sægol,& ante iod scheuatum in hirec.Et quando mutat futurum in præteritum,habet pathah loco scheua sequente dages. Ante aleph uerò literam futuri temporis, quæ non est capax dages,mutatur pathah illud in camez. De hoc uide infrà signo undecimo huius fundamenti.

Elias. 5

Quod si dixeris, In quo cognoscam an uau sit חִבּוּר ideſt coniunctiuum tantum,aut חִבּוּךְ ideſt conuersiuum? In hoc cognosces:quando non præcedit ipsum uerbum præteritum aliud,tunc est uau conuersiuũ:sin præcedat aliud uerbum præteritum, tunc est uau coniunctiuũ:ut מִי פָעַל וְעָשָׂה ideſt,Quis operatus est & fecit? Isaiæ quadragesimoprimo. Sic quãdo duo uau scribuntur וְקָרָא וְזֶה אֵל וְזֶה וְאָמַר

ideſt

ideſt, Et clamauit iſte ad iſtum, & dixit: Iſaiæ ſexto. En illa duo uau, ſunt uau coniunctionis: eo quod ante illa ſcriptum ſit, וָאֶרְאֶה אֶת יְהוָה ideſt, Et uidi Dominum. quod eſt uerbum præteritum: idq; propter uau camezatum, quod ſcribitur in capite eius, & mutat futurum in præteritum.

[redacted]

Senſus huius loci eſt, quod uau ſcheua non ſemper mutat præteritum in futurum, potiſſimum quando in eadem ſententia præcedit uerbum abſolutum præteriti temporis, aut futurum tempus conuerſum per uau pathah in præteritum.

Elias. 6

Quod ſi quæras, Nunquid יִבַּסֶּה operiet, & ויעופף & uolabit: quæ ſunt uerba futuri temporis, præcedunt iam commemorata uerba? Reſponde

mus,id moris esse scripturæ, ut ponat futurum loco præteriti,præsertim in locis ubi loquens in loquendo consueuit esse continuus, ut sunt duo superius memorata exempla. Tale quoquè est עַל פִּי יְהוָה יַחֲנוּ hoc est, Secundum uerbum Domini castrametabantur: Numeri decimo. Sic per totum istud caput,futurū usurpatur loco præteriti. Aliud, תַּחֲרוֹס קָמֶיךָ תִּשְׁלַח חֲרוֹנֶךָ conteres insurgētes contra te,mittes iram tuam:Exodi decimoquinto. Sic בָּבָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב ideſt,sic faciebat Iob:Iob primo capite.

7 Scias quoq; morem esse scripturæ,ut loquatur in præterito loco futuri:id quod frequēs est in uerbis prophēticis. Nam uerbum adeo clarum est corā deo,perinde ac si iam factum esset.Sed quum recenset rem gestam, id non obseruatur.

Noue

8 Noueris quoq; dictiones seu uerba secundæ & primæ personæ singularis numeri, habere & aliud signum per quod cognosci potest uau coniunctiuum à uau cõuersiuo. Nam quando illæ personæ habent uau coniunctiuum, habent plerunque accentum מִלְּעֵיל ideſt suprà (qui scilicet penultimam occupat syllabam,) ut וְאֶבְלְתִּי חַטָּאת הַיּוֹם ideſt, Et consumpsi peccatum hodie: Leuitici decimo. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים ideſt, Et loquutus sum per prophetas: Hoseæ duodecimo. Horum iudicium non aliud est, quàm si uau non esset additum. Quando uero habent uau cõuersiuum, tunc ferè semper habent accentum מִלְּרַע subtus, ideſt in ultima: ut וְשָׁמַרְתָּ אֶת־כָּל חֻקָּיו ideſt, Et custodies omnia legitima eius: Exodi decimoquinto. וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי Et loquar iudicium

meum:Ieremiæ primo. Et ita fit per omnes coniugationes omnium ordinum,exceptis quiescentibus in lamed aleph uel he,quæ semper habent accentum in penultima cum uau & sine uau:ut וְסָרָאתָ & clamabis, וּמָצָאתָ & inuenies, וּבָנִיתָ & ædificabis, וְאָפִיתָ & coques:similiaq; eis. Dabimus autem tibi regulam unam pro omnibus nouem personis præteriti,ut scias utrum habeant accentum in penultima uel ultima.

Quintus ordo accentũ habet in penultima.

[redacted]

Vocabula ista,millel & milra,Chaldaica sunt:significatq; prius,locum penultimum dictionis quem accentus occupat:& posterius,syllabam ultimam: id quod Hebræi per supra & infra explicant. Nec refert utrum accentus supra literã aut subtus scribatur. De hoc habes suprà in tractatu De accẽtibus.

Elias

Vnde scias, quinque ex illis personis semper habere accentum מִלְרַע ideſt in ultima, cum uau & sine uau. Sunt autem istæ, פָּעַר פָּעְרוּ פָּעֲרָה פָּעַרְתֶּם פָּעַרְתֶּן Et duæ ex eis semper sunt מִלְעֵיל ideſt habent accentum in penultima cum uau & sine uau: & sunt פָּעֲרוּ פָּעֲרָה Sunt præterea duæ ex eis, quæ absque uau sunt semper millel, & cum uau interdum sunt millel & aliquando milra: & sunt hæ, פָּעַרְתִּי & פָּעֲרָתְּ ut scripsimus. Et hæc regula est uniuersalis per omnes coniugationes perfectorum uerborum. *Accentus in ultima*

10 Nota, quod tres sunt personæ absentes: nempe, פָּעַר פָּעְרוּ פָּעֲרָה quæ proprium habēt iudicium quando construuntur cum dictione parua, uel quando coniungũtur cum dictione millel, tunc enim & ipsæ habēt millel: ut

lel: ut קָרָא לַיְלָה ideſt, Vocauit no-
ctem: Geneſeos primo. וְשָׁאַל לוֹ id
eſt, Et rogauit eum: Numeri trigeſimo
ſeptimo. וְקָרְאוּ לוֹ ideſt, Et clama-
uerunt ei: Deuteronomij trigeſimo-
quinto. בָּגְדוּ בָּהּ ideſt, Præuarica-
ti ſunt in eam: Threnorum primo. &
רוּת דָּבְקָה בָּהּ ideſt, Ruth adhæſit ei:
Ruth primo. & ſimilia.

11 Nota etiam, quod in futu-
ro eſt aliud ſignum, per quod cogno-
ſcas uau coniunctionis à uau conuer-
ſionis: nempe, quod uau coniũctionis
habet punctum ſcheua, ut וְיִשְׁמוֹר
וְתִשְׁמוֹר niſi iod fuerit ſcheuatum,
tunc enim habet hirec: quẽadmodum
declarabitur in tractatu Officiorum.
Sed uau conuerſionis ſemper habet
pathah, ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר
& loquutus eſt: & ſimilia. Nec excipi-
tur ab hac regula niſi aleph, quæ quũ

ſit

sit litera gutturalis, uenit uau coniunctionis iuxta eam cum pathah: ut, וַאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֶּהוּ ideſt, Et benedicam ei, atq; multiplicabo eum: Iſaiæ quinquageſimoprimo. Sed uau conuerſionis uenit iuxta eam cum camez: ut, וַאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה ideſt, Et benedixi ei, etiam erit benedictus: Geneſeos uigeſimoſeptimo.

[redacted]

Vau coniunctio in prima coniugatione mutans futurum in præteritum habet pathah ſequente dages. Idem iudicium eſt in tertia & quarta coniugatione, hoc eſt, in hiphil & hithpael. In piel uero habet pathah tantum, & nō ſequitur dages. At uau ſcheuatum non mutat futurum tempus: & illud ſcheua in piel, mutatur in hirec ante literam iod, in pathah ante aleph, & in ſurec ante tau & nun.

Elias

Elias. 12

Sed & hoc notabis, quod in linguis gentium tres ſunt ſpecies præteriti: uidelicet præteritum perfectum, præteritum imperfectum, & præteritum quod iam perfectum eſt: at in lingua ſancta ueniunt iſta tria præterita in una forma, & iuxta exigentiam rei interpretandum eſt unumquodq; illorum iuxta tres illas differentias.

Vnũ præteritũ apud Hebræos

15 Et ut id apertius uideas, dabimus tibi ſimilitudinem in dictione פָּקַד quæ inuenitur in Bibliis ſub memorata triplici forma: nempe, וְהוּא פָּקַד עָלַי ideſt, Et ipſe uiſitauerat me ad ædificandum ei domum: Ezræ primo: quod eſt præteritum perfectum. וַיהוָה פָּקַד אֶת־שָׂרָה ideſt, Et Dominus uiſitabat Saram: Geneſeos uigeſimoprimo: quod eſt præteritũ imperfectum. Nam idem eſt quod חָיָה הָיָה fuit

fuit uisitans. כִּי פָקַד יְהוָה אֶת־עַמּוֹ ideſt, Quia uiſitauit Dominus populum ſuum: Ruth primo: quod eſt præteritum iam trāſactum. Nam idem eſt quod פָּקַד ideſt, iam uiſitauit.

14 Sic itaq; uau conuertens futurum in præteritum, mutat ipſum plerunq; in pręteritum imperfectum: ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַיְדַבֵּר & loquutus eſt, וַיִּקַּח & accepit, וַיִּתֵּן & dedit: quæ ſunt exponenda ut הָיָה אוֹמֵר fuit dicens, ſiue dicebat: הָיָה מְדַבֵּר fuit loquens, ſiue loquebatur: הָיָה לוֹקֵחַ fuit accipiens, ſiue accipiebat: הָיָה נוֹתֵן fuit dans, ſiue dabat. Sunt tamen exceptiones in quibuſdam locis, quando ſcilicet ipſum præcedit præteritum perfectum, tunc enim & ipſum reddendum eſt in præterito. Exemplum: כִּי מְצָא אֲשֶׁר הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרוֹץ לָרוֹב וַיְבָרֶךְ יְהוָה אוֹתִי ideſt, quoniam modicum

dicam quod fuit tibi coram me & auctum est in multum,& benedixit Dominus mihi:Geneseos trigesimo. En hæc sunt quasi בֶּרֶךְ & בֵּרַךְ propter uerbum הָיָה quod illa præcedit.

15 Verum scias,quod non est uis ulla in uau,ad mutandum futurum in præteritum quod iam transijt,nisi in paucis locis: ut וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדְּנָה אֲרָם ideſt,Et misit Isaac Iacob & abijt in Mesopotamiam:Geneseos uigesimooctauo. quæ sunt,quasi iam misit,& iam abijt: quēadmodum exposuit Rabbi Schlomo Iarhij.

FVNDAMENTVM QVINTVM, in quo explicantur participia præsentis & præteriti temporis.

Elias. 1

SCias itaque,quod operatio seu actio quæ fit in tempore præsenti, uocatur operatio intermedia, quia est media

media inter præteritum & futurum, hoc eſt בֵּינוֹנִי participium præſens componitur ex præterito & futuro. Exemplum. Quando dicis, רְאוּבֵן אוֹכֵל ideſt, Ruben comedit: ſenſus eſt, quod iam cœpit comedere, & adhuc comedet. Vbi & hoc aduertendum, quod Hebraiſmus non habet uerbum proprium, quod ſignificet iſtud tempus præſens: quia id quod nos uocamus בֵּינוֹנִי intermedium, uocatur ſecundum ueritatem שֵׁם הַפּוֹעֵל nomen operans, & eſt uerius adiectiuum quàm uerbum.

2 Eſt tamen differentia inter illa, quia nomen poel, ſiue בֵּינוֹנִי non poteſt uerificari niſi de homine pro tempore quãdo fit ipſa operatio. Nomen autem תּוֹאַר ideſt formale, ſeu adiectiuum, uerificatur etiam de homine habente illam formam, pro tempore, quando

quando nullam perficit operationem. Exemplum: גּוֹנֵב furans,& גַּנָּב fur. Et quidē גּוֹנֵב dicitur de homine pro hora qua actu furatur:sed גַּנָּב est nomen formale denominans hominem qui consuetudinem habet furandi:qui etiam pro hora quando dormit uocatur fur. Et hoc est quod exposuit rabbi Schlomo Iarhi super hunc locum Exodi octauo, וְאִם מֵאֵן אַתָּה לְשַׁלֵּחַ ideſt,Et si renuis tu mittere: & cætera.

[redacted]

Frequens est in Hebraismo,ut participia absoluātur à tempore & transeant in nomina absoluta, manente eadem forma: ut שׁוֹמֵר usurpatur pro custodiente & custode, & בּוֹרֵא capitur pro creante & creatore: & sic de similibus multis. Discrimen obseruari potest per adiectum nomen. Nam si illud ponitur in genitiuo, poel est nomen

men absolutum. Sin accusatiuus sequatur, poel erit participium præsens. Accusatiuus deprehenditur ex interposito articulo אֵת sicut infrà signo sexto & septimo docetur.

Elias. 5

Sic quoquè paul, ideſt participium præteritum uocatur בֵּינוֹנִי interme-diũ: quia operatio eius facta est in tempore præsenti, componiturq́ ex præterito & præsenti. Exemplum. Quando dicis חַבַּיִת בָּנוּי domus extructa: sensus est, quod iam extructa sit, duretq́ adhuc. Et hæc est differẽtia quæ est inter ipsum & inter niphal, ideſt passiuum. Nam quum dicis, חַבַּיִת נִבְנֵת domus extructa: possibile est domum illam iam esse dirutam aut combustam. Paul uero habet similitudinem nominis formalis, & differentia quæ est inter ipsum & inter formale,

non est alia quàm sit differentia quæ est inter benoni & nomen formale: de quo iam suprà scripsimus.

[redacted]

Hoc participium præteritum sicut & præsens, nonnunquam absoluitur à tempore & fit purum adiectiuum: ut מֻכֶּה percussus, qui iam uel olim est percussus. Sic סֵפֶר כָּתוּב liber scriptus, qui scilicet non est impressus, sed ante mille annos calamo exaratus, & adhuc existens. At סֵפֶר גְּנוּזָב liber scriptus, uerificatur etiam de libro iam olim abolito. Non tamen constanter obseruatur ista differentia.

Elias. 4

Adiectiua supplent participia.

Aliquando quoq; ministrant adiectiua ipsa loco benoni & paul, præsertim in uerbis neutris: nam illa ut plurimum non habent hæc duo participia. Exemplum de גָּבַר præualuit, non dices

dices גּוֹבֵר ualens,aut גָּבוּר ualidus factus:sed גִּבּוֹר ualidus,quod est nomen formale,loco utriusq;.Sunt quoquè multa ex illis, quæ non habent paul,sed benoni uenit loco utriusque: ut à יוֹשֵׁב sedens, & עוֹמֵד stans: non opus est ut dicas, יָשׁוּב sessus, עָמוּד status:quum עוֹמֵד sit idem qui עָמוּד sedens & sessus.

5 Et quoniam hæc duo participia benoni & paul,sunt similia nominibus,hinc est quod etiam septem hæ literæ משׁה ובלב ministrant illis,perinde atq; nominibus: quẽadmodum id explicabitur in tractatu Officiorũ.

[redacted]

Sensus est: hæc duo participia admittunt à fronte præpositiones à,ad, in,secundum,iuxta,instar,quòd,æque ut nomina: id quod exemplis clarissimis demonstratur in libello quem

Elias ædidit De literarum seruilium officijs.

Elias. 6

Et ecce dabimus tibi aliquas regu/las,per quas cognoscas quando parti/cipia capiantur loco benoni aut loco adiectiui. Igitur quando inueneris iux ta participia seu iuxta nomina forma/lia unã ex literis ministerialibus בַּבְּלָם tunc capiuntur adiectiue & non parti/cipialiter:ut אֲחִיתֹפֶל בַּקּוֹשְׁרִים idest, Ahitophel inter conspiratores:secun/di Regum decimosexto. בַּנּוֹשֶׁה בַּאֲשֶׁר נוֹשֶׁה בו idest,Sicut fœnerator sic mu tuum accipiens: Isaiæ uigesimoquar/to. לְעֹשֵׂה אוֹרִים idest,Factori lu/minum: Psalmo centesimo trigesimo/quinto. מְשׁוֹמְרִים לַבֹּקֶר idest, Ab obseruantibus auroram seu lucem ma tutinam:Psalmo centesimo trigesimo. & similia multa quæ omnia formaliter capiun

capiuntur, eo quod quatuor istæ literæ non seruiunt uerbis nisi in infinitiuo, qui etiã quodammodo gerit formam nominis: sicut explicuimus in Fundamento secundo, capite tertio: & ob id uocatur à quibusdam grammaticis nomen פּוֹעֵל ideſt uerbale.

7 Verum quando hæ tres literæ שׁוּח ministrant participio benoni, solent etiam in hunc modum seruire præterito & futuro: ut declaraui mus in Fundamento secundo, capite tertio: & tunc illa participia poterũt accipi uel participialiter uel formaliter, cognoscenturq; per alia signa quæ nunc indicabimus tibi. Scias igitur, quod participia uerbaliter accepta non construuntur, nec ueniunt unquam in statu regiminis: & propterea quando inueneris benoni & paul in constructione (ut רוֹעֵה צֹאן ideſt, Pastor ouium:

Geneſeos quarto. וְעִם יְהוָה ideſt, Iratus Domini: Prouerbiorum uigeſimo ſecundo. Sic שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת id eſt, Cuſtodes cuſtodiæ: Numeri decimo. גְּאוּלֵי יְהוָה ideſt, Redempti Domini: Pſalmo centeſimoſeptimo. & alia his ſimilia.) ſunt adiectiua & non participia.

[redacted]

Quia utrunque participium ſolet tranſire in nomen, diligenter eſt obſeruandum quod hic ſcribitur: nempe, quod participia participialiter capta non mutantur in punctis, ſed nominaliter capta in ſtatu regiminis, mutāt puncta more aliorum nominum, cum quibus in forma communicant: ut ſi dicas, רוֹעֵה צֹאן cum ſægol, erit ſenſus, Paſcens oues: qui ſcilicet actu paſcit. at tunc plerunq; interponitur articulus אֶת Sin רוֹעֶה cum zere ſcribas

bas, id quod fit in regimine: erit sen/ sus, Pastor ouium: etiam si actu non pascit oues. Siquidem omnia nomi/ na quinti ordinis desinentia in sægol, mutant in regimine sægol in zere: par/ ticipia autem quæ regũt accusatiuum, sicut uerba ipsa à quibus descendunt, sægol non mutant in zere, sed actum ipsum in subiectum transmittunt ca/ sum absq; ulla punctorum mutatio/ ne. Participia autem præterita par/ ticipialiter accepta, formam habẽt ad/ iectiuorum, & non mutantur in pun/ ctis: ut וְעֹם יְהוָה ideſt, Iratus deus. Quando uero ponuntur in regimine, fiunt nomina absoluta: ut וְעֹם יְהוָה ideſt, Iratus Domini: hoc est, qui est in ira Domini, uel cui iratus est Domi/ nus. De participio præsenti, Elias adhuc dilucidius in mox sequentibus signis.

Est adhuc & aliud signum, nempe quòd omne benoni post quod uenit dictio אֶת est benoni, & non adiectiuum. Exemplum, כֹּה אָמַר יְהוָה עַל הָרֹעִים הָרֹעִים אֶת־צֹאנִי ideſt, Sic dicit Dominus super pastores pascentes gregem meum: Ieremiæ uigesimotertio. ubi primum est formale, quia non construitur: secundum uero est benoni, id quod arguit dictio אֶת Annumerantur etiam huic regulæ dictiones seu pronomina ista אוֹתוֹ אוֹתְךָ אוֹתִי אוֹתָם eum, te, me, eos: & omnia affixa quæ construuntur cum paul.

[redacted]

Hoc uult, quod participia capiuntur participialiter, si post benoni sequãtur hæc pronomina אותו אותך אותי אותם uel eorum nomina, aut participijs paul subiuncta fuerint affixa memoratis

moratis affixis correſpõdẽtia:ut יְלוּדְךָ natus tuus, אֲחוּבִי dilectus meus.

Elias. 9

Quinetiam quando conſtruuntur cum pronominibus ſecũdæ & primæ perſonæ:ut חֲשׁוֹמֵר אָחִי אָנֹכִי ideſt, Num cuſtos fratris mei ego? Geneſis quarto. אָנֹכִי חוֹלֵךְ ideſt,Ego ambulo: Geneſeos uigeſimooctauo. אַתָּה עוֹשֶׂה לָעָם ideſt,Quæ tu facis populo:Exodi decimooctauo. אֲנַחְנוּ עוֹשִׂים ideſt,Nos facimus: quarti Regum ſeptimo. אַתֶּם עוֹשִׂים ideſt, Vos facitis:Ieremiæ quadrageſimoquarto.omnia iſta ſunt formalia & non participia:quia ut dicere non potes אַתָּה פָּקַד tu uiſitauit, אָנֹכִי פָּקַד ego uiſitauit: & cætera. ſic non poteris dicere אַתָּה פּוֹקֵד tu uiſitans, אָנֹכִי פּוֹקֵד ego uiſitans, participialiter. immo bene uſurpabis has uoces pro nomine formali:

quem

quemadmodum scripsimus. Habemus & alia quædam optima signa, his quæ annotauimus haud dissimilia: uerum quia hæc opus habent magnis præfationibus, consultò illa hic omittimus, loquuturi oretenus de ijs ad discipulos.

FVNDAMENTVM SEXTVM, in quo explanatur infinitiuus & imperatiuus.

Elias.

1 NOta, quod literæ infinitiuo seruientes, sunt בְּכֹלַמ Nec opus est, ut illis annumerem literam uau, quum illa indifferenter seruiat uerbis, nominibus, & dictionibus consignificatiuis: præter dictionem אוֹ & præter uocabula quorum initialis litera est he admiratiuum: ut docebimus in libro Compositionis.

2 Scias quoq; infinitiuum ut plu

plurimum non uenire abſque literis בַּבְּלָם niſi coniunctus fuerit alteri uerbo: ut שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן ideſt, Cuſtodiendo cuſtodietis: Deuteronomij undecimo. אַבֵּד תְּאַבְּדוּן ideſt, Perdendo perdetis: Deuteronomij duodecimo. & ſimilia. Venit autem ſic infinitiuus ad exaggerandum uerbi operationem, & plerunque præcedit uerbum ipſum cui coniungitur, paucis exceptis locis, ubi ipſum ſequitur: ut, וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ ideſt, Et benedixit benedicendo: Ioſue uigeſimoquarto. & ſimilia. Sed quãdo infinitiuus iungitur imperatiuo, ſemper ſequitur ipſum: ut שָׁמְעוּ שָׁמוֹעַ ideſt, Audite audiendo: Iſaie ſexto. & ſimilia. Et id quoquè fit ad augendam ſignificationem imperatiui.

3 Notabis & hoc, quod litera frequentius ſeruiens infinitiuo eſt la-

med

med: ut לִשְׁמוֹר ad cuſtodiendum, לְזָכוֹר ad recordandū:& ſimilia.Etiam quando uenit abſq; literis bachlam,& non adhæret uerbis, ſignificatio eius ut plurimum non alia eſt quàm ſi haberet expreſſam literam lamed adiunctam: ut חִסְבַּלְתָּ עֲשׂוֹת ideſt, Stulte præſumpſiſti facere: Geneſeos trigeſimoprimo. רְאוֹת פָּנֶיךָ ideſt, Videre faciem tuam: Geneſeos quadrageſimooctauo.quæ ſunt ſicut לַעֲשׂוֹת לִרְאוֹת ad faciendum,ad uidendum.Sic quando infinitiuus uenit loco imperatiui,ut זָכוֹר אֶת־יוֹם ideſt,Recordando diei: Exodi uigeſimo. שָׁמוֹר אֶת־חֹדֶשׁ ideſt,Cuſtodiendo neomeniam:Deuteronomij decimoquinto.& ſimilia,quę ſunt exponēda perinde ac ſi ſcriberentur לִזְכוֹר ad recordandum, לִשְׁמוֹר ad cuſtodiendum:uel capiūtur ſimpliciter pro imperatiuis, ut זָכוֹר שָׁמוֹר

Porro

Porrò in omnibus coniugationibus, præterquàm in coniugatione kal, non eſt differẽtia ſiue ſcribendo ſiue legendo, inter infinitiuum quando caret literis בְּבִלַּם & inter imperatiuum ſingularem.

[redacted]

Forma imperatiui & infinitiui eſt eadem in tribus his coniugationibus, piel, hiphil, & hithpael: ſolum in coniugatione prima kal, hi duo modi inueniuntur diſſimiles in forma: idq; in actiua uoce tantũ: in paſſiua enim uoce ſimiles ſunt. In quarto ordine etiam in actiua uoce non differunt inter ſe.

Elias. 4

Et quum iam dixerimus, infinitiuum non habere tempus: notandum eſt etiam illud, quando uenit cum literis bachlam, eſt in eo quædam temporis ratio: nam beth & caph ut plurimũ

impor

important tempus præteritum : ut, בִּנְסוֹעַ הָאָרוֹן ideſt, Quum proficiſceretur arca: Numeri decimo. בְּשָׁמְעַ עֵשָׂו ideſt, Quum audiret Eſau: Geneſeos uigeſimoſexto. quæ idem ſunt ac ſi diceretur, בַּאֲשֶׁר נָסַע ideſt. Quum profectus fuiſſet. בַּאֲשֶׁר שָׁמַע ideſt, Quum audiſſet. Cæterum cum lamed & mem, plerunq; ſignificat tempus futurum: ut לִשְׁמוֹר אֶת־דֶּרֶךְ ideſt, ad cuſtodiendũ uiam: Geneſis tertio. מְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב ideſt, à loquẽdo cum Iacob: Geneſeos trigeſimoprimo. quæ futuri habent rationem. Vbi hanc regulam tibi in manus trado: Omne mem infinitiuo miniſtrans, exponitur perinde ac ſi deficeret ab eo lamed: ut, מְדַבֵּר מֵעָבוֹר à loquendo, à tranſeũdo: quæ idem ualent ac מִלַּעֲבוֹר מִלְּדַבֵּר ab eo quod tranſibit, ab eo quod loquetur. & ſic de reliquis. Hactenus de infiniti-

tiuo

tiuo: nunc loquemur De imperatiuo.

[redacted]

Regula ista est sic intelligẽda, quod mem infinitiui plerunq; negationem importat, & infinitiuus ipse rationem habet futuri temporis: id quod commode per literam lamed explicatur: ut לרבר ad loquendum: מרבר pro מלרבר ne loquatur, uel ne loquaris, uel ne loquar.

Elias. 5

Scias nunquam usu uenire, ut litera seruilis capiti imperatiui præficiatur, solo uau excepto. Et quum iam diximus imperatiuum non habere nisi secundam personam: addimus nunc & hoc, absenti quoquè posse imperari, idq; per futurum tempus: ut, יַעֲשֶׂה פַּרְעֹה וְיַפְקֵד פְּקִידִים faciat Parao & cõstituat præpositos: Genesis quadragesimoprimo. & similia multa.

In hunc

6 In hunc quoq; modum ue-
nit imperatiuus ſecundæ perſonæ lo-
co futuri, præſertim in præceptis affir-
matiuis: ut תִּסְפֹּר לָךְ ideſt, Numera-
bis tibi: Deuteronomij decimoſexto.
תַּעֲשֶׂה לִּי ideſt, Facies mihi: Exodi ui-
geſimo: & ſimilia. Sic in forma præte-
riti cum uau conuerſiuo, ut וְאָהַבְתָּ אֵת־
יְהוָה ideſt, Et diliges Dominũ: Deu-
teronomij ſexto. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ ideſt,
Et reſpondebis & dices: Deutorono-
mij uigeſimoſexto. & ſimilia. Quæ au-
tem ueniunt in forma imperatiui ſim-
pliciter, pauca reperiũtur: ut כַּבֵּד אֶת־
אָבִיךָ ideſt, Honora patrem tuum:
Exodi uigeſimo. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה
ideſt, Audi Iſrael Dominum: Deute-
ronomij ſexto. & ſimilia. Præcepta ue-
rò negatiua nunquam ueniunt niſi in
forma futuri: ut לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאָף
לֹא תִגְנֹב ideſt, Non occides, non
mœcha

mœchaberis,non furaberis:Exodi uigesimo. Nec poterimus dicere לֹא רְצַח לֹא נְאַף לֹא גְנוֹב ideſt, Non occide, non mœchare,non furare: quia nunquam uenit imperatiuus poſt unã harum dictionũ אַל לֹא בֶּן בִּי אִם אֲשֶׁר אֵת לְמַעַן בַּעֲבוּר aut quæ his ſunt ſimiles.

7 Præterea illi qui loquitur pro ſeipſo non competit imperatiuus uniuerſaliter,quum nemo ſibi ipſi impera re ſoleat. Venit quoq; interdum imperatiuus in forma deprecationis aut petitionis, præſertim reſpectu dei benedicti:quemadmodum id ſæpe in libro Pſalmorum inuenitur. Ponũtur etiam aliquando iuxta eum dictiones נָא uel אָנָּא ideſt,O,obſecro:ad indicandum præcandi formam:ut שִׁמְעָ נָא ideſt, audi quæſo: Danielis nono. אָנָּה יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא ideſt, Obſecro Domine, ſalua quæſo: Pſalmo centeſimo deci-

mooctauo. Inuenitur quoqꝫ imperati/uus in forma hyperbolæ uel ſubſan/nationis, aut potius exprobrationis: ut שְׂמַח בַּחוּר ideſt, Lætare adoleſcens: Eccleſiaſtæ duodecimo. בֹּאוּ בֵיתְאֵל ideſt, Venite in Bethel: Amos quarto. & ſimilia pauca.

FVNDAMENTVM SEPTIMVM in quo explicatur ſignificatio ſeptem coniugationũ: & primo quidem explicatur modus ſignifican/di coniugationis קַל ideſt, leuis.

Elias.

CONiugatio prima, eſt una ex pa/rentibus: uocaturqꝫ בִּנְיַן קַל id/eſt, coniugatio leuis: & hoc ob alleuia/tionem ſuam. Nam non eſt in ea da/ges, neqꝫ habet pro ſigno ſuo additio/nem literæ: ſicut cæteræ coniugationes tam actiuæ quàm paſſiuæ habent ſi/gnum

Coniugatio quur leuis.

gnũm distinctiuum: nempe dages uel additionem literæ unius aut duarum cum dages: quẽadmodum uidebis in Tabula coniugationũ, quam ædemus in fine istius libri, auxiliante Domino.

Coniugatio prima kal, non habet dages, ut piel: nec literam characteristicam ut hiphil: nec syllabam à fronte adiectam, ut hithpael: ideo leuis appellatur. Habet tamen in passiua uoce superadditam literam, uel dages loco eius.

Elias.

Significatio propria huius coniugationis kal, connotat eum qui operatur actionem in semetipso. Et hinc est, quod nulla alia uerba quàm neutra, in hanc coniugationem reponi deberent: ut הָלַךְ iuit, עָמַד stetit, יָשַׁב sedit: & his similia. Id quod potissi-

mum locum habet in ordine quieſcen tium, quorum uerba ut plurimum in coniugatione kal ſunt neutra: ut יָצָא exiuit, קָם ſurrexit, שָׁב reuerſus eſt: & ſimilia. Sic quoq; aliæ duæ formæ, nempe פָּעוֹל & פָּעֵל ſunt plerunq; neutræ: quẽadmodum declarabimus in Oratione ſecunda, fundamento primo, ſigno ſecundo.

[redacted]

Habet coniugatio prima in ſuo themate triplicem formam: ea quæ frequentiſſima eſt, fit per camez & pathah: ut שָׁמַר Quæ rarior, fit per camez & zere: ut חָפֵץ Quæ rariſſima, fit per camez & holem: ut יָכֹל potuit.

In hunc modum, dignum fuerat ut coniugatio kal ubique haberet ſignificationẽ neutram. Quod autem illi decernun

cernuntur quædam uerba trãsitiua, id fit contra morem suum: facileq; à nobis ratio afferri posset, quur id fiat: uerum quia delectamur breuitate, omittimus illam rationem, & ad alia scribenda accingimur. Porrò gignit hæc coniugatio ex se prolem, uocaturq; נִפְעַל ideſt passiuum kal.

[redacted]

Videtur hic esse mens Eliæ, quod in prima coniugatione kal, solum uerba neutra fuerant reponenda: in piel, transitiua: in hiphil, transitiua ad tertium: & in hithpael, retransitiua. Vt, שָׁבַב iacuit, in kal: שִׁכֵּב posuit, in piel: הִשְׁכִּיב fecit iacere, in hiphil: & הִשְׁתַּכֵּב posuit seipsum, in hithpael. Sed hanc normam lingua sancta non tenet: quum in kal plurima transitiua inueniantur: ut שָׁמַר custodiuit, מָשַׁח unxit, הָרַג occidit, כָּרַת succidit: &c.

Et ea in piel, nihil adꝺciunt significa/tioni, niſi uehementiam quandam: ut שִׁלַּח miſit, שִׁלַּח ablegauit.

FVNDAMENTVM OCTAVVM de ſignificatione coniuga/tionis paſſiuæ.

Elias.

CONiugatio ſecunda uocatur נִפְעַל coniugatio paſſiua, & eſt proles coniugationis kal: & hæc quidē habet quatuor ſpecies, idq; iuxta quadruplicem eius diſtinctam ſignificationem. Significatio primæ ſpeciei eſt peculiaris huic coniugationi, connotatq; eum qui actionem recipit de manu alterius. Exemplum. Quando dicis de parente ſeu actiua coniugatione, אָכַל comedit: dices de prole, נֶאֱכַל comeſtus eſt. Vbi uides quomodo filius, id/eſt paſſiuum, recipit actionem comeſtionis à patre, qui eſt cōiugatio leuis.

Dignum

Dignum igitur erat, quod non formaretur passiuum nisi à uerbis transitiuis: sed accidit ei id quod accidit parēti suo, hoc est, quemadmodum recipiūtur in coniugationem leuem uerba trāsitiua, præter cōditionem suam: ut suprà scripsimus in Fundamento suo, sic recipiuntur in hanc coniugationem passiuam uerba, quæ ex seipsis passionem quandam significant: quod tamen est contra passiuorum naturam.

[redacted]

Vt à uerbo הָלַךְ incessit, fit passiuum הָתְהַלַּכְתִּי ambulaui: בָּצַל euasit, נִבְצַל liberatus est: & similia pauca inueniuntur more deponentalium in passiua uoce: ut suprà quoq; dictum est, & exemplum dedi de Cœnauit & cœnatus est.

Elias. 2

Species secunda habet uerba, quæ

carent parente: hoc est, quæ non inueniuntur in coniugatione leui, sed tantum in passiua: ut נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם prælíatus est, נִשְׁעַן innixus est: & similia, quæ haud secus exponuntur, quàm si essent de coniugatione leui.

[redacted]

Hæc tria uerba, & pauca alia (si modo quædam sint) coniugãtur sub passiua uoce: & tamen habent actiuam significationem, sicut apud Latinos uerba deponentalia. [redacted]

Species tertia continet uerba, quæ habent parentem neutræ significationis: ut וְנִקְרַב בַּעַל חַבַּיִת ideſt, Et approximabitur paterfamilias: Exodi uigesimosecundo. וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה ideſt, Et accessit Moses: Exodi uigesimoquarto. אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת ideſt, Terra habitans: Exodi decimosexto. נְחִיתָ תַּנְחֵם id est

est,Fuit uerbum:tertij Regum primo. & similia. Dicunt tamen Grammatici, quod omnia ista uerba iam enumerata,& alia his similia,non ueniunt à uerbis kal:quũ uerba neutra non gignant ex se aliquod passiuum, sicut nec paul seu participium præteritum habent,ut scripsimus in Fundamento suo:sed habent pro actiua uoce coniugationem piel uel hiphil,& ab illis recipiunt passionem suam:sicut dictio נוֹשָׁבֶת recipit lectionem suam à מְיַשֵּׁב quod est de coniugatione piel,& non ab יוֹשֵׁב quod est participiũ præsens kal. Idem sentiendum de alijs.

[redacted]

Possumus hic dicere,quod hæc uerba & eis similia non differunt à uerbis illis,quorum mẽtionem suprà fecimus in prima specie uerborũ passiuorum: hoc est, inueniuntur in utraque coniuga

gatione sub eadem significatione neutra.

Elias. 4

Species quarta continet uerba, quæ habent parentem, seu actiuam uocem, transitiuam quidem, sed quæ interdum ex se gignit filium, seu passiuam uocem, quæ non recipit lectionem à parente sed à seipsa: & est tunc significatio eius ceu significatio uerbi neutri simpliciter, uel exponitur perinde ac si esset de coniugatione hithpael: ut וַעֲמַשְׁשָׁא לֹא נִשְׁמַר ideſt, Et Amasa non est custoditus: secundi Regum uigesimo. hoc est, לֹא הִשְׁתַּמֵּר non custodiuit se: nam glossa eius est, quòd non custodiuit seipsum. Sic וְנִמְבַּר לָךְ ideſt, Et uenditus tibi: Leuitici uigesimoquinto. Vt dicunt sapientes nostri bonæ memoriæ, loquitur hic uersus de uendente seipsum necessitate cogente. Sic

te. Sic וְתִשְׁיגַּה יָדוֹ וְנִגְאַל ideſt, Et apprehēderit manus illius & redemptus fuerit: Leuitici uigeſimoquinto: hoc eſt quòd redemerit ſeipſum. Sic וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַתִּלָּבֶת ideſt, Et expauit uir, & apprehenſus eſt: Ruth tertio: uult dicere, quòd complexus fuerit ſeipſum. Sunt adhuc & alia non pauca loca, præter illa.

5 Scias etiam, quòd ab hac ſpecie uenit imperatiuus in hac coniugatione: ut חִשָּׁמֵר לְךָ ideſt, Cuſtoditus ſis tibi: Geneſeos trigeſimoprimo. חִפָּרֵד נָא מֵעָלָי ideſt, Separare nunc à me: Geneſeos decimotertio capite. quæ exponuntur pro חִשְׁתַּמֵּר ideſt, Cuſtodi te: & חִתְפָּרֵד ideſt, Separa te. Sic quoq; uenit imperatiuus aliarum duarum ſpecierum: ut, חִשָּׁעֵן innitere, חִנָּגֵשׁ accede: & ſimilia. Sed à prima ſpecie, quæ ſcilicet

recipit

recipit actionē de manu alterius,non uenit imperatiuus: ut à נִשְׁבַּר נִלְבַּר & נִשְׂרַת similibus,non dices חִשָּׁבַר confractus sis, חִלָּבַר captus sis, חִשָּׂרַת combustus sis. Similiter non uenit paul uniuersaliter in niphal, neque in alijs passiuis uocibus,eo quod istæ cō/iugationes ex seipsis includant passio/nem, & non opus habeant participio passiuo.

[redacted]

Si illis quæ actionem ab alio re/cipiunt,nihil potest imperari,quomo/do CHRISTVS in Euangelio di/xit ad leprosum, חִשָּׂחֵר idest Mun/dare:& ad mutum חִפָּתַח quod nos corruptè legimus,effeta:idest Adape/rire? Dicendum,quod imperiū ipsum sequuta est uis & effectus,potuit enim ipse imperare,& simul imperatū præ/stare.

Fun

FVNDAMENTVM NONVM, de significatione coniugationis piel.

Elias.

CONiugatio tertia, nẽpe piel, quæ & dageſſata uocatur, etiam ipſa eſt parens ſeu actiua, habens ſemper ainpoal, ſeu mediam radicalem dageſſatam. Habet autem quatuor ſpecies, quarum quælibet propriam habet ſignificãdi rationem. Prima ſpecies continet uerba, quæ huic cõiugationi ſunt propria, & nõ inuenitur in prima coniugatiõe kal. Et eſt ſignificatio eorum, ut ſignificatio coniugationis kal tranſeuntis in unum: ut אִזֵּן auribus percepit, uel aurem accommodauit: חִפֵּשׂ inueſtigauit, תִּקֵּן aptauit: Eccleſiaſtes duodecimo: & his ſimilia, quæ ſignificant agentem, qui ſcilicet agit in alium.

Spe

3 Species secunda continet uerba quæ inueniuntur in duabus coniugationibus, sed in coniugatione kal sunt neutra: ut שָׁבַן quieuit, חָלַךְ ambulauit, & his similia: & quando habent formam piel, tunc transeunt ad duo: ut אָהֶל שִׁבֵּן tabernaculum constituit: Psalmo septuagesimooctauo, עֵרוֹם חִלְּכוּ idest, Nudum fecerunt incedere: Iob uigesimoquarto. Quorum significatio est conformis significationi coniugationis hiphil transeuntis ad duo, quemadmodum declarabimus in Fundamento suo.

5 Species tertia habet uerba quæ inueniuntur etiam in duabus coniugationibus, sed sunt in utraq; coniugatione transitiuæ significationis: & nō est ulla differētia inter ea, nisi quod in piel habent efficaciorem significationem, quàm in coniugatione kal: ut,

שלח

שִׁלַּח & שִׁבֵּר misit, שִׁלַּח & confregit: & similia.

[redacted]

Hæc uerba in piel addunt significationi primæ coniugationis quandam uehementiam & constantiam: ut אִבֵּל comedit, אִבֵּל immoderatè & more porcorum comedit; רִדַּח persequutus est, רִדַּח anhelanti animo insequutus est: פִּתַּח aperuit ostium, uel simile quod iterũ claudatur, פִּתַּח effringendo & uiolenter aperuit.

Elias. 4

Species quarta complectitur uerba quæ inueniuntur tam in kal, quàm in hac coniugatione: sed sunt in utraq; neutra, nisi quòd in hac habent fortiorem significationem quàm in kal: ut, שִׂעָרֵךְ צִמַּח ideſt, Crinis tuus creuit, seu floruit: Ezechielis decimosexto. & פִּתַּח חַסְמַרְ aperuit se uua acerba:

Can

Canticorum septimo. quæ idem significant quod מָחַח & צָמַח nisi quod addunt aliquam constantiam. Porrò uerbum quod in kal sit transitiuum & in piel neutrum, huiusmodi nullum inuenitur: nam ista coniugatio non construitur, nisi propter uerba transitiua.

[redacted]

Adducitur exemplum de uerbo צִמַּח quod Propheta eo loci sub metaphora meretricis, quæ ante annos pubertatis incipit meretricari, ostendit populum Israeliticũ mox postquàm deo regeneratus fuerat, cultum dei reliquisse, & idololatriæ in ipsa iuuentute operam dedisse.

Elias. 5

Sed & hoc notandum, quod in hac coniugatione inueniuntur uerba, quibus in omnibus alijs coniugationibus nulla similia inueniuntur: & hæc quidem

dem ſunt, quæ contrariam habent a-ctionem: ut וְרִשְּׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ ideſt, Et cinerabunt altare: Numeri quarto: hoc eſt, amouebunt cinerem, ſeu exci-nerabunt altare. Sic תְּבוּאָתִי תְּשָׁרֵשׁ ideſt, Prouētum meum radicabit: Iob trigeſimoprimo: hoc eſt, eradicabit ra-dices. Sic מְסַעֵף בּוֹרָה ideſt, Ramifi-cans ramum: Iſaiæ undecimo: hoc eſt, deramificans, ſeu auferens ramos: & his ſimilia.

[redacted]

Multa paſſim apud Hebræos in-ueniuntur uocabula, contrariam in di-uerſis locis habentia ſignificationem: ut קָדוֹשׁ ſanctus, קָדֵשׁ ſcortum, חָטָא peccauit, חִטֵּא à peccato expia-uit, חָלַל laudauit, חוֹלֵל ſtultus, in-gratus: & cætera.

Elias. 6

Verum ſcias, quod id non uenit niſi

in uerbis à nominibus deriuatis, ut illa sunt quæ iam commemorauimus: id quod latius declarabimus in tractatu Specierum, specie secunda. Tamen non licebit tibi id facere in omni uerbo deriuato à nomine, sed in eo duntaxat quod Biblia sacra in hunc modum usurpat. Cæterum, parturit & hæc coniugatio prolem: hoc est, passiuam uocem, quæ pual uocatur: de qua nunc dicemus.

FVNDAMENTVM DECIMVM, in quo explicatur significatio coniugationis pual.

Elias. 1

CONiugatio quarta uocatur בּוּעַל nascitúrq; à piel: nec habet nisi significationem unam, quæ semper est passiua de manu alterius, nempe à piel actiua uoce, à qua recipit lectionem suam & passionem: nam & ipsa dageſſatur

tur ut parens eius. Exemplum. Quem admodum in parente seu actiua uoce dicis סִפֵּר נִסְפַּר numerauit, expiauit: sic dices in prole seu passiua uoce סֻפַּר נִסְפַּר numeratus est, expiatus est. Vbi non fit mentio illius qui numerat aut qui expiat, nec uenit in recordationē: & idcirco uocant hanc cōiugationem, שְׁלֹא נִזְכַּר שֵׁם פֹּעֲלוֹ hoc est, quæ non recordatur nominis sui agentis.

Est igitur passiuum huius coniugationis simile passiuo primæ coniugationis, secūdum primam speciem, quæ & ipsa in passiuo recipit actionem ab actiuo: atque ob id imperatiuus non competit ei, sicut suprà Fundamento octauo, signo quinto, dictum est. Sin aūt talia occurrant in imperatiuo, exponenda sunt neutraliter uel retransitiue: ut eodem Fundamento, signo quarto

dictum est: ut si ad infirmum dicam, חֲרָפָא in kal, uel רְפָא in piel, ideſt ſanare: non præcipio ei, ut abſolutè per alium ſanetur, quum id non ſit in eius poteſtate: ſed ut ſeipſum curet, uel apud alium medelam quærat qua curetur. Alij fortaſſis aliter explicabunt hunc nodum. Nam nullus Hebræus grammaticus hic mihi ſatisfacit.

Elias. 2

Idem intelligendum de coniugatione הֻפְעַל quæ naſcitur ab hiphil: nam de utraque idem eſt iudicium, quũ & illa ſemper recipiat paſſionem ſuam de manu alterius. Et hinc eſt, quod in nulla earum eſt imperatiuus, neq; in ulla earum inuenitur unum ex participijs: non quidem in pual, niſi in paucis locis: ſed ubi participium capitur loco nominis formalis: ut וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל ideſt, Et rubus non conſumitur

mitur: Exodi tertio. לְנַעַר הַיְלָד ideſt Puero nato: Iudicum decimotertio: & ſimilia. At in cõiugatione hophal uniuerſaliter non inuenitur participium. Sed nec infinitiuus inuenitur in una harum coniugationum, niſi raro. Et cum literis בַּבְּלַם nunquam inuenitur: id quod fuſius declarabitur Oratione ſecunda, fundamẽtis ſecundo & tertio. Et ita nõ remanet in eis, niſi præteritum & futurum.

[redacted]

In ſumma hoc uidetur uelle, nullum paſſiuum habere imperatiuum, quod formatur à uerbo purè tranſitiuo: hoc eſt, quod recipit paſſionẽ ſuam ab actiuo, niſi uolueris imperatiuum illum exponere retranſitiue, ut idem ſit agens & patiens. Sed illa retranſitiua ſignificatio potiſſimum habet locum in prima cõiugatione, & raro aut nun-

quam in passiuo piel aut hiphil.

Elias. 5

Dicunt autem quidam Grammatici, quod etiam futurū pual & hophal nō ueniat in usum nisi pro duabus personis: nam aiunt deficere ab eo primas personas: argumētum hinc sumentes, quod in Biblicis libris non inueniātur nisi uno in loco, nēpe מִבְּטֶן לַקֶּבֶר אוּבַל. ideſt, De uētre ad sepulchrum ducar: Iob decimo: quod est futurum primæ personæ de quiescētibus in pe iod. Verum, nō deesset mihi quod obiicerem illis, nisi præsens locus prohiberet sermonis prolixitatem.

FVNDAMENTVM VNDECIMUM, in quo declaratur significatio coniugationis hiphil.

Elias. 1

CONiugatio quinta, quæ est hiphil, est etiam parens seu actiua: habetq;

habetq; quatuor ſpecies, quarum quæ libet habet propriam ſignificationem. In ſpecie prima ſunt uerba, quæ in coniugatiõe kal ſunt neutra, in hac autem tranſeunt ad duo: & hæc potiſſima eſt ratio, quur hiphil deriuetur à kal: unde & frequentius hæc coniugatio inuenitur in ordine quieſcentium, quum illic ſit habitaculum uerborum abſolutorum: quemadmodum ſcripſimus in Fundamento ſeptimo, capitulo ſecundo. Exemplum. à קָם ſurrexit, שָׁב reuerſus eſt: dices הֵקִים fecit ſurgere ſeu erexit, הֵשִׁיב reduxit: & cætera. Idem accidit uerbis perfectis: quia à שָׁבַב iacuit, & רָבַב equitauit, dices הִשְׁכִּיב fecit iacere ſeu collocauit, הִרְכִּיב fecit equitare: quæ omnia tranſeunt ad duo.

[redacted]

Egò non uideo diſcrimen aliquod

inter uerba hiphil & piel à uerbis neutris primæ cõiugationis deriuata, quãtum attinet ad significationem: nam ex æquo à קָם surrexit, dicimus in piel קוֹמֵם erexit, & חָקִים erexit: sic à שָׁבַב iacuit, in piel שִׁבֵּב collocauit: & in hiphil הִשְׁכִּיב posuit. Id tamen uerũ est, quod quædam neutra transferuntur à kal in piel, quæ significationi neutræ solum quandam energiam in piel addunt: ut est צָמַח & צִמַּח Item, quædam sunt in kal transitiua ad duo, quæ in piel quoq; transeunt ad duo, sed cum efficaciori significatione: at in hiphil, transeunt ad tria. Pro exemplo accipe אָבַל comedit, אִבֵּל uorauit, הֶאֱבִיל cibauit: uerum huiuscemodi uerba, non multa inueniuntur.

Elias.

Species secunda continet uerba, quæ

quæ in coniugatione kal transeunt ad duo, in hac autem coniugatione transeunt ad tria: ut à radice אָכַל comedit, qui actus transit ad secundum, dices הֶאֱכִיל fecit comedere, quod transit ad tria. Exemplum, חַמַּאֲכִילְךָ מָן ideſt, Cibans te manna. וַיַּאֲכִילְךָ אֶת־ הַמָּן ideſt, Et fecit te comedere manna: Deuteronomij octauo. Vides hic tres personas. Dominus sanctus & benedictus, est cibans: Israel, comedens: & manna, id quod comeditur.

5 Species tertia habet uerba, quæ non inueniuntur in coniugatione kal: ut הֶחֱרִישׁ tacuit, הִשְׁכִּים mane surrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit: & similia, quæ non inueniũtur in kal, sed habent modum significandi kal.

4 Species quarta complectitur uerba quæ sunt neutra, tam in kal, quàm in ista coniugatione: ut בֹּרַע חקריב

הִקְרִיב ideſt, Pharao acceſſit: Exodi quartodecimo capite. וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם ideſt, Et mouit ſe inde: Geneſeos duodecimo capite: quæ eiuſdem ſignificationis ſunt cum עָרַב & עָתַק Et iſtorum ſunt pauca numero. Tamen quidam ingenioſi Grammatici aliter docuerunt: nempe, quod non ſint neutra, ſed quod deficiat ab eis res in quã tranſit actio: ut ſit ita ſenſus, וַיַּרְעֵׇה הִקְרִיב מַחֲנֵהוּ ideſt, Et Pharao fecit accedere exercitum ſuum. Sic ab וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם deficit אָהֳלוֹ ut ſenſus ſit ita, Et mouit inde tabernaculum ſuum. Sic intelligendum de reliquis locis. Gignit autem & hæc coniugatio prolem, hoc eſt, paſſiuam uocem: & uocatur nomen eius hophal.

Funda

FVNDAMENTVM DVODECIMUM, in quo explanatur significatio coniugationis hophal.

Elias. 1

CONiugatio sexta, hophal uocatur: & est proles, hoc est, passiua uox ipsius hiphil: unde & additionem habet literæ he, sicut parens eius. Habet autem duas species. Vna est, quando coniugatio kal est neutra: ut à קָם surrexit, dices הֵקִים erexit: & in hophal, הוּקַם erectus est. En significatio eius est, ut significatio coniugationis pual, quum הוּקַם sit ille qui erigitur per manus alterius.

2 Species secunda est, quando uerbum in coniugatione kal est transitiuum, tunc hophal recipit passionem per aliquod intermedium, sicut & parens eius (hoc est, hiphil) agit operationem suam per intermedium. Exemplum

plum, הָכְרַת מִנְחָה וְנָסֶךְ ideſt,Exter minatum eſt ſacrificium & libamen: Iohelis primo. Ecce hic inueniuntur tres perſonæ:(ut ita dicam) Locuſta,ui tis,& ſacrificium.Nam locuſta,eſt quę exterminat:uitis,quæ exterminatur:& ea exterminata, exterminatur conſe/ quenter & ſacrificium. Proinde om/ nes aliæ proprietates ipſius hophal, æſtimādæ ſunt iuxta cōditiones com/ paris ſui pual:quemadmodum id iam declarauimus in Fundamento ſuo.

FVNDAMENTVM DECIMVM/ tertium, in quo declaratur ſi/ gnificatio coniugatio/ nis hithpael.

Elias. I

CO niugatio ſeptima uocatur con iugatio הִתְפַּעֵל de qua iam di/ ximus,quòd ſit parens & proles: hoc eſt,actiua & paſſiua. Nam tota actio

eius

eius est retransitiua, quum recipiatur ab ipso agente: ut וְתִתְקַדְּשׁוּ וִהְיִיתֶם קְדוֹשִׁים ideſt, Et ſanctificabimini, & eritis ſancti: Leuitici uigeſimo: hoc eſt, ſanctificabitis uos ipſos: & hæc ſignifi catio eſt ei propria.

[redacted]

Rabbini in Commentarijs utuntur plerũq; hac coniugatione pro paſſiuo kal & piel, niſi quòd à fronte adijciunt literam nun: ut נִתְקַיֵּם confirmatus eſt, נִתְקַדֵּשׁ ſanctificatus eſt.

Elias. 2

Habet autem & aliam ſignificationem, nempe quòd aliquando ſimilis eſt recipienti paſſionem, quum tamen non recipiat. Exemplum, וְיִתְבָּרֵךְ בִּלְבָבוֹ ideſt, Et benedicet ſe in corde ſuo: Deuteronomij uigeſimonono: hoc eſt, Cogitabit in corde ſuo, quòd ſit benedictus, quum tamen non ſit.

Sic

Sic, יֵשׁ מִתְעַשֵּׁר וְאֵין כֹּל מִתְרוֹשֵׁשׁ וְיֵשׁ רָזוֹן רָב ideſt, Eſt qui diuitem ſe facit & non omnia, eſt qui depauperat ſe & habet ſubſtantiam multam: Prouerbiorum decimotertio. Eſt autem ſenſus, Oſtēdit ſe diuitem uel pauperem, & non eſt ſic. Et ſimilia multa.

3 Id tamen non accidit niſi uerbis abſolutis. Licebit quoq; tibi ut idē facias in quibuſdam, etiam ſi non inueniantur in Biblicis libris. Sed caue, ne id facias in uerbis tranſitiuis. Et ut in ſumma dicam, cōiugatio iſta non egreditur unquam extra ſeipſam. Nec attendas uerba illorum, qui falſò aiunt inueniri quædam loca ubi ſit trāſitiua: ut, כֶּל כְּלֵי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ ideſt, Omnia uaſa lignea expiabitis: Numeri trigeſimoprimo. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ ideſt, Et ſorte diuidetis terram: Numeri trigeſimoquarto: & ſimilia. Hæc quidem

Hitphael nunquam trāſitiua.

dem bene possemus exponere in forma retransitiuorum, sed non est hic locus immorandi.

4 Præterea sunt quædam uerba, quæ in nulla alia coniugatione ꝯ in hithpael inueniuntur : quale est, הִתְחַבֵּל orauit, הִתְחַנֵּן deprecatus est: & similia. & illa quidem exponuntur, perinde ac si essent de coniugatione kal. Vnde est regula notabilis, quod omne uerbum quod in aliqua (præter quàm in kal) coniugationum inuenitur, est exponendum ac si esset de kal: ut in niphal, נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם pugnauit: & in hiphil, הִשְׁכִּים mane surrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit: de quibus scripsimus etiam in suis coniugationibus. *Regula*

Orationis primæ
finis.

Secunda

SECVNDA ORATIO.

Elias.

ORATIO secunda explicat differentias, quas inter se habent coniugationes in punctis & literis superadditis, & per quæ signa unam ab alia discernere queas, siue in perfectis siue in imperfectis uerbis. Distinximus autem & illam Orationem in tredecim Fundamenta.

[redacted]

VT ex priori oratione didicisti distinctos modos significādi coniugationum, ita in hac Oratione debito ordine seruato, tibi proponūtur formulæ singularum coniugationū: quomodo uerba in unaquaq; coniugatione à præterito per omnes modos usq; ad futurum sint mutanda in punctis

uel

uel ratione personarum uel ratione nūmeri, uel etiam ratione generis. Item, quid potentiores accentus nonnunq̄ efficiant in punctis.

FVNDAMENTVM PRIMVM; in quo explicatur punctuatio coniugationum kal & item niphal, idq̄ in perfectis, & signa earum.

Elias. 1

Coniugatio kal aliud signum non habet, nisi quòd super tres literas radicales nullam extraneam recipit literā, nec unquam habet dages. In præterito habet camez, idq̄ in omnibus personis, excepta secunda pluralis utriusq̄ generis, in qua camez uertitur in scheua, & hoc propter mem & nun finales literas: ut פְּעַרְתֶּם & פְּעַרְתֶּן uisitastis.

Ainpoal uero habet pathah per omnes personas, excepta tertia pluralis & tertia singularis fœminini, quæ habẽt scheua mobile: ut פָּקְדוּ uisitauerunt, פָּקְדָה uisitauit.

[redacted]

Hic tibi incipienti necessaria est Tabula Hebraicarum coniugationum, quam inspicias: si hæc quæ hic tractantur, uelis cum fructu legere, & sanè intelligere.

Elias. 2

Scias etiam, quod tertia singularis masculini uenit in triplici forma: nempe, פָּעַל פָּעֵל פָּעֹל quæ omnes inueniuntur in una sententia Biblica: Exodi quadragesimo capite, וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה לָבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הֶעָנָן וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן cuius hæc interpretatio est, Et non potuit Moses uenire ad tabernacu

naculum, eo quod quieſceret ſuper ipſum nubes, & gloria Domini implebat tabernaculum.

[redacted]

Vbi מָלֵא & שָׁבַן יָבַל ſunt tres illæ formæ, quæ in prima inueniuntur coniugatione.

Elias. 5

At in reliquis perſonis præteriti, ueniunt ea quæ deſinunt in zere, iuxta illorum formam quæ deſinunt in pathah. Exemplum. Sicut à שָׁמַר dicis שָׁמַרְתָּ שָׁמַרְתִּי & cætera: ſic à חָפֵץ deſiderauit, dices חָפַצְתָּ חָפַצְתִּי deſiderasti, deſideraui: & cætera. Porrò tertia pluralis & tertia ſingularis fœminini, quando ueniunt in pauſa, redeunt ad priorem punctum zere: ut, חָפְצָה חָפְצוּ Ea uero quæ habent pathah in pauſa, migrant in camez: ut, פָּקְדָה פָּקְדוּ Et quæ ſunt de forma פָּעוֹל

ca retinẽt holem per omnes perſonas præteriti, excepta tertia perſona plurali & tertia ſingularis fœminini. Nam illæ habent ſcheua: ut יָכְלוּ potuerũt, יָכְלָה potuit. In pauſa uero redeunt ad priſtinum punctum holem: ut לְהוֹצִיא אֶת־הַכִּינִים וְלֹא יָכְלוּ ideſt, Vt educerent pediculos, & non potuerunt: Exodi ſeptimo capite.

[redacted]

Hæc ſunt diligenter obſeruanda, quia ubiq; in Biblicis libris occurrunt huiuſcemodi exempla, præſertim ſub his tribus accentibus, ſoph paſuc, athnahtha, zakeph katon, & nonnunquam ſub rebia & tarha.

Elias. 4

Scias quoq;, quod formæ בָּעֵל & בָּעוֹל ut plurimum non ueniunt niſi in uerbis neutris: ut זָקַן ſenuit, מָלֵא impleuit, ſeu plenus fuit, דָּבַק adhæ-

ſit

sit, שָׁבַן quieuit, חָדַל cessauit, שָׁמַל emarcuit: & pauca inueniuntur transitiua, qualia sunt חָפֵץ desiderauit, & אָהַב dilexit. Sed forma פָּעוֹל semper inuenitur in uerbis neutris: ut יָכוֹל potuit, יָגוֹר timuit, & שָׂטֹנְתִּי מִכָּל חַסְרִים ideſt, Minor fui omnibus misericordijs: Geneseos trigesimosecũdo. Ideo non habent benoni neque paul, quemadmodum scripsimus Oratione prima, fundamẽto quinto, signo quarto: sed uenit nomen formale loco utriusque, idq; in forma præteriti: ut, וְאַבְרָהָם זָקֵן ideſt, Et Abraham senex seu senescens: Geneseos uigesimoquarto: quod est nomen formale. וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק ideſt, Et fuit quum senuisset Isaac: Genesis uigesimoseptimo: quod est præteritum. Sic וְלֹא יָכוֹל מֹשֶׁה id est, Et non potuit Moses: Exodi quadragesimo: quod est præteritum. Et

non inuenitur ab eo nomen formale in aliquo uersu Biblico: sed magistri nostri bonæ memoriæ utuntur eo pro adiectiuo, quum dicũt אֵינוֹ יָבוֹל non est potens, אֵינָם יְבוֹלִים non sunt potentes. Proinde reliqui modi horũ uerborum incedunt pariter uno ritu, nec est differentia inter tres formas.

[redacted]

Inuenitur tamen nonnunquam à uerbo שָׂנֵא odiuit, participium שׂוֹנֵא odiens: sicut & ab אָהַב dicitur אוֹהֵב amans. Sed Elias diceret hæc esse nomina pura.

Elias. 5

Benoni, seu participium præsens, habet pe punctatum cum holem per omnes personas, & ain cum zere, sed hoc solum in singulari: ut פּוֹקֵד uisitans. Sed in reliquis personis uertitur in scheua, ut fieri solet. Exemplum,

פּוֹק

בּוֹקְרִים uisitantes, בּוֹקֶרֶת uisitans seu uisitatrix, בּוֹקְרוֹת uisitantes. Scias etiam, quod fœmininum plerunq; uenit cum tau finali litera, ut בּוֹקְרֶת & raro cum he, ut הוֹלֶכָה ambulans: Ieremiæ tertio. De quo amplius loquemur in Oratione sequenti.

6 Paul, seu participium præteritum habet pe camezatum in singulari: ut בָּקוּר uisitatus: sed in reliquis personis uertitur camez more suo in scheua: & in omnibus personis habet ain schurec: ut, בְּקוּרִים uisitati, בְּקוּרָה uisitata, בְּקוּרוֹת uisitatæ.

[redacted]

Notandum, quod ferè omnia nomina quæ incipiunt à puncto camez, quando ponuntur in regimine, uel augentur una syllaba, mutant camez illud in scheua: ut דָּבָר uerbum, דְּבָרִי uerbum meum, item בְּקוּר בְּקוּרָה

de quo infrà in Nominibus, latius.

Elias. 7

Forma infinitiui

Infinitiuus habet ſub pe camez, ut פְּקוֹר Sed cum literis בבלם uertitur in ſcheua. Aliquãdo etiam habet ſcheua ſine literis bachlam: ut עֵת סְפוֹד וְעֵת רְקוֹד ideſt, Tempus plangendi, tempus ſaltandi: Eccleſiaſtes tertio: & ſimilia. Omnia autẽ utriuſq; formæ exempla habent holem in ain: & literæ bachlam punctantur cum hirec, habetq; litera mox ſequens uirgulã raphe: hoc eſt, manet lenis: ut, לִפְקוֹר בִּפְקוֹר בְּפְקוֹר Excipitur litera mem, poſt quã ſemper uenit dages, ut מִפְּקוֹר Quod fit ad deſignandum defectum literæ nun: id quod in tractatu Cantici uberius declarabitur.

[redacted]

Litera mem quando eſt præpoſitio habet hirec & ſequitur dages, quod repræ

repræsentat defectum nun literæ. Absoluta enim præpositio est מִן & pro מִפְּקוֹר fuerat dicēdum מִן פְּקוֹר sed contrahuntur duæ dictiones in unam per elisionem literæ nun. Ante gutturalem uero literā, in qua dages locum non habet, mutantur dages & hirec in zere uocem magnam: ut מֵהָרֹג ab occidendo.

Elias. 8

Imperatiuus singularis habet pe scheuatū & ain cum holem signatum, iuxta modum infinitiui, quādo habet literas bachlam. In plurali uerò masculini, & in singulari fœminini, pe habet hirec: eo quod in litera ain sit iam schewa: quod latius declarabitur in Oratione tertia, fundamento decimo, capite secundo. Sic quoq; quando singularis masculini habet in fine additionem literæ he, punctatur pe litera cum hirec: ut

Forma imperatiui.

ut שִׁכְבָה עִמִּי ideſt, Dormi mecum: Geneſis trigeſimonono. שַׁלְּחָה הַנַּעַר ideſt, Mitte puerum: Geneſis quadrageſimotertio. Et hoc intellige de ijs uerbis, quorũ ain habet pathah: ut שְׁלַח שְׁבַב & ſimilia. Sed quando ain habet holem, punctuatur pe cum hatephcamez: ut à זְכֹר dices זָכְרָה לִי ideſt, Memento mei: Nehemiæ decimotertio. Sunt tamen quæ ab hac regula excidunt, de quibus nobis hic non eſt negocium.

9 Futuri rationem iam didiciſti. Nam ſignum eius eſt אִיתָן idq; in capite uerbi: & punctuatur non ſecus quàm imperatiuus. Commendabis itaq; hanc regulam memoriæ tuæ, quod in omnium ordinum cõiugationibus, addendæ ſunt imperatiuo literæ אִיתָן & emerget futurum. In hac uero cõiugatione, literæ איתן ſemper pun

punctuãtur cum hirec,excepto aleph quod habet sægol, eo quod sit guttu/ralis litera. Sunt qui etiam aliam affe/runt rationem, sed prior magis mihi probatur. Et nota,quod scheua sem per quiescit post אֵיתָן

10 Præterea sciendum, quod prima persona utriusque numeri uenit aliquãdo cum additione he in fine:ut אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים ideſt, Recordabor dei: Psalmo quadrageſimosecũdo. נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים ideſt,Mittemus uiros:Deute/ronomij primo. Secunda uero & ter/tia persona pluralis masculini habent interdum additionem nun in fine: ut לְמַעַן יִלְמְדוּן ideſt,Propterea discent: Deuteronomȳ quarto. שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן cuſtodiendo cuſtodietis: Deuterono/mȳ secundo. Et conditio illa tam nun cp̃ he,est uniuersalis per omnes coniu/gationes omniũ ordinum,exceptis his

quæ

quæ quieſcunt in lamed he. Illa enim non habent unquam additionem he: quum alioquin in eis quieſcat he, litera radicalis: ut וְגִלָּה אֶגְלֶה reuelabo, reuelabit. Sed & hoc notandum, quod additio literæ he in fine nunquam inuenitur, quando litera futuri temporis eſt iod uel tau, niſi in duobus aut tribus duntaxat locis: ſed quæ ob eorum paucitatem hic omittimus.

11 Notandum quòd inueniuntur quædam uerba quæ in futuro aliquando habent holem in fine, & aliquãdo pathah: ut וַיִּשְׁבּוֹת הַמָּן ideſt, Et ceſſauit manna: Ioſue quinto. לָמָּה תִּשְׁבַּת הַמְּלָאכָה ideſt, Quur quieſcit opus? Nehemiæ ſexto: & ſimilia. Sunt alia quæ ſemper ueniunt cum pathah, & ſunt plerunq; neutra: ut יִשְׁכַּב dormiet, יִרְכַּב aſcendet equum, וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט ideſt, Et impinguatus eſt Iſrael

Israel & recalcitrauit: Deuteronomĩ trigesimosecundo: & similia. Sed ea quæ habent holem sunt plerũq; transitiua, exceptis illis quorum lamedpoal est ain uel heth: illa enim semper desinunt in pathah: ut יִשְׁמַע audiet, & יִשְׁלַח mittet. Idem sentiendum, quando ainpoal est ain uel heth: ut תִּשְׂחַק לָהֶם תִּלְעַג לְכָל חַגּוֹיִם idest, Deridebis eos, subsannabis omneis gentes: Psalmo quinquagesimonono. Excipiuntur ab hac regula, וְיִנְחוֹם עָלָיו idest, Et fremet super eum: Isaiæ octauo. מַה אֶזְעֹם idest, Quare indignabor? Numeri uigesimotertio. Et nota, quod omnes istæ formæ sunt communes imperatiuo: nam imperatiuus & futurum habent eandem formam in punctatione, sicut scripsimus suprà in nono signo.

12 Coniugatio passiua habet pro

pro signo suo additionem nun in capí te,& est leuis ut parēs eius:nam dages non habet. Præteritum habet per om nes personas literam nun,pūcto hirec signatam à capite,& scheua quiescens post illud nun. Ainpoal uero patha/ tur,& retinet in pūctuatione formam & modum parentis sui.

15 Benoni,seu participium præ sens,habet etiam nun superadditum, sicut præteritum : nisi quod ain came/ zatur per omnes personas: ut נִבְסָר נִבְסָרִים נִבְסָרֶת Exemplum aliud, רוּחַ נִשְׁבֶּרֶת ideſt,Spiritus confractus: Psalmo quinquagesimo.Et habet sem per accētum מִלְרַע hoc est,in ultima, etiam extra pausam . & אַחַת מֵהֶן לֹא נִשְׁבָּרָה ideſt, Vnum ex his nō est con fractum:Psalmo trigesimoquarto:ubi habet accentum מִלְעֵיל ideſt, in pe/ nultima:quia est præteritum fœmini/

num

num. Non autẽ ita uenit præter quàm in pausa: extra pausam uero, habet semper scheua: ut, נִשְׁבְּרָה קִרְיַת תֹּהוּ ideſt, Cõtrita est ciuitas uanitatis: Isaię uigesimoquarto. Paul non est hic, ut iam suprà docuimus.

14 Infinitiuus uenit cum defectu nun, passiuæ literæ: & ob id dagessatur pe, ad repræsentandum illius literæ defectum. Et ut dages illud forte fiat, necesse est, ut literam he ponamus ante pepoal: ut הִפָּקֵד uisitari. Sic enim dages fortiorem habet prolationem, quum dages nunquam sit forte à principio dictionis, nisi alia præcedat litera: quemadmodum declarabitur in tractatulo Cantici.

[redacted]

Forma infinitiui & imperatiui passiuæ uocis, est diligenter aduertenda, ne adiectam he ה literam suspiceris esse

esse he hiphil. Sed non facile poteris hic errare, si radicem ipsam intuearis. Quando enim tres radicales literæ expresse manent,& prima habuerit dages forte,signum est illic deficere nun passiuam literam.

Elias. 15

Quinetiam cum literis bachlam solet he illud uenire,exceptis paucis locis ubi deficit he litera:ut, בְּעָטָה עוֹלָל ideſt, In deficiendo paruulum: Threnorum secundo. לְעַנּוֹת מִפָּנַי ideſt, Vt humilietur à facie mea:Exodi decimo. וּבְכָשְׁלוֹ אַל יָגֵל לִבֶּךָ ideſt, Et quum lapsus fuerit ipse,nō lætetur cor tuum: Prouerbiorum decimo.

16 Imperatiuus semper habet literam he, sed futurum ea litera opus non habet, quum literæ איהן quæ præficiuntur futuro,fortificent dages. Regula. In hac coniugatione,literæ

nun

nun נ he ה & hæ quatuor literæ איתן ſemper hirecantur: & imperati/ uus atque futurum ſemper habent pe/ poal dageſſatum atque camezatum, niſi quando eſt pepoal una ex quinq; iſtis literis אהעחר tunc enim he & איתן habent punctum uocalem zere: quemadmodum in tractatulo Canti/ ci latius declarabitur.

[redacted]

Habent hæ quatuor literæ איתן & litera he ה ante literas gutturales punctum zere, propter dages quod in literis gutturalibus ſignari non poteſt, & tamen eſt ſignandum, quum teneat locum literæ nun: ut ubi à נִפְקָר fit אֶפְקָר יִפְקָר Ab נֶאֱהַב fit אֵאָהֵב di/ ligar, יֵאָהֵב diligetur. hoc eſt, dages ponitur ad hirec, & fit zere: & repræ/ ſentat iam zere uox magna, defectum literæ nun.

FVNDAMENTVM SECVNDVM

in quo docetur quomodo punctuanda sit coniugatio piel & pual in perfectorum ordine, & item quæ illius sunt signa.

Elias. 1

CONiugatio piel habet in ain pro signo punctum dages; idq; per omnes modos. Totum præteritũ habet sub pe hirec, & sub ain pathah, præter quàm in tertia singulari masculini, in qua ain habet plerunq; zere: ut פִּקֵּר numerauit. Inuenitur quoq; cum pathah: ut אִבֵּר perdidit, שִׁבֵּר confregit: Threnorum secundo: & similia pauca. Tertia uero persona pluralis & tertia singularis fœminini habet schewa mobile (ut est mos eius) sub litera dagessata: ut פִּקְּדוּ & פִּקְּדָה numerauit.

Seb.

Integram formam præteriti habes ſuprà in noſtra Grammaticali Inſtitutione, unà cum reliquorum modorum formis: uide ibi, & nihil erit tibi hic alienum aut difficile.

Elias. 2

Participium præſens & præteritum ſemper habent à fronte additionem literæ mem ſcheuatæ: ſed in participio præſenti ſequitur poſt illud ſcheua pathah, ut מְפַקֵּר numerans: & in participio præterito, ſequuntur tria puncta, ut מְפֻקָּד numeratus. Horum modorum ſigna, ſunt מְ מַ מָ Habet autem benoni ſub ainpoal in ſingulari maſculino zere, ſed in reliquis perſonis habet ſcheua: ut מְפַקֵּד מְפַקְּדִים & cætera. Porrò in paul ſeu participio præterito habet per omnes perſonas ainpoal, camez: ut מְפֻקָּד

מִסְפָּרִים & cætera horum similia.

5 Infinitiuus habet sub se pathah, & sub ain zere: ut בַּסֵּר Literæ uero בבלם habent scheua, excepto מ quod semper habet hirec: ut, בְּבַסֵּר בְּבַסֵּר לְבַסֵּר מִבַּסֵּר Cæterum, imperatiuus singularis conformis est infiniti uo: ut בַּסֵּר Sed pluralis & fœminini habet scheua mobile, ut בַּסְּרוּ בַּסְּרִי & in plurali fœminini migrat scheua in zere, ut בַּסֵּרְנָה In futuro addendæ sunt literæ איתן imperatiuo, ut אֲבַסֵּר יְבַסֵּר & cætera: signanturq; puncto scheua, ut mem benoni.

4 Regula generalis. In omni coniugatione quæ habet in participio præsenti mem superadditum, imitantur literæ איתן punctuationem mem participij: idq; in omnibus ordinibus, præter quàm in hiphil quiescẽtium in ain, cuius rationem illic tibi assignabo.

Seb.

In tribus posterioribus coniugationibus, idest in piel,hiphil & hithpael,literæ futuri temporis,habent regulariter punctum quem habet mem litera participij: nempe in piel habent punctum scheua,in hiphil pathah,& in hithpael hirec:id quod coniugationum formulæ tibi clare ostendunt. In quarto tamẽ ordine fallit regula: nam illic mem litera habet punctum zere, & literæ אהיו habent camez.

Elias. 5

Quòd si ainpoal fuerit una ex literis אהע migrat plerunque dages ad punctum qui est sub litera præcedenti:& is punctus si fuerit hirec,mutatur propter aduentum dages in zere:si autem sit pathah,uertitur in punctum camez:quemadmodum declarabitur in tractatu Cantici.

Exempla. Pro בֵּאֵר dicitur בֵּאֵר declarauit: & in imperatiuo בֵּאֵר declara, pro בֵּאֵר Sic in futuro אֲבַאֵר declarabo, pro אֲבַאֵר Simile est בֵּרֵךְ pro בֵּרֵךְ benedixit, & in imperatiuo בָּרֵךְ pro בָּרֵךְ benedixit. Hic uides, quomodo dages in mediam radicalem scribendum, ponitur ad punctum primæ radicalis literæ, & ex puncto hirec facit zere, atque ex pathah facit camez.

Elias. 6

Proinde licet he & heth non recipiant punctum dages, tamen plerũq; debiliores sunt quàm ut dages ante se propellant, & mutent punctum paruum in magnum: ut טִהֵר mundauit, בִּחַר selegit, מִהַר accelerauit. Sic in cõiugatione hithpael, ut מִתְחַרִּים appropriantes, מִתְחַשִּׁים mussitantes.

Con

7 Coniugatio pual habet pro signo suo literam ain dagessatam, idq; per omnes modos, ut parens eius. Præteritum, in omnibus personis habet pe tribus affectum punctis: in reliquis uero punctis, non differt à forma parentis sui. Passiuum piel

[redacted]

Hoc est, tam in præterito quàm in futuro, prima radicalis habet kybuz, secunda pathah, & literæ futuri temporis scheua.

Elias. 8

Participium præsens singularis simile est præterito, nisi quod ain camezatur: ut בֹּשֵׂר מְבַשְּׂרִים & cætera. Participium præteritum & imperatiuus hic non habent locum, quin & imperatiuus raro in hac coniugatione inuenitur: habet autem pe tria puncta, idest kybuz, & ain holem: ut גָּנֹב גְּנֻבְתִּי

furando furto ſublatus ſum: Geneſeos quadrageſimo. Cum bachlam uero regulariter non inuenitur. In futuro, literæ אֵיתָן habent ſcheua, ut parens eius: & pe habet tria puncta, ut præteritum. Exemplum, אֶבְסַר יִבְסַר & cætera. Et quando ainpoal fuerit guttura lis, qualem tunc habeat formam declarabitur in tractatu Cantici.

Quando media eſt gutturalis, quæ dages non recipit, mutatur kybuz in punctum æquiualentem kybuz & dages: utputa in uau holem, uel uau ſurec: ut à בָּרַךְ ideſt benedixit, non fit paſſiuum בֻּרַךְ quia deeſt dages in littera media radicali: illud igitur poſitum ad kybuz, mutat ipſum in uau holem, & dicitur בּוֹרַךְ ideſt, benedictus eſt: item בּוֹאַר ideſt, declaratus eſt.

Fun

FVNDAMENTVM TERTIVM, in quo declaratur modus punctuandi coniugationem hiphil & hophal in perfectis, & quæ habeant signa.

Elias.

CONiugatio hiphil, habet pro signo he in capite, & hirec magnū sub ainpoal. Pręteritum habet per omnes personas he hirecatum in capite, & hirec sub ain: sed quod solū inuenitur in utraq; tertia persona & in tertia singularis fœminini: ut הִפְקִיר הִפְקִירוּ הִפְקִירָה In reliquis autem personis uenit loco eius pathah, idq; ad alleuiationem punctorum. Alioquin enim multiplicarentur uocalia & syllabæ: ut הִפְקַרְתִּי הִפְקַרְתָּ & cætera.

[redacted]

In prima & secunda persona utriusque numeri abijcitur litera iod ad uitādum syllabarum multiplicationem: nam

nam si diceremus חִפְעִירְתָּ haberemus quatuor syllabas: mussitat enim scheua post hirec & iod uocem magnam: sed in חִפְעַרְתָּ sunt tantum tres syllabæ.

Elias. 2

Participium præsens habet additionem literæ mem à fronte, punctuaturq; cum pathah. Participium uero præteritum habet literam mem cum schurec radici superadditum: & post utriusq; participij mem, sequitur scheua quiescens, ut מַפְעִיר & מוּפְעָר Horum signum est מַפְעִמִים Proinde omnes personæ benoni habent hirec magnum sub ainpoal, & in paul camez magnum.

[redacted]

Hirec magnum uocatur, iod littera, si eam præcedat hirec. Camez uero magnum est, post quod non uenit punctus

punctus dages: item, camez paruum est, post quod uenit punctus dages: ut in dictione לָמֶה nam primum camez est paruum, alterum uero magnum.

Elias. 3

Nota etiam, quod in utroq; participio scribi debuerat litera he cum pathah, legendumq; מִחַפְּקִיר & in paul מְחוּפְקָר sed propter alleuiationem uocalium abijcitur he, & ponitur uocale eius, nempe pathah sub mem, dicimusq; in benoni מַפְקִיר & cætera: & in paul, מוּפְקָר & sic de alijs.

4 Infinitiuus habet etiam à fronte literam he, sed pathatam, ut scilicet discrimẽ habeatur inter ipsum & inter præteritum. Ain uero habet zere, ut וְחַכְבֵּד לִבּוֹ ideſt, Et aggrauãdo cor suum: Exodi octauo: & similia. sed cum blachlam nunquam uenit sine hirec, ut לְחַקְטִין אַיְפָה וּלְחַגְרִיל שֶׁקֶל ad minoran

minorandum menſuram & ad maiorandum pondus: Amos octauo capite: & ſimilia.

5 Imperatiuus ſingularis maſculini ſemper habet ſub ain zere: ut, חַסְעֵר אֶת־חַלַּוִּים ideſt, Conſtitue Leuitas: Numeri undecimo. Quando uero in fine habet additionem literæ he, ain punctuatur cum hirec: ut חַקְשִׁיבָה aduerte, הַאֲזִינָה auribus percipe. Plurale uero maſculini & ſingularis fœminini ſemper habent hirec: ut חַפְקִירוּ חַפְקִירִי & pluralis fœminini habet zere, ut חַפְקִרְנָה Quod tamen dicimus ex coniectura quadam, quia non inuenitur aliquod exemplum Biblicum in hac perſona.

6 Formam futuri iam didiciſti, nempe quòd literæ איתן ponendæ ſunt ad imperatiuum, ut אַפְקִיד יַפְקִיד ubi tamen dicendum fuerat אַחַפְקִיד יחפקיד

יַחַפְקִיר & cætera cum he: sed abijcitur he, cuius rationē iam suprà scripsimus in benoni. Habet autem ain plerunq; hirec, paucis exceptis, quæ habent zere iuxta formam imperatiui: ut יַכְרֵת יְהוָה ideſt, Exterminabit Dominus: Psalmo duodecimo. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים id est, Et diuisit deus: Geneseos primo.

7 Coniugatio hophal habet pro signo additionem literæ he in capite, ut parens eius. Præteritum in omnibus personis habet literam he cum hatephcamez, ut הֻפַּר uel cum tribus punctis, ut וְהָשְׁלַךְ מְכוֹן מִקְדָּשׁוֹ ideſt, Et proiectum est habitaculum sanctuarij eius: Deuteronomij decimo. Potest quoq; tempore necessitatis uenire cum uau schurec, ut הוּפַר formam scilicet tenendo quiescentium; ut חוּרַר depositus est, חוּקַם erectus est. Nam hæc tria puncta pro fratribus

bus computantur,& uenit ſæpe unum loco alterius, potiſſimum in coniugatione pual & hophal.

[redacted]

Vnde in Commentarijs,Hebræi loco kybuz & hatephcamez ſemper ſcribunt literam uau: pro uau autem mobili,ſcribunt plerunq; & in rariori/bus dictionibus duo uau: ſicut & pro iod mobili,ideſt conſonante,ſcribunt duo iod: ut עיין pro עִיֵּן & לוח pro לִוָּח

Elias. 8

Non eſt in hac coniugatione beno/oni,nec paul,neq; imperatiuus. Infini tiuum quoq; raro habet,& is quidem punctuatur cum hatephcamez,& ain/poal cum puncto zere: ut הֲמִלֵּחַ לֹא הֲמִלַּחְתָּ ideſt, Vaſtando non es ua/ſtata: Ezechielis decimoſexto capite. Cum literis בבלם regulariter non

inue

inuenitur. Literæ uerò אירתן in futuro habent hatephcamez, idq; ad exprimendum coniugationis signum. Debuerat autem futurum sic formari, אֶתְּבַּסַּר Verum de hoc iam superius mentionem fecimus in participio præsenti hiphil.

FVNDAMENTVM QVARTVM
in quo explicatur punctuatio coniugationis
הִתְפַּעֵל

Elias.

SIgna coniugationis hithpael sunt he & tau atq; dages in ain. En habes tria signa. Præteritum in omnibus personis habet he à fronte hirecatum, & post illud sequitur tau cum scheua quiescente: & tunc demum tres literæ radicales, quarum media habet dages per totam coniugationem: sed & pe habet dages, at illud est dages leue,

quum

quum ueniat poſt ſcheua: de quo in libello Cantici.

[redacted]

Habet pepoal dages, quando ſcilicet eſt una ex literis בגדכפת ſolet enim ſcheua illud leue poni cum memoratis literis, quando ſcribuntur à principio dictionis, aut ueniunt poſt ſcheua quieſcens, ſicut in hoc loco.

Elias. 2

Præterea in præterito, pe ſemper pathatur: reſiduum uero coniugationis, tam quo ad lectionem quàm quo ad punctuationem non differt à coniugatione piel.

[redacted]

Vt הִתְטַבֵּל tinxit ſe: hæc forma punctorum in nullo modo mutatur, ubiq; enim manet תְּטַבֵּל. In præterito adiȝcitur à fronte litera he, & in participio mem hirec, & in futuro אֶתְטַבֵּל

Hirec

Hirec infinitiuus & hirec imperatiuus non differunt à forma præteriti.

Elias. 3

Participium præsens habet additionem literæ mem in capite cum puncto hirec, & ipsum sequitur tau cum scheua quiescente. Et hic quoq; abijcitur litera he. Nam sic formari debuerat מִתְהַפֵּקֵר quemadmodum scripsimus in benoni hiphil, sed dicimus מִתְפַּקֵּר Paul, seu participium præteritum non est in hac coniugatione.

4 Infinitiuus non differt à præterito, nec abijcitur litera he, etiam si accesserint literæ bachlam. Sic imperatiuus semper retinet he: sed in futuro cadit he, ut in participio præsenti: & punctuantur literæ איתן cum hirec, ut in coniugatione kal & niphal. Habet etiam plerunq; ainpoal zere, ut אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְחוָה ideſt, Ambulabo coram

c Domino

Domino: Psalmo centesimo decimo sexto. & raro uenit cum pathah: ut, אַל תִּתְחַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ ideſt, Ne glorieris coram rege: Prouerbiorum uigesimoquinto. & alia similia. Quando autem ainpoal fuerit gutturalis, explicabitur tibi forma illius in tractatulo Cantici.

[redacted]

Forma ista est, quod dages pathah in uerbis habentibus mediam gutturalem, aut res literam, mutātur in camez uocem magnam: ut חִתְפַּאֵר אֶתְפַּאַר מִתְפַּאַר ideſt, decorauit se.

Elias. 5

Sed & hoc diligenter notabis, quod per totam coniugationem tau hithpaal semper præcedit pepoal, seu primam radicalem literam: quemadmodum suprà quoq; scripsimus: nisi quando pepoal fuerit una ex literis

וסשץ

וסשץ tunc enim alia erit illius forma: Si tau uenerit ad literas ſamech uel ſchin, ponitur tau ipſum poſt pepoal: ut וְיִשְׁתַּמֵּר חִקּוֹת עָמְרִי ideſt, Et obſeruabit leges Amri: Micheæ ſeptimo. וְיִסְתַּבֵּל הַחַגָּב ideſt, Et impinguabit ſe locuſta: Eccleſiaſtici duodecimo. Cum zade uerò, uertitur ת in ט ut מַה נִּצְטַדַּק ideſt, Quomodo iuſtificabimur: Geneſeòs quadrageſimoquarto. Et cum zain uertitur in daleth, ut חִוְרַמְנְתוּן לְמֵימַר ideſt, Producitis tempus ad loquendum: Danielis ſecundo capite.

6 Videtur tamen nobis, non ſubeſſe rationẽ, ut deriuemus hoc poſterius uerbum ab חִוְרַמְנְתוּן idq; ob duas cauſas. Vna eſt, quòd illa ſit dictio Syriaca: altera, quòd in מַסוֹרֶת inuenitur ita ſcriptum: חִזַּמְנְתוּן quidem ſcribitur, & legitur חִוְרַמְנְתוּן.

Et est una de duabus dictionibus quę leguntur cum daleth & scribuntur sine eo. Sed est adhuc dubium apud illos, num scribi debeat cum daleth aut absque eo, etiam si inueniamus magistros in Thalmud sic consueuisse facere, dum dicunt נִזְרַמִּין לוֹ צְבִי paratus ei hinnulus, נִזְרַקִּין הַדִּין obnoxius factus iuri: uerum non est cóueniens, ut sic agamus in lingua Hebraica: nam ĩdem Magistri dicere consueuerunt, Phrasis seu lingua Biblica seorsum, phrasis Thalmud seorsum.

Hoc est, habet purus Hebraismus in sacris Biblĩs suum regulatum modum loquendi, habet & Thalmud suum confusissimum chaos & irregularem loquendi formam, ut qui uerum Hebraismum callet, in Thalmud nihil ferè sine præceptore intelligat.

Elias

Insuper quum scrutati fuerimus totam Bibliam, non inuenimus radicem ullam cuius pepoal sit zain, quæ opus habuerit pro sua inflexione coniugatione hithpaal, sed satisfacit illis coniugatio niphal in quarta sua significatione: quemadmodum dictum est Oratione prima, fundamento octauo, signo quarto. Porrò dictionem רַחֲצוּ הִזַּכּוּ ideſt lauamini, mundamini: Isaiæ primo capite: inuenies in libro Compositionis. Sic dictionem, וְהִתְשׁוֹטַטְנָה בַּגְּדֵרוֹת ideſt, Circuite per sepes: Ieremiæ quadragesimonono: inuenies quoq; in eodem Compositionis libro. Verum nunc uertam faciem meam ad explicandum defectiua, & deinde quiescentia, atque tandem duplicata, compendiosius quo potero.

FVNDAMENTVM QVINTVM
in quo declaratur ordo deficien/
tium in pe nun, quale est
נגש appropinquauit.
Elias. 1

CONiugatio kal seu leuis, in hunc modum formatur. Præteritum & utrunq; participium formantur sicut in perfectis. Sic infinitiuus plerũq; integre uenit, ut נָפוֹל תִּפּוֹל ideſt, Cadendo cades: Esther quarto. Sic חָלוֹךְ וְנָסוֹעַ ideſt, Eundo & proficiscendo: Geneſis duodecimo. Sunt etiam quæ ueniunt cum defectu nun, & cum additione tau in fine loco nun pepoal: ut גְּשָׁתּ appropinquare. Sed & imperatiuus plerunq; uenit integre: ut בְּצוֹר בְּנִי ideſt, Custodi fili mi: Prouerbiorum sexto. Venit quoq; cum defectu literæ nun, ut גֵּשׁ uel גוֹשׁ uel גַּשׁ appropinqua. Sic שַׁל בַּעֲלֵךְ ideſt,

Solue

Solue calciamentum tuum: Exodi tertio. Et in plurali, גְּשׁוּ uel גוּשׁוּ accedite. Et in fœminino singulari, גּוּשִׁי הֲלוֹם ideſt, Accede huc: Ruth undecimo. & in plurali גְּשֻׁבָה uel גַּשְׁבָה accedite. Hoc autem dicimus ex certa coniectura, quia non inueniuntur in ſacris Bibliis.

Verba huius ordinis plerunq; abiiciunt in infinitiuo, imperatiuo & futuro nun primam radicalem literam: in multis etiã manet, præſertim in his quorum media radicalis eſt gutturalis, ubi ſcilicet defectus nun nequit ſignari. In infinitiuo loco nun abiectæ literæ adiicitur uerbo in fine litera tau. Idem fit in tertio ordine.

Elias. 2

Futurum plerunq; uenit cum defectu nun, & loco eius ponitur dages in

ainpoal: ut אֶגַּשׁ accedam, יִגַּשׁ accedet: & cætera: cum puncto pathah, uel cum holem, ut אֶפּוֹל cadam, יִפּוֹל cadet. Inueniuntur quoq; pauca quæ ueniunt integre: ut וְתוֹרָתוֹ יִנְצֹרוּ id est, Et legem eius custodiant: Psalmo centesimo quarto. Quando uero ainpoal est gutturalis, uenit radix illa ut plurimum integre. Exemplum. לֹא תִנְאָף ideſt, Non mœchaberis: Exodi uigesimo. וְלֶחֶם סְתָרִים יִנְעָם ideſt, Et panis absconditus dulcescit: Prouerbiorum nono. הֲיִנְהַק פֶּרֶא ideſt, Num rugiet onager? Iob sexto: & similia. Excipiuntur tamen pauca, in quibus literæ איתן ueniunt cum puncto zere loco literæ nun: ut מִי יַסֵּת עָלֵינוּ ideſt, Quis opprimet nos? Ieremiæ decimo. וַתְּהֹם כָּל הָעִיר ideſt, Et uociferata est tota ciuitas: Ruth primo capite. & similia.

Coniu

3 Coniugatio piel & pual in defectiuis nun, quãdoquidem utraq; semper habeat mediam radicalem literam dageſſatã, ut iam didiciſti: in hoc ordine ſemper uenit integre, quũ non ſit uia qua defectus nun ſignari poſſit. Siquidem non poteris ponere dages in ainpoal, quod ſuppleat defectum literæ nun, quum iam ex ipſa coniugatione litera illa habeat dages: nec competũt duo dages in unam literam, nec unum dages ſignare poteſt duas res. Hinc igitur eſt, quod ea uerba ſemper integra ueniunt.

In piel nullus defectus

Habeto pro regula generali, quod omne uerbum de ſecundo & tertio ordine eſt uerbũ perfectum in hac ſecunda coniugatione, hoc eſt, talia uerba nunquam abiiciũt nun aut iod in hac coniugatione, ſicut nec in hithpael.

Elias

Elias. 4

Et nota, quod non est differentia in isto ordine inter personas præteriti niphal, & personas præteriti piel: quia tam illa quàm ista habent ainpoal dageſſatum, licet diuersa ratione. In niphal quidem dageſſatur, ad repræsentādum defectum nun radicalis literæ. In piel uerò est signum coniugationis: ut, לֹא נִבַּר שׁוּעַ לִפְנֵי רַל ideſt, Non cognoscitur diues ante pauperem: Iob trigesimoquarto: quod est præteritum in niphal. item, נִבַּר אֱלֹהִים אוֹתוֹ id est, Agnouit eum deus: primi Regum uigesimotertio: quod est præteritum in piel. Et in hunc modum, cognosces in omni loco, iuxta rei congruentiam & tenorem sententiæ, num oblatum uerbum sit niphal uel piel. Sunt & alia signa, per quæ discrimen notari potest: uerum, non est hic locus ubi

diu

diutius immorandum nobis sit.

Habetur in uigesimoquarto capite Exodi, וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה לְבַדּוֹ quod ego sæpe sic legi, Et penetrabat Moses solus: quasi esset uerbum piel. At multi Hebræorum exponunt passiuè, nempe in hunc modum, Et adductus est Moses solus. Idem sentiendum Exodi capite trigesimoquarto, ubi scriptum est, נִגְּשׁוּ כָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ideſt, Adducti sunt omnes filij Israel.

Elias. 5

Coniugatio hiphil & hophal in defectiuis literæ nun non differt, quantum attinet ad puncta à perfectis, nisi quod deficit nun radicale, & loco eius ponitur dages in ainpoal. Coniugatio uerò hithpaal uenit integra, sicut in perfectorum ordine: & huius rei rationem

nem ſignauimus ſuprà in coniugatio-
ne piel.

Non omnia, ſed maior pars uerbo
rum in hoc ordine abiiciunt in hiphil
primam radicalem nun: nam à נָחַל
fit הִנְחִיל ideſt, Fecit hæreditare. In
hithpael nullum uerbum huius ordi-
nis poteſt uenire cum defectu nun, eo
quod defectus non poſſit ſignari, quũ
media radicalis litera ratione coniuga-
tionis habeat dages.

Elias. 6

Defectiua in pe iod

Præterea ſciendum, quod ſunt
quædam radices, quarum pepoal eſt
iod: & hæ quoquè inſequuntur nor-
mam defectiuorum in pe nun, uocan-
turq; defectiua in pe iod. Sunt autem
omnes radices, quæ pro ainpoal ha-
bent zade: ut נָצַב ſtetit, נָצַג poſuit,
נָצַע ſtrauit, נָצַק fudit, נָצַר forma-
uit

uit, וַיַּצַּת accendit. Hinc enim dices, יַצֵּג גְּבוּלוֹת עַמִּים ideſt, Conſtituet terminos populorum: Deuteronomij trigeſimoſecundo. אַצִּיגָה נָא ideſt, Conſtituam nunc: Geneſis trigeſimotertio. וְאַצִּיעַ שְׁאוֹל ideſt, Et ſternam infernum: Pſalmo cẽteſimo trigeſimonono. וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ ideſt, Et fudit oleum ſuper caput eius: Geneſis uigeſimooctauo. בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ ideſt, Prius quàm formarem te: Ieremiæ primo. וַיַּצֵּת אֵשׁ בְּצִיּוֹן ideſt, Et ſuccendit ignem in Sion: Threnorum undecimo. In quibus omnibus, zade dageſſatur loco iod pepoal.

Hec uerba non mutant in hiphil iod primam radicalem literam, in uau holem: ſed abiecto iod, dageſſant zade mediam radicalem: & in kal non faciunt in futuro tempore more uerborum

rum tertij ordinis, iod quiescere in ze/re uoce magna, sed abiecta iod litera dageſſant zade, more uerborum secũ/di ordinis: unde uocantur defectiua in pe iod.

Elias. 7

Cæterum radix יָצָא exiuit, exci/pitur à memorata regula. Est etiam alia radix, nempe יָסַח ideſt gyrauit: cuius ainpoal non est zade, & tamen dicimus ab ea. וַיְהִי בִּי חְסִרְפוּ ideſt, Et fuit quum gyraſſent: Iob capite pri/mo. ubi punctus dages in litera kuph ponitur loco iod pepoal: de quo ad/huc aliquid loquemur in quiescenti/bus pe iod.

8 Est quoq; & alia quædam radix, cuius pepoal est lamed, uenitq; iuxta modum defectiuorũ in pe nun: & est radix illa לָסַח ideſt accepit, tu/lit: à quo dices, אֶסַּח ideſt accipiam,

יִסַּח

יִקַּח accipiet, supplente dages literam lamed pepoal. Nec inuenitur lamed aliud præter istud, quod ullo modo deficiat. Deficit autem illud, quod tam frequenter hac radice utamur. Abijcitur etiam interdum dages ipsum: ut, וְיִסְּחוּ אֵלֶיךָ ideſt, Et accipient ad te: Numeri decimonono capite. וְאֶקְחָה פַּת לֶחֶם ideſt, Et accipiam frustum panis: Geneseos capite decimooctauo. In quibus exemplis, kuph est lene, & non dagessatum, sicut & in radice נָסַע De qua וַיִּסְעוּ וַיַּחֲנוּ ideſt, Et profecti sunt atque castrametati: Numeri trigesimotertio: & similia. Vbi litera samech dagessari debuerat, sed raphatur propter frequentem usum radicis נסע

Omnis litera, præter gutturales literas, dicitur raphari quando non dagessatur

geſſatur, etiam ſi non ſit una ex literis בגר כפת non quod omnibus impo-natur raphe, quod ſolum eſt ſex iam memoratarum literarum, ſed hæc uir-gula raphe denotat hic laxationem. Laxari autem litera dicitur, quando non fortiter per punctum dages, ſed leniter abſq; dages profertur.

Elias. 9

Sunt tamen qui dicunt, uocabu-lum לקח duas habere radices, nem-pe לָקַח & נָקַח A לקח formantur præterita & participia, à נקח uerò fu-tura: ſicut & uocabulum חלך inueni-tur habere duas radices, uidelicet חָלַךְ & יָלַךְ Ab הלך formantur præte-rita & participia, & à יָלַךְ futura, ut אֵלֵךְ uadam, יֵלֵךְ uadet: & cætera. Sed prima opinio conueniẽtior appa-ret propter multas rationes, quas hic breuitatis cauſa omittimus.

Funda

FVNDAMENTVM SEXTVM, in quo declaratur ordo quieſcentium in pe aleph & iod, ut ſunt יָשַׁב & אָמַר Elias. 1

COniugatio quieſcentium in pe aleph, uenit integra uſque ad futurum. In futuro enim quieſcit aleph radicale: ut אוֹמַר dicam, יֹאמַר dicet: & cætera: ubi dici debuerat יֶאֱמֹר & cætera.

Quieſcunt hæc uerba in futuro dupliciter: in prima enim perſona ſic quieſcit aleph in holem, ut expreſſe non ſcribatur: in reliquis uero perſonis litera aleph ſcribitur, ſed non legitur, quũ non habeat proprium punctum. Omnis autem litera quæ non legitur, quieſcit quantumlibet ſcribatur. Vnde in propoſitis exemplis, holem ſcribi debet

bet ſupra literas איתן & non ſuper aleph quieſcente.

Elias. 2

Et nota,quando יֹאמַר & תֹּאמַר ueniunt cum uau conuerſiuo,mutatur pathah in ſægol: ut וַיֹּאמֶר & dixit, וַתֹּאמֶר & dixiſti. Quãdo uerò ueniũt in pauſa,redeunt ad priſtinã formam uidelicet deſinentia in pathah:ut וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר ideſt,Et reſpondit Iob & dixit: Iob tertio. חֵעִזָּה פָּנֶיהָ וַתֹּאמַר לוֹ ideſt,Indurauit faciem ſuam,& dixit ei: Prouerbiorum ſeptimo.Et quia dictio לוֹ eſt dictio parua, perinde eſt ac ſi finis ſententiæ terminaretur in dictionem ותאמר

Eſt etiam alia regula in tractatu Accentuum,quod ויאמר deſinit in ſægol,quando habet accentum in penultima, & in pathah quando accentus ſcribi

ſcribitur in ultima dictionis ſyllaba.
Elias.

Sciendum quoq;,quod reſidui huius coniugationis modi ueniunt ut in perfectis,nec unquam quieſcit in eis litera aleph:niſi quod in quibuſdam eorum mutantur puncta,idq; propter literam gutturalem aleph.Sic in cæteris gutturalibus literis,nempe אהעח migrat punctus hirec ſub nun paſſiua litera:& item hirec ſub he hiphil,in ſægol:& litera gutturalis quæ uenit poſt nun & he,punctuatur cum hatephſægol uel cum hatephpathah : quemadmodum declarabo in libello Cantici.

Senſus eſt,ubi reliquæ literæ habent purum ſcheua, literæ gutturales ſcheuandæ habent ſcheua mixtũ cum pathah uel ſægol:& litera mox præcedens habet ſægol uel pathah : ut ubi

à גָּרַל dico, in futuro יִגְרַל Ab עָמַר dico אֶעְמֹר & יַעְמֹר Idem iudicium est de similibus.

Elias. 4

Inueniuntur denique aliquæ radices ex quiescentibus in pe aleph, quæ integræ ueniunt etiam coniugatione kal: ut ab אָסַר & אָסָה dicitur אֶאֱסוֹת colligam, יֶאֱסוֹף colliget, אֶאֱסוֹר uinciam, יֶאֱסוֹר uinciet. Ratio autē huius est, quod rarius illis utimur, ideo non rescindimus ab eis primam literam.

5 Coniugatio kal ordinis quiescentium in pe iod (ut est יָשַׁב sedit) formatur iuxta normam perfectorum uerborum, à præterito usq; ad infinitiuum. Quin & infinitiuum aliquādo ut in perfectis formamus, præsertim quando alteri uerbo coniungitur: ut, יָרוֹר יָרַדְנוּ ideſt, Descēdendo descendimus

dimus: Geneſis quadrageſimotertio, ſed frequẽtius uenit cum defectu iod, & tunc loco eius ſcribitur in fine uerbi litera tau: ut שֶׁבֶת בַּהָר ideſt, Sedendo in monte: Deuteronomij duodecimo capite.

Infinitiuus in hoc ordine quando abijcit literam iod & recipit tau, punctuatur duobus ſægol, niſi quando ultima eſt gutturalis, tunc migrat utrunque ſægol in pathah: ut à יָרַע fit in infinitiuo דַּעַת pro דְּעַת ſcire. Sic à יָנַח permiſit, fit infinitiuus בַּהַת

Imperatiuus etiam patitur defectum iod: ut שֵׁב ſede, שְׁבוּ ſedete: & cætera. Et meminiſſe te oportet nullum eſſe in forma ipſa diſcrimen inter infinitiuum & imperatiuum huius ordinis & infinitiuum & imperatiuũ ordinis

dinis deficientium in nun. Diligenter igitur aduertendum tibi est, ne erres in illis aut similibus.

Vt à יָרַע dicitur יַדַּע cognosce,& יְדַעַת cognoscere:sic à נָגַשׁ fit גַּשׁ propinqua, & גְּשָׁת propinquare. Coincidunt igitur hæc duplicia uerba in imperatiuo & infinitiuo.

Elias. 7

At literæ איתן patenter distinguunt inter hos ordines. Nam in defectiuis nun, איתן punctuantur cum hirec sequente dages,ut תִּגַּשׁ יִגַּשׁ & cætera. In isto autem ordine habent zere,quod est uox magna,repræsentans uidelicet iod in ipsa quiescens. Illud enim iod expresse non scribitur, nisi in paucis locis:ut אֵילְכָה שׁוֹלָל id est,Incedam dispoliatus:Micheæ primo. & similia.

Ple/

8 Plerunque etiam dum iod ſcribitur, habet אִיתָן hirec & ain pathah: ut אִירַשׁ ſugam, יִירַשׁ ſuget, אִירַשׁ poſſidebo, יִירַשׁ poſſidebit, אִיטַב bonus ero, יִיטַב bonus erit: & ſimilia. Quando uerò iod non ſcribitur, tunc אִיתָן & ainpoal ſignantur cum zere: ut אֵשֵׁב ſedebo, יֵשֵׁב ſedebit: & cætera. Inueniuntur quoq; aliqua quæ ueniunt cum dages loco iod literæ quieſcẽtis, ut à יָצַק dicitur אֶצּוֹק רוּחִי ideſt, Effundam ſpíritũ meum: Iſaiæ quadrageſimoquarto. & וַיִּצֹק שֶׁמֶן ideſt, Effudit oleum: Geneſis uigeſimooctauo. Sic à יָצַר dicitur בְּטֶרֶם אֲצֻרְךָ ideſt, Prius quàm formarem te: Ieremiæ primo. & ſimilia.

Sunt igitur uerba incipientia à litera iod in triplici differẽtia: quædam & maior quidem pars faciunt in futuro

iod literam quieſcere in zere uoce magna ſub literis אֵיתָן Alia retinent iod & punctuant literas אֵיתָן more primæ coniugationi conſueto: ut אִירַשׁ יִירַשׁ Tertia abſcondunt iod per dages in ſecunda radicali litera, quæ ſcilicet ſecũdam radicalem literam habent zade: de quibus paulo ſuperius mentio fit, nempe Fundamento quinto, ſigno ſexto. Eſt etiam unum, quod iod mutat in uau ſurec, nempe יָכֹל potuit, אוּכַל potero.

Elias. 9

Hæc autem uerba uocantur defectiua in iod, & non quieſcentia in iod: quia imitantur in futuro, modum defectiuorum in pe nun. Et hæc eſt regula notabilis in Grammatica. Quando uenit dages loco literæ deficientis, tunc uocatur dictio illa, dictio defectiua: ſin uenerit unum ex uocabulis magnis

gnis loco literæ, uocatur dictio illa, Dictio quiescens, seu ex ordine quiescentium.

10 De his autem prius uidisti, quum in præcedenti Fundamento, signo sexto, scripserimus multa esse uerba defectiua in pe iod, habentia pro ainpoal literam zade: & quum huius rationem indagaremus per omnes libros Grāmaticos, nullam inuenimus. Vnde uisum est nobis promptam reddere rationem, nempe hanc: quandoquidem zade & samech magnam habeant affinitatē in prolatione, & præsertim quando zade non est dagessatum. Et multi sint homines, qui penitus nullam faciunt differentiam inter has duas literas dum proferunt eas, præsertim Galli: ut si ab illis sit proferendum futurum uerborum, יַצַּב יַצַּג יַצַּץ & similium: utpote אֶתְצַב stabo,

יצג

יִצְּגָ locabit, iuxta normam quieſcentium in pe iod, audies eos literam zade proferre in hunc modum, אַסַּב יִסַּג Et hinc mihi uidetur, quod zade labente iod dageſſatur, quo fortiorem & duriorem habeat expreſſionē. Scripſimus tamen iam in præcedenti Fundamento, quod pauca ſunt quæ excipiuntur à memorata regula, nec opus eſt ea hic repetere.

Non eſt dubium, quin in hac lingua inſtitutor eius uoluerit cauere omnem ambiguitatem quæ ex conſimili naſci poſſet dictionum prolatione: id quod in multis aduerti poteſt exemplis: atq; ideo non pauca contra communem normam uidentur peccare, quum tamen neceſſitas diſtinctæ prolationis illam exegerit diuerſitatem: id quod in uerbis רָאָה & יָרֵא uidere licet

cet

cet. Itē in coniugatione hithpael, quando prima radicalis litera eſt ſchin, ut in הִשְׁתַּמֵּר Poteſt & id notari in dictionibus אִשָּׁה & אִישָׁה & multis ſimilibus: ut taceam de iſtis uerbis quæ primam literam habent iod & ſecundam zade: & cætera.

Elias. 11

Coniugatio paſſiua habet per totum præteritum literam nun cum uau in holem quieſcente: ponituŕq; uau illud loco iod radicalis. Idem fit in participio præſenti. In reliquis uerò modís, uau fit mobile: & punctuatur coniugatio ut in perfectis. Exemplum. A יָדַע cognouit, dices הִנָּדַע cognoſci & cognitus ſis, אִנָּדַע cognoſcar, יִנָּדַע cognoſcetur: & cætera. Mutatur autē iod in uau, quo dages ipſum perceptibilius fiat, & melius in uau quàm in iod cognoſcatur.

Munſte

Regulariter tertius ordo in passiua uoce, mutat iod in uau: uau autem illud in præterito & participio est quiescens: in infinitiuo & imperatiuo atque futuro est mobile, propter punctum dages signandum.

Elias. 12

Coniugatio piel & pual in hoc ordine sine defectu ueniunt. Non est enim possibile, ut quiescat litera iod & ponas dages post ipsum, quod est signum huius coniugationis: quum dages nunquam uenire soleat post literam quiescentem.

13 Coniugatio hiphil per totum præteritũ habet he sequente holem loco iod radicalis literæ: ut הוֹשִׁיב collocauit, הוֹשַׁבְתָּ collocasti: & cætera. Sic per totam coniugationem literæ in capite superadditæ habent holem

lem, ut in benoni: מוֹשִׁיב collocans, in infinitiuo & imperatiuo הוֹשִׁיב collocare & colloca, ut in præterito. In futuro, אוֹשִׁיב collocabo, יוֹשִׁיב collocabit: & cætera. Excipitur participium præteritum, in quo post literam mem semper sequitur schurec, idq; per totũ hiphil, non tam in perfectis quàm in imperfectis uerbis. Punctuatur autem ainpoal per totam istam coniugationem, sicut in perfectis.

Solum initium in ista coniugatione & ordine differt ab initio hiphil uerborum perfectorum, nempe quod iod prima radicalis litera mutatur in uau, holem: reliqua non differunt à uerbis perfectis.

Elias. 14

Id quoq; hic aduertendum, quod illa uerba quæ in futuro kal interdum

reti

retinent iod radicalem literam expreſ
ſe ſcriptam, quorum ſuprà mẽtionem
fecimus: hic quoq; in coniugatione hi
phil, iod non abiiciunt: ſed habent an
te iod, zere uocem magnam, quæ iod
ipſum explicet: ut à יָטַב bonus fuit,
dices הֵטֵב אֵטִב ideſt, Benefaciendo
benefaciam: Geneſeos trigeſimo ſecun
do capite. Et à יָמִין dic tur אִם תַּשְׂמְאִל
וְאֵימִינָה ideſt, Si ſiniſtram tenueris,
ego dextrã eligam: Geneſeos decimo
tertio. Sic ab יָלַל ululauit, אֶסְפְּדָה
וְאֵילִילָה ideſt, Plangam & ululabo:
Micheæ primo. In hunc quoq; mo
dum he præteriti, infinitiui & impera
tiui, & mem participij præſentis ha
bent zere: ut הֵטִיב מֵטִיב benefacien
do benefaciens, הֵטִיבוּ דַרְכֵיכֶם ideſt,
Benefacite uias ueſtras: Ieremiæ ſepti
mo. & ſimilia.

15. Coniugatio hophal in hoc
ordine

ordine habet he punctuatũ cum schurec:ut וַיּוֹסֵף הוּרַד ideſt,Et Ioſeph demiſſus eſt; Geneſis trigeſimo.Eadem forma eſt in quieſcẽtibus ain:ut חוֹסֵם erectus eſt:& in duplicatis, חוֹסֵב circundatus eſt. In tribus his, he habet ſchurec,nec eſt differentia inter ea quo ad punctuationẽ:in reliquis uero perſonis præteriti,eſt diſcrimen inter duplicata & inter quieſcentia in pe & ain: quemadmodum declarabitur in hac Oratione, fudamento duodecimo, ſigno octauo.

16 Coniugatio hithpael per omnes modos uenit integra:ut à יָלַד genuit, וַיִּתְיַלְּדוּ ideſt,Et geniti ſunt:Numeri primo capite.Et à יָעַץ conſuluit, וַיִּתְיָעֲצוּ ideſt, Et conſilium inierunt: Pſalmo octogeſimo. & ſimilia. Tamen ſæpe uertitur litera iod in uau mobile,iuxta rationem quam ſignauimus

ſuprà

ſuprà in niphal: ut à יָדַע cognouit, בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף ideſt, Quum cognitus eſſet Ioſeph: Geneſeos quadrageſimo quinto. & à יָרַק iecit, וְהִתְוַדָּה עָלָיו ideſt, Et proiiciet ſuper eum: Leuitici decimoſexto. & ſimilia.

Ratio quam ſuprà in niphal ſignauit, non poteſt ſatisfacere huic loco: illic enim fit uau mobile, ut punctus dages habet in eo locum: hic autem non eſt opus punctulo dages in litera uau, quum nulla litera poſt ſcheua recipiat dages, præter בגר כפת

FVNDAMENTVM SEPTIMVM

in quo declaratur punctuatio coniugationis kal & niphal uerborum quieſcentium in ain uau, quale eſt קוּם

Elias. I

PRæteritum ſingulare in hoc ordine, habet

ne habet sub pe camez ad designandum quietem literæ uau, etiam si non sit mos, quòd camez repræsentet literam uau, sed potius aleph. Nam solet holem repræsentare uau, & illud holem hic uertitur in camez, quo præteritum kal in ordine conforme fiat reliquis ordinibus, qui omnes in præterito kal habent camez sub pe, exceptis duplicatis: id quod fusius declarabitur in Fundamẽto duodecimo huius orationis, signo secundo.

Quæ ueniunt ex duplicatis, faciunt præteritum in pathah, ut differant à præterito uerborum quarti ordinis: ut hic dicis סָם surrexit, illic uerò סַב circuiuit: & in secunda persona סָמְתָּ surrexisti, סַבּוֹתָ circuiuisti: & cætera.

Elias. z

Inuenitur etiam aleph scriptũ post

camez in dictione וְקָאַם שְׁאוֹן ideſt, Et ſurrexit uaſtitas: Hoſeæ undecimo. ubi quieſcit. Inuenitur quoq; mobile, nempe in dictione וְרָאֲמָתָה וְיָשְׁבָה id eſt, Et alta erit atq; ſedebit: Zachariæ decimoquarto. Et iſta duo aleph ſunt loco uau. Sic quoquè in tertia pluralis maſculini, & tertia fœminini ſingularis, pe camezatur. Et quando habet accentum in penultima, indicium eſt uau quieſcere: ut קָמוּ ſurrexerunt, קָמָה ſurrexit: ſed in reliquis perſonis pe pathatur, ut קַמְתָּ ſurrexiſti, קַמְתִּי ſurrexi: & cætera. Et hoc fit propter ſcheua quod quieſcere ſolet per totum præteritū kal: alioquin ſi pe camezaretur, non poſſet ſcheua quieſcere, ſed moueretur: quemadmodum id fuſius declarabo in tractatu Cantici.

Accentus modum mutat

Nunquam enim uenit poſt ſcheua mobile

mobile dages siue leue siue forte: mutatur igitur hic camez in pathah, ne scheua post camez mobile fiat, atq; tau littera primæ & secundæ personæ post scheua mobile priuetur dages.

Elias. 3

Venit quoq; præteritum cum zere iuxta formam בַּאֲשֶׁר מֵת ut אַהֲרֹן ideſt, Vt mortuus est Aharon: Deuteronomij trigesimosecundo. כִּי מֵתוּ כָל הָאֲנָשִׁים ideſt, Quoniã mortui sunt omnes uiri: Exodi tertio. Et in forma פָּעוֹל habes Geneseos quadragesimoquarto: הַבֹּקֶר אוֹר ideſt, Mane illuxit. Item כִּי־אוֹרוּ עֵינַי ideſt, Quoniam illuxerunt oculi mei: primi Regũ decimoquarto. & similia pauca.

4 Participium præsens per totum habet sub pe camez: nec est differentia inter hoc participium singularis masculini, & tertiam personam singu-

laris masculini præteriti: ut בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה ideſt, Venit frater tuus cum dolo: Geneſeos uigeſimoſeptimo. ubi ponitur in præterito. Item אֲנִי בָא אֵלַיִךְ בְּעַב הֶעָנָן ideſt, Ego uenio ad te in denſitate nubis: Exodi decimonono. quod eſt benoni. In fœminino uerò genere eſt diſcrimen aliquod: nam præteritum eſt מְלֵעִיל hoc eſt, habet accentum in penultima: ut רָחֵל בָּאָה ideſt, Rahel uenit: Geneſeos uigeſimonono. Sed participium eſt מְלֹרַע hoc eſt, habet accentum in ultima: ut בִּתּוֹ בָּאָה ideſt, Filia eius ueniẽs: Geneſeos uigeſimono. Venit etiam benoni cum zerc quando eſt de forma בָּעַל ut בִּי מֵת אַתָּה ideſt, Quoniam mortuus tu: Iſaiæ trigeſimoſeptimo. Et in forma בָּעוֹל ut טוֹב טוֹבִים bonus, boni.

Vt in uerbis primi, ſecundi & tertij ordinis

ordinis, inueniuntur hæ tres formæ in præterito kal בָּעַר cum camez & pathah, חָפַץ cum zere, יָכֹל cum holem: ita in quarto ordine, ubi thema est monosyllabum, inuenitur hæc triplex forma, ut קָם surrexit, אוֹר luxit, מֵת mortuus est: in secunda persona מַתָּ אַתְּ קַמְתָּ

Elias. 5

Participium præteritum, infinitiuus & imperatiuus, omnes isti modi ueniunt cũ schurec, præsertim infinitiuus: ut לֹא אוּכַל קוּם ideſt, Non potero surgere: Threnorũ primo. Item in imperatiuo, קוּם קְרָא ideſt, Surge, inuoca: Ionæ primo. Eandem formam habet בָּעוּל licet à uerbo קוּם formari nõ possit, quum sit uerbum neutrum; sed à uerbo שׂוּם licebit formare participium præteritum, quum sit uerbum transitiuum: nam dicimus שׂוּם posi-

tus, שׂוּמִים positi, שׂוּמָה posita: ut מִן אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שׂוּמָה ideſt, De Abſalom fuit poſita: ſecundi Regum decimotertio. Inuenitur quoq; infinitiuus & imperatiuus cum holem: ut, קוֹם יָקוּמוּ ideſt, Surgendo ſurgent: Ieremiæ quinquageſimonono. בּוֹר הָתְפָּרְרָה ideſt, Diſſipando, diſſipa: & cætera: Iſaiæ uigeſimoquarto. Imperatiuus, ut וְשׁוּב אֵלַי ideſt, Et reuertere ad me: Ieremiæ tertio. מוֹל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ideſt, Circumcide filios Iſrael: Ioſue quinto capite.

6 In futuro, literæ אִיתָן camezantur ad repræſentandū ainpoal, nempe literam uau: ut אָקוּם ſurgam, יָקוּם ſurget: & cætera. Vau uero ſurecatum & expreſſe poſitum, non eſt ainpoal, ſed uau protractiōis: ſicut eſt uau in אֶסְקוֹר & יִסְקוֹר & cætera. Sunt tamen qui dicunt, uau illud eſſe radica

le

le:demonſtrantq; id per hęc exempla יָסוּמוּ תָּקוּמוּ in quibus remanet uau. Si enim non eſſet radicale, dicendum eſſet יָסֻמוּ תָּקֻמוּ iuxta formā יִפְקְדוּ ubi uau extruditur.

7 Sunt etiam quæ inueniuntur cum holem, ut אַל תָּסוּךְ בְּתוֹכַחְתּוֹ ideſt, Ne faſtidium habeas in correptione eius: Prouerbiorum tertio. Sic quoq; in מַסוֹרֶת hoc eſt, in Biblicis Annotationibus & collationibus, ubicunq; inueneris יָחוֹס & תָּחוֹס ſemper habēt holem, præter unum quod habet ſchurec: ut לֹא תָחוֹס עֵינָם id eſt, Non parcet oculus eorū: Ezechielis nono. Sic ubicunque inueneris ſcriptum אָחוֹס ſemper habet ſchurec. Porrò in pauſa uenit futurum ſemper cum holem: ut, יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת ideſt, Viuat Ruben & non moriatur: Deuteronomij capite uigeſimoſecun-

do. שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיָּמׇת ideſt, Trigin ta annorum & mortuus eſt: Geneſeos octauo. Sed extra pauſam redit ho/lem in camezhateph, idq; potiſſimum cum uau conuerſiuo: ut וַיָּקָם אַבְרָהָם ideſt, Et ſurrexit Abraham: Geneſeos uigeſimoquarto. וַיָּעַץ מוֹאָב ideſt, Et abominatus eſt Moab: Numeri uige/ſimoſecundo. Sic quoq; ſine uau hip/puch ſeu conuerſiuo quando ſubiun/gitur dictioni paruæ: ut יָשָׁב נָא אַפְּךָ ideſt, Auertatur quæſo ira tua: Iſaiæ duodecimo. תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד ideſt, Reuertarur obſecro anima pueri: ter/tij Regum decimoſeptimo. In quibus exemplis alterum camez uocatur ha/tephcamez, non obſtante quod nul/lum pūctum camez iuxta ipſum ſche/ua ſcribitur: de quo clarius & perſpi/cacius aliquid inuenies in noſtro Can/tici tractatulo.

Seb.

In libro Cantici facit Elias discrimen inter hatephcamez & camezhateph. Hatephcamez expresse scribitur cum scheua: sed camezhateph nō scribitur cum scheua, & tamen potest ipsum sequi dages, unde & camez paruum uocari potest.

Elias. 8

Coniugatio passiua habet in præterito nun camezatum pro tribus personis absentibus: ut נָכוֹן paratus est, נְכוֹנוּ parati sunt, נְכוֹנָה parata est. In reliquis uero personis uertitur camez more suo in scheua, & holem migrat in schurec: ut כִּי־נְכוֹנוֹתִי ideſt, Quoniam paratus fui: Isaiæ decimo capite. נְמוּגוֹתִי וְנִרְפֵּאתִי ideſt, Dissolutus & contritus sum: Psalmo trigesimooctauo. ne scilicet sint duo holem pariter.

9 Participium præsens in singulari

gulari non differt à præterito: at in reli quis personis migrat camez in scheua: ut גָּבוֹן גְּבוֹנִים rectus, recti: & cætera. Infinitiuus & imperatiuus ueniũt cum he hirecato à capite sequente dages, haud secus quàm in perfectis: ut הִכּוֹן paratus esto. Et in futuro אֶכּוֹן יִכּוֹן parabor, parabitur: & cætera.

Dages illud succedit in locum nun passiuæ literæ, præponiturq; in impe/ratiuo & infinitiuo litera he, ut dages illud forte fiat.

FVNDAMENTVM OCTAVVM
in quo probabiliter ostenditur coniu/gationem piel, quæ est in isto or/dine, esse coniugationẽ illam quam aliqui grammatici uocant quadratam.

Elias. 1

NVnc de Coniugatione piel & pual

pual, præsertim quum peruenerimus ad eum locũ, cuius meminimus à principio Orationis primæ, in quo probabimus, coniugationem quadratam regulariter non inueniri, aut certe in paucis uerbis. Sciendum igitur, quod quidam Grammatici dixerunt super his uerbis תְּאַבְּלֵהוּ אֵשׁ ideſt, Deuorabit eum ignis: Iob undecimo. & לְלַשְׁנִי בַּסֵּתֶר ideſt, Detrahentẽ mihi in ſecreto: Pſalmo centeſimoprimo. לְמִשְׁפְּטִי אֶתְחַנָּן ideſt, Iudicantem me deprecabor: Iob nono. hæc exempla eſſe de coniugatione quadrata, idq; propter hatephcamez quod eſt ſub pepoal eorum: ſcheua uero aiũt eſſe loco holem ad repræſentandum uau quieſcentem literam poſt pepoal: ut ſint radices eorum אוֹבֵל לוֹשֵׁן שׁוֹמֵט quarum quælibet conſtare uidetur quatuor eſſentialibus literis.

Attamen

a Attamen ingenioſiores Gram matici confutant illorum opinionem, qui taliter ſentiunt: aiuntq́, non addu/cēdam rationem ex memoratis tribus exemplis, quum alia præter illa non in ueniātur. Nam uolunt illa omnino eſ/ſe irregularia, aut certe cōpoſita, quem/admodum id declarabimus in libello Compoſitionis, de ſingulis mētionem facturus in ſuo loco. Et quòd ultra di/cunt, in iſto ordine inueniri uera qua/drata: ut à בוּן dicitur בּוֹבֵן Intelle/ctum præſtitit, ubi uau quieſcens eſt ainpoal, & hinc ſequuntur duo nun, quæ ſunt duo lamedpoal: ut ſic con/ſtet uerbum illud quatuor radicalibus literis: & in hunc modum, huiuſmodi uerba iuxta illorum interpretationem, uera quadrata uocari poſſunt. Solent ingenioſiores Grammatici ad hoc re/ſpondere, quòd uerum quidem ſit in

שׁוּבב

שׁוֹבֵב קוֹמֵם בּוֹנֵן & similibus, dupli-
cari lamedpoal: sed ea sunt de coniuga
tione piel dagessata & non quadrata,
ut ipsi dicunt. Et quoniam uau in illis
est litera quiescens, non potest fieri ut
more coniugationis piel dagessetur,
quum dages nunquam ponatur in li-
tera quiescēte, sed loco eius duplicatur
lamedpoal, diciturq; בּוֹנֵן pro בִּנְן pa
rauit, seu direxit.

Hæc diligentissime sunt obseruan-
da, nempe quod loco dages duplica-
tur tertia radicalis, præsertim quum li-
tera dagessata ualeat literam duplica-
tam, & uau quiescēs non sit capax pun
ctuli dages. Quod autem hæc uerba
sint de cōiugatione piel, probant mem
litera participij atq; literæ futuri tem-
poris אֵיתִן quæ punctuātur cum sche
ua, sicut omnia uerba piel. Probatur id
quoq;

quoq; ex hithpael,ut Elias iam declarabit:& ex transitiua significatione huius coniugationis.

Elias.

Et huius ratio colligi potest ex hithpael uerborum huius ordinis,in quibus etiam duplicatur lamedpoal loco pũcti dages:dicimusq; הִתְבּוֹנֵן pro הִתְבַּנּוֹן parauit se.Eadem ratione in pual, quod dagessari debuerat, dicimus בְּאֵין תְּהוֹמוֹת חוֹלָלְתִּי ideſt,Dum non essent abyssi concepta sum:Prouerbiorum octauo.ubi dicẽdum alioquin fuerat מֵיהוָה מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ חֻלָּלְתִּי Sic ideſt, A Domino gressus uiri dispo/nuntur: Psalmo trigesimosexto.quod est de coniugatione pual, & scribitur loco כֻּוָּנוּ Idem sentiendum in futuro, ut כְּמוֹץ יְסוֹעֵר מִגֹּרֶן ideſt,Sicut palea deturbabitur ex horreo : Hoseæ decimotertio. Item וּמוֹלֵל וְיָבֵשׁ id/est

est, Excidetur & arescet: Psalmo nonagesimo. Quæ sunt de coniugatione pual huius ordinis. Qui autem dicunt ea esse de coniugatione quadrata, necesse est ut dicant ea esse uerba neutra. Sed nos longè aliter sentimus, quum inueniamus multa uerba de coniugatione ista transitiua. Præterea & id nobis potest esse suffragio, quod memorata coniugatio quam illi quadratam uocant, habēda sit pro piel, quod eam æque sæpenumero inueniamus transitiuam ut cōiugationem piel, quæ fermè semper est transitiua: ut scripsimus in Fundamento suo. Proinde licebit & alia ratione ostendere hanc coniugationē usurpari loco piel. Nam si aduerteris participium præsens & præteritum, uidebis utrunq; à fronte habere literam mem scheuatam, ut in piel: quin & hæ quatuor literæ בדלם

atq;

atque אֵיתָן habent ſcheua iuxta mo/rem ipſius coniugationis piel. Eſt ta/men differentia aliqua inter benoni & paul: quia benoni deſinit in zere: ut, מְשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת ideſt, Reducens ſemi/tas: Iſaiæ quinquageſimooctauo. Paul uero deſinit in camez: ut וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ ideſt, Et ipſe uulneratus pro pter iniquitates noſtras: Iſaiæ quinqua geſimotertio capite.

4 Regula. Coniugatio piel in iſto ordine habet pe punctuatum cum holem, ad repræſentandum lite/ram uau quieſcentem, quæ radicis ain/poal eſt, & duplicatur in ea lamedpoal loco dages. Punctum uero literis à ca/pite addendis ſubſternẽdum eſt ſche/ua, iuxta formam coniugationis piel. Eandem formam ſeruat coniugatio pual, nec eſt inter hanc & illam diffe/rentia ulla, niſi in ipſo ſignificato: ut,

בורגני

בּוֹנְנוּ חִצָּם ideſt, Parauerunt ſagittam ſuam: Pſalmo decimoſexto. quod eſt de coniugatione quam nos piel uocamus. & וּמִיְּהוָה מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ ideſt Et à Domino greſſus uiri diriguntur. quod eſt de coniugatione pual. Item, חוֹלָלַת יָדוֹ ideſt, Et formauit manus eius: Pſalmo octuageſimonono. de cõiugatione piel. Sic לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי ideſt, Ante colles formata ſum: Prouerbiorum octauo capite. quod eſt de coniugatione pual, quemadmodũ ſuprà ſcripſimus.

Omnia itaq; uerba quarti ordinis, quæ in prima coniugatione ſunt neutra, fiunt in hac coniugatione quadrata, ſiue piel tranſitiua: ut à קָם ſurrexit, קוֹמֵם excrexit, רָם eminuit, רוֹמֵם exaltauit, שָׁב reuerſus eſt, שׁוֹבֵב reduxit: & cætera.

Coniugatio hiphil habet per totum præteritū à capite literam he cum zere,& in tribus tertijs personis habet literam pe hirecatam: ut חֵסִים חֵסִימוּ חֵסִימָה In reliquis uero personis eadem litera habet pathah, ut חֵסַמְתָּ חֵסַמְתִּי & cætera.tametsi in illis personis litera pē aliquando retineat hirec, sed tunc he habet hatephpathah uel hatephsægol. Exemplum, חֵסִימוֹתָ חֵסִימוֹתִי erexisti, erexi: & חֵסִיצוֹתָ חֵסִיצוֹתִי exuscitasti,exuscitaui uel euigilaui:unde חֵסִיצוֹתִי בִי יְהוָה יִסְמְבֵנִי ideſt,Euigilaui quoniam Dominus sustentabit me:Psalmo tertio.

Coniugantur uerba hiphil in ordine quarto in præterito duplici modo: nempe sic, חֵסִים חֵסַמְתָּ חֵסַמְתִּי uel חֵסִים חֵסִימוֹתָ חֵסִימוֹתִי Et habent

ple

plerunq; eandem cum uerbis piel ſignificationẽ:ut קוֹמֵם uel חֵקִים erexit, שׁוֹבֵב uel חֵשִׁיב reduxit.

Elias. 6

Participium præſens habet mem cum zere,ut he præteriti. In reliquis uero perſonis uertitur zere more ſuo in ſcheua:ut מֵקִים erigens, מֵקִימִים erigentes:& cætera. Participium præteritum habet mem ſchurecatũ,ut ubique habere ſolet in coniugatione hiphil. Exemplum, מוּקָם erectus, מוּקָמִים erecti:& cætera. Infinitiuus & imperatiuus ambo habent he camezatũ,quo ſcilicet diſcrimen aliquod ſit inter ipſos & inter præteritũ. Pepoal uero habet zere:ut חֲקֹם erige,erigere. At cum literis bachlam pe habet hirec:ut בְּחָקִים לְחָקִים מְחָקִים &c. Sic quoq; imperatiuus pluralis maſculini & ſingularis fœminini habet hirec:ut חֲקִימוּ erigite,

הָקִימִי erige: & cætera. ut iam in perfectorum ordine etiam ſcripſimus.

7 Futurum habet ſub literis איתן camez, quum potius habere deberet zere, ſicut habet mem participij præſentis: de quo iam ſcripſimus regulam, nempe in cõiugatione piel uerborum perfecti ordinis, Oratione ſecunda, fundamento quarto.

Ibi dictum eſt, literas איתן in punctis ſemper conformes eſſe puncto, quem habet mem participij præſentis: ſed fallit hic regula, ubi mem habet zere, & literæ futuri temporis habent camez.

Elias. 8

Habet autem futurum ſub literis איתן camez, quo diſcrimen aliquod ſit inter ipſum & futurum kal, quod in quieſcentibus iod ſub איתן habet zere

re: ut אֵשֵׁב sedebo, יֵשֵׁב sedebit: & cætera. Et hæc est ratio, quur literæ אית hic punctuantur cum camez sicut & in kal eiusdem ordinis, nisi quod uerba in kal habent pe cum schurec: ut אָקוּם surgam, יָקוּם surget: & cætera. hic autem in hiphil pe habet hirec: ut אָקִים faciam surgere, seu erigam, יָקִים eriget: & cætera.

9 Coniugatio hophal iam à nobis est descripta in quiescentibus pe iod, in Oratione ista, fundamento sexto, signo duodecimo. Coniugatio etiã hithpael iam descripta est superius in coniugatione piel, Fundamento isto, signo secundo: nempe quod soleat uenire cum duplicato lamedpoal, & id loco dages: ut הִתְבּוֹנַנְתָּ intellexit, intellexisti: & cætera. Participium præsens, מִתְבּוֹנֵן intelligens. In infinitiuo הִתְבּוֹנֵן intelligere: quæ forma

non dissimilis est præterito. Futurum, אֶתְבּוֹנֵן intelligam. יִתְבּוֹנֵן intelliget: & cætera.

FVNDAMENTVM NONVM,

in quo declaratur ordo quiescentium in lamed aleph, ut est עָרָא ideſt, clamauit.

Elias. 1

CONiugatio kal habet per totum præteritum literam aleph quiescentem præcedente eam camez, excepta tertia persona pluralis, & tertia singularis fœminini, ubi aleph mouetur, ut עָרְאוּ clamauerũt, עָרְאָה clamauit.

Mouetur in his duobus exemplis aleph, eo quod proprium habet punctum uocale. Reputatur autem uau surec pro puncto ipso aleph suppositio.

Elias. 2

Porrò in participio præsenti & præterito

terito quieſcit aleph, ſed tantum in ſin/
gulari maſculino, in reliquis autē perſo
nis mouetur: ut קוֹרֵא uocans, קוֹרְאִים
clamantes: &c. קָרוּא uocatus, קְרוּאִים
uocati: &c. In infinitiuo קָרֹא uel קְרֹא
Et cum literis bachlam בִּקְרֹא בִּקְרָא
Venit quoq; interdum cum tau ſuper/
addito, more quieſcentiū in lamed he:
de quibus in ſequenti Fundamento di
cemus. Exemplum, לְבִלְתִּי קְרֹאת לָנוּ
ideſt, Non uocando nos: Iudicū octa/
uo. לְמַי מְלֹאת לְבָבֶל ideſt, Ad implen
dum Babylonem: Ieremiæ uigeſimo/
nono. & his ſimilia.

5 Sic igitur eſt in multis locis
permutatio quædā huius ordinis cum
quieſcētibus in lamed he, in qua re nos
hic non prolixi erimus, quandoquidē
nihil negocij nobis ſit cum his quæ ex
cipiuntur à regula. Imperatiuus, קְרָא
uoca, quieſcente aleph: in reliquis au/

tem perſonis mouetur: ut קְרָאוּ uoca te, קְרָאִי uoca, קְרָאֶנָּה uocate: quod etiam uenire ſolet cum defectu literæ he: ut קְרָאֶן לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם ideſt, Vocate eum & comedat panem: Exodi undecimo. Accidit quoq; quod tam litera aleph quàm nun quieſcunt, nempe in dictione hac, קְרָאן לִי מָרָה ideſt, Vocate me amaram: Ruth primo.

4 Proinde hæ quatuor literæ אהוי haud ſecus punctuantur quàm in perfectorum ordine, quieſcitq; litera aleph quando claudit ipſam dictionem: ut אֶקְרָא יִקְרָא & cætera. Sed quando poſt literam aleph ſequitur alia litera, mouebitur ipſum aleph: ut יִקְרְאוּ clamabunt, תִּקְרְאוּ clamabitis, תִּקְרְאִי clamabis. In plurali tamen fœminino quieſcit, ut Exodi primo, כִּי־ תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה ideſt, Quoniam uocabunt prælium.

Omnes

5 Omnes autem reſiduæ con/iugationes inſequuntur iſtam normã, niſi quod in eis uenit zere ante aleph literam quieſcentem in perſonis præteriti: ut נִקְרָא uocatus eſt, נִקְרָאתָ uocatus es: & cætera: חִמְצִיא fecit inuenire, חִמְצֵאתָ feciſti inuenire.

FVNDAMENTVM DECIMVM, in quo declaratur punctuatio ordinis quieſcentium in lamed he, ut eſt גָּלָה reuelauit.

Elias. 1

CConiugatio kal habet in præteri/to quadruplicem formã. Prima eſt, quod he litera quieſcit in fine uer/bi: ut גָּלָה reuelauit. Secundà, quod abſconditur: ut גָּלוּ reuelauerunt. Ter tia, uertitur in tau raphatum: ut גָּלְתָה reuelauit mulier. Quarta, in reliquis perſonis uertitur in iod quieſcens: ut, גָּלִיתָ reuelaſti, גָּלִיתִי reuelaui: & cæ/

tera

tera. Et in omnibus his personis, pe habet punctum camez, ut in perfectis.

Differunt uerba huius ordinis à reliquorum ordinum uerbis, propter he tertiam radicalem, quæ in præterito secundum diuersas personas habet multiplicem uarietatẽ: in imperatiuo quoquè & infinitiuo & futuro, discrepat in ipsa terminatione à reliquis uerbis kal. Punctuatio autẽ primæ literæ non uariat à communi forma kal.

Elias. 2

Scias quoq;, quod in tertia pluralis & in tertia singularis fœminini, uertitur he aliquando in iod literam mobilem: ut ab חָסָה sperauit, צוּר חָסְיוּ בוֹ id est, Creator, sperauerunt in eo: Deuteronomij trigesimosecundo. Item בְּךָ חָסְתָה נַפְשִׁי idest, In te sperauit anima mea: Psalmo quinquagesimoseptimo:

existen

existente camez semper ante iod mobile, quo latius ipsum proferas. Nam debuerāt sic scribi, חָסִיוּ sperauerunt, חָסְיָה sperauit: iuxta formam פָּקְרוּ פָּקְרָה ut dixi.

5 In participio præsenti, he quiescit, habens plerunq; ante se sægol: ut גּוֹלֶה reuelans: quod fit ad distinguendum ipsum à quiescentibus in lamed aleph, quod habet zere: ut קוֹרֵא De quo iam scripsimus in præcedenti Fundamento. Quando uerò subiungitur dictioni paruæ uel dictioni habenti accētum in penultima, habebit & ipsum zere, signabiturq; accentus in penultima eius: ut וַיְהִי בֹּנֵה עִיר ideſt, Et fuit ædificans ciuitatem: Geneseos quarto. עֹשֵׂה פֶלֶא ideſt, Faciens miraculum: Exodi decimoquinto. & similia multa, quæ enumerantur per Magistros Traditionis, qui מסורת Masoreth scripserunt

pſerunt,id eſt Concordantias uocabu lorum ſcripturæ. Porrò ſingulare fœ/minini habet camez ante literam he: ut אֶסְתֵּר עוֹשָׂה ideſt, Eſther faciens: Eſther undecimo. In utroq; autē plu/rali,ideſt maſculini & fœminini,occul/tatur litera he:ut גּוֹלִים reuelantes,ſeu reuelatores, גּוֹלוֹת reuelatrices.Et ha/bet pepoal in omnibus iſtis holem,ſi/cut in perfectis.

4 In paul uertitur litera he in iod mobile per omnes perſonas,pun/ctuaturq; ut in perfectis. Exemplum. גָּלוּי reuelatus, גְּלוּיִים reuelati:&c.

Hic litera iod non eſt mobilis, quū non ſit conſonans,ſed eſt nudum uocale:in plurali uerò & fœminino,ſit mobilis litera.

Elias. 5

Infinitiuus ut plurimum habet he

in

in fine quiescens, præsertim si sit sine literis בבלם ut רָאֹה רָאִינוּ idest, Videndo uidimus: Geneseos uigesimosexto. עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לוֹ idest, Faciendo faciet ei: Prouerbiorum uigesimotertio. Quando uerò infinitiuus alteri uerbo non iungitur, habet scheua: ut רְאֹת פָּנֶיךָ idest, Videndo faciem tuam: Geneseos quadragesimooctauo. חִסְבַּלְתָּ עָשֹׂה idest, Stulte fecisti agendo: Geneseos trigesimo. Quando uero habet annexam unam ex literis בבלם uertitur he litera in uau quiescens, accedit́q; in fine litera tau. Exemplum, בְּגָלוֹת in reuelando, בִּגְלוֹת quum reuelaret: & cætera. quin & absque literis בבלם retinet nonnũquam hanc formam: ut גְּלוֹת הָאָרֶץ idest, Reuelare terram: Iudicũ decimoseptimo: & similia pauca.

Habet igitur iste infinitiuus triplicem

sem formam, purus, qui scilicet est sine literis bachlam, desinit in holem, manente litera he: & is habet sub pepoal uno modo camez, & alio modo scheua. Qui uero est cum literis bachlam, desinit in וֹת oth.

Elias. 6

Imperatiuus singularis habet in fine he quiescēs, præceditq; ipsum punctus zere: ut גְּלֵה reuela. In plurali masculini & singularis fœminini, absconditur he, ut גְּלִי גִּלּוּ In plurali uero fœminini uertitur he litera in iod quiescens, præceditq; ipsum sægol: ut עַל שָׁאוּל בְּכִיָּה ideſt, Super Saul flete: secundi Regum primo. uel absque litera iod, ut צְאֶנָה וּרְאֶנָה ideſt, Egredimini & uidete: Canticorum tertio. In futuro ponas literas אי֫תן super imperatiuum, & habebis propositū. Punctuātur autem hic ut in perfectis. Et nota,

quod

quod omnes iam memoratæ regulæ, quas præscripsimus tibi in hac coniugatione de cõuersione literæ he in iod uel in tau, & item de defectu eius, sunt intelligendę de omnibus uerbis huius ordinis, tam in kal quàm in alijs coniugationibus. Nam sunt communes omnibus septem istius ordinis cõiugationibus: punctuaturq; pepoal, & literæ superadditæ (ut sunt, litera mem in utroque participio, literæ bachlam in infinitiuo, literæ futuri אית) in singulis coniugationibus sicut in perfectis. Nec operæpretium esse puto, ut hic singula repetam: & alijs exemplis rem semel demonstratam, denuo inculcem. Pergamus ad cætera.

Sensus est, ut in kal he in secunda & prima persona præteriti mutatur in iod, & in infinitiuo in oth: sic in picl

& hi

& hiphil hæ mutationes accidunt ei: ut גָּלָה גִּלִּיתָ reuelasti, גָּלוֹת reuelare. Et in hiphil, הִגְלָה הִגְלִיתָ Et in infinitiuo, הַגְלוֹת Idem fit in hithpael.

Elias. 7

Sed hoc necesse est ut scias, multa esse futura in hoc ordine, quæ interdū ueniunt in kal cum defectu literæ he: ut אֶגְל reuelabo, יִגְל reuelabit, תִּגְל reuelabis, punctuanturq; cum hirec & sægol: sed & cum literis איהן inueniuntur habere zere: ut אַל תֵּתֵן idest Ne respicias: Numeri decimosexto. וַתֵּלֶךְ וַתֵּתַע idest, Et abiit atq; errauit: Geneseos decimosexto. Sic in passiuo, אִגָּל reuelabor, תִּגָּל reuelaberis, יִגָּל reuelabitur, cum hirec & camez. Et in piel, אֲגַל reuelabo, יְגַל reuelabit, תְּגַל reuelabis, cum scheua & pathah. In coniugatione uerò pual & hophal cum defectu literæ he non inueniūtur

hæc

hæc uerba. In hiphil, אֶגֶל faciam reuelare, יֶגֶל faciet reuelare, תְּגֶל facies reuelare: cum sex punctis. In hithpael אֶתְגַּל prodam me, יִתְגַּל prodet se, תִּתְגַּל prodes te.

8 Nota etiam, quod raro is defectus cõtingit, nisi quando uerbo adiunctum fuerit uau conuersiuũ. Exemplum in kal, וַיִּבֶן אֱלֹהִים ideſt, Et ædificauit deus: Geneseos undecimo. In passiuo, וַיֵּעָר אֱלֹהִים ideſt, Et obuiam factus deus: Numeri uigesimotertio. In piel, וַיְצַו אֱלֹהִים ideſt, Et præcepit deus: Geneseos undecimo. In hiphil, וַיַּפְ זָנָב ideſt, Et fecit respicere caudam: Iudicum decimoquarto. In hithpael, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלוֹ ideſt, Et discooperuit se in medio tabernaculi sui: Geneseos nono.

Hæc frequentissima sunt in libris

Hebræorum ſacris,ut ſcilicet accedente uau hippuch,à fine corruat tertia radicalis he,ut וַיִּבֶן pro וַיִּבְנֶה & ædificauit: וַיְצַו pro וַיְצַוֶּה & præcepit: וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit:& cætera.

Elias. 9

Aduerte quoq; & illud חֲנִסֶּה דָבָר אֵלֶיךָ תִּלְאֶה ideſt, Nunquid ſi tentauerimus loqui tecum moleſtus eris? & poſtea ſcribitur, תָּבֹא אֵלֶיךָ וַתִּלְאֶה ideſt, Veniet ad te & moleſtus eris: Iob quarto.Pauca autem inueniuntur abſque uau conuerſiuo: ut אַל־תֶּפֶן אֶל־ מִנְחָתָם ideſt,Ne reſpicias ad munus eorum: Numeri decimoſexto. וְסוֹד אַחֵר אַל־תְּגַל ideſt, Et ſecretũ alterius ne reueles:Prouerbiorũ uigeſimoquinto. יַעַשׂ יְהוָה עִמָּכֶם ideſt,Faciat Dominus uobiſcum:Ruth capite primo. & ſimilia.

10 Sic quoq; imperatiuus ſingu-

laris

laris uenit interdum cum defectu he ut in piel, צַו אֶת־בְּנֵי ideſt, Præcipe filiis: Leuitici ſexto. Item, גַּל עֵינַי id eſt, Reuela oculos meos: Pſalmo centeſimo decimonono. Et in hiphil, ut הַרֶב בַּבְּסֵנִי ideſt, Multiplica, laua me: Pſalmo quinquageſimoprimo. חֲדַל מִמֶּנִּי ideſt, Deſine à me: Deuteronomij nono. Et in hithpael, ut שְׁכַב עַל־ מִשָּׁתְךָ וְהִתְחַל ideſt, Iace ſuper lectum tuum & fac te infirmum: ſecundi Regum decimotertio. In kal uero & niphal non uenit imperatiuus unquam cum defectu literæ he.

11 Nota etiam, quod quatuor inueniuntur radices, quarum lamedpoal he nũquam quieſcit, ſed perfectorum more ſemper expreſſe ſcribitur in eis: & ſunt iſtæ, גָּבַהּ בָּמַהּ נָגַהּ תָּמַהּ Hinc etiam eſt, quod punctuantur cum camez & pathah ut uerba perfecta,

& non ut quieſcentia in he, quæ ſemper habent duplex camez: ut בָּנָה עָנָה עָשָׂה גָּלָה & his ſimilia. Punctuantur autem priora quatuor uerba cum pathah ſequẽte punctulo mappic, quod literã he ſemper ſtabilem demonſtrat & quæ nunquam reiiciatur. Nam à גָּבַהּ dices כִּי גָּבְהוּ בְנוֹת צִיּוֹן ideſt, Quoniã ſuperbierunt filiæ Sion: Iſaiæ tertio. וַיִּגְבַּהּ יְהוָה צְבָאוֹת ideſt, Et eleuatus eſt Dominus exercituũ: Iſaiæ quinto. cum mappic. Sic de iſto בָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי ideſt, Concupiuit ad te caro mea: Pſalmo ſexageſimotertio. poteris dicere, בָּמַהּ בָּמְהָה נַפְשִׁי & cætera. tametſi non inueniatur. Sic de נָגַהּ Iob decimooctauo. לֹא יִזְרַח שְׁבִיב אִשּׁוֹ id eſt, Non ſplẽdebit flamma ignis eius. ubi litera he habet punctum mappic. Item de תָּמַהּ habes Pſalmo quadrageſimooctauo. חָמָה רָאוּ כֵן תָּמָהוּ id

eſt

est, Ipsi uiderunt sic admirati sunt. אַל תִּתְמַהּ עַל תַּחְפֵּץ ideſt, Non mireris ſuper deſiderio illo: Eccleſiaſtici quinto. cum mappic. Porrò וַיִּתְמַהְמַהּ Geneſis decimonono. חִתְמַהְמַהוּ וּתְמַהוּ Iſaiæ uigeſimonono. & his ſimilia, habent pro radice uerbum מָחְמַהּ quod eſt ex quadratis, ideoq; non comprehenditur inter memorata quatuor uerba. Eſt proinde cõtrouerſia de iſto uerbo, וַתֶּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם ideſt, Et defecit terra Aegypti: Geneſeos quadrageſimoſeptimo. utrum ſit à radice לָאָה uel à לָהַה Et hinc dicitur בְּמִתְלַהְלֵהַּ ideſt, Sicut fatigans ſe: Prouerbiorum uigeſimoſexto capite. Verum, nihil ad nos de iſta concertatione.

Non enim eſt nobis negocium de re/ truſis.

FVNDAMENTVM VNDECI/
mum, in quo explicatur modus
punctuandi coniugationem
kal & niphal in ordine
duplicatorum.

Elias. 1

VOcamus duplicata uerba, ea quæ habẽt duas posteriores li/teras similes: ut est סָבַב circuiuit, שָׁלַל spoliauit, גָּזַז totondit: & alia his simi/lia. De reliquis uero speciebus dupli/catorum, iam diximus in Fundamen/to tertio, oratione prima, capite undeci mo. Iam uero notabis, quædam ex il/lis esse duplicata uerba, quæ interdum ueniunt iuxta morem ueri.orum per/fectorum: ut à סָבַב שָׁלַל גָּזַז dicimus סָבַבְתָּ שָׁלַלְתָּ גָּזַזְתָּ & similia. nec opus est ut illa declarem, quum perfecto/rum seruẽt normam. Sed ueniunt ple/runq; cum defectu unius literæ dupli/

ratæ

tatæ, & tunc altera dageſſatur ad re/ præſentandum defectum amiſſæ lite/ ræ: ut סַבּוֹתָ circuiſti, pro סַבַּבְתָּ & סַבּוֹתִי circuiui, pro סַבַּבְתִּי Et ſi quæras, quæ duplicatarum literarum deficiat: Reſpondeo, Cogimur dicere, literam ainpoal deficere, lamedpoal uero dageſſari. alioquin ſi contrarium fieret, non eſſet uirtus in dages ad re/ præſentãdum amiſſam literam, quum punctus dages non in præcedenti ſed ſequenti litera oſtendat defectũ. quod bene notabis & memoriæ commẽda/ bis, quum ſit notabiliſſima regula in Grammatica.

Officium dagos

Inueniuntur tamen quædam uo/ cabula, in quibus dages oſtendit defe/ ctum ſequentis & non præcedentis li/ teræ: ut eſt וַיָּשֹׁב & reduxit: & alia quæ dam, quorum Elias meminit in libro

compoſitionis ſeu irregularium uocabulorum.

Elias. 2

Per totum præteritum pepoal pathatur, quo diſcrimen ſit inter iſta uerba & inter quieſcentia in ain, in quibus pe camezatur: & præterea pe hic pathatur propter dages, quod uenit in reliquis præteriti perſonis poſt pathah: ut סַבּוֹתָ סַבּוֹתִי & cætera. In quibus exemplis, ſi ſamech camezaretur, non poſſet ſequi dages, quandoquidē dages non ſoleat uenire poſt camez uocem magnam.

5 Ob eandem rationem participiū præſens habet quoq; pathah: ut סַב סַבִּים & cætera. Etiam illa quæ iuxta magiſtros מסורת ſunt camezata: ut eſt תָּם וְיָשָׁר ideſt, Integer & rectus: Iob primo. à quo dicimus in plurali, וַיַּחֲרִיו יִהְיוּ תַּמִּים ideſt, Et pariter

ter erunt immaculati: Leuitici secundo. ubi dageſſatur. At hic צַדִּיק תְּמִים id est, Iustus, integer: Geneseos sexto. תמים scribitur cum camez, quia est singulare masculini, à quo dicimus in plurali תְּמִימִים iuxta formam חָסִיר חֲסִירִים Et nota, quod non est differentia inter præteritum & participium singulare masculini, nisi in modo significandi: ut תַּם חַבָּסָה ideſt, Consumpta est pecunia: Geneseos quadragesimoseptimo. quod est præteritū. Item וּבַר לִבָּב ideſt, Et mundum cor: Psalmo decimoquinto. quod est participiū formale. At in fœminino genere est differentia inter præteritum & participium, quia præteritū habet accentum in penultima: ut הַמִּשְׁגַּב וַיָּחָת ideſt, Confugium & formidauit: Ieremiæ quadragesimooctauo. Participium uero habet accentum in ultima: ut וְלָשׁוֹן רַבַּת

וְלָשׁוֹן רַכָּה ideſt, Et lingua tenera: Prouerbiorum uigeſimoquinto. Participium uero præteritum nunquam uenit niſi integrũ:ut וְאַתָּה שָׁרוּר ideſt,Et tu deuaſtatus:Ieremiæ ſecundo. Sic וְשַׁלַּח רְצוּצִים ideſt, Et dimitte oppreſſos: Iſaiæ quinquageſimooctauo. & cætera. Infinitiuus & imperatiuus habent holem,quatenus ſcilicet differentia ſit inter ipſos & inter præteritũ atq; participium præſens. Exemplum de infinitiuo, סוֹב אֶת־הָהָר הַזֶּה ideſt,Circumeundo montem iſtum:Deuteronomij ſecũdo. Item de imperatiuo, סוֹב רְמֵה לְךָ ideſt, Reuertere, ſimilis eſto tibi: Canticorum ſecundo. סֹבּוּ צִיּוֹן ideſt, Circuite Sion:Pſalmo quadrageſimooctauo. סֹבִּי עִיר ideſt,Circui ciuitatem:Iſaiæ uigeſimotertio. Vbi poſt holem uenit dages,tametſi non ſit conſuetudo eius ut ueniat poſt uocẽ magnã.

Venit

Venit autem hic post holem propter accentum millel, hoc est propter accentum in penultima syllaba positum: id quod tibi clarius explicabitur in tractatu nostro Cantici.

Quando post uoces magnas sequitur punctus dages, tunc accentus non ponitur in ultima, sed in penultima: ut לָמָּה ideſt, quare.

Elias. 4

Futurum habet sub literis איתן ca mez, haud secus quàm in ordine quiescentium in ain. Est tamen differentia inter hoc & illud futurũ. Nam in istis pe plerunq; habet holem: ut וְחַנּוֹתִי אֶת אֲשֶׁר אָחוֹן ideſt, Et miserebor cui misericors sum: Exodi trigesimosecundo capite. Sic in plurali, שׁוֹל תְּשׁוֹלוּ לָהּ ideſt, Dimittendo dimittetis ei: Ruth secũdo capite. יָרוּטוּ יוֹשְׁבִי סָלַע ideſt

ideſt, Laudabunt habitatores petræ: Iſaiæ quadrageſimoſecundo. Sic יָסֹבּוּ תְּסֻבֵּיבָה אֲלֻמּוֹתֵיכֶם ut תָּסֹבּוּ תָּסֹבִּי id eſt, Circũdabunt manipuli ueſtri: Geneſeos trigeſimoſeptimo. Quieſcentia uero in ain habent plerunq; ſchurec, ut ſuo loco ſcripſimus. Sunt etiam qui dicunt, literas אִיתָן habere dages poſt ſe, ut אֶתֹּם perficiam, יִתֹּם perficiet: & cætera. De quibus loquemur in coniugatione paſſiua, quæ mox ſequitur iſtam.

5 Coniugatio paſſiua habet in tribus tertijs perſonis præteriti literam nun camezatam, & pepoal pũctuatur uel cum zere uel cum pathah uel cum holem, una ſcilicet ex tribus formis, iuxta quas coniugatio kal in perfectorum ordine punctuari conſueuit, nempe בֶּעַל בֶּעֵל בֶּעוֹל de quibus ſuo loco ſuprà diximus. Exemplum de illis

quæ

quæ habēt pathah, נֶסַל זֹאת ideſt, Vi lefactum eſt hoc: quarti Regum ter/tio. וְנָסַב חַגְבּוֹל ideſt, Et circumdatus eſt terminus: Numeri trigeſimoquar/to. וְחַם חַשְׁמֶשׁ וְנָמַס ideſt, Et inca/luit ſol & diſſolutum eſt: Exodi deci/moſexto. ubi נמס habet duplex ca/mez, idq; propter pauſam. Proinde reliquæ perſonæ dageſſantur, ut נָסַבּוּ עַל־חַבַּיִת ideſt, Circumdati ſunt ſu/per domum: Geneſeos decimonono. נְסַבּוּתָם נְסַבּוּנוּ & cætera. Exemplum de his quæ habent zere, נָמֵס בְּתוֹךְ מֵעַי ideſt, Diſſolutum eſt in medio ui ſcerum meorum: Pſalmo uigeſimoſe/cundo. נָסַבָּה אֵלַי ideſt, Conuerſa eſt ad me: Ezechielis uigeſimoſexto. Quę uero habent formam holem, ea dun/taxat in plurali inueniuntur: ut וְנָגֹלּוּ כַּסֵּפֶר ideſt, Et conuoluentur ſeu plica buntur ſicut liber: Iſaiæ trigeſimoquar

to

to. נָגוֹז וְעָבַר ideſt, Tondétur & pertranſibit: Nahum primo. Poſſumus quoq; in ſingulari dicere נָגוֹז נָגוֹל iuxta formam נָמוּךְ ideſt, Oppreſſus eſt. cuius radix in ſermonibus Magiſtrorum noſtrorũ hæc eſſe deprehenditur, מָכַךְ Hinc eſt illud Pſalmo centeſimoſexto, וַיִּמֹּכוּ בַּעֲוֹנָם ideſt, Et humiliati ſunt ob iniquitatẽ ſuam. Cæterũ omnes tres formæ in reliquis perſonis præteriti ueniũt iuxta unum modum, ut נְסַבּוֹתָ circundatus es, נְסַלּוֹתָ uilipenſus es, נְגַלּוֹתָ conuolutus es: in quibus omnibus, ainpoal dageſſatur ad indicãdam literam duplicatam. Inueniũtur tamen pauca quæ leuia ſunt, hoc eſt, quæ carent puncto dages: ut, נָבְקָה רוּחַ מִצְרַיִם ideſt, Euacuatus eſt ſpiritus Aegypti: Iſaiæ decimonono. וְרָחֲבָה וְנָסְבָה ideſt, Et dilatabitur atq; circundabitur: Zachariæ decimoquar-

to

to. בָּזְטָה נַפְשִׁי בְּחַיַּי ideſt, Attædiata eſt anima mea in uita mea: Iob quartodecimo. quæ regulariter ſic ſcribi debuerant נָבְאָה נָסְבָּה נָזְטָה & cætera.

6 Participium præſens ſingulare per totum habet camez: ut, עִם נָבָר תִּתַּבָּר ideſt, Cum purificato purificabis te: ſecundi Regum uigeſimoſecundo. Et cum zere: ut, לֵב נָמֵס ideſt, Cor liquefactum: Nahum ſecundo. Item נָזֶל מְחִיוֹתֵךְ לִי עָבֵר ideſt, Vilipenſus es ut non poſſis eſſe mihi ſeruus: Iſaiæ quadrageſimonono. Reliquæ uero duæ formæ habent dages: ut, אֲנַחְנוּ נְמַסִּים ideſt, Nos liquefacti ſumus: Ezechielis trigeſimotertio. Sic quoq; debuerat dici נְמַסִּים cum punctulo dages: & cætera. Infinitiuus uenit cum puncto holem per modum quieſcentium in ain: ut, חָבוֹק תִּבּוֹק ideſt, Diſſipando diſſipabitur: Iſaiæ

uigeſi

trigesimoquarto. uel cum zere, ut חֻמַּס יִמַּס ideſt, Diſſoluendo diſſoluetur: ſecundi Regum decimoſexto. Sic imperatiuus habet uel holem uel zere iuxta formam infinitiui. Poterit quoq; habere pathah ſicut & futurum, ut indicabimus. Nam ſolet imperatiuus imitari formam futuri, quemadmodum id iam ſemel aut bis annotauimus. Aliæ uero perſonæ imperatiui dageſſant ainpoal, ut חִבְּקוּ חִבְּקִי & cætera: uel חִמְּסוּ חִמְּסִי & cætera. Futurum tenet formam quieſcentium in ain: ut, אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַת ideſt, Deuaſtabo & abſorbebo: Iſaiæ quadrageſimoſecũdo. יְהוֹם פִּרְיוֹ ideſt, Conſummabitur fructus eius: Ezechielis quadrageſimoſeptimo. וַיֵּרֹם אַהֲרוֹן ideſt, Et tacuit Aharon: Leuitici decimo. Et nota, quod haud parua controuerſia eſt inter Grammaticos de iſtis dageſſatis,

nam

tiam quidam uolunt ea esse de coniu-
gatione kal : id quod hinc probant,
וַאֲבוּת אוֹתוֹ טָחוֹן ideſt,Et comminui
eum commolendo:Deuteronomij no
no.ubi absq; dubio אבות est de con
iugatione kal,id quod ex sequenti pro
nomine אותו aduerti potest.Alij ue-
ro dicunt,ea uerba esse de coniugatio-
ne niphal, sumentes argumentum ex
puncto dages,quòd literam passiuam
nun repræsentat. Nos uero dicimus,
quædam eorũ esse de kal,& quædam
de niphal seu passiua uoce,cognoscíq;
poterunt ex ipsa significatione & teno
re sententiæ. Nec est nobis hic diutius
immorandum. Id tamen certò scias,
quod futurũ huius coniugationis sem
per terminari debet in pathah:ut, לֹא
יִמַּר ideſt,Non mensurabitur:Hoseæ
secundo. יִדַּל כְּבוֹד יַעֲקֹב ideſt, Atte-
nuabitur gloria Iacob:Isaiæ decimose-

ptimo.Et quando ainpoal habet punctum,& si sequitur uau schurec, tunc dagessabitur: ut, יִתַּמּוּ חַטָּאִים ideſt, Consummabũtur peccatores:Psalmo centesimooctauo.Sic יְשֻׁסּוּ הַבָּתִּים id est, Diripientur domus : Zachariæ decimoquarto.Quando uerò pepoal est una ex gutturalibus,habent literæ אוֹתָן zere: ut וְאַל־תֵּחַת ideſt,Et non pauebis:Deuteronomij primo. וְיָחֵתּוּ הֵמָּה וְאַל־אֶחַתָּה אֲנִי ideſt, Et pauebunt ipsi & non pauebo ego:Ieremiæ decimo.Et aliquãdo seruatur hæc ipsa forma in alijs quàm gutturalibus literis:ut וָאֵסַל בְּעֵינֶיהָ ideſt,Et uilis facta sum in oculis eius: Genesios decimosexto. וַתֵּעַ בַּת יָרֵךְ ideſt,Et amotus est neruus fœmoris:Geneseos trigesimosecundo . Inueniuntur etiam quædam sine puncto dages,ut יִרְמוּ בָּאֶבֶן ideſt,Similes erunt lapidi:Exodi decimo

moquinto. וַיִּתְּמוּ יְמֵי בְכִי ideſt, Et finiti ſunt dies luctus: Deuteronomij trigeſimotertio. Quæ regulariter hoc pacto ſcribi debuerant, יִתַּמּוּ וַיִּתַּמּוּ Sunt tamen qui dicunt, ea eſſe ex kal, de hac ſcilicet forma וַיִּרֹם וַתִּתֹּם De quibus ſuprà quoq; abunde ſcripſimus in ſigno tertio.

FVNDAMENTVM DVODECIMVM, in quo declarantur aliæ coniugationes uerborũ duplicatorum.

Elias. I

CONiugatio piel in hoc ordine uenit plerunque more uerborum perfectorum, ut קִלַּל קִלַּלְתָּ uilipendit, uilipendiſti: & cætera. Sic הִלַּל הִלַּלְתָּ laudauit, laudaſti: & cætera. & de his non opus eſt ut aliquid hic dicamus. Sed hic idem ordo inſequitur interdum normam piel uerborum quie-

ſcentium in ain, nam duplicatur loco dages lamedpoal: de quo iam ſuprà ſcripſimus Fundamẽto octauo huius orationis: dicimuſq; à רֹמְמוּ Pſalmo nonageſimonono. רֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ideſt, Exaltate Dominum deum noſtrum. ſic אֲרוֹמִם יְרוֹמֵם exaltabo, exaltabit: ſicut in quieſcentibus in ain, à בּוֹן dicimus בּוֹנֵן בּוֹנְנוּ & cætera.

Fieri etiam poteſt, ut רוֹמֵם hic ſit piel de quarto ordine: nam inuenitur רָם & רָמַם in eadem ſignificatione: tametſi poſterius rarius occurrat.

Elias. 2

Ratio autem iſtius conformitatis eſt hæc. Quum uerba duplicata habeant duas poſteriores literas ſimiles, haud facile potuerunt maiores noſtri pro coniugatione piel mediam radicalem dageſſare: quum ex illa dageſſatione

tione,una litera in eadem radice quodammodo triplicaretur, Nam ipsa radix in hoc ordine duplicat secundam literam: & præterea si media dagessaretur,illa quoq; ratione dages ualeret duplicem literam, & ita eadem litera continuò triplicaretur. Hinc igitur est, quod interdum reiecto dages ponitur pro eo litera uau quiescens:& per hoc soluitur dubium de multis uerbis, utrum sint de quiescentibus in ain,aut ex duplicatis.

Soluitur quidem dubium,sed non tollitur ambiguitas, quæ nascitur ex conformitate huius & quarti ordinis: nam si à שִׁמַּם formes piel שׁוֹמֵם omnino habebit formam piel quarti ordinis: sic enim à שָׁם fit שׁוֹמֵם id est,erexit. Opus est igitur in hac conformitate,radicum cognitione.

Porrò participium præsens & præteritum, non ueniunt unquam nisi integra: ut מְסַבֵּב מְסַבְּבִים circumdans, circumdantes: מְהֻלָּל מְהֻלָּלִים laudatus, laudati: & cætera. Vnde omnia quæ inueneris in forma מְפוּעָל participij præsentis, aut in forma מְפוּעָל participij præteriti, ut est apud Isaiam uigesimooctauo, מְשֹׁבֵב נְתִיבוֹת ideſt Conuertens semitas. & מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ ideſt, Augurans & incantans: Deuteronomij decimooctauo. וְהוּא מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ ideſt, Et ipse uulneratus propter peccata nostra: Isaiæ quinquagesimotertio. מְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה ideſt, Eleuatus super omnem benedictionē: Nehemiæ nono. Hæc inquam omnia sunt ex quiescentibus in ain, & non ex duplicatis. Et hæc est opinio Rabbi Aben Ezræ in libro Elegantiarum.

Sunt

Sunt tamen qui ab illo dissentiunt. Inuenitur enim מְחוֹנֵן עֲנָוִים ideſt, Miſerator manſuetorũ: in Prouerbijs. quod eſt ex duplicatis. Rabbi Dauid Kimhi adducit quoq; multa huiuſmodi uerba, quæ quieſcunt in ain, & duplicant ainpoal: idq; in libro Radicũ ſuarum.

Proinde hithpael uenit plerunque cum integra radice, ut הִתְחַבֵּל orauit, הִתְחַנֵּן miſertus eſt: & ſimilia. Venit etiam hæc coniugatio interdum in forma quieſcentium in ain, ut à מָרַר ue/nit וַיִּתְמוֹרֵר עַל הַיֶּלֶד ideſt, Et menſurauit ſe ſuper puerum: tertij Regũ decimoſeptimo. Et à גָּלַל dicitur מִתְגּוֹלֵל בְּדָם ideſt, Volutans ſe in ſanguine: ſecundi Regum uigeſimo. & ſimilia.

4 Coniugatio hiphil habet in præterito duplicẽ modũ: & in utroq; habet litera he, zere. In primo quoq; modo habet pepoal, zere: ut וְהִסֵּב לֵב

ideſt,Et conuertit cor:Ezræ ſexto. הֵחֵל
הַמַּגֵּפָה ideſt,Incœpit plaga:Numeri de
cimoſeptimo. חֵעֵו אִישׁ ideſt, Impu/
denter egit uir: Prouerbiorũ decimo.
Alter modus habet ſub pepoal pun/
ctum pathah,ut חֵמַר שַׁדַּי לִי מְאֹד id
eſt, Amaram me fecit omnipotẽs ual/
de:Ruth primo. Sic quoqꝫ utraqꝫ ter/
tia perſona uenit iuxta hos duos mo/
dos. Exemplum cum zere, חֵסֵבוּ אֵלַי
אֶת־אֲרוֹן ideſt,Reduxerunt ad me ar/
cam: primi Regum ſexto. וְחֵמַשְׁאַת
חֵחֵלָה ideſt, Et eleuatio flammæ cœ/
pit:Iudicũ uigeſimo. Exemplum cum
pathah, חֵמַשׁוּ liquefecerunt, חֵמַשָּׂה
liquefecit.Reliquæ uero perſonæ præ/
teriti omnes,inſequuntur normã quie
ſcentium in ain,niſi quod huius ordi/
nis uerba dageſſantur:ut, חֵסִבּוֹתָ־אֶת־
לִבָּם ideſt,Cõuertiſti cor eorum:tertij
Regum decimooctauo. וְחֵזִבּוֹתִי בְּבוֹר
בְּפִי

בַּבַּי ideſt, Purificaui in mundicia manus meas: Iob nono. Quieſcentia uero in ain raphantur, ſeu carent punctulo dages: ut חֲשִׁיבוֹתָ חֲשִׁיבוֹתִי reduxiſti, reduxi: & cætera.

5 Participium præſens habet mem cum zere, ut quieſcentia in ain. Eſt tamen diſcrimẽ aliquod inter hæc & illa uerba: quoniam quieſcentia in ain habent hirec ſub pe, ut מֵקִים erigens, מֵשִׁיב reducens. Illa uero habent zere, ut מֵסֵב בֵּלַי ideſt, Reducens uaſa: Ieremiæ uigeſimoprimo. מֵחֵל לְהָרֵעַ ideſt, Incipiens malignari: Ieremiæ uigeſimoquinto. Porrò reliquæ perſonæ habẽt dages, ut מְסִבִּים reducentes, מְסִבָּה reducens. Quieſcentia autem in ain habent raphe ſeu carent dages, ut מְשִׁיבָה מְשִׁיבִים reducens, reducentes. Paul habet mem cum ſchurec, ut ſemper ſolitus eſt habere

bere. Exemplum, מוּסָב reductus, ſeu gyratus. & in alijs perſonis habet dages, ut מְסַבָּה מְסַבִּים Numeri trigeſimo ſecundo מְסַבּוֹת שֵׁם ideſt, Conuerſas nomine. Quieſcētia uero in aiin carent dages: ut, מוּשָׁבִים reducti, מוּשָׁבָה reducta: & cætera.

6 Infinitiuus habet literam he camezatā ſequente zere, ut חֲמַק בְּשָׂרוֹ defluēdo carnem illius. Zachariæ decimoquarto. Venit quoq; cum literis בבלם in illa forma: hoc eſt, cum zere: ut לְהָחֵל ad incipiendum, לְחָרֵק ad attenuandum. Verum hic, בְּחֹת לְחָרֵק ideſt, Contriuit ad attenuādum: ſecundi Paralipomenon trigeſimo ſecundo. eſt infinitiuus de cōiugatione niphal, iuxta mentem Rabbi Iacob filij Eleazari. At rabbi Dauid Kimhi putat eſſe de hac coniugatione, ut ſit idem quod לְהָחֵרֵק habente pepoal pūctum zere, licet

licet quieſcẽtia in ain hãc formam non habeant, ſed cum hirec punctuãtur, ut לְחַסִים ad erigendum, לְהַשִׁיב ad reducendum. Sic imperatiuus quoq; habet zere, ut חֲחֵל רֵשׁ ideſt, Incipe hæreditare: Deuteronomij ſecundo. Reliquæ uero perſonæ habent dages: ut, חֲסֻבוּ reducite. עֵינַיִךְ חֲסֻבִי ideſt, Reduc oculos tuos: Canticorum ſexto. & חֲסֻבֶנָּה reducite. & hæc omnia habent accentum in penultima, alioquin non poſſet ſequi dages.

7 Futurũ habet ſub literis אֵיתָן camez, non ſecus quàm in ordine quieſcentium in ain. Diſtinguuntur tamen illa ab iſtis: quia hæc habent in fine zere, ut אָחֵל גְּרֻלֶךָ ideſt, Incipiã magnificare te: Deuteronomij undecimo. יָקֵל יָדוֹ ideſt, Leuis erit manus eius: primi Regum ſexto. Quieſcentia uero in ain habent hirec: ut אָקִים erigam, יָקִים eriget

eriget. Et quando habent uau conuer/ siuum, mutãt punctum zere in sægol: ut, וַיִּגֶל אֶת־הָאֶבֶן ideſt, Et uoluit lapi dem: Geneſeos uigeſimonono. וַיָּדֶק לְעָפָר ideſt, Et contudit in puluerem: quarti Regũ uigeſimotertio. Et in hoc non differunt à quieſcentibus in ain, quemadmodum ſuo loco ſcripſimus.

8 Inuenitur quoq; alia forma, in qua literæ איתן habent pathah ſequente dages: ut וַיֵּסֶב אֱלֹהִים ideſt, Et reduxit deus: Exodi decimotertio. כִּי־תַהֵם רְכָבֶיךָ ideſt, Quia perficies uias tuas: Iob trigeſimoquinto. Inueni tur etiam וַיֵּסֵבּוּ פְּנֵיהֶם ideſt, Et uerterunt facies ſuas: Iudicum decimooctauo. וַיֵּסֵבּוּ אֶת־אֲרוֹן ideſt, Et reduxerunt arcam: primi Regum quinto. ubi literæ ſamech & beth habẽt punctum dages præter morem ſuum, quum nó ſit conſuetudo ut ueniant duæ dageſ/

ſatæ

ſatæ literæ ad deuorandum unam literam: unde regulariter ſic dici debuerat וַיִּסְבּוּ Porrò fœmininum plurale habet ſcheua: ut, וַתְּחִלֶּנָה שִׁבַּע שְׁנֵי id eſt, Et cœperunt ſeptem anni: Geneſeos quadrageſimoſecundo capite. & cætera illi ſimilia.

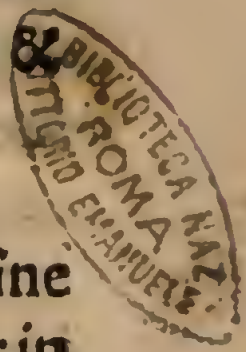

Frequens eſt in Hebraiſmo, ut ſine ulla neceſſitate uox magna mutetur in uocem paruam atq; dages: quod potiſſimum fieri ſolet in his duabus radicibus סית & התל Habes & hic exemplum commodum.

Elias. 9

Coniugatio hophal habet in præterito literam he punctuatã cum ſchurec, ut הוֹסַב reductus eſt: de quibus iam mentionem fecimus in ain. Aliæ uero perſonæ à tertia ſingularis maſculini, habent dages: ut הוֹסַבוֹתָ reductus

ctus es, חוסַבוֹתִי reductus sum: & cæ tera. Quiescentia autem in ain non ha/ bent punctum dages: ut חוּשַׁבְתָּ id/ est, conuersus es, חוּשַׁבְתִּי conuersus sum: & cætera. Futurum formatur duplici modo. In uno modo, hæ qua/ tuor literæ אֵיתָן habent uau schurec: ut לֶחֶם יוּרַשׁ idest, Panis comminue tur: Isaiæ uigesimooctauo. יוּחַן רָשָׁע idest, Misericordia fiet impio: Isaiæ ui/ gesimosexto. Attamen frequentius ha bent tria puncta sequente punctulo dages: ut, יִבַּח שַׁעַר idest, Contere/ tur porta: Isaiæ uigesimoquarto capi/ te. & לָעֶרֶב יִבַּתוּ idest, Ad uesperam succidentur: Iob capite quarto. Con/ iugationem hithpael iam summarie perstrinximus in coniugatione piel, ideo minime est opus ut denuo illam repetam. Veniamus igitur ad cætera, quæ erunt de compositis.

Funda

FVNDAMENTVM DECIMVM

tertium, in quo declarantur aliquæ regulæ uerborum quæ sunt de ordine compositorum.

Elias. 1

SCripsimus iam à principio orationis primæ, fundamenta ordinum esse sex, quæ hucusque explicuimus. Nunc explanabimus & alios ordines qui cõponuntur ex memoratis sex ordinibus, tametsi non sit opus ut tempus teram in illis, quum quisque illorum obseruet formam duplicis ordinis unde cõponitur. Exemplum: hæc radix נָטָה inclinauit, ut componitur ex defectiuis in pe nun, & ex quiescentibus in lamed he: ita ratione nun seruat formam huius uerbi נָגַשׁ appropinquauit, & ratiõe he insequitur normam uerbi גָּלָה hoc est, ubicũq; solet

defi

deficere litera nun in uerbo נָגַשׁ uel ubi ſolet quieſcere litera he in uerbo גָּלָה ibi quoquè deficit litera nun,& quieſcit he litera in uerbo נָטָה Excipitur imperatiuus: nam ubi à uerbo נָגַשׁ dicis גְּשׁ appropinqua, גְּשׁוּ appropinquate,nun reiecto,non poteris dicere à נָטָה in imperatiuo טֵה טוּ ſed נְטֵה inclina, נְטוּ inclinate.Pariformiter à uerbo גָּלָה formatur imperatiuus in coniugatione piel גַּל reuela, צַו impera, cum defectu literæ he:ſed non poterimus ſic dicere,à נָטָה in imperatiuo נַט inclina.

2 Porrò ordo quieſcentium in extremitatibus habet treis ſpecies. Prima habet uerba, quorum pepoal eſt aleph,& lamedpoal he: ut אָבָה uoluit, אָבָה coxit:in quibus uerbis,litera aleph ſeruat normam quieſcentium in pe aleph:he uero inſequitur formā

quie

quieſcentiū in lamed he. Secunda ſpecies complectitur uerba, quorum pepoal eſt iod, & lamedpoal aleph: ut, יָרֵא timuit, יָרֵאתָ timuiſti: & cætera. deſinit autem hæc ſpecies in zere, iuxta formam פָּעַל Porrò in tertia ſpecie ſunt uerba, quorum pepoal eſt iod & lamedpoal he: ut יָרָה iecit, יָרִיתָ ieciſti: & cætera. ubi iod in utraq; ſpecie ſequitur formam quieſcētium in pe iod, more uerbi יָשַׁב ideſt, ſedit: litera uerò aleph imitatur formam quieſcētium in lamed aleph, iuxta formam uerbi קָרָא clamauit. Sic litera he tenet formam quieſcētium in lamed he: hoc eſt, imitatur formam uerbi גָּלָה reuelauit: exceptis infinitiuo & imperatiuo, qui integri ueniūt, literam pepoal retinentes: ut in infinitiuo, à יָרֵא timuit, dices יְרֹא uel יְרֵא time: & cum literis בְּכֻלָּם primi Regum decimoo,

i ctauo

ctauo. לִרְוֹא מִפְּנֵי דָוִד idest, Ad timendum à facie Dauid. In imperatiuo, יְרָא אֶת־יְהוָה idest, Time Dominum: Prouerbiorum uigesimoquarto. יְרְאוּ מֵיהוָה idest, Timete à domino: Psalmo trigesimotertio. אַךְ יְרְאוּ אֶת־יְהוָה קְרוֹשָׁיו idest, Attamen timete Dominum sancti eius: Psalmo trigesimoquarto. ubi aleph quiescit (nam uox schurec hæret ad literam res) quo discrimen sit inter istam uocem & inter uerbum רָאָה uidit: de quo dicitur, כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי idest, Quoniã non uidebit me homo & uiuet: Exodi trigesimosecundo. Sic à יָרָה dicitur, יָרֹה יִיֶּרֶת idest, Sagittando sagittabitur, seu Lapidando lapidabitur: Exodi decimonono. Et cum literis בַּכְּלָם Psalmo undecimo. לִירוֹת בֶּמוֹ אוֹפֶל idest, Ad sagittandum, seu iaciendum in eos obscuritatem.

Seb.

In memoratis tribus ſpeciebus non inueniuntur multa uerba. Prima non habet ultra tria aut quatuor. Secunda habet tãtum unum, ſcilicet יָרֵא Quarta quoq; non inuenitur habere ultra quatuor.

Elias. 3

Regula. Omnes ſpecies ordinum compoſitorũ quos hactenus commemorauimus, nunquã ueniunt cum defectu pe, etiam in infinitiuo & in imperatiuo: exceptis his duabus radicibus, יָצָא egreſſus eſt, נָשָׂא tulit ſeu leuauit, quæ ueniũt cum defectu pe. Exemplum de primo, צֵאת exire, בְּצֵאת in exeundo, & cætera. In imperatiuo, צֵא egredere, צְאוּ exite: & cætera. Sic de altero dicitur שְׂאֵת ideſt, tollendo ſeu leuando: בְּשְׂאֵת in tollendo, ſeu dum tolleret: & cætera. In impera-

tiuo, שְׂא tolle, שְׂאוּ tollite: & cæte/ra. Futura in his uerbis ſic formantur: à יָרֵא timuit, dicitur אִירָא timebo, יִירָא timebit: & cætera. Et à יָצָא exi/uit, אֵצֵא egrediar, יֵצֵא egredietur: & cætera. Item à יָרָה iecit, אִירֶה iaciã, יִירֶה iaciet: & cætera. Et cum defectu li teræ he, אִיר iaciam, יִיר iaciet: & cæ tera. iuxta formam וַיֵּיטֶב בְּגַרְלוֹ ideſt, Et pulchrefactus eſt in magnificentia ſua: Ezechielis trigeſimoprimo.

Coniuga/tio uerbi נָתַן

4 Porrò ordo deficientium in extremitatibus non inuenitur, niſi in radice נָתַן dedit, quæ in præterito de/fectum patitur poſterioris nun: ut נָתַתָּ dediſti, dedi: in imperatiuo uerò & futuro deficit nun primum, ut תֵּן da, אֶתֵּן dabo, יִתֵּן dabit: & cætera. Proinde in infinitiuo nonnunquã de/ficit utraq; extremitas: ut אָחֵל תֵּת id/eſt, Incipiam dare: Deuteronomij ſe/cundo

cundo. בְּתֵת יְהוָה ideſt, In dando do minum, ſiue Quum daret Dominus: Numeri uigeſimoſecundo. Quod qui dem ſic ſcribi debuerat בְּתֵנָה iuxta hanc formam בְּגֶשֶׁת ideſt. in appro/ pinquando. Inuenitur quoq; præteri/ tum eiuſdem uerbi deficere in utraque extremitate, nempe in dictione וְאוֹיְבַי תַּתָּה לִי ideſt, Et inimicos meos dedi/ ſti mihi: ſecundi Regum uigeſimoſe/ cundo capite.

5 Ordo autem quadratorum uerborum, hoc eſt, quæ quatuor con/ ſtant radicalibus literis: ut eſt וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק ideſt, Et oblectabit ſe infans: Iſaiæ undecimo. componitur ex quie/ ſcentibus in lamed & ex duplicatis, ca/ ditq; he lamed poal, & duplicatur pe & ain. Sic quoq; inuenitur, תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי ideſt, Lege tua oblectaui me: Pſalmo cẽteſimodecimonono. Vtrũq; *Verba quadrata*

exemplum est de coniugatione piel. In coniugatione uerò pual, עַל בִּרְכַּיִם תְּשֻׁעָשָׁעוּ ideſt, ſuper genua oblectabimini: Iſaię ſexageſimo ſexto. Et in hith pael, בְּחֻקֹּתֶיךָ אֶשְׁתַּעֲשַׁע ideſt, In præceptis tuis oblectabo me: Pſalmo centeſimo decimonono. Inueniũtur etiam duæ radices quatuor diſtinctarum radicalium literarum: hoc eſt, in quibus nulla litera duplicatur: hæ autem ſunt, בִּרְסֵם & בִּרְבֵּל Exemplum, וּבַרְסְמָתָה חֲזִיר מִיַּעַר ideſt, Demolietur eam aper de ſilua: Pſalmo octuageſimo. & וְדָוִד מְבֻרְבָּל ideſt, Et Dauid indutus: primi Paralipomenon capite decimoquinto.

6 Inueniuntur etiam multa de ordine duplicatorum, quæ in hac forma ueniunt: duplicaturq; in eis pepoal poſt lamedpoal: ut à גָּלַל dicitur וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן חַסְלָעִים ideſt, Et uoluam te de

te de petris: Ieremiæ uigesimoprimo. Sic à סָלַל Ecclesiastici decimo, וְהוּא לֹא פָנִים סִלְסָל ideſt,Et ipsum non leue fecit,seu limauit facies.Et item à uerbo סָלַל habes Prouerbiorum quarto, סַלְסְלֶיהָ וּתְרוֹמְמֶךָּ ideſt,Exaltaeam,& eleuabit te: Prouerbiorũ quarto.& alia his similia. Omnia autem huiusmodi uerba non inueniuntur,nisi in coniugatione piel. Exemplum de quiescentibus in ain, חִבֵּרְ יְהוָה מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלַח גָּבֶר ideſt,Ecce Dominus mutabit,seu transferet te translatione uiri: Isaiæ uigesimosecundo.cuius prima radix est טִיל Hinc est illud וַיְטִילוּ אֶת־הַכֵּלִים ideſt,Et proiecerunt uasa: Ionæ primo. Hinc quoq; nascitur illa coniugatio,quam grãmatici uocant quadratam,nempe quæ duplicat lamedpoal,ut à שׁוּב fit מְשׁוֹבֵב conuertens, & à קוּם surrexit, מְקוֹמֵם

erigens. Verum, iam probauimus ea uerba esse de cõiugatione piel, nec diu tius hic sistendum censemus.

7 Verbum quinq; literarum essentialium non inuenitur, nisi unum: nempe חֻמַּרְמְרוּ מֵעַי ut id est, Turbata sunt uiscera mea: Threno rum secũdo. Et in pausa, פְּנַי חֻמַּרְמָרוּ ideſt, Facies meæ conturbatæ sunt, seu fletu sordidæ factæ sunt: Iob decimo sexto. Duplicatur autem in hoc uerbo ain & lamed post tres radicales literas. Nam radix eius est, חֻמַּר ideſt, luto sum, sordidum seu turbatũ fuit. Hæc uerò לִבִּי סְחַרְחַר ideſt, Cor meũ fluctuat, seu instabile uagatur: Psalmo trigesimooctauo. Item חֻפַּכְפַּךְ דֶּרֶךְ ideſt, Peruersa est uia: Prouerbiorum decimoquinto. sunt nomina adiectiua sicut & illa, יְרַקְרַק flauus, אַרְמְרַם ru fus: Leuitici decimotertio.

Inue

8 Inuenitur quoq; uerbum unum ex quieſcētibus in lamed he, conſtans quinque radicalibus literibus: nempe, יָפְיָפִיתָ מִבְּנֵי אָדָם ideſt, Pulchrior factus es præ filiis hominum: Pſalmo quadrageſimoquinto, cuius radix eſt יָפָה duplicāturq; in ea pe & ain, & eſt de coniugatione kal: ſed חֻמְרַמֵּר eſt de coniugatione pual: tametſi nihil referret, ſi ipſum coniugaremus iuxta parentis ſui formam, hoc eſt, in piel: dicēdo, חִמְרְמַר חִמְרַמֵּרְתָּ Sic enim aiunt Grammatici, quod omnis radix quæ in parente ſeu actiua uoce inuenitur coniugari, poteſt quoq; & in paſſiua uoce inflecti: & econuerſo, ut יַסַּח נָא מְעַט מַיִם ideſt, Accipiatur queſo pauxillum aquæ: Geneſeos decimooctauo. וְכִי יִתַּן מַיִם עַל זֶרַע ideſt, Et quoniam dabitur aqua ſuper ſemen: Leuitici undecimo. quæ ambo ſunt de coniugatione

iugatione hophal: ergo poterimus ea quoq; cõiugare iuxta normam parentis sui, ideſt hiphil, & dicere הֵלִיתַ tulit, הִנְתִּין contulit.

9 In hunc itaq; modum si inueneris uerbũ unum in aliqua certa coniugatione, poteris ipsum consequenter inflectere per totam illam coniugationem: ut à חִשְׂמַחְתָּ בַּל אוֹיְבָיו ideſt, Lætificaſti omnes inimicos eius: Psalmo octuagesimonono, poteris in hiphil formare participium præsens, uidelicet מַשְׂמִיחַ lætificans: & participium præteritum, מוּשְׂמָח lætificatus: & infiniti uum atq; imperatiuum הַשְׂמַח lætificare, uel הַשְׂמִיחַ exhilara & exhilarare: & futurũ, אַשְׂמִיחַ lætificabo, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ חוֹנֵנוּ יַשְׂמִיחַ עַל־יַד עַבְדּוֹ מַשִׂיחַ אָמֵן ideſt, Dominus deus noſter lætificet nos per manum serui sui Maſchiæ, Amen.

Ora

ORATIO TERTIA

DECLARAT Oratio tertia uarias formas & מִשְׁקָלִים ideſt Ponderationes Nomi/num perfectorum: diuiditurq; inſtar priorum orationum, in tredecim Fun/damenta.

PONderationes Nominum uocan/tur uariæ formæ nominum, ubi quæ eiuſdem ſunt formæ & eorũdem punctorum, ſeruant communem nor/mam in ſui inflexione: ut ſicut à מֶלֶךְ fit מְלָכִים Sic חֶבֶן חֶבֶל צֶרֶק & ſi/milia, eandem ſeruant formam, quum de ſingulari in pluralem numerũ mu/tãtur. Sed Elias ipſe iam declarat hanc ponderationem.

Fun

FVNDAMENTVM PRIMVM, in quo explicatur quid significetur per dictionem מִשְׁקָל & quomodo nomina soleant ponderari.

Elias. 1

SCRIPSIMVS iam in oratione prima fundamento tertio, quòd radicem unamquanque consueuerint grammatici ponderare iuxta pondus seu formam huius dictionis פעל Quemadmodum aũt agunt in uerbis, sic quoq; faciunt in Nominibus. Exemplum. Hoc nomen אֶרֶץ terra, ponderãt seu exigunt iuxta formam פֶּעֶל Et חָכָם ideſt sapiens, ponderatur iuxta formã פֶּעֶל Similiter ea nomina quæ habent à fronte uel à calce additionem literæ habent similem ponderationem: ut,

משמר

מִשְׁמָר ideſt cuſtodia, exigitur ad formam מִפְעָל & זִכָּרוֹן ideſt memoria, ad formam פִּעֲלוֹן Sic תִּפְאֶרֶת ponderatur per תִּפְעֶלֶת & cætera.

Summa huius capitis eſt, quod à radice פעל fiunt diuerſæ Nominum formæ per uaria pũcta & per adiectionem literarum à fronte & calce, item per ſubtractionẽ primæ aut tertiæ radicalis literæ: ut פָּעַל פָּעֵל פָּעִיל פּוֹעֵל תִּפְעֶלֶת תִּפְעָלָה & aliæ multæ id genus formæ, ad quas reducuntur omnia nomina quæ ſub diuerſis iſtis inueniuntur formis.

Elias. z

Idem ſentiendum de nominibus quæ deriuantur ab ordinibus defectiuorum & quieſcẽtium. Nam & illa exiguntur ad formã dictionis פעל hoc eſt (ut me intelligas) quãdo deficit aut quieſcit

quieſcit litera à nomine, tunc quoquẽ iuxta formam illam deficit uel quieſcit litera una à dictione מעל Exẽplum, מַטָּע plantatio, מַשָּׂא onus: ut in his dictionibus deficit litera una radicalis, ſcilicet nun, & additur à capite mem litera, ſic pondus illarũ ad quod exigun tur: nempe מַעַל caret prima radicali, uidelicet מ & ſuſcipit additionem litteræ מ Idem obſeruandum in מַטָּרָה ideſt obſeruatio, & מַתָּנָה donatio: quæ pro ſuo pondere habent dictionem מַעֲלָה In his enim omnibus deficit pepoal, additurq; à fronte litera mem, & à fine accedit he fœminina litera, ſaltem in duobus poſterioribus exemplis.

Hæc omnia non ſunt admodum neceſſaria: ſed ad hoc ſeruiunt, ut ſcias in nomine defectiuo, quæ litera eſſentialis

tialis deficiat, prima, ſecunda aut tertia: ut in nomine מַתָּנָה deficit prima radicalis litera nun, & accedit à fronte litera hæmanthica mem, & à calce litera fœminina he.

Elias. 3

Idem quoq; fit in quieſcentibus in pe iod: ut שֵׁנָה ſomnus, יֵדָעָה ſcientia, עֵצָה conſilium: in quibus omnibus deficit iod pepoal, & accedit in fine he litera fœminini, iuxta formam עֵלָה Sic in ordine quieſcetium in ain: ut אוֹר lux, יוֹם dies: quorum מִשְׁקָל ſeu forma eſt בּוֹל Idem iudicium eſt de סִיר olla, קִיר paries: quæ habent פִּיל pro ſuo pondere: & זָר alienus, צַר tribulator, habent פֶּל pro ſuo miſcal: ut uidebis.

4 Haud diſſimilis ratio eſt in illis quieſcentibus, quando habent literam aliquam ſuperadditam: ut מָקוֹם locus

cus, מָלוֹן diuersorium, quæ sunt de forma מַפּוֹל Et תַּבְנִית similitudo, & תַּרְמִית deceptio, habent formam בַּעֲלִית Sic de omnibus Nominibus omnium ordinum agitur. Verum, hic diligenter aduertendū est, quando huiuscemodi formas constituis: ut scias, quæ litera sit radicalis, & quæ ministerialis: ne fortè impingas, & præsertim in uerbis. Exempli gratia: מוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת ideſt, Inuenio ego amariorem morte: Ecclesiastici septimo. cuius miscal est מוֹעֵל Nam est participium præsens de coniugatione kal, à radice מָצָא inuenit: at מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו ideſt, Educens uentum de thesauris suis: Psalmo centesimo trigesimoquinto. illius radix est יָצָא exiuit: & est in hoc loco participium præsens de coniugatione hiphil, iuxta formam & miscal מוֹעֵל & cætera.

Idem

5 Idem nunc obſeruandum in nominibus: ut, מַפֵּל בַּר ideſt, Quiſquiliæ frumenti: Amos octauo. quod habet formam huius מַסַּל יָד ideſt, Baculus manus: Ezechielis trigeſimo nono. Eſt autem מַפֵּל ex defectiuis in pe nun, habetq; ſuperadditam literam mem: ſed מַסַּל eſt ex integris: eſtq; mem litera eſſentialis: ſicut & in ſimili caſu מָקוֹם ideſt locus, habet formam שָׁלוֹם ideſt pax: ſed מקום eſt ex quieſcentibus in ain, & שלום ex perfectis. Et hæc quidem tam in regimine quàm in plurali numero inter ſe, quātum ad formam attinet, nullam habent differentiā, ſed ut horum puncta ſic quoq; illorum mutantur. quem admodum id latius explicabimus, de ſingulis in ſuis quibuſq; locis & fundamentis loquuturi.

FVNDAMENTVM SECVN/
dum,in quo declarantur cauſæ ob
quas puncta in Nominibus
mutãtur:& quæ ſint pun
cta mutabilia,atq; in
quæ mutentur.

Elias.

SCiendum itaq; cauſas,quæ nomi/
na in punctis mutãt,eſſe quatuor:
harum autem ſignum eſt סַרְבַּ"ר ideſt
סְמִיכוּת regimen, רִבּוּי pluralis nu/
merus, נְקֵבוּת fœmininus caſus,&
בִּנְיוֹת affixorum ſubiunctio. Pun/
cta uero,ſeu uoces quæ in nominibus
mutationem admittunt,ſunt quatuor:
uidelicet Camez,Zere,Sægol,& Ho
lem. Quin & Scheua,eſt quaſi unum
ex illis: non tamen annumeratur illis,
quia non continetur in ſumma uoca/
lium:quemadmodum declarabitur in
tractatu Cantici.

Seb.

Sensus huius distinctionis est: quando nomen aliquod constat punctis Camez, Zere, Sægol & Holem, & est mutandum de singulari in pluralem, aut de masculino genere in fœmininum, aut de statu absoluto in statum regiminis uel affixionis, sunt puncta illa mutanda secundum Regulas subscriptas.

Elias. 2

Mutatur autem zere & camez ferè semper in scheua, & præsertim quando ponuntur sub prima litera. Quando uero scribuntur sub secunda litera, migrant in pathah. Exemplum: à דָּבָר in regimine dicis, דְּבַר יְהוָה ideſt, Verbum Domini: Geneseos decimoquinto. Et à זָקֵן in constructione dicis, זְקַן בֵּיתוֹ ideſt, Senex domus suæ: Geneseos uigesimoquarto. Sic cum

quibuſdam affixis ſingularis numeri. Mutantur quoq; in ſcheua cum aliquibus affixis pluralis, & in conſtructione, ut ſingula hæc infrà cõſpicies Fundamento ſeptimo.

Regimen ſeu conſtructionem, Hebræi uocant coniunctionem nominatiui & genitiui: ut eſt, Præfectus urbis, Dominus terræ, Creator cœli. Et in talibus loquutionibus nominatiuus ferè ſemper mutat puncta, quando in ſtatu abſoluto habet unum ex memoratis punctis. Exempla ſuppeditat hic noſter Elias.

Elias. 5

Regula. Omne nomen perfectum, cuius uocale primũ eſt camez, migrat in omnibus memoratis mutationibus in ſcheua. Idem iudicium eſt de nominibus, quorum primũ uocale eſt zere.

Eſt

Est tamen discrimen aliquod inter camez & zere, quia camez mutatur in omni nomine in scheua, quæcunque fuerit uox secunda: sed zere non mutatur, nisi quando uocale secundum fuerit camez.

Inueniuntur pauca quæ hanc regulam non seruant: ut à בַּרַשׁ fit plurale בָּרַשִׁים equites. Sic חָרָשׁ & in plurali חָרָשִׁים artifices. Tamen rabbi Kimhi dicit hæc esse ex dagessatis, nempe quod חָרָשׁ primam debuit habere per pathah & res dagessatam, si illius esset capax.

Elias. 4

Exemplum. Quando uocale primum est camez: ut, וָזָן עָצִיר גָּרוֹל רָבַר ab his dices in constructione singulari, רִבֵּר uerbum, גָּרוֹל magnus, קְצִיר messis, זָקֵן senex. Et cum affi-

xis, וְזִקְנוֹ קְצִירוֹ גְּרוֹלוֹ רְבֵרוֹ Et in plu/rali, רְבֵרִים גְּרוֹלִים קְצִירִים וְזִקְנִים Et cum affixo, רְבֵרָיו גְּרוֹלָיו קְצִירָיו וְזִקְנָיו Sed in regimine plurali habēt ſub pri/ma litera hirec: ut רְבֵרֵי גְּרֹלֵי קְצֵרֵי וְזִקְנֵי Cuius rationem tibi aperiam in Fun/damento ſexto.

Quod hic Elias à pluralibus ab/ſolutis גְּרוֹלִים & קְצִירִים deducit iſta pluralia cōſtructiua גְּרֹלֵי & קְצֵרֵי nulla poteſt probari autoritate, quum קָצָר in plurali faciat קְצָרִים Et in re/gimine קְצֵרֵי Sed quæ alia forma eſt, quàm קָצִיר Idem ſentiendum de גְּרֹלֵי quod nullo pacto deriuari po/teſt à גָּרוֹל Nam גָּרוֹל facit in plu/rali conſtructiuo גְּרוֹלֵי & non גְּרֹלֵי Patet id quarti Regum decimo, ubi ſic habetur גְּרוֹלֵי הָעִיר ideſt, Maiores ciuitatis.

Elias

Ea uero quorum uox prima est zere: ut est לֵבָב ideſt cor, עָנָב bonus, שֵׂעָר crinis: & his ſimilia: zere quoq; mutant in ſcheua, ſcilicet hoc pacto: לְבַב עֲנַב שְׂעַר Et cum affixis, לְבָבוֹ cor eius, עֲנָבוֹ uua eius, שְׂעָרוֹ pilus eius: & in plurali, עֲנָבִים לְבָבִים & cætera. At quando uocale ſecũdum non eſt camez, zere quod eſt in capitis nomine non mutatur: ut אֵפוֹד humerale, אֵבוּס præſepe: & in regimine, אֵפוֹד בַּד ideſt, Humerale lini: ſecundi Regũ ſexto. אֵבוּס בַּר ideſt, Præſepe uacuitatis: Prouerbiorum decimoquarto. & אֵפוֹדוֹ humerale eius, אֵבוּסוֹ præſepe eius. Idem ſentiendum eſt de ſingulis quatuor memoratis mutationibus, in quibus iſta forma, quantum ad puncta uocalia attinet, nullam habet mutationem.

6 De his uero nominibus quorum ſecundum uocale eſt ſægol, iam non dicam, ut eſt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba: & ſimilia, ſed explicabuntur Fundaméto ſequenti. Inueniuntur quoq; pauca cum quatuor punctis: hoc eſt, cum duplici zere: ut, חֵילֵל בֶּן שַׁחַר ideſt, Lucifer filius auoræ: Iſaiæ decimoquarto. תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֶי בָהּ ideſt, Orbis & qui habitant in eo: Pſalmo uigeſimoquarto. Et hæc non inueniuntur in plurali, neq; cum affixis. Sed תֵּבֶל חוּא ideſt, Scelus eſt: Leuitici decimooctauo. quod ſignificat תּוֹעֵבָה abominationē, habet ſex puncta: & pro ſigno utriuſq; ſint tibi iſta, אַרְבָּעָה חֵם סְטַנֵי אֶרֶץ ideſt, Quatuor ſunt parua terræ: Prouerbiorum trigeſimo. שֵׁשׁ חֵנָה שַׂנֵא יְהוָה ideſt, Sex iſta odit dominus: Prouerbiorū ſexto. Prudens intelligit quid per hæc uelim.

Seb.

Sensus huius loci est, quod pauca sunt quæ inueniuntur cum quatuor punctis, quæ autem habent formam duplicis sægol: ut est אֶרֶץ illa sunt in magno numero. Trahit autem scriptu ram ad propositũ suum, ut intelligas per patua terræ, ea quæ pauca nume/ro sunt, illa (inquit) quatuor constant punctis. Alia autoritas non tam com/mode quadrat proposito suo.

Elias. 7

Proinde pauca inueniuntur quo/rum punctum uocale est camez, & se/cundum sægol: ut אֶוֶן uanitas, עָוֶל iniquitas, מָוֶת mors: & similia: & in illis omnibus est ainpoal uau, & idcir/co æquum est ut talia ponantur in nu/mero quiescentium in ain uau: ut decla rabimus Oratione quarta, fundamen/to quarto, signo quarto.

Nota

8 Nota etiam, quod uocale ſecundum nunquam mutatur, niſi quando fuerit camez uel zere: talia enim nomina in regimine ſingulari mutant zere uel camez in pathah, & in regimine plurali in ſcheua, ſicut & cum quibuſdam affixis pluralis: quemadmodum id declaraturi ſumus Fundamento ſeptimo huius orationis.

Exempla huius loci ſunt דְּבַר & וְיָן In regimine, דְּבַר & וְיַן Et in plurali conſtructiuo, וְקַנֵי דִּבְרֵי & cætera his ſimilia.

Elias. 9

Sed in reliquis mutationibus non regulariter mutantur: ſicut ſuprà ſatis monſtrauimus

In plurali enim abſoluto manet camez & zere: ut דְּבָרִים & וְקַנִים. Sic in

In fœminino genere חֲרָשָׁה ideſt noua, וְעָבָה uetula.

FVNDAMENTVM TERTIVM, in quo declarantur nomina quæ habent punctum ſægol.

Elias. I

NOueris nunc inueniri aliquod nomen, cuius uocale primum ſit ſægol, quin & ſecundum uocale ſit ſægol: ut ſunt בְּגָדִים ueſtis, קֶבֶר ſepulchrum, חֶסֶד pietas: & ſimilia. Et forma illa nominum excedit in numero reliquas formas nominum: uocāturq; nomina ſex punctorū, & habent ſemper accentum millel (hoc eſt, in penultima ſyllaba) nec mutantur in regimine ſingulari uniuerſaliter: ut eſt, בֶּגֶד מִשְׁתִּים ideſt, Veſtis linorum: Leuitici decimotertio. חֶסֶד אֵל ideſt, Miſericordia dei: Pſalmo quinquageſimoſecundo. Sed cum affixo ſingularis uertitur

titur sægol primum in hirec,& secundum in scheua: ut בִּגְרוֹ ideſt, ueſtis eius, קִבְרוֹ sepulchrum eius : & alia istis similia.

Sunt tamen multo plura, quæ sægol primum mutant in pathah:quemadmodum sequenti ostenditur signo.

Elias. 2

Hic etiam aduertendum,quando litera prima est una ex gutturalibus, tunc migrat sęgol primum in pathah: ut חַסְרוֹ ideſt,misericordia eius, עַבְרוֹ seruus eius:& cætera. Inueniuntur tamen & alia multa,quæ in hoc casu habent pathah,etiã quando prima non est gutturalis: ut à רֶגֶל dicitur רַגְלוֹ pes eius, & à גֶּפֶן fit גַּפְנוֹ uitis eius: & his similia.

Multa sunt quæ cum affixis in singulari

gulari & in plurali constructiuo mutant sægol primum in pathah: & sunt בֶּרֶם בֶּלֶב מֶלֶךְ נֶפֶשׁ רֶלֶת & alia multa. Idem intelligendum est de adiectiuis, quæ de masculino in fœmininum mutantur genus: ut מֶלֶךְ rex, מַלְכָּה regina, כֶּלֶב canis, כַּלְבָּה canicula, עֶבֶד seruus, עַבְדָּה famula.

Elias. 5

In reliquis autem mutationibus, omnia ista nomina insequuntur normam nominum camezatorum: nam ut à דָּבָר dicis דְּבָרִים דִּבְרֵי דְּבָרָיו Sic à בֶּגֶד dices, בְּגָדִים uestes, בִּגְדֵי uestes, בְּגָדָיו uestes eius: & cætera. Et ab חָסָר fit חֲסָרִים חַסְרֵי חֲסָרָיו

4 Scias etiam, quædam nomina inueniri cum sex punctulis, quæ interdum habent tantum quinq; puncta, quale est גֶּדֶר notum, quod quinquies inuenitur habere quinque puncta, &

extra

extra illa loca semper habet sex pūncta. Sic שִׂבֶל intellectus seu ingeniū, in quinque locis inuenitur habere sex puncta, & extra illa loca semper habet quinq; puncta in hunc scilicet modum שִׂבֶל Sunt denicq; & alia multa, quæ hic exceptionem habent, & illa possunt cognosci ex Annotatione masoreth מַסוֹרֶת Et nos citabimus in æditione nostra magna, quam secundò incœpimus, occasione sumpta ex illo מסורת

Liber ille iam æditus est,& à nobis post Venetianam euulgationē denuo publicatus. Nomen operis est, Masoreth hammasoreth.

Elias. 5

Inueniuntur etiam nomina, quæ semper ueniunt cum quinq; punctis: ut sunt סֵפֶר liber, עֵגֶל uitulus, עֵשֶׂב herba

herba: & similia. Sed nunquam inuenitur aliquod nomen, cuius primum uocale sit sægol & secundum zere.

De his nominibus quæ constant quinq; punctis, hoc est zere & sægol, paulopost dicetur, quomodo eorum puncta mutentur.

Elias. 6

Sed & hoc notandum, quod nomina illa quæ habent sex puncta siue duplex sægol, in duobus differunt à nominibus illis quæ aliquando (uel quæ semper) quinq; constant punctis: uno modo quando ueniunt in pausa, hoc est, sub athnah aut fine sententię: tunc enim ea quæ sex habent puncta, mutant sægol primum in camez: ut, הוּא יְהֶיה לִי עָבֶד ideſt, Ipse erit mihi seruus: Geneseos quadragesimoquarto. Sic וְעֵרוֹם יְבַסֶּה בֶּגֶד ideſt, Et nudum operiet

operiet ueſtimento: Ezechielis decimo octauo. & alia his ſimilia. Sunt præterea, quæ etiam cum accentu zakeph ſic mutantur: ut, מְתַחֶרֶה בַּאֲרָו ideſt, Aemularis cedrum: Ieremiæ uigeſimo ſecundo. Sunt item alia quædam ex his, quæ etiam in æthnachtah & fine ſententiæ non mutantur: ut מֶלֶךְ rex, תֶּבֶן palea: & illis ſimilia. Verum בָּסָת ubique unum punctum mutat, excepto illo loco, נֶחְפֶּה בַּפָּז ideſt, Opertus quaſi auro: ubi ſub pauſa athnah retinet ſægol. Et quidem huius rei rationē facile poſſemus reddere, ſed temporis anguſtia id nos hic prohibet. Rurſum illa quæ quinque ſcribuntur punctulis, nunquam habent in pauſa punctum camez.

Lectio ſacrorum Bibliorum, in multis te de his nominibus & eorum muta

mutationibus reddet exercitatiorem.

Elias. 7

Alio modo in hoc differunt, quod ea quæ sex habent subnotata puncta, in affixione singulari interdum habēt punctum hirec, & interdum pathah: sicut id suprà indicauimus: sed illa quæ scribuntur cum quinq; punctis, semper habent hirec: etiam si constent ex gutturalibus literis, nō mutatur hirec, saltem in pluribus locis. Exemplum. Ab עֵשֶׂב dicitur in regimine plurali עִשְׂבוֹת חֲרִים ideſt, Herbæ mōtium: Prouerbiorum uigesimoseptimo. Sic ab עֵקֶב fit עִקְבוֹת מְשִׁיחֶךָ ideſt, Vestigia Christi tui: Psalmo octuagesimonono. Quæ uero mutātur, mutantur in sægol: ut חֶלְקוֹ ideſt pars eius, עֶגְלוֹ uitulus eiūs, חֶלְבּוֹ adeps eius. Idem obseruatur in regimine plurali, ut חֶלְקֵי ideſt partes, עֶגְלֵי uituli: &

cætera. Per hunc igitur modum poteris ista discernere ab illis.

Idem iudicium est de adiectiuis, quæ in fœmininum mutantur genus: ut עֵגֶל uitulus, עֶגְלָה uitula, חֵלֶק & חֶלְקָה pars: quod tamen substantiuum est.

Elias. 8

Et nota, quòd omnia ista, tam quæ sex constant punctis, quàm quæ quinque, quando pro lamedpoal habent literam heth uel ain, migrat sægol alterum in pathah: ut צֶמַח germen, שֶׁבַח hymnus, פֶּרַח flos, שֶׁבַע septem: & alia his similia. Quod si ainpoal fuerit heth litera uel ain, mutatur utrunq; sægol in pathah: ut בַּהַל torrens, שַׁחַר aurora, בַּעַר stultus, נַעַר puer: & similia. Sed פֶּחָם pruna, גַּחָל carbo, בָּחָשׁ mendax: hæc sunt de da

gestato

gestatorum forma. quod hinc dignoſcitur, quia non mutantur in plurali numero. Nam dicitur, גֶּחָלִים בָּעֲרוּ id est, Carbones exarserunt: Psalmo decimooctauo. & בְּנִים בֶּחָשִׁים idest, Filij mendaces: Isaiæ trigesimo.

In his quoq; quæ desinunt in he literam stabilem & incommutabilem, mutatur sægol posterius in pathah: ut sunt, גִּבַּהּ splendor, גַּבַּהּ altitudo. Habent tamen hæc duo nomina locũ in sequenti Fundamento. Item in forma בַּעַר נַחַל excipitur unum, nempe לְחֶם quod ob mediam gutturalem literam non mutat duplex sægol in duplex pathah. Et singulare רַחַם non facit plurale רְחָמִים sed רַחֲמִים more pluralis constructiui.

Elias. 9

Sed & hoc notandum, quod ista

omnia ſunt מִלְרַע hoc eſt, habent accentum in ultima: quæ uero pathātur, illa ſemper ſunt מִלְעֵיל hoc eſt, habent accentum in penultima, ſicut illa quæ habent ſex & quinque punctula. Et in hoc quoquè illa diſcernuntur ab his quæ conſtant duplici camez: nam ea ſemper ſunt מִלְרַע ut זָהָב ideſt aurum, דָּבָר uerbum, עָשָׁן fumus. Aduerte id bene, quia eſt regula notatu digna.

FVNDAMENTVM QVARTVM
in quo declarantur formæ nominum, quorum prima uox eſt holem.

Elias. 1

SCiendum quãdo uocale primum in aliqua dictione eſt holem, illud in affixorum ſubiunctione ſingulari, & in plurali, atque in regimine plurali mutatur in hatephcamez: ſed hac conditione

ditione, quòd uox ſecunda ſit ſægol, & non alius punctus: ut אֹזֶן ideſt auris, קֹדֶשׁ ſanctitas, חֹדֶשׁ menſis: & ſimilia. Hinc enim dicitur אָזְנוֹ auris eius, אָזְנֵי אָזְנֵיִם & חָדְשׁוֹ קָדְשׁוֹ Et cum affixis, אָזְנָיו aures eius: & cætera. At in regimine ſingulari nunquam mutantur: ut, אֹזֶן אַהֲרֹן ideſt, Auris Aharon: Exodi uigeſimooctauo. & קֹדֶשׁ יְהוָה ideſt, Sanctitas Domini: Leuitici decimonono: & ſimilia.

Habet hæc regula quoq; locum in his nominibus quæ ob tertiam guttu-ralem mutant ſægol in pathah: ut ab אַרַת in plurali conſtructiuo dicitur אַרְחוֹת יְהוָה ideſt, Semitæ Domini. De quo infrà ſigno quarto.

Elias. 2

Potiſſimum autem in perfectis, neceſſe eſt ut uox ſecunda ſit ſægol:

alioquin in quieſcentibus in lamed he mutatur etiam holem, quando uocale ſecundum non fuerit ſægol. Quod loco ſuo declarabimus, nempe in Oratione quarta, fundamento nono, capitulo quarto.

Exemplum quinti ordinis eſt, עוֹנִי afflictio: à quo, in affixorum ſubiunctione dicitur עָנְיִי afflictio mea. Sic חוֹלִי ideſt infirmitas, חֳלָיֵנוּ infirmitates noſtræ.

Elias. 3

Porrò quando in perfectis uox ſecunda non eſt ſægol, ut in his, אוֹצָר ideſt theſaurus, כּוֹכָב ſtella, עוֹלָל infans: & ſimilibus: holem quod eſt in capite regulariter non mutatur. Punctus uerò camez, aut zere, qui eſt in calce, qualiter illud mutetur iam oſtendimus in Fundamento ſecundo, capitulo

tulo ſeu ſigno huius Orationis tertio.

Mutatur autem punctus camez in pathah, in regimine ſingulari: ut כּוֹכַב הַשָּׁמַיִם ideſt, Stella cœli: & in plurali conſtructiuo כּוֹכְבֵי & cætera. Zere uero non mutatur, niſi quod in plurali numero migrat in punctum ſcheua: ut עוֹלְלִים Porrò עוֹלָלִים habet pro ſuo ſingulari עוֹלָל

Elias. 4

Scripſi etiam paulo ſuperius in nominibus quæ ſex conſtant punctulis, Fundamento tertio, capitulo octauo, quod propter heth literam uel ain, poſterior punctus ſægol migret in punctum pathah: & hæc eadem regula locum etiam hic habet: nam ab אוֹרַח & בּוֹבַע dices אָרְחוֹ ideſt ſemita eius, & בַּבְעוֹ galea eius: & cætera. Quando autem ainpoal eſt una ex literis guttu-

ralibus, tunc migrat hatephcamez sub ainpoal, & pepoal habet punctum camez: ut ab אֹהֶל dicitur אָהֳלוֹ. tabernaculum eius: & à תֹּאַר forma, תָּאֳרוֹ forma eius.

Sunt itaq; hæc nomina גֵּבַע galea, אֹרַח semita, קֹדֶשׁ sanctitas, & גֹּבַהּ altitudo: eiusdē formæ: nisi quod ultima gutturalis mutat sægol in pathah, sicut & צֶמַח & מֶלֶךְ eiusdem sunt formæ eadem ratione.

FVNDAMENTVM QVINTVM
in quo declarantur formæ nominum, quibuscunq; alijs à iam memoratis constent punctis.

Elias.

ADuertendum præterea, quod pauca inueniũtur nomina, quorũm prima uox est schurec. Exempla, מִינִים

מִינִים וְעוּגָב ideſt, Chordæ & orga-
num: Pſalmo centeſimoſecundo. עֲגִיל
וְנוּמָז ideſt, Inauris & murenula: Nu-
meri trigeſimoprimo. Inuenitur de-
nique tantum unum quod habet ha-
tephcamez, nempe מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָן
ideſt, Opus manuum artificis: Canti-
corum ſeptimo. Et ſic non reſtant no-
bis alia puncta quæ explicemus, præ-
ter pathah, hirec, & tria pũcta, hoc eſt
kybuz: pro quibus tibi unam damus
regulam omnibus ſatisfaciẽtem, & eſt
hæc. Quia enim tria illa puncta ſunt
ex minoribus, congruum fuit ut ſem-
per poſt ea ſequeretur dages: de qua
re fuſius loquemur in tractatu Canti-
ci. Nunc autem nomina dageſſata
nunquam mutantur: exempla, אַבִּיר
ideſt magnificus, בַּבִּיר fortis, גַּנָּב
fur, סֻלָּם ſcala. Hinc dices in regimi-
ne אַבִּיר הָרֹעִים ideſt, Præcipuus pa-
ſtorum

ſtorum: primi Regũ uigeſimoprimo: בַּבִּיר כֹּחַ ideſt, Robuſtus uirtute: Iob trigeſimoſexto. Et in ſtatu affixorum, אַבִּירוֹ ideſt magnificus eius, בִּבִּירוֹ robuſtus eius. Sunt tamen pauca quæ excipiũtur ab hac regula mutationem admittentia.

2 Nota etiam, quod nomina à capite ſcheuata, nũquam mutant illud ſcheua: ut

דְּבַשׁ	mel,
גְּבִיר	uir,
זְאֵב	lupus,
חֲמוֹר	aſinus,
גְּבוּל	terminus:

& his ſimilia: in quibus ſcheua nunquam mutatur. Quod autem inueniatur Canticorum quarto, אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי ideſt, Comedi fauũ meum cum melle meo: putant illud aliam habere formam: ut nulla eſt Nominum forma, quæ à communi regula non patiatur

tiatur aliquam exceptionem. De quibus ampliorem faciemus mentionem in Præfatione noſtri libri Compoſitionis: uide ibi.

3 Præterea ſciendum, quod uox quæ illico poſt ſchcua uenit, nunquam mutatur, niſi quando fuerit camez: cuiuſmodi ſunt, בִּתָּב ſcriptura, יְקָר honor: & his ſimilia. At iam explicuimus in Fundamento ſecundo, ſigno ſecundo, quo pacto mutetur camez. Porrò quando iſta nomina, de quibus hic agimus, ueniunt in regimine plurali, uertitur ſcheua capitale in punctum hirec: ut בִּתְבֵי ideſt ſcripturæ: יִקְרֵי honores: quorum rationem oſtendemus in ſequenti Fundamento.

Nomina יְקָר בִּתָּב & ſimilia, habent in plurali בִּתָּבִים In regimine uero mutatur punctus camez in ſche-

ua

ua:ut בְּחֻבֵי Sed quia ab initio dictionis ob geminationē, scheua primum regulariter mutatur in hirec, cogimur dicere בְּחֻבֵי & יִקְרֵי De quo nunc Elias tractabit.

FVNDAMENTVM SEXTVM, in quo fit mentio de his quæ conducunt ad notitiam affixorum nominum.

Elias.

NOn inutile uisum est, ut præmittam tibi regulam unam notabilem, quæ conditionem scheua manifestet. Nam punctum illud est radix & fundamentum in affixorum ministerio, præsertim in nominibus perfectis. Itaq; sciendum, quod nunquam à capite dictionis duo scheuain simul scribuntur, ita ut unum mox consequatur alterum. Docuimus etiam paulo superius in Fundamento secundo, signo secundo

cũdo,quod camez & zere migrant in ſcheua in capite cuiuslibet nominis.

2 Idem iudicium habetur non nunquam de eo in medio dictionis. Vnde quodcũq; nomen habet ab initio ſcheua, etiam ſi illud ex alio puncto natum fuerit:puta ſi camez uel alius punctus à principio nominis,mutetur in ſcheua ratione aliqua quatuor mutationum quas ſignauimus à capite Fundamenti ſecũdi,ueneritq; poſt huiuſcemodi ſcheua punctus camez aut zere,& inciderit ſimul cauſa ad mutandum punctum camez uel zere in punctum ſcheua, certe concurrent in hoc ſtatu duo ſcheuain à principio dictionis: ſed impoſſibile eſt,ut ſic pariter maneant, quemadmodum ſuprà ſcripſimus,ideo neceſſe eſt ut primum ſcheua migret in hirec, quoties huiuſcemodi inciderit caſus. Quod ut clarius

rius intelligas, hęc duo nomina דְּבָרִים & זְקֵנִים capias pro exemplo. Quum enim obtinuerint locum constructionis, illico in fine litera mem cadit: id quod explanabitur in Fundamento huius orationis duodecimo: & tum necesse erit, ut etiam uoces ipsæ alleuientur, nempe ut camez uel zere more suo in punctum scheua mutentur: quo facto, erunt duo scheua in à capite dictionis, dicendumq; tunc esset דִּבְרֵי זִקְנֵי Sed quia id non est possibile, ut illas dictiones sic punctuatas proferre queas, mutandum est primum scheua in hirec, dicendumq; דִּבְרֵי זִקְנֵי id est uerba, senes.

Idem iudicium est de literis seruilibus ובלב quorum naturale pūctum est scheua: unde quando à fronte accedunt ad literam scheuatam, necesse est

ut

ut eorum ſcheuá migret in hirec: ut à דִּבְרִים dicis בִּרְבָרִים Sic לִרְבָרִים Ante iod uero ſcheuatum, utrunque ſcheua migrat in unum hirec: ut à יְדַבֵּר dicimus וִידַבֵּר ideſt, & loquetur. Vau tamen quando à capite accedit ad literam ſcheuatã, mutatur ſcheua in ſchurec: ut à דִּבְרִים nõ dicimus וְדִבְרִים ſed וּדְבָרִים ideſt, & uerba. Regulariter enim habet uau ante literam ſcheuatam & ante literas בּוּמַח ſchurec loco ſcheua: paucis exceptis locis ubi habet camez.

Elias. 5

Hinc liquet illos errare, qui dicunt in Thalmud, אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן לְזִבְרֵי בְּהֶנָה quia à זִבְרִים fit conſtructiuum זִבְרֵי ſicut à דִּבְרִים dicimus דִּבְרֵי Et quidem ego uidi in una gloſſarum, quæ ſunt de ordinãda oratione, in qua ſcriptum habetur: dici debet לִזְבָרֵי בְּחוּנָה

&

& non לְזִכְרִי quia זִכְרִי idem ſonat quod זִכָּרוֹן ideſt memoria. Nunc autem de maſculis ſacerdotio aptis, fit in Miſchna mentio. Ad quod ego dico, non eſſe ullum diſcrimen inter זִכְרִי ſi ipſum formes à זָכָר ſeu זִכָּרוֹן memoria, & inter זִכְרִי quando eſt à ſingulari זָכָר quod eſt maſculus. Nam dicimus à זָכָר memoria, זִכְרִי memoriæ: ſicut à בָּגָד ueſte, בִּגְדֵי ueſtes. Et quemadmodum abſurdum & contra Hebraiſmi proprietatem eſſet dicere בִּגָּדִי Sic minime conuenit, ut dicamus זִכָּרִי

Iſta ſunt intelligenda de abſoluto plurali conſtructiuo, quod ſub hac forma abſolute, ideſt ſine affixis, nunquã inuenitur: cum affixis autem hanc tenet formam, exceptis his quatuor affixis, הֶם הֶן כֶּם כֶּן quæ exigunt plurale

tale constructiuum: ut זְבָרָיו memoriæ, uel masculi eius: זְבְרֵיהֶם masculi eorum. Verum de his lege Eliam, ut iam sequitur.

Elias. 4

Porrò in statu affixorum, pluralis numerus recipit omnia affixa à capite dictionis cum puncto scheua: ut

דְּבָרָיו uerba eius,
זְקָנָיו senes eius,
דְּבָרֶיךָ uerba tua.

Excipiuntur illa, quæ in fine habent literas mem & nun: propter quas opus est quadam uocaliū alleuiatione: nam cum camez uel zere mutetur in scheua, & sic duo concurrant scheua in: ut

דִּבְרֵיהֶם uerba eorum,
זִקְנֵיהֶם senes eorum.

necesse est ut scheua primum uertatur in punctum hirec, dicaturq; דִּבְרֵיהֶם & זִקְנֵיהֶם & cætera.

5 In hunc quoq; modum hæc nomina בְּחָבֵ & יְקָר atq; his similia, quæ à principio habent pũctum scheua: quando ueniunt scribenda in plurali cõstructiuo, migrat scheua in punctum hirec, diciturq;

בִּחְבֵי חַקְרֵשׁ scripta sanctitatis,
יִקְרֵי רוּחַ gloriæ spiritus.

Tametsi hæc exempla non inueniantur in sententia aliqua Biblica, nihilominus sic dicimus per modum coniecturæ.

FVNDAMENTVM SEPTIMVM
in quo explicantur Affixorum modi.

Elias. 1

IN primis est notandum, quod cuilibet nomini decem subiunguntur Affixa, seu Pronomina. Literæ autem quæ istud exequuntur officium, sunt numero sex: comprehenduntur q; signo

gno

gno iſto הַכְּנוּיִם hakenuĩm.

Accipe igitur has decem Affixiones per ordinem: & quidem à Nomine דָּבָר dices

דְּבָרוֹ uerbum eius, maſculini ge.
דְּבָרְךָ uerbum tuum, maſculini g.
דְּבָרִי uerbum meum, maſ. & fœ.
דְּבָרָם uerbum eorum:
דְּבַרְכֶם uerbum ueſtrum, maſculini
דְּבָרֵנוּ uerbum noſtrum, maſ. & f.
דְּבָרָהּ uerbum eius, fœminini ge.
דְּבָרֵךְ uerbum tuum, fœminini g.
דְּבָרָן uerbum earum:
דְּבַרְכֶּן uerbum ueſtrum, fœmini.

2 Vides quomodo prima litera in omnibus iſtis exemplis habet punctum ſcheua, & ſecunda camez: præter ea quæ in fine habent mem literam, uel nun: in quibus camez, quod eſt ſub ainpoal, mutatur in punctum pathah: idq; propterea quod pluri-

bus quàm alia exempla, constent uocalibus.

Id non intelligendum est de nudis literis mem & nun à fine adiectis: sed de syllabis בֶם & בֶן accipiendum est, quæ mutant camez alterum in punctum pathah.

Elias. 5

Nunc accipe formam affixorum in plurali numero.

A	דְּבָרִים	dicimus
	דְּבָרָיו	uerba eius, masculini ge.
	דְּבָרֶיךָ	uerba tua, masculini gen.
	דְּבָרַי	uerba mea, mascul. & fœ.
	דְּבָרֵיהֶם	uerba eorum:
	דְּבָרֵיכֶם	uerba uestra, masculini g.
	דְּבָרֵינוּ	uerba nostra, mas. & fœ.
	דְּבָרֶיהָ	uerba eius, fœminini ge.
	דְּבָרַיִךְ	uerba tua, fœminini gen.
	דְּבָרֵיהֶן	uerba earum: &

דִּבְרֵיכֶן uerba uestra,fœminini gen.

4 Hic uides, quod in omnibus istis dictionibus litera prima habet punctum scheua:præter quàm in illis quæ à fine asciscunt literã affixam mem uel nun. Illa enim mutant scheua in punctum hirec,quum duo scheuain à principio dictionis simul stare non possint: quemadmodum in præcedenti Fundamento scripsimus. Ponitur quoquè in omnibus memoratis exemplis,iod ante affixum ipsum ceu signum pluralis numeri.

Excipitur affixum iod,quod non patitur secum iod plurale: nam minime dicitur דִּבְרַיִי sed דִּבְרַי ideſt,uerba mea:præcedente pathah. Quando uero præcedit punctus hirec,tunc capitur singulariter: ut דִּבְרִי ideſt,uerbum meum.

Elias. 5

Proinde notandum, quod affixa quæ Nominibus ſubiunguntur, ſemper ſignificant poſſeſſionem quādam: hoc eſt, ſignificant rem ipſam per nomen expreſſam in illius eſſe poſſeſſione, quem affixum ipſum demonſtrat.

Exemplum. Quando dicis

עַבְדּוֹ ſeruus eius, aut

אֲמָתוֹ ancilla eius:

ſignificatur ſeruus, aut ancilla huius uel illius. At affixa quæ uerbis ſubiungũtur, eum indicant in quem actio aliqua ueluti in patientem tranſit: ut

פְּקָדוֹ uiſitauit eum,

פְּקָדֵךְ uiſitauit te.

Quod perinde eſt ac ſi diceres,

פְּקַד אוֹתוֹ ille uiſitauit iſtum: aut,

פְּקַד אוֹתְךָ ille uiſitauit te. & cætera.

Quod tibi aliquanto fuſius explicabimus in tractatu Affixorum.

Sed

6 Sed & hoc aduertendum, quod literæ quæ à Nominum capite seruiunt, habent pro signo memorati uo. מֹשֶׁה וּבְלָב Et quoniam propter eas Nomina in punctis uocalibus minime mutantur, non opus est ut hic quippiam de illis dicam, sed earum ministerium explicabitur in nostro Officiorum tractatu.

Ministeria illarum literarum sunt:
quòd Mem, est Præpositio à, uel ab.
Schin, Qui, quæ, quod.
He, litera articularis.
Vau, coniunctio copulatiua.
Caph, aduerbium similitudinis.
Lamed, articulus accusatiui casus.
Beth, præpositio In.

Sed hæ sex literæ præpositiuæ, non mutant puncta Nominum, sicut affixa postpositiua.

FVNDAMENTVM OCTAVVM
in quo declarantur formæ Nominum fœminini generis.

Elias. 1

SCiendum, quod nomina fœminini generis plerunq; terminãtur in literam he, & litera mox præcedens punctuatur cum camez: & accentus dictionis cadit in eam literam quæ habet punctum camez: ut

צְדָקָה	iuſticia,
חָכְמָה	ſapientia,
גְּזֵלָה	rapina,
אֲכִילָה	comeſtio,
שִׂמְלָה	ueſtimentum,
עֲבוֹדָה	cultus,
מְלוּכָה	regnum,
בְּהָלָה	terror:

& alia his ſimilia,

In regimine uero mutatur litera he in tau, & punctus camez in pathah: ſed alia

alia puncta manent omnino incócuſ/ſa: niſi quod ea nomina quæ hanc ha/bent formã פְּעֻלָּה qualia ſunt בְּרָכָה ideſt benedictio, צְדָקָה iuſticia: ſic habent in conſtructione, בִּרְכַּת יְהוָה ideſt, Benedictio Domini: Geneſeos trigeſimooctauo. צִדְקַת יְהוָה ideſt, Iuſticia Domini: Deuteronomij trige/ſimoprimo. Et cum affixis, בִּרְכָתוֹ & צִדְקָתוֹ & cætera.

Excipiuntur, quæ mediam habent gutturalẽ: ut eſt צַעֲקָה illa enim pro/pter mediam hatephatam habẽt ſub prima litera pũctum pathah: ut צַעֲקַת אָדָם ideſt, Clamor hominis.

Elias. 2

Cauſa uero huius eſt, quod ca/mez primum tranſit in ſcheua, quod conſequenter uertitur in punctum hi/rec: ob cauſam, quam iam ſuprà ſcripſi/mus

mus in Fundamento huius Oratio-
nis ſexto.

Concurrunt enim duo ſcheuain, ſed quia ſimul legi nequeunt, mutatur primum ſcheua in punctum hirec: ut ſuprà ſatis explicatum eſt.

Elias. 3

Aliæ autem formæ nihil mutant: nam dicimus, חֲבֻמָתוֹ חֲבֻמַת

Sic גְּוִלַּת גְּוִלָּתוֹ

& אֲבִילַת אֲבִילָתוֹ

& alia his ſimilia.

4 Regula. He fœminina litera duplex habet ſignum per quod cognoſci poteſt. Vnum eſt, quod ſemper habet punctum camez ante ſe. Alterum, quod neceſſariò accentus ponendus eſt ſub eam literam quæ habet camez: hoc eſt, quod dictio illa habet accentum milra, ſiue in ultima. Quod ſi

unum

unum ex his duobus signis defuerit, litera he non constituet nomen fœminum, sed est uel ociose superaddita, uel est radicalis: ut קָרָא לַיְלָה ideſt, Vocauit noctem: Geneseos primo capite. נַחַל מִצְרַיִם ideſt, Torrens Aegypti: Numeri trigesimoquarto. & אַרְצָה שֵׂעִיר ideſt, In terram Seir: Geneseos trigesimosecundo: & similia, in quibus accentus non est in ultima, & præterea in omnibus eis, he litera est superaddita, & nomen ipsum est masculini generis.

5 Porrò quando litera est radicalis, tunc nomen ipsum est de quiescentibus in lamed he: id quod illic latius declarabimus, & præsertim in sequenti Oratione, fundamento sexto, capitulis seu signis secundo & tertio, dabimus tibi quasdam regulas notabiles, per quas discernere debeas he literam

teram ſuperadditam ab he radicali.

FVNDAMENTVM NONVM, in quo declaratur plurale nominum fœminini generis.

Elias. 1

NOmina fœminina in plurali numero plerunque habent in fine literam tau: & quæ eam præcedit, punctuatur cum holem & uau quieſcente: ut צְדָקוֹת iuſticiæ,
חָכְמוֹת ſapientiæ: & ſimilia.

2 Aliquando autem uau illud ſcribitur, & aliquando non ſcribitur. Quod ſcribitur, uau plenum: & quod non ſcribitur, uau deficiens uocatur: ab autore qui fecit הַמַּכּוֹרֶת ideſt, librum Traditionum, ſeu Collationũ ſcripturæ. ut, תּוֹלְדוֹת ideſt, generationes: quod plurale ubique inuenitur deficiens, demptis duobus locis ubi eſt plenum

num. Sic צָרוֹת ideſt, tribulationes, ſemper inuenitur integre ſcriptum. Hoc uerò plurale חֻקּוֹת ideſt, decreta, in nouem locis repertum, octies eſt plenum & ſemel deficiens. Similiter pluralia maſculina, quæ deſinũt in ים aliquando patiuntur defectum in iod, ut תַּנִּינִם quod dracones ſignificat, ter deficere inuenitur. Et in uocabulo צִיִּים iod poſterius quandoq; inuenitur expunctum. Et in hunc modum plurima inueniũtur, quemadmodum id auxiliante Domino indicabimus in æditione noſtra המסורת quam iam non ſemel conteſtati ſumus nos prope diem ædituros.

3 Sunt quoq; nomina fœminina, quæ in ſingulari numero habent he literam fœminini, in plurali uero deſinunt in ים more maſculinorum: ut à שָׁנָה ideſt annus, dicitur שָׁנִים anni

anni: & à נְמָלָה quod est formica נְמָלִים formicæ: & alia his similia. Sicut & nomina masculina aliquando inueniuntur habere in plurali numero terminationem fœmininam: ut ab

אָב	pater,	fit
אָבוֹת	patres:	& à
בּוֹר	puteus,	dicitur
בּוֹרוֹת	putei.	& similia.

Sunt etiam quædam quæ in utranque desinũt pluralem terminationẽ: ut ab

חֲגוֹר	cinctorium,	fit plurale
חֲגוֹרִים	&	
חֲגוֹרוֹת	cinctoria.	

Sic à דּוֹר generatio, dicitur
דּוֹרוֹת &
דּוֹרִים generationes.

Verum iam contestati sumus, nos ædituros libellum unum, in quo explicabimus omnes huiuscemodi Nominũ diuersitates. uocabiturq; nomen illius

פֶּרֶק חֲמִשִּׁית ideſt, tractatulus Proprietatum.

FVNDAMENTVM DECIMVM;

in quo declarantur nomina fœminina, quæ in ſingulari numero deſinunt in literam tau.

Elias.

SCiendum, quemadmodum participium præſens fœminini in coniugatione kal, in ſingulari numero habet duplicem formam: nempe פּוֹקֶדֶת uel פּוֹקְדָה Et frequentius iſta forma פּוֹקֶדֶת eſt in uſu quàm alia: id quod ſuo loco fuſius indicauimus, nempe Oratione ſecunda, fundamēto primo & ſigno quarto: Sic quoq; nomina fœminina hanc duplicem formam habere inueniuntur, ſed frequentius deſinunt in literam he, quàm in tau: ſicut id oſtendimus ſuprà Fundamento octauo

ctauo,& in Fundamento ſequenti de/
clarabimus quandam differentiã quæ
eſt inter ea.

2 Scias igitur,quædam eſſe no/
mina fœminina,quæ in fine habent li
terã tau,& mox præcedens litera pun
ctuatur cum ſægol: ut

קְטוֹרֶת uapor,
שִׁבּוֹלֶת ſpica: & ſimilia.

Et frequentius talia nomina ſcribun/
tur cum duobus ſægolin,quæ literam
tau mox præcedunt: ut

אַדֶּרֶת pallium,
עֲטֶרֶת corona: & ſimilia.

3 Noueris etiam,quod memo/
rata nomina ſolum hanc duplicem ha
bent formam:nam uel habent duplex
ſægol,uel habent holem præcedente
uno ſægol literam tau fœmininam.
Idem ſentiendum de nominibus,quæ
à fronte admittunt literam mem:ut

מגערת

מִגְעָרַת increpatio,
מִשְׁקוֹלֶת ponderatio:

aut habent ſuperadditam literam tau, ut תַּחְבוּשֶׁת ligatura,
תִּפְאֶרֶת ornamentum.

& punctus qui eſt ante holem uel ſægol nũquam mutatur, ſiue ueniat poſt eum dages ſiue non.

4 Porrò modum mutationis & punctuationis eorum, quando habent unam ex literis gutturalibus, aut quando ueniunt in pauſa, & alia contingentia, diſces & intelliges ex nominibus trium literarum, & quæ habent iſtam in punctis formam: hoc eſt, quæ habent holem & ſægol, deſinuntq; in tau fœmininã literã, quale eſt קְטֹרֶת & ſimilia, inſequũtur normam horum nominum חֹרֶשׁ סֹרֶשׁ uidelicet quod in ſtatu mutationis, holem migrat in hatephcamez: ut קְטֹרְתּוֹ ideſt, incen-

ſum eius: & ſimilia. ut iam in Funda/mento quarto ſcripſimus.

5 Ea uerò quæ conſtant du/plici ſægol, ut ſunt עֲטֶרֶת אַדֶּרֶת imi/tantur formam nominum ſex puncta habentium: de quibus ſcripſimus in Fundamentis tertio & quarto. Scias tamen, quod primum ſægol nũquam uertitur in hirec, ſed duntaxat in pun/ctum pathah: ut

עֲטַרְתּוֹ corona eius,

תִּפְאַרְתּוֹ decor eius: & cætera, iuxta formam רֶגֶל רַגְלוֹ & ſimilium.

FVNDAMENTVM VNDECI/mum, in quo declaratur quo pacto affixa ſubiungantur nominibus fœminini generis deſinẽtibus in he uel tau, & quale inter ſe habeant diſcrimen.

Elias. 1

NOtãdum, quod ea nomina quæ in

in fine habent he fœmininā literam. mutāt he literam in tau molle, quoties illis aliquod ſubiungitur affixum: ut

à	צְדָקָה	dicitur
	צִדְקָתוֹ	iuſticia eius:
& à	שִׂמְלָה	fit
	שִׂמְלָתוֹ	ueſtimentum eius:

& ſimilia. Illa uero quæ in fine habent literam he alioquin ſuperadditam, in affixorum ſubiunctione priuantur litera he: ut à מִקְנֶה quod ſignificat pecus, dicitur מִקְנְךָ מִקְנִי & cætera. Excipitur tamen affixū tertiæ perſonæ ſingularis numeri, ubi he fit mobile: ut

מִקְנֵהוּ	pecus, uel poſſeſſio eius:
מַטֵּהוּ	baculus eius.

2 Porrò in plurali numero affixa maſculina & fœminina pluralia, & itē ſingularia fœminina tertiæ perſonæ non abiiciunt literam ה he: ut,

מִקְנֵיהֶם מִקְנֵיהֶן מִקְנֵיתָם

Alia uero affixa excludunt literam he: ut, מִסָּנִי מִסָּנֶיךָ מִסָּנָיו & cætera. Cæterum, ea nomina fœminina quæ in ſtatu abſoluto deſinunt in literam tau, ſub omnibus affixis in ſingulari numero dageſſant illud tau: ut ab

תִּפְאֶרֶת & עֲטֶרֶת dices
עֲטַרְתּוֹ corona eius,
תִּפְאַרְתּוֹ decor eius:

& alia his ſimilia: & per hoc diſcernes illa ab iſtis. Vnde cogimur dicere, iſta nomina, מִלְחַמְתּוֹ prælium eius,
מִשְׁמַרְתּוֹ cuſtodia eius:

& his ſimilia, habere ſingulare abſolutum מִשְׁמֶרֶת & מִלְחֶמֶת

Nam ſi eſſent ab מִלְחֶמֶת & מִשְׁמֶרֶת in hunc modum ſubiungeretur affixum, מִלְחַמְתּוֹ & מִשְׁמַרְתּוֹ tau ſcilicet literam raphatam habens.

5 Id quoq; ſciendum, quod fœminina pluralia recipiunt affixa manente

nente duplici ſigno pluralis numeri: hoc eſt, manente iod ſigno maſculini, & tau ſigno fœminini: ut,

צִדְקוֹתָיו iuſticiæ eius,
צִדְקוֹתַיִךְ iuſticiæ tuæ: & cætera.

Sic quæ in ſingulari cum affixis habẽt literam tau dageſſatam: de quibus ſuprà ſcripſimus: in plurali numero quãdo recipiunt affixa, habent literam tau raphatam, hoc eſt mollem: ut,

מִלְחֲמוֹתָיו prælia eius,
מִשְׁמְרוֹתָיו cuſtodiæ eius.

Huius autẽ rei cauſa eſt holem, quum non ſoleat poſt ipſum uenire dages.

4 Nota etiam, quod affixa pluralis maſculini & fœminini, plerunq; in fine ſubiunguntur cum he litera & mem, uel cum he & nun: ut,

מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם familiæ eorum,
מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶן familiæ earum.

exceptis paucis locis, in quibus he ex-

cluditur: ut, מִשְׁפְּחוֹתָן & מִשְׁפְּחוֹתָם Est autem aliqua differentia inter ea, & is qui intelligit expositionem rabbi Schlomo Iarhij super hunc uersum, וּתְכַל תְּלוּנָתָם ideſt, Et ceſſabit mur/mur eorum: Numeri decimoſeptimo. intelliget quale ſit diſcrimen inter

מִשְׁפְּחוֹתָם & מִשְׁפָּחָתָם

& מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם &

Verum, iam ſtatui componere librum quendam, in quo exponã omnia uer/ba memorati rabbi Schlomonis, quæ grammaticaliter commemorat in ſua gloſſa ſuper Pentateuchum.

FVNDAMENTVM DVODECI/mum, in quo declarantur nomina quæ habent ultra treis ra/dicales literam aliam ſuperadditam.

Elias.

NOtandum, quod ſex ſunt literæ

quæ

quæ nominibus absq; ulla consignificatione superaddi solent, quarum signum est הָאֲמַנְתִּי Et aliquando quidem à fronte superaddi solent, aliquando à calce, nonnunquam à fronte & à calce. Et aduerte, quod non superaddantur nisi illis nominibus, quæ deriuantur à uerbis: quemadmodum id latius explicabo in libello Specierum, secunda specie. Declarabo autem singulas illas literas, in duobus istis ultimis Fundamentis, quomodo segregari debeant à radice trium literarum.

2 In primis notandum, quod he litera non inuenitur superaddita initijs nominum perfectorum, nisi in uno duntaxat loco: nempe לְחַשְׁמִעוּת אָזְנַיִם ideſt, Ad auditum aurium: Ezechielis decimooctauo. Nominibus uero imperfectis sæpius inuenitur superaddita: ut חַצָּלָה defensio, à uerbo נצל

בְּצַל euasit & רְוָחָה dilatatio, à uerbo רָוַח dilatauit: quæ quidem suis in locis excutiam. Porrò in fine nominum inueniuntur tria genera hehin. Quoddam constituit fœmininum genus, aliud est radicale, & tertium est superadditum: quod Fundamento octauo explicuimus.

5 Litera aleph in multis locis solet superaddi nominibus, & tum plerumque punctuatur cum sægol: ut,

אֶצְבַּע digitus,
אֶשְׁכַּב stratum,
אֶשְׁפּוֹל botrus,
אֶגְרוֹף pugnus: & alia his similia.

Interdum quoq; inuenitur habere pathah: ut, אַבְנֵט baltheus,
אַכְרֵךְ præpositus,
אַבְזָיִם mendax: & similia.

Quiescit autem scheua semper post literas חֲאֲמַנְתִּי

Seb.

Hoc dicitur, quod litera he emphatica litera habeat pathah sequẽte punctulo dages, & mem præpositio habeat punctum hirec sequente quoquè dages. Quando autem istæ duæ literæ sunt hæemanthicæ, non sequitur punctulus dages.

Elias. 4

Inueniuntur denique nomina in quibus aleph est litera radicalis, quæ scilicet numerantur inter nomina quatuor radicalium literarum: de quibus mentionem faciemus in sequenti Oratione, fundamento decimotertio. Et nota, quod illa nomina hæemanthica ferè nunquam admittunt literam he fœmininam.

5 Sed & hoc sciendum, quod aleph in fine nominum nunquam inuenitur denominatiue adiecta, saltem

in

in lingua Hebræa, secus in Chaldaica lingua quam Thargum uocamus, in ea enim sæpe nominibus à calce superaddi consueuit: ut,

מַלְכָּא rex,

עַבְדָּא seruus: & similia.

Sunt etiam quæ literam aleph habent pro tertia radicali litera, sicut

בִּסָּא solium,

בְּלָא miraculum.

Verum, illa sunt de quiescentibus in h med aleph, quorum suo loco non obliuiscemur. Rursus sunt alia, in quibus litera aleph loco he usurpari solet: ut, בְּמַטְּרָא לַחֵץ ideſt, Quasi signum pro sagitta: Threnorum tertio. Et קְרָאן לִי מָרָא ideſt, Vocate me amaram: Ruth primo. & his similia.

6 Mem quoq; superaddi solet nominibus à fronte, & tunc plerunque punctuatur cum puncto hirec, & scheua

ſcheua quod uenit poſt ipſum, quie-
ſcit, & ultima uox eſt camez: ut,

מִקְדָּשׁ ſanctuarium,
מִשְׁכָּן tabernaculum.

Et cum punctulo holem: ut,

מִזְמוֹר pſalmus,
מִבְלוֹל ornatus, uel ſummarium.

& his ſimilia. Quando autem poſt mem ſequitur litera gutturalis, tunc pathatur mem in fauorem gutturalis literæ: ut מַאֲכָל cibus,
מַחֲשׂוֹף denudatio: & ſimilia. Idem quoq; fieri ſolet extra caſum literæ gutturalis, & tunc plerunq; talia deſſantur quando habent ſubiũctum affixum, aut quando pluralis numeri formam habent: ut,

מַטְעַם cibus,
מַרְבַד tapetum,
מַחְמַד deſiderium:

de quibus dices מַרְבַדִּים מַטְעַמִּים &

מחמ

מַחֲמוּדִים Sed & ea quæ ſub mem li/tera habent punctum hirec, interdum inueniuntur dageſſari: ut à מִשְׂגַּב fit מִשְׂגַּבִּי ideſt confugium meum: & ſi/milia pauca. Omnia autem talia quæ recipiunt dages, habent penultimam uocem pathah: ſed quæ in punctum camez uel holem deſinunt, nunquam admittunt dages.

7 Iam etiam didiciſti, quod ca/mezata in regimine mutant punctum camez in pathah: ut à מִקְדָּשׁ dices מִקְדַּשׁ יְהוָה ideſt, Sanctuarium Do mini: Numeri decimonono. מִשְׁכַּן יְהוָה ideſt, Tabernaculum Domini: ibidem. Item מִכָּל מַאֲכַל פַּרְעֹה id/eſt, De omni cibo Pharaonis: Gene/ſeos quadrageſimo.

8 Sunt etiam aliqua quæ in fi/ne admittunt he fœmininam literam, & ſimul habent mem punctuatũ cum

hirec

hirec uel pathah aut cum sægol: ueluti

מִלְחָמָה prælium,
מַמְלָכָה regnum,
מֶמְשָׁלָה dominium.

& in statu regiminis habetur מִלְחֶמֶת & מַמְלֶכֶת עוֹג ideſt, Regnum Og: Deuteronomij tertio. Item לֶמֶשְׁלֶת חַיּוֹם ideſt, In dominium diei: Geneſeos primo. Inuenitur quoq; hæc forma extra statum regiminis: ut מַסְגֶּרֶת טוֹפַח ideſt, Clauſura palmæ: Exodi uigeſimoquinto. אֶת־תַּמְגֵּעֲרַת ideſt, Increpationem: Deuteronomij uigeſimooctauo. Et cum puncto holem: ut,

מִשְׁקוֹלֶת ponderatio,
מַחְגוֹרֶת cinctura.

Et iam quidem Fundamento decimo ſcripſimus nonnihil de horum conditionibus. Inueniuntur præterea nomina, quæ à calce admittunt literam mem: ut תְּהוֹם ſubito, שִׁלְשׁוֹם nu

diuſtes

diuſtertius: & ſimilia quædam pauca. At mem, quod in fine nominum adijcitur ad conſtituendum pluralem numerum, ut hic וְבָרִים וְבָרִים non uocatur mem ſuperadditum, ſed potius mem ſeruile, & præcedit ipſum ſemper hirec magnũ: hoc eſt, hirec ſimul cum iod. Et quãdo nomen huiuſmodi plurale uenerit in ſtatum regiminis, cadit mem ipſum remanente ſolo iod: & littera quæ mox præcedit iod, punctuatur cum zere: ut וְבָרֵי וְסָבֵי id quod fuſius declarabo in tractatu Affixorum.

FVNDAMENTVM DECIMVM tertium, in quo declaratur quo pacto quædam nomina habent ſuperadditas literas nun uel tau uel iod, à capite uel à calce.

Elias.

LItera nun, à fronte non ſolet ſuperaddi

peraddi nominibus, nisi in paucis quibusdam Nominibus proprijs: ut sunt נַפְתָּלִי נִמְרוֹד quæ nos legimus, Nephtalim, Nemrod: & similia.

2 At in fine dictionis frequenter inuenitur superaddi, & tūc pepoal habet plerunque punctum hirec: ut,

זִכָּרוֹן memoriale,

שִׁלְטוֹן potestas.

Et quædam desinunt in camez: ut;

פִּשְׁתָּן linum,

חַרְצָן acinus: & his similia.

Inueniuntur quoq; paucula quæ cum hatephcamez aut cum tribus punctulis signantur: qualia sunt,

קָרְבָּן sacrificium,

שֻׁלְחָן mensa.

& talia habent plurale fœmininum in oth terminatum: ut, קָרְבָּנוֹת שֻׁלְחָנוֹת

Inueniuntur quoquè multa, in quibus nun illud est radicale, reijciunturq; talia

lia nomina in classem nominum constantium quatuor radicalibus literis: ut sunt חַשְׁמַן legatus,
דַּרְבַּן stimulus.

De quibus nonnihil dicemus in Oratione sequenti, fundamento ultimo. Inueniuntur præterea multa quæ dagessantur: ut sunt

זִכָּרוֹן memoria, seu historia:
שִׁכָּרוֹן ebrietas.

etiam quando ainpoal signatur cum puncto scheua: ut

סִלְשׁוֹן sarculus,
סִמְשׁוֹן urtica.

& similia pauca in hunc modum dagessata.

ז Litera tau superaddi solet nominibus à capite, & tunc plerunque punctuatur cum pathah, etiam extra casum literæ gutturalis, quiescitq; scheua post ipsum, & uox ultima sæpenumero

mero est uau schurec: exempli causa,

תַּמְרוּר mutatio,
תַּמְרוּק mundus muliebris,
תַּעֲנוּג uoluptas.

Inueniuntur denique pauca quædam cum punctulo hirec uel cum zere: ut,

תַּלְמִיד discipulus,
תַּכְרִיךְ pallium,
תַּרְשִׁישׁ insula,
תַּשְׁבֵּץ inclusio: & similia.

Item litera tau inuenitur quoq; habere punctulum hirec: ut,

תִּרְחַר abies:

& cum he litera fœminini generis: ut,

תִּפְאֶרֶת pulchritudo.

Sunt etiam quædam, quæ inueniũtur habere literam tau tam à fronte quàm à calce: ut תִּלְבוֹשֶׁת uestitus,
תִּפְאֶרֶת decor: & similia.

Et omnia ista habent accẽtum millel: hoc est, in penultima syllaba.

4 Inueniuntur ſubinde quæ/dam quæ à calce duntaxat habent ad/ditum tau,& non à fronte:& litera ſta tim præcedens punctuatur cum ſchu/rec,& pepoal cum pathah: ut,

מַלְכוּת regnum,
גַּבְהוּת altitudo,
מַרְדוּת rebellio,
שַׁחֲרוּת nigredo.

Rurſus inueniuntur aliqua, quæ ſub pepoal habent punctulum hirec: ut,

רְפָאוּת ſanitas,
שְׁפָלוּת humilitas,
עִקְּשׁוּת peruerſitas.

Item quædam habent ſub pepoal ſe/quente ſcheua, punctulum hirec: ut,

יְרִידוּת dilectio,
שְׁרִירוּת prauitas.

Et in his omnibus ſic debet formari plurale,ut iod ipſum moueatur: hoc eſt,conſonans fiat,& non uocale ma/neat

neat: quemadmodum à מַלְכוּת dicitur in plurali numero אַרְבַּע מַלְכִיּוֹת ideſt, Quatuor regna: Danielis nono. Sic dicemus שִׁבְלִיּוֹת ſterilitates, עִקְּשִׁיּוֹת peruerſitates, גַּבְהִיּוֹת extollentiæ.

5 Reperiuntur quoq; aliqua, quæ habent literam tau additam in fine, præcedente punctulo hirec: ut ſunt

גָּפְרִית ſulphur,
שְׁאֵרִית reliquiæ,
תַּבְנִית ſimilitudo,
תַּרְמִית deceptio,
רֵאשִׁית principium,
חֲמִישִׁית quinta pars: & ſimilia.

Et hæc quoquè habent in plurali iod mobile, iuxta formã. חֲמִישִׁיּוֹת quod in Thalmud inuenitur. Sic dicitur, תַּבְנִיּוֹת רֵאשִׁיּוֹת & cætera.

6 Iod frequenter inuenitur ſuperadditum nominibus propriis à ca-

pite:ut, יִצְחָק יַעֲקֹב יִצְחָר & similia. Ex appellatiuis inueniũtur etiam quædam: ut sunt,

יַלְקוּט saccus,seu pera:
יַנְשׁוּף ulula.

quod & in holem inuenitur finiri: ut, וְעוֹרֵב וְיַנְשׁוּף ideſt, Coruus & noctua: Iſaiæ trigeſimoquarto. Sicut & illud Exodi uigeſimo octauo capite, סַפִּיר וְיַהֲלֹם ideſt, Sapphirus & iaſpis. Item iod quoquè inuenitur ſuperaddi nominibus proprijs in fine: ut, בַּעֲרִי בַּחְרִי & ſimilia pauca. Sed

יְהוּדִי Iudæus,
מִצְרִי Aegyptius,
עִבְרִי Hebræus:atq; ſimilia.

In his,iod non eſt litera hæmanthicè ſuperaddita, immo potius eſt gentilis litera:id quod in libello Specierum clarius explicabimus.

Oratio

ORATIO QVARTA

Elias.

QVARTA Oratio multiplices formas nominum imperfectorum & quiescentiũ declarat: diuiditurq; & ipsa in tredecim Fundamenta.

FVNDAMENTVM PRIMVM, in quo explicantur Nomina quæ defectum patiuntur in pepoal nun.

Elias. I

SCIENDVM hic in primis, quod omnia nomina defectiua in nun habent augmentum à capite, mem : semper punctuatum cum pathah sequente dages, quod repræsentat defectum nun:

ut, מַטַּע יְהוָה ideſt, Plantatio Domini: Iſaiæ ſexageſimoprimo. מַסַּע וְשִׁרְיָה ideſt, Arma & lorica: Iob quadrageſimoprimo. quorũ radices ſunt,

נָטַע plantauit,
נָסַע profectus eſt.

Sunt quoq; quæ in fine recipiunt he literam fœminini generis: ut,

מַפֶּלָה cadauer,
מַשְׁמָרָה cuſtodia.

Et cum puncto zere: ut,

מַגֵּפָה plaga, ſeu cædes:
מַסֵּכָה conflatile: & ſimilia.

Et hanc formam quoq; habet מַצֵּבָה ideſt, ſtatua. quod tamen eſt de quieſcentibus in pe iod. Nam idem eſt de illis & de ijs quæ deficiunt in pe nun, iudicium: quemadmodum id indicaui Oratione ſecunda, fundamento quinto, ſigno ſeptimo.

2 Didiciſti autem iam ſuprà, quod

quòd nomina dageſſata non mutan-
tur, in punctis: ut eſt explicatum Ora-
tione tertia, fundamento quinto, ſigno
primo. In hunc quoq; modum occur-
runt nonnunquam nomina, quæ defe
ctum patiuntur in pe nun, & ſimul in
lamedpoal he quieſcunt. Exempla:
מַכָּה ideſt, cædes: & מַסָּה contentio.
quorum radices ſunt, נָכָה & נָסָה
Et litera he, quæ additur nominibus
in fine, eſt he fœmininum. Sed hic,
סָדִין חֻמָּצָע ideſt, Anguſtum ſtratum:
Iſaiæ uigeſimooctauo capite: eſt à ra-
dice יָצַע ideſt, ſtrauit. Sunt præ-
terea aliqua, quæ in fine habent lite-
ram radicalem: ut מַטֶּה ideſt, bacu-
lus: & ſimilia. Ratio uerò per quam
he illud dignoſcitur ab he fœminina
litera, eſt, quia habet ante ſe punctum
ſægol: & id declarabitur latius in Fun-
damento huius Orationis ſexto. Item

exemplum ubi extremitates deficiũt, מַתָּן ideſt,donum:& cum defectu extremitatis utriuſque, מַתַּת ideſt, datum, à radice נָתַן ideſt,dedit.

5 Regula. Quandocunq; inueneris aliquod nomen, quod à fronte habet mem literam pathatam ſequente punctulo dages: non dubites,quin illud ſit ex defectiuis in pe nun. Inueniuntur quoq; duo in hoc ordine, quæ à fronte habent augmentum he ſequente puncto dages:ut רְוָח וְחַצָּלָה ideſt, Dilatatio ſeu reſpiratio & liberatio:Eſther quarto.Sic חַכָּרַת פְּנֵיהֶם ideſt,Cognitio facierum ſuarum:Iſaię capite tertio,quorum radices ſunt נָצַל & נָבַר Rurſus inueniuntur alia duo in hoc ordine,quæ à fronte defectum patiuntur abſq; ullo ſuperaddito augmento: & ſunt hæc, שְׂיִא ideſt,eleuatio: & שְׂיִג ideſt,occupatio,ſeu apprehen

prehenſio: ut, יַעֲלֶה לַשָּׁמַיִם שְׁיֹאוֹ ideſt, Aſcendet in cœlum altitudo eius: Iob uigeſimo. Sic, וְכִי שִׂיג לוֹ ideſt, Quoniam negocium eſt illi: tertij Regum decimooctauo. quorum radices ſunt נָשָׂא & נָשַׂג Nec opus eſt, pro illis aliquam afferre rationem: quandoquidem pauca numero ſint.

FVNDAMENTVM SECVNdum, in quo explicantur ea nomina quæ quieſcunt in pepoal aleph uel iod.

Elias. 1

HIc ſciendum, quod nullum unquam reperitur nomen, in cuius capite quieſcat litera aleph: ſed omnia talia nomina formantur more nominum perfectorum: ut ab אָמַר fit מַאֲמַר ideſt, dictum: uel אוֹמֶר id eſt, uerbum. & ab אָבַל ideſt, comedit

dit: fit מַאֲבַל uel אוֹבֶל uel אֲבִילָה ideſt, cibus,& cibatio. Simili modo li/tera aleph in medio nominis nũquam inuenitur quieſcere: ut à

שָׁאַל rogauit, fit
שְׁאֵלָה interrogatio, uel
מִשְׁאַל petitio.

In fine uerò dictionis ſolet quieſcere: quemadmodum infrà oſtendam in Fundamẽto huius Orationis octauo, ſigno ſiue capite ſecundo.

2 Ea uerò quæ quieſcunt in pe iod,plerunqꝫ habent à capite additio/nem mem uel tau,punctuãturqꝫ cum punctulo holem: ut,

מוֹצָא exitus,
מוֹשָׁב conſeſſus: & ſimilia.

habentqꝫ punctum camez in fine: li/cet ſint & alia quæ deſinunt in zere:ut,

מוֹעֵר ſolennitas,
מוֹקֵשׁ offendiculum: & ſimilia.

Et nota

Et nota, quod ea quæ in singulari numero desinunt in punctum camez, in plurali quoquè retinent camez illud: nam à prioribus exemplis hæc pluralia formantur,

מוֹשָׁבִים sessiones, seu habitationes:
מוֹצָאוֹת egressiones.

Sed illa quæ in numero singulari desinunt in punctum zere, mutant illud in plurali numero in pũctum scheua: ut à מוֹפֵת dicitur
מוֹפְתִים prodigia:
& à מוֹקֵשׁ fit
מוֹקְשִׁים scandala: & similia.

Habent autem omnia ista accentum milra: hoc est, in ultima syllaba. Et iam quidem didicisti conuersionem punctorum camez & zere in fine dictionum. Item exemplum, ubi in hoc ordine à fronte additur tam in singulari numero quàm in plurali, litera tau,

תושב

תּוֹשָׁב habitatio,
תּוֹשָׁבִים habitationes.

Tamen quæ à fronte recipiũt augmentum literæ tau, frequentius in fine desinunt in he fœmininum: ut,

תּוֹלֶדֶת generatio,
תּוֹבֶחֶת correptio: & similia.

Idem fit in his quæ quiescunt in extremitatibus: ut,

תּוֹדָה laus, uel gratiarum actio:
תּוֹרָה instrumentum, seu lex:
à uerbis יָדָה & יָרָה

Item sunt, quæ in utraque extremitate admittunt tau literam: ut,

תּוֹעֶלֶת utilitas,
תּוֹחֶלֶת spes: & similia.

Sunt etiam, licet pauca, quæ habent mem literam in capite, & tau in fine: ut

מוֹעֲצָה consultatio,
מוֹרָשָׁה possessio.

Regula. Quodcunq; nomen à fron-

te

te inuenitur habere augmẽtum mem uel tau, sequẽte punctulo holem, illud est ex quiescentibus in pe iod. Excipiuntur tamen quædam à regula: ut, וְחִבֵּאתִי מוֹרָךְ ideſt, Et adducam teneritudinem: Leuitici uigesimosexto. בְּמוּעַל יְרִיחָם ideſt, In studio manuũ suarum: Nehemiæ octauo. quæ sunt ex duplicantibus ainpoal. Inueniuntur etiam pauca, quæ habent literam mem punctuatam cum schurec: ut,

מוּסָר disciplina,
מוּצָק infusorium: & similia.

Item inueniuntur alia quæ carent augmento literæ à fronte, sed desinunt tantum in he fœmininum: ut,

שֵׁנָה somnus,
עֵצָה consiliúm,
דֵּעָה scientia: & similia.

Et hæc in regimine mutant punctum zere in scheua, & camez in pathah:

quem

quemadmodum explicatum est in pri
ma Oratione, fundamento secundo.

Sunt præterea alia, sed pauca, quæ in hac forma carent he fœminina litera: & hæc non sunt curanda ob paucitatem eorum: ut est, צֵא תֹּאמַר לוֹ id: est, Egestionem dices ei: Isaiæ trigesimo. Sic, בּוֹל חֳרִים ideſt, Fructus montium: Iob quadragesimo capite. quorum radices sunt

יָצָא exiuit, &
יָבַל protulit.

FVNDAMENTVM TERTIVM,
in quo explicantur nomina quiescentia in ainpoal, augmentum literæ habentia.

Elias. 1

NOtandum in primis, quod multa sunt nomina in ordine quiescentium in ainpoal, quæ habent augmentum mem cum puncto camez: ut, מְקוֹם

מָקוֹם locus,
מָלוֹן diuersorium: & similia.
Et hæc in statu regiminis & affixionis mutant punctum camez in scheua, more nominum perfectorum: ut,
מְקוֹמוֹ מְלוֹנוֹ & מְקוֹם מְלוֹן
& cætera. Quædam habent terminationem pluralem masculinam: ut,
מְלוֹנִים מְקוֹמוֹת
Quando uero à calce assumunt he fœmininam literam, mem semper habet scheua, sequiturq; ipsum schurec: ut;
מְשׁוּבָה auersatrix,
מְלוּנָה tugurium,
מְבוּנָה intelligentia: & similia.
Sunt quoq; quæ augmentum tau in capite habent: ut,
תְּקוּמָה erectio, uel resurrectio:
תְּלוּנָה murmur: & similia.
Sed absque he fœminina litera nunquam in hac forma inuenitur nomen,

quod

quod habeat ſupperadditam literam mem aut tau.

2 Regula. Quodcunq; nomen inueneris à fronte habere augmẽtum mem cum puncto camez, & in dictis quatuor mutationibus mem illud uel tau uertit camez in punctum ſchua: ſignũ eſt, nomen illud eſſe ex quieſcentibus in ainpoal.

Quatuor mutationes illæ ſunt, mutatio de ſingulari numero in pluralẽ, uel de ſtatu abſoluto in ſtatum regiminis, aut de maſculino genere in fœminínum genus.

Elias. 3

Inueniuntur quoq; pauca, quæ in fine habent augmentum literæ tau: ut בּוּשֶׁת ideſt, confuſio: & iam in præcedentibus didiciſti tau in talibus dageſſari, quoties illis affixum aliquod ſubiungitur

iungitur: ut, לְבֹשְׁתֵּךְ וּלְבוּשָׁת ideſt, In confuſionem tuam & in confuſionem: primi Regum uigeſimo.

4 Sic quoq; uenit in alia forma: ut, עֵרוּת teſtimonium,
עֵרִיוֹת teſtimonia.

ſicut & ſuprà explicatum eſt Oratione tertia, fundamento ultimo, capitulo quarto. Inuenitur etiam unum, quod habet augmẽtum literæ mem in fine: nempe רִיקָם uacuum, uel uacuitas.

FVNDAMENTVM QVARTVM
in quo agitur de nominibus quieſcentibus in ainpoal, quæ nullum habent literæ augmentum.

Elias. 1

SVnt complura nomina in hoc ordine, quæ penitus nullum habent augmentum, & conſtant duntaxat literis duabus, ſemperq; punctuatur pe

poal uno puncto quinq; magnorum uocalium. Exempla:

Quæ habent camez superadditũ: ut,

זָר extraneus,
צָר tribulator,
רַע malignus.

Quæ habent punctum zere: ut,

גֵּר peregrinus,
אֵר exitium.

Quæ habent punctum hirec: ut,

סִיר olla,
קִיר paries,
עִיר ciuitas.

Quæ habent punctum holem: ut,

אוֹר lux,
יוֹם dies,
טוֹב bonus.

Quæ habent punctum schurec: ut,

שׁוּק platea,
רוּר caldarium:

& cætera istis similia.

At cum

2 At cum uocalibus minoribus nunquam inueniuntur. Et nota, quod prędicta nomina plerunq; non mutantur: quæ autem mutantur, mutantur in formas commutabiles seu æquiualentes: ut à nomine יוֹם formatur plurale cum puncto camez: similiter cum affixis mutatur punctulus holem in punctum camez: ut,

יָמִים dies,
יָמָיו dies eius: & cætera.

Sic à רֹאשׁ fit
רָאשִׁים capita,
רָאשָׁיו capita eius.

Itemq; nomen טוֹב in statu regiminis & affixionis mutat holem in schurec: ut, טוּב טוּבוֹ & cætera.

5 Porrò quæ habent camez & zere, regulariter non mutantur: huius ratio & causa patebit infrà Fundamẽto octauo. Sunt quoq; multa quæ

habent hirec & ſchurec, & non mutan tur: niſi quod עִיר quando ſignificat pullum, in plurali numero habet iod mobilem literam: ut עֲיָרוֹת & עֲיָרִים Sic שׁוּק ideſt platea, in plurali nu/ mero mouet uau ipſum: ut שְׁוָקִים Sic קוּץ quoq; ideſt capillus, habet in plurali numero קְוֻצּוֹתָיו ideſt, Cin cinni eius: Canticorum ſexto capite. Et à דּוֹר inuenitur in plurali nume/ ro וּבְרָוָרִים ideſt, Et in oliis: ſecundi Paralipomenon trigeſimoquarto.

4 Rurſus ſunt alia, quæ in ſin/ gulari numero habent iod mobile: ut,

בַּיִת domus,
יַיִן oliua,
עַיִן oculus,
לַיִל nox:

& alia his ſimilia, quæ omnia habent accentum millel: hoc eſt, in ſyllaba pe/ nultima: alioquin neceſſe eſſet literam

iod

iod dageſſare:quemadmodum expli-
cabitur in libello Cantici.

5 Hæc itaq; nomina per om-
nes quatuor mutationes habent lite-
ram iod immobilem:ut in regimine &
affixione dices, בַּיִת sic בֵּיתִי בֵּיתְךָ
& in plurali numero בָּתִּים id-
eſt,oliuæ. Item לַיִל nox, לֵילוֹת
Et ab hac regula nihil excipitur,præ-
ter uocabulum בָּתִּים ideſt domus,
in plurali numero:quod eſt ualde irre-
gulare,quum in eo dages ſequatur uo-
cem magnam,accẽtumq; habeat mil-
ra, hoc eſt,in ultima.

6 Inueniuntur quoq; in hoc
ordine nomina,quæ in numero ſingu
lari habent uau mobile: ut,

אָוֶן	uanitas,
עָוֶל	iniquitas,
מָוֶת	mors,
תָּוֶךְ	medium:

& alia his ſimilia, quæ habent camez & ſægol: nec inuenitur hæc forma in perfectis, quemadmodum memoraui mus in Oratione tertia, fundamento ſecundo, capitulo ſeptimo. In ſtatu uerò regiminis & affixionis quieſcit plerunqꝫ litera uau: ut, בְּתוֹךְ חָעִיר id eſt, In medio ciuitatis: Geneſeos deci monono. מוֹת יְשָׁרִים ideſt, Mors re ctorum: Numeri uigeſimotertio capi te. Et cum affixis, לִפְנֵי מוֹתוֹ ideſt, Ante mortem ſuam: Deuteronomij trigeſimotertio. אֶל־תּוֹכוֹ ideſt, Ad medium eius: Leuitici undecimo capi te. מַחְשְׁבוֹת אוֹנֶךָ ideſt, Cogitatio nes uanitatis tuæ: Ieremiæ quarto ca pite. Item quædam recipiunt aug mentum literæ he in fine, retinetqꝫ lite ra uau mobilitatem ſuam: ut,

מָוְתָה mors,
עַוְלָה iniquitas.

Et unum

Et unum inuenitur, quod in ſtatu affixionis habet literam uau mobilem: nempe, וּבְעַוְלוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה ideſt, Et in iniquitate ſua quam fecit: Ezechielis decimooctauo. Præterea, uocabulum שָׁוְא ideſt uanum, fruſtra, ſeu uanitas, eſt de forma iſta: niſi quod in punctis habet alleuiationem: nam uertitur punctus ſægol in ſcheua, propter quieſcētem literam aleph: quum שָׁוְא dicendum eſſet.

FVNDAMENTVM QVINTVM, de nominibus quieſcentibus in lamedpoal aleph.

Elias. 1

NOtandum, quod multa ſunt nomina quæ quieſcunt in lamed aleph, & punctuantur duplici ſægol: ut,

פֶּלֶא miraculum,
בֶּלֶא carcer,
גֶּבֶא fouea,

טְנָא ſporta: & ſimilia.

Et hæc imitantur normam nominum perfectorum: habentq; aliquando in affixorum ſubiunctione punctum hirec: ut, פִּלְאוֹ miraculum eius,

פִּלְאוֹ carcer eius:

& aliquando habent punctū pathah, ut à טְנָא fit

טַנְאֲךָ ſporta tua.

2 Sunt etiam aliqua quæ recipiũt punctum camez iuxta formam פָּעָל ut, צָמָא ſitis,

צָבָא exercitus:

& quædam iuxta formam פּוֹעֵל ut

גּוֹמָא iuncus,

סוֹבָא comeſſatio:

& unum cum punctulo dages, nempe בִּסֵּא ideſt, ſolium: quod in ſtatu regiminis non mutatur, ſed in affixorum ſubiunctione migrat punctus zere in ſcheua, abiiciturq; dages: ut, בִּסְאֲךָ

כ ס

בְּסִאוֹ Idem fit in numero plurali; habetq; formam fœmininorum: ut Psalmo centesimo uigesimo secũdo, שֶׁמָּה יָשְׁבוּ בְּסִאוֹת idest, Illic sedebunt solia.

5 Hoc quoq; uocabulum חֲטָא idest peccatum, est de forma ista, debuitq; scribi חֵטָא sed alleuiatur dictio ipsa à punctis, sicut & שָׁוְא alleuiatur, quod tamen est de forma בַּעַל ut diximus in præcedenti Fundamento, signo quarto. Punctuatur autem heth in dictione חֲטָא cum zere, iuxta formam illorum nominũ quæ quinq; constant punctis. Vnde & in affixorũ subiunctione habet sægol: ut,

חֶטְאוֹ peccatum eius,

חֶטְאָם peccatum eorum:

de qua forma dictum est Fundamento tertio Orationis primæ, signo sexto. In plurali numero חֲטָאִים peccata. Illud uerò וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים idest, Et in

uia

uia peccatorum: Psalmo primo: est de forma dagessatorum, quæ non admittunt aliquam mutationem. Nam de eo dicitur pluraliter in statu regiminis & affixionis, חַטַּאי עַמִּי ideſt, Peccata populi mei: Amos nono. Et חַטַּאתֵיהֶ יְשַׁמִּיר ideſt, Peccata eius delebit: Isaiæ decimotertio capite.

Nomina quæ mediam dagessant non mutant priora puncta in plurali numero, aut in constructiuo uel affixorum subiunctione. Posteriora uero puncta admittunt mutationem.

FVNDAMENTVM SEXTVM, in quo explicantur nomina quiescentia in lamed poal he.

Elias. 1

ADuertendum, quod nomina in lamed he quiescentia, plerunq; ueniunt

ueniunt cum augmento literæ mem uel tau à principio: punctuaturq; augmentum ipsum cum hirec sequente puncto scheua: ut,

מִצְוָה præceptum,
מִנְחָה munus,
תִּקְוָה spes,
תִּבְלָה consumptio: & his similia.

Verum, iuxtà literas gutturales signantur hæ literæ superadditæ cum puncto pathah: ut,

מַחֲצָה medietas,
מַחֲתָה acerra,
תַּאֲוָה concupiscentia:

& cætera his similia.

Mutant literæ gutturales sub literis hæmanthicis punctulum hirec in pathah, per illam regulam, quod literæ gutturales hatehphatæ punctuant se & præcedentem literam.

Elias

Elias. 2

Sunt autem omnia illa he, quæ memoratis exemplis in fine ſubiũguntur, fœminina & nõ radicalia: id quod ex accentu dignoſci poteſt, nam omnia ſunt milra: & præterea in ſtatu regiminis & affixionis mutantur in tau molle, iuxta morem he fœmininæ literæ: ut, מִצְוַת יְהוָה ideſt, Præceptum Domini: Pſalmo nono. מַשָּׂאת יְהוּדָה ideſt, Munus Iudæ: Malachiæ quarto. מִצְוָתוֹ ideſt, Præceptum eius.

מַשָּׂאתוֹ מִנְחָתוֹ

Et pauca inueniuntur, quæ deſinunt in he hæmanthicum: ut ab

עָלָה aſcendit,

מַעֲלָה aſcenſus: & ſimilia.

Et hæc ſunt millel, ſicut etiam in Oratione tertia ſcripſimus, fundamento octauo, ſigno tertio.

3 At cum litera he radicali inueniun

ueniuntur plurima, habentq; semper ante ipsam literam he punctum sægol: ut, מְקֻנָה possessio,

מַחֲנָה turma: & similia.

Et per hoc distinguuntur ab illis, quæ desinunt in he fœmininam literam atque hæemanthicam: quin & in statu regiminis atq; affixionis non mutantur, nisi quod sægol migrat in punctū zere: ut, מַחֲנֵה דָן ideſt, Turma Dan: Numeri decimo. מְקֻנָה רַב ideſt, Pecus multum: Numeri trigesimo secundo capite.

4 Cum affixis uero mouetur litera he: ut,

מִקְנֵהוּ pecus eius,

מַחֲנֵהוּ turma eius: & cætera.

In omnibus istis censetur, he esse radicalem literam. Verum, quum superadditur litera tau à fronte, nunquam inuenitur he esse radicale.

Fun

FVNDAMENTVM SEPTI-
mum, in quo explicantur no-
mina quieſcentia in lamed-
poal he, atque habentia
augmentū mem uel
tau à fronte, &
tau à calce.

Elias. 1

SCiendum, quod in hoc ordine in-
ueniuntur etiam nomina, quæ ha-
bent augmentum literæ mem à prin-
cipio & tau à fine: ut,

מַשְׂבִּית imaginatio,

מַרְבִּית augmentatio: & ſimilia.

Et quædam habent literam tau à capi
te & calce: ut,

תַּכְנִית ſimilitudo,

תַּכְלִית conſummatio: & ſimilia.

in quibus pūctus poſtremus eſt hirec
magnum: ideſt, hirec cum litera iod.

2 Et nota, quod huiuſmodi
nomina

nomina deberent ſcribi cum tribus iodin, in hunc modũ, תַּבְנִיִּית מַרְבִּיִּית Quorum unũ, uocatur iod protractionis uel ſequelæ: quod etiam uenire ſolet in participio præſentis tẽporis coniugationis hiphil poſt quodlibet ainpoal: ut, מַפְקִיר & מַפְקִירָה faciens uiſitare. Alterum iod, eſt loco he lamedpoal: nam radices memoratorum exemplorum ſunt, בָּרָה & בָּכָה Tertium uero, eſt iod gentile: ſicut iod in עִבְרִית Hebræa, מִצְרִית Aegyptiaca: & ſimilibus. Verum, de hoc amplius loquemur in libro Compoſitionis.

3 Inueniuntur quoq; alia nomina in hac forma, quorũ ultima uox recipit literam uau ſchurecatam, præſertim quando à capite augmentum literæ tau fuerit: ut,

תִּרְצוֹת

תַּרְבּוּת incrementum,

תַּבְנוּת similitudo: & similia. Non autem hæc forma inuenitur nisi in sermonibus Mischna (hoc est, in Expositione Legis) cum litera mem: ut מַלְקוּת ideſt uerberatio, à uerbo לָקָה ideſt, percussit. Memineris etiam quòd litera mem & litera tau à capite istorum nominũ semper habent punctum pathah, etiam extra causam literæ gutturalis. Inuenitur denicq; solum unum, cum augmẽto literæ aleph in capite: nempe וְאַחֲוָתִי בְּאָזְנֵיכֶם id est, Ostensio mea in auribus uestris: Iob decimotertio: cuius radix est חָוָה ideſt, indicauit.

In memoratis exemplis iod & uau ponuntur loco he tertiæ radicalis per regulam iehu, qua scilicet literæ יהוא facilẽ inter se commutantur.

Elias

Elias. 4

4 Regula. Quodcunq; nomen à capite habuerit mem literā uel tau, signatum cum hirec uel pathah, & mox sequēs litera habuerit punctum scheua, illud non est de perfectis: præsertim quum in eo non sint tres literæ mobiles, sed est de quiescentibus in lamed he. Inueniuntur tamen duo, quæ à capite habent augmētum literæ tau scheuatæ: nempe,

תְּעָלָה aquæductus, &
תְּלָאָה fatigatio.

FVNDAMENTVM OCTAVVM in quo explicātur nomina quiescentia in lamedpoal he, quæ scilicet à fronte nullum habent augmentum, sed in fine duntaxat subiungitur illis he fœmininum.

Elias. 1

RVrsus sciendum, quod in hoc or-

dine inueniuntur etiam nomina desi-
nentia in literam he fœmininam: quo-
rum quædam sub pepoal habēt pun-
ctum camez: ut sunt

שֶׂפָה labium,
מְנָה pars: & similia.

Quædam uero habent punctum ze-
re: ut מֵאָה centum,
פֵּאָה angulus: & similia.

Et hæc quidem omnia mutant iuxta morem consuetum, capitale punctum in scheua.

2 At nomina quiescentia in ain seu media radicali, quæ habent utrāq; hanc formam, regulariter non mutantur: ut à

קָם surgens, masculini generis:
& צָר tribulator, etiam masculini generis: dices in fœminino genere,

קָמָה surgens,
צָרָה tribulatrix:

Et in

Et in ſtatu regiminis, in ſingulari numero, dices קְמַת צָרַת
& in plurali maſculino, קְמֹתִים צָרִים
ubi camez initiale non mutatur.
Idem ſentiendum eſt de ijs, quæ habent punctum zere à principio. Nam ab his quæ quieſcunt in media radicali litera, puta à uerbis שָׁב & צָר fiunt nomina צָרַת ideſt uiaticum, שִׁיבָה ſenium: & in ſtatu regiminis, צָרַת & שִׁבַת עַבְדְּךָ ideſt, Senectus ſerui tui: Geneſeos quadrageſimoquarto. ubi uides zere non mutari. Ratio huius hæc ſignatur: quæ quieſcunt in media radicali, ſemper opus habent à fronte uoce magna, quæ aliqualiter repræſentet uau mediam radicalem literam, & in qua uau ipſum quieſcat: ideo propter nullam ſtatus mutationem uoces illæ magnæ poterunt uariari. At in his exemplis,

שֵׂפָה labium,
מֵנָה pars,
פֵּאָה angulus,
מֵאָה centum:

quæ ſub prima radicali litera non habent uocem magnam, quæ repræſentet & includat quietem ſequentis literæ, camez & zere libere mutari poſſunt, dicesq; שִׂפַּת פִּאַת & cætera his ſimilia.

Licet in מאה & צרי item in קמה & שפה eadem ſit punctorum forma, quia tamen non ſunt de eodem ordine, iſta mutāt uocem priorem magnam, illa autem non mutant. Quando enim in uoce magna aliqua quieſcit litera, illa iam æquiparatur punctulo dages, quod ob quamcunque mutationem non ſinit mutari puncta priora.

Elias

Elias. 3

Et uide, ne huius regulæ unquam obliuiſcaris, quum ſit notatu digniſſima. Faciemus tamen adhuc illius mentionem in ordine duplicatorũ in Fundamento undecimo, capitulo quarto. Quæ uero habent tertio loco literam he eſſentialem, hæc explicabo in Fundamento ſequenti.

FVNDAMENTVM NONVM, in quo declarantur nomina in lamedpoal he quieſcentia, quæ ſcilicet retinent in fine radicalem literam he.

Elias. 1

ADuertendum, quod pauca inueniuntur nomina in hoc ordine, quæ he radicalem literam non amittunt: qualia ſunt, גֵּאֶה וְרָם ideſt, Superbus & ſublimis: Iſaiæ undecimo.

& וַיֵּצֵא מִגְּרָה ideſt, Et exiuit de pha/retra: Iob uigeſimo. & ſimilia. Sunt rurſus alia quæ ueniunt cum puncto ſægol: ut, גֵּאֶה מְאֹד ideſt, Superbus ualde: Iſaiæ decimoſexto. & רֵעַ דָּוִד ideſt, Amicus Dauid: ſecundi Regum decimoquinto. In plurali numero di/citur, גֵּאִים ſuperbi,

רֵעִים ſocij, uel amici.

Porrò, à גֵּאֶה quod deſinit in pun/ctum camez, fit וְחִבּוּז לְגֵאיוֹנִים id/eſt, Et contemptus, ſeu deſpectio ſu/perbis: Pſalmo centeſimo uigeſimotertio. & eſt iod illud mobile. Sic in גְּוָה uertitur he litera in iod mobile, quando uenerit in ſtatu regiminis: ut, גְּוִיַּת חֲאַרְיֵה ideſt, Cadauer leonis: Iudicum decimoquarto. Et in plurali numero, מָלֵא גְוִיּוֹת ideſt, Impleuit ruinas, ſeu cadauera: Pſalmo centeſimo decimo.

Scias

2 Scias quoq; , quod multa inueniuntur Nomina in hoc ordine, quæ mutant he literam finalem in iod quiescens, præceditq; ipsum punctus hirec. Et hæc quidem sunt in quadruplici differentia. Primò sunt quædam, quorum prima uox est camez: ut,

צָלִי decoctio,

סָלִי polenta.

Secundo, sunt alia quorum uox prima est scheua: ut,

שִׁבִי captiuitas,

פִּרִי fructus,

כְּלִי uas, uel instrumentum.

Tertio, sunt aliqua quorum uox prima est holem: ut,

חוֹלִי infirmitas,

עוֹנִי afflictio.

Quarto, aliqua quoquè inueniuntur quorum uox prima est sægol: ut,

מְשִׁי polymita, uel uestis serica: &

קְרִי molestia, uel occursus.

§ Itaq; in statu regiminis mi grant camezata in punctum scheua, ut צְלִי קְלִי & scheuata in punctum sægol, sed in loco pausæ: ut פְּרִי בְּלִי שְׁבִי Et quando istis subiungitur affixum, redditur iod mobile: ut,

שִׁבְיְךָ captiuitas tua,
פִּרְיְךָ fructus tuus,
בִּלְיְךָ uas tuum.

Et fieri potest, quod in מְשִׁי & קְרִי iod quoq; mobile sit: quemadmodum à פֶּתִי puer, dicimus etiam פְּתָיִים pueri.

Quæ autem habent punctulum holem, mutant illud in hatephcamez, quum ueniunt in statum regiminis, etiam si uocale postremum non sit sægol: uti scripsimus in Oratione tertia, fundamento quarto, signo secundo. Sunt quoq;, quæ extra statum regimi

nis

nis habent punctum hatephcamez: ut, כָּל חֳלִי ideſt, Omnem infirmitatem: Deuteronomij uigeſimooctauo. מְחֹת חֲרִי ideſt, Qualis furor: Deuteronomij uigeſimonono.

4 Proinde, illæ formæ quas commemorauimus, interdum occurrunt cum augmento literæ tau in fine: ut עֲמִית proximus.

Et horum quædam habent punctulum holem in fine: ut

אֲחוֹת ſoror,
חֲמוֹת nurus.

quæ in regimine atq; affixorum ſubiunctione mutant punctum camez in punctum ſcheua: ut

עֲמִיתְךָ proximus tuus,
אֲחוֹתְךָ ſoror tua,
חֲמוֹתְךָ nurus tua:

& cætera his ſimilia. Item, horum quædam ſunt cum puncto ſcheua: ut

חֲנִית

חֲנִית lancea,
שְׁבִית captiuitas:

Et aliquando cum ſchurec in fine: ut
גָּלוּת captiuitas, ſeu exilium:
חָזוּת uiſio.

Et pepoal cum punct. ſcheua: ut
שְׁבוּת captiuitas,
פְּרוּת redemptio.

Quomodo autem hæc mutentur in pluralem numerum, iam ſcripſimus in tertia Oratione, fundamento ultimo, ſigno ſiue capitulo ſexto.

Hæc in plurali numero ante terminationem oth, habent iod mobile: ut שְׁבִיוֹת ideſt, captiuitates.

Elias. 5

Item, quædam inueniuntur habere augmentum literæ nun in fine: ut
רָצוֹן uoluntas,
קָלוֹן ignominia: & ſimilia.

in quibus

in quibus litera uau quieſcit loco he lamedpoal: ut,

בִּנְיָן ædificatio,
עִנְיָן negocium,
קִנְיָן poſſeſſio.

Hæc poſteriora ſimpliciter addunt in plurali numero terminationem ים ſine ulla punctorum mutatione.

FVNDAMENTVM DECIMVM, in quo explicantur nomina quieſcentia in lamedpoal he, quæ duas duntaxat habent literas.

Elias.

SCiendum, quod ſunt in hoc ordine nomina, quæ nullam penitus habent ſuperadditam literam, quin & he tertiam radicalem literam reïciunt, remanentibus duabus duntaxat literis. Inter hæc autem nomina quædam ſemper

ſemper camezantur, & quædam ſem-
per pathātur: alia interdum camezan-
tur, & interdum pathantur. & illa enu
merantur ab autore Traditionis hunc
in modum:

אַב pater,
אַח frater,
יַד manus,
דַּג piſcis,
סַר לְסָר regula ad regulam:
צַו לְצַו præceptum ad præce-
ptum: Iſaiæ uigeſimooctauo capite.

2 Omnia, inquam, iſta con-
formitatem habent cum his quæ quie
ſcunt in media radicali, & item cum
duplicatis: de quibus in ſequenti Fun-
damento dabo tibi ſigna & quaſdam
regulas, per quas illa ab iſtis facile diſ-
cernas.

5 Sunt præterea aliqua, quæ
punctuantur cum hirec, ſequente iod
quieſcente

quieſcente:& ea nomina deriuantur à radicibus,quarum ainpoal eſt una ex literis וית ut à radice

רָוָה irrigauit, dicitur

רִי irrigatio:

unde אַף בְּרִי ideſt,Etiam cum irrigatione:Iob trigeſimoſeptimo capite. Sic à נָחָה planxit,

נִי planctus.

Hinc בְּנִיהֶם סְיֹנָח ideſt, In planctu eorum lamentare: Ezechielis uigeſimoſeptimo capite. Et à

צָוָה aruit,

צִי nauis:

ut וְצִי אַדִּיר ideſt,Et trieris magna: Iſaiæ trigeſimotertio capite. Et item à

בָּוָה combuſſit, dicitur

בִּי תַחַת יוֹפִי ideſt, Combuſtio pro pulchritudine: Iſaiæ tertio capite. In quibus omnibus, litera iod ſcribitur loco he radicalis literæ,ainpoal uero

ro occultatur: quemadmodum exem-
pla docent.

4 Sed פִּי ideſt os, non eſt de iſto ordine: nam radix eius eſt פֶּה nomen duarum tantum literarum, iuxta formam שֶׂה quod ouem ſignificat. Et ſcribitur eodem tenore in regimine & in affixione iod literæ: hoc eſt, quantum attinet ad formam Nominis ſcriptam: non eſt differentia inter פִּי יְהוָה ideſt, Os Domini: Iſaiæ capite primo. & inter פִּי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם ideſt, Os meum loquitur ad uos: Geneſeos quadrageſimo quinto capite. Quod tamen ſic Grammaticè ſcribi debuerat, פִּיִּי ideſt, os meum: ſed ad euitandam duplicis iod difficiliorem prolationem, reiicitur unum iod.

Et tu quidem, id abſque difficultate ubique locorum diſcernere poteris, quando iſta dictio פִּי capienda erit

con

constructiue, aut quando habebit literam iod affixam.

5 Regula super omnibus his quæ diximus in isto & præcedēti Fundamento: Omne nomen quod constat duabus literis mobilibus habens in fine superadditā literam tau, quam præcedit hirec uel schurec, aut habuerit iod quiescens in fine, siue constet duabus literis mobilibus siue una, aut habuerit literam iod mobilem, post duas literas radicales: tale nomen est ex quiescentibus in lamed he. Expende quod dixi, & inuenies ita esse. Et quod diximus, post duas radicales literas, id notanter dictum putes, ad excipiendum perfecta & quiescentia in ain. Nam quando litera iod nominibus perfectis adiuncta fuerit, habet locum post tres radicales literas: ut חֲמִשִּׁית ideſt, quintæ: & similia.

In quie

In quieſcentibus uero in ainpoal, litera iod uenit ſtatim poſt primam literam: ut in dictionibus

בַּיִת domus,

זַיִת oliua: & cætera.

Noluimus autem in iſta regula comprehendere quodcunq; nomen, in cuius fine inuenitur litera nun præcedente punctulo holem, qualia ſunt

רָצוֹן uoluntas, &

קָלוֹן ignominia:

ne imponerent tibi nomina, in quibus nun illud ultimum eſt radicale, quemadmodum eſt in dictionibus

אָרוֹן dominus,

אָרוֹן arca:

ſic מָרוֹן contentio,

cum quieſcentibus in ain, cuius radix eſt hæc,

רוֹן contendit.

FVNDAMENTVM VNDECI/ mum, in quo explicantur nomina quæ ſunt de ordine duplica/ torum, quæ ſcilicet unius literæ defectum pa/ tiuntur.

Elias. 1

NOtandum, quod multa ſunt no mina de ordine duplicatorum, quæ ueniunt cum defectu unius literæ iuxta morem uerborum duplicatorũ: relinquunturq; ſolummodo duæ lite/ ræ in illis: ut ſunt,

חַם calidus,
דַּל pauper,
טַל ros,
סַל ſporta,
טַף puerorum cœtus:

& ſimilia multa. Horum multa pa/ thantur, & quædam camezantur, an/ notanturq; per autorem Hammaſo/

reth. Sunt etiam multa inter ea, quæ habent punctulum holem: ut

עוז fortitudo,
חום calor,
עול infans,
קור frigus: & similia.

Item quædam habent punctum zere: ut חֵן gratia,
שֵׁן dens,
צֵל umbra: & similia.

Quæ itaq; habent punctum camez uel zere, assimilantur quiescentibus in ain atq; quiescẽtibus in lamed: de quibus scripsi in suis formis & locis.

2 Dabimus tamen tibi signum per quod possis discernere quæ sint ex quiescentibus in ain uel in lamed, aut quæ sint ex duplicatis. Quæ sunt ex duplicatis, consueuerunt habere punctulum dages, nisi duabus tantum literis constent, tunc enim impossibile est

est unam ex illis dagessari saltem da/ges forti: quum nunquam punctus da ges sit forte à capite dictionis: id quod latius declarabitur in nostro Cantici libello.

Punctulus dages habet locum tan tum in sex literis בגר בפת & est da ges leue, quod scilicet non duplicat li/teram, atq; ideo non significat alicu/ius literæ defectum.

Elias. 5

A fine quoq; dictionis nunquam uenit punctulus dages in aliqua litera quæ puncto caret. Vnde quando tibi occurrerit nomen aliquod, duabus li/teris constans, & nescis cui ordini illud adscribere debeas, ages in hunc mo/dum. In primis, uide num sustinere possit dages, si subieceris illi affixum aliquod aut he fœmininam literam,

aut mutaueris ipſum in pluralem numerum: tunc enim eſt ex duplicatis.

4 Pro exemplo ſit tibi זָךְ id eſt, purus. Si uolueris ſcire cuius ordinis ſit, adiice illi à fine terminationem pluralem, aut affixum aliquod, aut he fœmininum: & inuenies

	זַכִּים	mundi,
	זַכָּה	munda.
Sic ab	חַג	ſolennitas,
	חַגִּים	ſolennitates,
	חַגּוֹ	ſolennitas eius:

quæ omnia habent pũctulum dages, & ideo ſunt ex duplicatis. Nam punctulus dages ponitur loco literæ duplicatæ. Sed à

	דָּג	piſcis,
dices	דָּגִים	piſces,
&	דָּגָה	piſcis.

ubi litera gimel eſt mollis, & non habet punctulum dages: & idcirco erit

nomen

nomen ipſum ex quieſcentibus.

5 Iam autem præſcripſimus tibi ſignum in Oratione iſta, fundamento octauo, quo pacto diſcernere debeas quieſcentia in ain à quieſcentibus in lamed, diximusq; quieſcentia in ain nunquam mutari: & ideo poſtquàm dixeris à דָּגִים in regimine דְּגֵי חַיָּם ideſt, piſces maris: mutato camez in punctum ſcheua, conſtabit uocabulum ipſum, locum habere inter quieſcentia in lamed, eritq; radix eius דָּגָה ideſt, piſcis. Sed à

גֵּר peregrinus, dices
גֵּרִים peregrini,
גֵּרוֹ peregrinus eius:

ubi punctus zere non mutatur, unde patet nomen illud eſſe ex quieſcentibus in ain: eritq; radix eius גּוּר

Habeo adhuc & alia ſigna, per quæ hos ordines à ſe inuicem diſcernas, ſed

non eſt locus contrahendæ moræ.

Regula. Omne nomen duabus radicalibus literis conſtans, quarum altera in plurali numero, aut in ſubiunctione affixi uel etiam he fœmininæ literæ, habet punctulum dages: illud erit ex duplicatis, habetq; ſemper à fronte unam ex minoribus uocibus, etiam illa nomina quæ iuxta Traditionem Maſoreth habent punctum camez: ut, יָם חַמֶּלַח ideſt, Mare ſalis: Geneſeos decimoquarto capite. תֹּם וְיָשָׁר ideſt, Integer & rectus: Iob primo capite: & his ſimilia.

Quæ quum in pluralem numerum mutantur, aut habent ſubiunctum affixum uel he fœmininam literam, pathantur: ut,

יַמִּים	maria,
תַּמִּים	perfecti,
תַּמָּה	perfecta.

Quæ

Quæ uero habent punctum zere, mutantur in punctulum hirec: ut

שֵׁן dens,
שִׁנּוֹ dens eius:
חֵן gratia,
חִנּוֹ gratia eius.

Et quæ habent pũctulum holem, mutant illud in tria puncta: ut ab

חֹק statutum,
dices חֻקּוֹ statutum eius,
חֻקִּי
חֻקָּם

Et iuxta opinionem Rabbi Salamonis Iarhĩ, pepoal heth signatur cum puncto hatephcamez, quoties ainpoal uenerit punctuatum cum scheua: ut חֲסָדֶיךָ & חֲסָבָם & cætera. Hanc opinionem posuit in eo loco, ubi exponit hunc uersum, עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ ideſt, Fortitudo mea & laus Dominus: Exodi decimoquinto capite.

Rabbi uero Aben Ezra oculatior illo existens, respondet se inuenire, יְהוָה בְּעֻזְּךָ יִשְׂמַח מֶלֶךְ ideſt, Domine, in fortitudine tua lætabitur rex: Psalmo uigesimoprimo, cum tribus punctis. Et נַחֲלְתָּ בְּעֻזֶּךָ ideſt, Duxisti in fortitudine tua: Exodi decimoquinto capite: cum puncto hatephcamez.

Verum, iam pollicitus sum quum uacauerit, me æditurum libellum in quo Grammaticam Rabbi Salomonis declarabo: ibi utriusque Rabbi opinionem concordabo.

FVNDAMENTVM DVODECIMUM, in quo explicantur nomina quæ ex duplicatis habent superadditam mem literam à fronte.

Elias. I

SEd & hoc sciendum, quod in hoc ordine inueniuntur nomina, quæ habent

habent à fronte augmentum mem li/teræ, punctuatam ut plurimum cum puncto camez, iuxta formam nomi/num quieſcentium in ain. Eſt tamen differentia aliqua inter ea, quia illa ha/bent punctulum holem: ut

מָקוֹם locus,
מָבוֹן habitaculum.

iſta autem habēt punctum camez uel zere in fine: ut

מָסָךְ operimentum,
מָגֵן ſcutum:

ſed non ſunt multa.

2 Eſt & aliud diſcrimen inter ea: quia ea quæ quieſcunt in ain, mu/tant punctum camez in ſcheua, quem admodum iam dictum eſt: illa uero quæ ſunt de hoc ordine, minimè mu/tantur: ut à

גָּנַן protexit, dicitur
מָגֵן ſcutum,

מגינים

מָגִנִּים ſcuta,

מָגִנִּי ſcutum meum.

Huius autem ratio eſt, quia punctus camez eſt loco punctuli dages, & idcir co mutari non poteſt: & iam quidem diximus ſemel & iterum, quod dageſ/ſata non mutãtur, nec per conſequens ea, in quibus uox magna eſt loco pun/ctuli dages.

Hæc regula diligentiſſime eſt ob/ſeruãda, nedum in hoc ordine, uerum & in perfectorum ordine, ubi propter mediam gutturalem literam, dages lo/cum non habet: ut à

פָּרָשׁ eques, fit in plurali numero

פָּרָשִׁים equites: ubi litera res fuerat dageſſanda.

Elias. 5

Inueniuntur quoq; aliqua, licet pau ca, quæ habent mem cum holem, iux/

ta

ta formam quieſcentium in pe iod: & in iſtis rurſum eſt differentia aliqua: nam quieſcentia in pe iod, deſinunt in punctum camez uel in zere: ut,

מוֹשָׁב cathedra,

מוֹקֵשׁ offendiculum.

duplicata uero terminantur in punctũ pathah uel in ſægol: ut à נָבַר ideſt, ſubiecit: מַעֲשֵׂה מוֹבֵר ideſt, Opus ſubiectionis: tertij Regum ſeꝯimo capite. Et à נָבַךְ ideſt, tener fuit: habes, וְחַבֵּאתִי מוֹרֶךְ ideſt, Et adducam molliciem: Leuitici uigeſimoſexto. ſed horum pauca ſunt.

4 Verum, multa ſunt quæ in fine recipiunt he fœmininam literam, facileꝙ cognoſci poterũt, quia dageſſant ainpoal: ut,

מְגִלָּה uolumen,

מְחִתָּה pauor:

& quæ à fronte habent literam tau: ut

תִּפְלָח

תְּפִלָּה oratio,
תְּחִנָּה deprecatio.

Inuenitur quoq; unum cum additione literæ mem in fine, uidelicet

חִנָּם gratis: à radice
חָנַן gratificauit.

FVNDAMENTVM DECIMVM tertium, in quo explicantur nomina quatuor aut quinque radicalium literarum.

Elias. 1

ETiam notãdum, quod quædam inter duplicata inueniuntur, quæ quatuor habent literas: hoc est, inter duas literas finales quæ similes sunt, repetunt pepoal: ut à

בָּרַר clarus fuit, fit
בַּרְבּוּרִים aues mundæ & saginatæ.
Sic à בָּקַק euacuauit,
fit בַּקְבּוּק laguncula:

& à צָלַל tinniuit,
fit צִלְצַל cymbalum:
& à קָרַר inclinauit,
fit קָרְקַר uertex: & similia.

2 Inueniuntur & alia Nomina quatuor literarum, in quibus quædam literæ etiam duplicantur, sed alio ordine: nam lamedpoal duplicatur in illis, ut uides in dictionibus

רַעֲנַן floridus,
שַׁאֲנַן opulentus,
חַבְלִיל illustris: & similia.

Et quædam desinunt in he literam fœmininam: ut est

שַׁעֲרוּרָה horror:

etiam cum litera iod superaddita,

שַׁעֲרוּרִיָּה turpitudo.

3 Inueniuntur præterea in duplicatis, quæ quinque radicalibus constant literis, duplicantia scilicet ainpoal & lamedpoal: ut à

יִרְקְ

יָרַק fit
יְרַקְרַק flauus:
& ab אָרַם fit
אַרְמְרַם rubeus.
sic ab אָסַח collegit,
אַסְפְּסוּת collectum uulgus:
& cætera similia istis.

4 Inueniuntur quoq; quædam nomina quinq; literarum, in quibus nulla litera alteri similis est: ut

שַׁעַטְנֵז uestis lana & linea,
פִּלֶגֶשׁ concubina,
צְפַרְדֵּעַ rana: & similia.

Sunt tamen qui dicunt, illa nomina composita: ut שַׁעַטְנֵז sit à שוע טַו וְנוז ideſt, pectendo, filando & torquendo: & פִּלֶגֶשׁ à פלג אשה id est, Separauit uxorem: sic צְפַרְדֵּעַ ideſt, rana: quasi quæ cognoscat lucem matutinam. Sed probabilius uidetur, dicendū, quod hæc nomina sint ex lin

gua

gua Aegyptiaca aut Persica in Hebraismum inuecta. Et hic tibi talem constituo regulam. Nulla dictio quæ quatuor aut quinq; constat literis, est de lingua sancta: quales etiam sunt

פַּתְשֶׁגֶן exemplar,
אַרְכּוֹנִים solidi, uel drachmæ,
אֲחַשְׁתְּרָנִים ueredarij,
אֲחַשְׁדַּרְפְּנִים satrapæ: & similia.

De quibus etiam loquemur in Præfatione libri Compositionis.

5 Nomina uero quatuor aut quinque literarum quæ habent à capite literam aleph uel nun à fine, de his est controuersia, num literæ aleph & nun sint radicales uel superadditæ: uelluti sunt

אַבְנֵט baltheus,
חַשְׁבָּן legatus:
אַרְגָּמָן purpura,

& multa huiusmodi. Sunt qui putant literas illas superadditas: ut litera aleph

aleph in dictione אֶזְרָח ideſt,indige-
na: & litera nun in dictione זִכָּרוֹן id-
eſt,memoria,ſeu hiſtoria.

6 Quæ uero habent quatuor diſtinctas literas,quarum neutra alteri ſimilis eſt: hæc in magno ſunt numero: qualia iſta ſunt,

כַּדְּכֹד	ſphærula,
סְפָרַד	Hiſpania,
פִּלֶגֶשׁ	concubina,
קַרְדֹּם	ſecuris,
קַדְקֹד	theſaurarius,
קִרְפֹּד	ſpina,
קַטְפֶּסֶר	præfectus:

& cætera iſtis ſimilia.

Et iam didiciſti,quomodo ea quæ deſinunt in camez & zere,mutantur:potiſſimum uidiſti id in perfectis.Didiciſti etiam ex his quæ tribus conſtant literis,quod unus & idem plerunq; illis ſit mos & forma.

Inue

7 Inueniuntur quoquè inter quadrata nomina, quædam quæ dageſſantur in plurali numero: & ſunt ea quæ poſtremum punctum habẽt pathah: ut ab

חַשְׁמַל electrum,

dicitur in plurali numero

חַשְׁמַלִּים electra.

Sic quoq; habetur Ezechielis decimo, בְּעִין הַחַשְׁמַלָה ideſt, Secundum aſpectum electri: lamed litera dageſſata. Sic etiam primi Paralipomenon uigeſimoquinto, וְגַנְזַבְּרֵי ideſt, Et cellaria eius. à גַּנְזַר cella,

quod in plurali numero habet

גַּנְזַבִּים cellaria.

Et item Pſalmo centeſimo decimonono, בְּרוֹב סַרְעַפַּי ideſt, In multitudine cogitationum mearum. à סַרְעַת ideſt, cogitatio. Et hæc omnia, in punctum pathah deſinunt. Sic quoq; ab

hoc, in plurali numero inuenies וְאַתֶּם חַשְׁמַנִּים ideſt, Venient magnifici: Pſalmo ſexageſimooctauo, & in ſingulari numero dicitur חַשְׁמַן ideſt, magnificus.

GRAMMATICÆ
ELIANÆ
FINIS

INDEX ALPHABETICVS IN ELIÆ LEVITÆ HEBRÆAM GRAMMATICAM

PARAVIMVS tibi ordine alphabetico Indicem in Grammaticam noſtri Eliæ geminum: Primus habet decerpta ex Verbis, quæ continentur in prima & ſecunda Oratione. Secundus, collecta ex Nominibus: quæ cæteras Orationes capiunt. In primo, ordines uerborum etiam ſeruantur. In utroque, hoc ſemper notabis: primum numerum, orationem indicare: alterũ, fundamentum: tertium, ſignum ſiue caput aut capitulum, nam indifferenter ſolet ita citari. Propterea hi Indices, qualicunq; forma imprimatur Grammatica, nunquam erunt mutandi: quia ſolam operis diuiſionem ſequuti ſumus, quæ eſt Orationũ quatuor, diducta Oratione in Fundamenta tredecim: Fundamenta ſola, indefinitè ſignis ſecantur.

EX VERBIS

De litera A.

CCENTVS mutat modum. Oratione 2. fundamento 1. capite 2. & 2.1.3. & 2.7.2

Actiuæ coniugationes, habent ſex modos 1.2.2

Adiectiua, interdum loco participiorum 1.5.4

Adiectiui ratio 1.5.2

Aethen, literæ futuri, imitantur in punctis mem participij præſentis 2.2.4

Aleph in fine quieſcit 1.3.4

Ordo primus,

Aethen in piel, pual, hophal 2.2.4 & 2.2.8 & 2.3.8

Ain hiphil, quomodo punctuandum. 2.3.1 & 2.3.2 & 2.3.5

Ain piel quomodo punctuandum 2.2.1 & 2.2.2 & 2.2.3

Ordo ſecundus,

Aethen kal & piel, quomodo pũctuandum

dum 2.5.2 & 2.6.7 & 2.6.8
Aín, ſi fuerit gutturalis 2.5.2
& 2.5.4 & 2.6.3 & 2.1.9

Ordo tertius,

Aleph pe, quando habeat hatephſæ/
gol 2.6.3
Aethen kal & hiphil 2.6.8
& 2.6.13 & 2.6.1

Ordo quartus,

Aethen 2.1.9
Aethen kal & hiphil 2.7.5
& 2.8.7 & 2.8.8

Ordo quintus,

Aethen kal ſine he 2.10.6
Aleph, tertia radicalis litera, quando
quieſcat 2.9.2 & 2.9.4

Ordo ſextus,

Aethen kal & hiphil, forma 2.11.3
& 2.12.6 & 2.12.7
Aethen paſſiui, ante gutturalem 2.11.5

De litera B.

BAchlam, literæ infinitiui 1.5.6
& 1.6.2
Benoni in neutris, loco utriuſq; partici/
pij 1.5.4

Benoni

Benoni, post articulum את 1.5.8
Benoni, quando participium aut adiectiuum 1.5.8 & 1.5.9
Benoni, quid 1.5.2
Benoni, quomodo differat ab adiectiuo 1.5.2 & 1.5.3
Beth & caph, quando habeant rationem temporis 1.6.4

De litera C.

CAmez, magis aleph quàm uau repræsentat 2.7.1
Coniugatio niphal, habet quatuor species 2.1.12
Coniugatio hiphil, habet quatuor species 1.11.1
Coniugatio hophal, habet duas species 1.12.1
Coniugatio piel, habet quatuor species 1.9.1
Coniugatio prima kal, quid 1.7.1
Coniugatio pual, quid significet 1.10.1
Coniugationis hiphil, forma 2.3.1
Coniugationis hithpael, duplex significatio 1.13.1 & 2.4.1
Coniugationis piel, forma 2.2.1

Coniugationes actiuæ & passiuæ, septem 1.1.3 & 1.1.4
Coniugationes kal & niphal, quomodo punctuandæ 2.1.1

Ordo secundus,

Coniugatio kal, quomodo formanda. 2.5.1 & 2.5.2
Coniugationes piel & pual, integræ. 2.5.3 & 2.5.4

Ordo tertius,

Coniugatio kal, ubi integra 2.6.1
& 2.6.5
Coniugatio passiua, quiescentium in peiod 2.6.11

Ordo quartus,

Coniugatio passiua, kal 2.7.7
Coniugatio piel, quam quadratam uocant 2.8.2

Ordo quintus,

Coniugatio kal, quiescentium in aleph 2.9.1 & 2.9.2
Coniugatio piel & pual 2.6.12
Coniugationis kal, quadruplex forma. 2.10.1 & 2.10.2

Ordo

Ordo sextus,

Coniugatio hiphil & hophal 2.12.3
& 2.12.8
Coniugatio passiua 2.11.4
Coniugatio piel 2.12.1

De litera D.

DAges, ab initio non forte 2.1.14
Dages, in litera quiescente non ponitur 2.8.2
Dages in piel, cuius litera media est gutturalis 2.2.5
Dages, non facilè sequitur uocem magnam. 2.11.2 & 2.11.3
Dages, non supplet duo officia 2.5.3
Dages, non uenit post quietem 2.6.12
Dages, post zere 2.12.5
Dages, supplet defectum nun 1.3.3
Defectiua in pe iod 2.5.6 & 2.5.9
Defectiua in pe nun 2.5.1 & 2.5.2
Deficiens in extremitatibus, unum. 2.13.4 & 2.13.5
Duplicata in piel, quomodo formentur 2.12.1
Duplicata, quæ 2.11.1
Duplicata uerba 1.3.5

De lite-

De litera F.

Formæ uerborum kal, tres 2.1.1
& 2.1.4
Futurum kal, desinit in pathah uel holem 2.1.11
Futurũ, usurpatur loco præteriti 1.4.6
Futuri forma, in quinto ordine 2.10.6
Futuri niphal, forma 2.7.6

De litera G.

Genera duo. 1.1.1

De litera H.

He, cum literis bachlam in niphal 2.1.14 & 2.1.15
He, in fine quiescit 1.3.4
He, media radicalis in piel 2.6.13
He, paragoge futuri temporis 2.1.10
Hithpael, signa 2.4.1
Hophal, habet tantùm duos modos. 2.10.2 & 2.3.7

Ordo primus,

He hiphil, habet hirec 2.3.1
Etiam in secundo ordine 2.5.5
He hiphil, quando cum zere 2.6.14
Hiphil quiescentium in pe iod 2.6.12
Hithpael integrũ in secũdo ordine 2.5.5

Quintus

Quintus ordo,

He finale, in quatuor uerbis eſt immutabile 2.10.9
He tertia radicalis, deficit propter coniunctionem uau 2.10.6 & 2.10.7
He tertia radicalis, quieſcit, abſconditur: uertitur in tau & in iod 2.10.1
Hirec & dages, quando mutantur in zere 2.2.5

De litera I.

IMperatiuus, recipit paragogen he. 2.1.8
Imperatiuus, poſt negationem minimè uenit 2.6.6
Imperatiuus, quando loco futuri 2.6.5
Imperatiuus ſecundi ordinis, cum defectu nun literæ 2.5.1
Infinitiuus cum mem, quomodo exponendus 1.6.4
Infinitiuus, nomen uerbale 1.5.6
Infinitiuus, raro ſine literis bachlam. 1.6.2 & 1.6.3
Iod, ante zade deficit 2.5.6
Iod, ubi quieſcat 1.3.4
Iod eſſentiale 1.3.4

De lite/

De litera K.

KYbuz, hatephcamez & schurec, fratres 2.3.7
Kal, quare dictum 1.7.1

De litera L.

LAmed, peculiariter infinitiuo seruit 1.6.3
Lamed pepoal, semel deficit 2.5.8

De litera M.

MEm bachlam, habet post se dages 2.1.7
Mem & lamed bachlam, importãt tempus 2.6.4

De litera N.

NEutra in seipsis passiua octo, & raro habent participia 1.5.4
Nomina geminantia primã radicalem, excedunt uerba 1.3.5
Nomina, quæ extremitates habent similes 1.3.5
Nomina, uerbis imposita 1.1.3
Numeri duo 1.1.1
Nun, ubi deficiat 1.3.3
Nun, paragoge futuri temporis 2.1.10
Nun, passiua nota, quando habet sægol loco

loco hirec 2,6.3

De litera O.

OFficium dages 2,11,1
Ordo quiescentium in extremitatibus, habet tres species 2.13.2

De litera P.

PArticipium cum literis bachlam, capitur adiectiuè 1.5.6
Participium paul, quomodo differat à præterito niphal 1.5.3 & 2.2.7
Participij præsentis, genuina significatio 1.5.1 & 1.5.3
Participia, habent tantùm tertiam personam 1.2.4
Participia nominaliter, aut uerbaliter capta, quomodo cognoscantur 1.5.6
Paul in passiuo non inuenitur 2.8.5 & 2.1.13
Pe iod, mutatur in uau 2.6.11
Personæ quæ habeant accentum milra aut millel 1.4.8 & 1.4.9
Piel, habet uerba quæ contrariam obtinent significationem 1.9.5
Piel, integrum in secundo ordine 2.5.3
Præteritũ & futurũ, origo aliorum 1.4.1

Præteritum & futurum, loco præsentis, infinitiui & imperatiui 1.4.1
Præteritum, & participium kal fœminini num, solo accentu differunt 2.11.3
Præteritum kal, quomodo punctuatur 2.1.1
Præteritum, loco futuri 1.4.11
Præteriti niphal, punctuatio 2.1.2
Præteriti tres species in alijs linguis. 1.4.12 & 1.4.14
Puncta, quæ uocantur fratres 2.3.7

De litera Q.

QVadrata uerba, quæ sint 2.13.5
Quadrata uerba, unde formentur 2.13.5
Quiescentia, quæ 1.3.3 & 1.3.4

De litera R.

RAdicales literæ, quot 1.3.1
Radicalium diuisio 1.3.1

De litera S.

SAegol, loco pathah in pausa 2.6.2
Scheua, post punctum camez non quiescit 2.7.2
Scheua sub uau seruili, ut mutatur. 1.4.3 & 1.4.5 & 1.4.8 & 1.4.11

Species duæ hophal 1.12.1
Species quatuor passiui kal 1.8.3
& 1.8.4
Species quatuor uerborum piel 1.9.1
& 1.9.3
Species quatuor uerborũ hiphil 2.11.1
& 2.11.2 & 2.11.4

De litera T.

TAu, infinitiuo quinti ordinis cum literis bachlam adijcitur 2.9.2
Tau, loco iod deficientis in fine 2.6.5
Tempora uerborum, sex 1.1.6
Transitiua in kal, nõ fiunt neutra 1.9.4
Transitiua, quæ 1.1.2

De litera V.

VAu hippuch 1.4.3 & 1.4.5
& 1.4.8 & 1.4.11
Vau hibbur 1.4.3 & 1.4.5
& 1.4.8 & 1.4.11
Vau, in medio quiescit 1.3.4
Vau literæ, proprium punctum scheua 1.4.4
Vau, sæpe mutat futurum in præteritum imperfectum 1.4.14
Verbum defectiuum, quid 1.3.3

Verbum

Verbum perfectum, quid 1.3.3
Verbum quinque literarum essentialium 2.13.7
Verba neutra, quæ dicantur 1.1.2

De litera Z.

ZAde, media radicalis tertij ordinis, cur dageſſetur 2.5.6
& 2.6.8 & 2.6.10

PRIMI INDICIS
FINIS

EX NOMINIBVS

De litera A.

ACCENTVS fœmininorum semper millel 2.7.3 & 3.13.3
Accẽtus camezatorum, milra 3.3.9
Accentus nominum quinque uel sex punctorum 3.3.1 & 3.3.9
Accentus quieſcentium in iod 4.2.2
Affixa quæ alleuient puncta 3.3.4
Affixa ſunt decem 3.7.1
Aleph, in medio nũquam quieſcit 4.2.1
Aleph, tantùm in fine quieſcit 4.2.1

De litera C.

CAmez loco dages, non mutatur 4.12.2
Camezata habent accẽtum milra 3.3.9
Camezata, quomodo mutentur in regimine 3.7.1 & 3.12.7

De litera D.

DAges à capite, nunquam forte 4.11.2
Dages à fine, nunquam uenit in litera non punctuata 4.11.3

Dages, loco literæ duplicatæ 2.11.1
& 4.11.4
Dages post holẽ uenire nõ solet 3.11.3
Dages post uocem magnam 4.4.5
Dagessata non mutantur 3.2.2
& 3.5.1 & 4.1.2
Defectiua secundi ordinis 4.1.3
Defectiuorum regula 4.1.3
Duplicata, & eorum regulæ 4.11.1
& 4.11.5 & 4.13.2 & 4.13.3

De litera F.

FOeminina, absolutè in tau desinentia, dagessant illud cum affixis. 3.11.2 & 3.11.3
Fœminina desinentia in he, sunt mirra 3.8.1
Fœminina in he, mutant illud in tau molle 3.11.2
Fœmininæ literæ he cognitio 3.8.4
Forma hatephcamez primo uocali 3.5.1
Forma holem & sægol 3.4.1 & 3.4.2
Forma quę cõstat camez & sægol 3.2.7
Forma quæ constat duplici camez 3.1.1
Forma quinque punctorum 3.3.7
Forma sex punctorum 3.3.4

Forma

Forma ſex punctorum cum affixis 3.3.7
Forma ſchurec primo uocali 3.5.1
Formæ nominũ fœminini generis 3.8.1

De litera H.

HAeemanthica, non admittunt literam he 3.12.4
Hæemanthica, quæ habent tau ſuperadditum 3.13.4
Hæemanthica ſecundi ordinis 3.1.2
Hæemanthica tertij ordinis 3.1.3
Hæemanthicæ literæ, ſex 3.10.1
Hatephcamez, loco holem 3.4.1
Hatephpathah loco ſcheua 3.2.5
He radicale ab he fœminino quomodo dignoſcitur 4.1.2 & 4.6.2 & 4.6.3
Hirec magnum 3.12.8 & 4.7.2
Holem in perfectis, niſi ſequatur ſægol non mutatur 3.4.2

De litera I.

IOd hæemanthicum 3.13.5
Iod, litera gentilis 3.13.6
Iod mobile, conſonans 3.13.5
Iod mobile in ſingulari 4.4.4
Iod in plurali quieſcens 4.4.5
Iod nota pluralis, aliquãdo deficit 3.9.2

De litera M.

Masculina, quæ terminationem habeant fœmininam in plurali 3.9.3
Mem à fine 3.12.8
Mem hæmanthicum, à fronte superadditum 3.12.6
Mem hæmanthicum, finale 3.12.8
Mem, in statu regiminis cadit à plurali masculino 3.12.8
Mem seruile, ut differt à superaddito 3.12.8

De litera N.

Nominum formæ 3.1.1

De literâ P.

Puncta mobilia, quæ 3.2.1
os oris, qualem habeat rationem 4.10.4

De litera Q.

Quadrata in duplicatis 4.13.1
& 4.13.2
Quiescentia in ain uau 4.3.1
Quiescentia in pe iod 4.2.2
Quiescentia in uau ain, habent uocem magnam sub prima 4.8.1

De lite-

De litera S.

SAegol, in quibusdam non mutatur, etiam in pausa 3.3.6
Sægol, propter gutturalem mutatur in pathah 3.3.8
Scheua, à capite dictionis non geminatur 3.1.3 & 3.5.3 & 3.6.1 & 3.6.2 & 3.8.2
Scheua, radix & fundamentum in affixorum ministerio 3.6.1

De litera T.

TAu hæmanthicum, à capite 3.13.3
Tau, in fine superadditum 3.13.5

De litera V.

VAriæ nominum formæ 3.1.1
Vau deficiens, quid 3.9.2
Vau plenum, quid 3.9.2
Voces mutabiles 3.2.1

De litera Z.

ZAkeph, mutat sægol in camez. 3.3.6
Zere, quando mutetur in scheua 3.2.3
Zere, sub prima in quarto ordine, non mutatur 4.4.3

FINIS

ERRATA

Vbi erit patha, *scribe* pathah.

Vbi erit punctatio, *scribe* punctuatio.

Tituli paginarum imparium, debent numerare Fundamenta: parium uerò, Orationes.

Oratione 2, *fundamento* 8, *signo* 1, *lege sic*

Genesis secundo. In passiuo

Ibidem, Genesis secundo. In hiphil

Oratione 2, *fundamento* 10, *signo* 1, *lege sic*

ignis: Iob primo.

Signorum citationes respondent nonnunquam priori æditioni, emendabis nunc ad istam æditionem.

NOMENCLATVRA
HEBRÆORVM
QVORVNDAM
LIBRORVM

INDEX QVORVNDAM librorum Eliæ Leuitæ Iudæi Germáni.

GRammatica.
Cantica.
De affixis.
De compoſitis.
De officijs.
De proprietatibus.
De ſpeciebus.
De accentibus.
Dictionariũ magiſtrale & Chaldaicũ.
Traditiones.

CATALOGVS QVORVNDAM librorum sacræ linguæ, qui hodie extant.

VETVS Testamentum.
Euangelium Matthæi Publicani
Epistola ad Hebræos nondum exacta
Concordantiæ Bibliorum
Paraphrases: id est Thargum.
Thargum Onkelosi in Pentateuchum
Thargum Ionathæ in Legem & Prophetas.
Thargum Rabbi Ioseph, in reliquos Bibliæ libros
Thargum Hierosolymitanum
Annotationes: id est Masoreth, quæ & Hammasoreth dicitur.
Thalmud: ingens opus, uarias complectens.
Mischna, potior pars Thalmud.

Sapiens

Sapiens Aben Ezra: hoc est, Abraham filius Ezræ, plurima scripsit: extant solummodo Commentaria in Mosen & Prophetas: fuit grammaticus, philosophus, astrologus, & theologus magnus.

Rabbi Salomon Iarhi Gallus, Commentaria scripsit in totam Bibliam, & in libros Thalmudicos.

Rabbi Ioseph Kimhi, scripsit Commentaria in Pentateuchum, adhuc non euulgata: & in omnes Prophetas & Psalmos, quæ extant.

Rabbi Dauid Kimhi Hispanus: & Rabbi Moses Kimhi, uaria scripserũt.

Rabbi Moses sacerdos Aegyptius, scripsit De perplexis, & multa alia.

Rabbi Moses Gerundensis, in Pentateuchum optimè scripsit.

Rabbi Moses filius Nahæman, scripsit in Iob,

Rabbi

Rabbi Abraham, De creatione.
Rabbi Abraham Hiſpanus, ſcripſit Commentaria in Legem.
Rabbi Abraham Parizol Auinionenſis, ſcripſit in Iob.
Rabbi Leui filius Gerſom Italus, ſcripſit in Danielem.
Kabuenaki, in Prouerbia.
Rabbi Ioſeph filius Matathiæ, hiſtoriam ſcripſit Græce & Hebraice: is eſt Flauius Ioſephus.
Baal Aruch, docet modum legendi Commentaria.
Catalogus Decalogi legis Moſaicæ.
Rabbi Iuda, ſcripſit Dictionarium.
Rabbi Iona quoq;.
Rabbi Elias Leuita Askenazi, ideſt Germanus, ſcribit multa.
Rabbi Akabia filius Malalehelis, & hi qui ſequuntur, ſcripſerunt uaria.
Rabbi Emmanuel.

Rabbi

Rabbi Iohanan.
Rabbi Isaac.
Rabbi Eleazar, &
Rabbi Iacob filius eius.
Rabbi Saadias.
Rabbi Michol.
Veteres Cabalistæ.

Et multi alij, quorum nomina non mihi occurrunt.

INSTAVRATORES linguæ sacræ.

D. Hieronymus Stridonensis.
Io. Capnio Phorcensis.

San. Pagninus Lucensis.

FINIS

BASILEAE

APVD HIER. FROBENIVM

ET NIC. EPISCOPIVM

ANNO M. D. XLIII